

Digitized by the Internet Archive
in 2011 with funding from
University of Toronto

144

SCRIPTORES SYRI

SERIES SECUNDA — TOMUS XCI

ANONYMI AUCTORIS

EXPOSITIO OFFICIORUM ECCLESIAE

I

CORPUS
SCRIPTORUM CHRISTIANORUM
ORIENTALIU

EDITUM CONSILIO
UNIVERSITATIS CATHOLICAE AMERICAE
ET
UNIVERSITATIS CATHOLICAE LOVANIENSIS

CURANTIBUS
I.-B. CHABOT, I. FORGET, I. GUIDI, H. HYVERNAT

SCRIPTORES SYRI

SERIES SECUNDA

TOMUS XCI

VERSIO

ROMAE
MDCCCXIII

ANONYMI AUCTORIS

EXPOSITIO

OFFICIORUM ECCLESIAE

GEORGIO ARBELENSI VULGO ADSRIPTA

INTERPRETATUS EST

R. H. CONNOLLY O. S. B.

I

ROMAE

EXCUDEBAT KAROLUS DE LÙIGI

PARISIIS

J. GABALDA

LIPSIAE

O. HARRASSOWITZ

MDCCCXIII

177

PRAEFATIO EDITORIS

In primis aliqua recitare iuvat ex eis quae ad textum syriacum praefati sumus: « Expositio omnium officiorum Ecclesiae, iuxta ritus Nestorianorum, quam nunc primum publici iuris facimus, in septem tractatus partita est: tres priores in hoc tomo habes; quattuor posteriores mox dabimus. Opus a Georgio Mosulensi et Arbelensi Metropolita (saec. x) fuisse compositum, iam dudum atque ab omnibus fere putatur. Id enim semel ab Assemano confidenter adfirmatum nemo, ut arbitror, in dubium vocare postea ausus est. Equidem vero, quo fretus testimonio vir doctissimus hunc librum Georgio auctori tribuerit, non inveni: quippe cui nec in Ebediesu Sobensis catalogo, nec in ipsis codicum titulis clausulisve reperiatur adscriptus. Codices mihi noti omnes, in quibus titulus exstat, tacito auctoris nomine, librum 'a viro quodam doctrinae studioso' compositum fuisse dicunt ».

Praeter codices duos, quibus ad hanc editionem ornandam utimur, exstant in Bibliotheca Vaticana alii tres, idem opus continentes.

1°. Cod. CXLVIII, anno 1267 exaratus. Huic codici inscriptio deest: nam initio pauca folia deperdita sunt (vide

B4
2962
E6

Catalogum a S. E. et I. S. Assemani confectum, t. III, pp. 277-279).

2°. Cod. CXLIX, anno 1562 exaratus (*Catal.*, *ibid.*, p. 279).

3°. Cod. CLIII, anno 1707 exaratus. De hoc cod. ita Assemani (*Catal.*, *ibid.*, p. 292): « Georgii Arbelaë et Mosul opus inscriptum: *Declaratio Officiorum Ecclesiasticorum, et caussae festorum Dominicorum*. Idem opus de quo supra dictum est, Cod. CXLVIII et Cod. CXLIX. Sed in hoc codice non est expressum authoris nomen ». Ex quibus verbis putares saltem in cod. CXLIX (cuius titulus exstat) « expressum authoris nomen » esse. Iam vero benevolentia prof. I. Guidi didicimus et in hoc codice taceri nomen auctoris.

Est autem alius codex, Vat. CL (*Catal.*, t. III, p. 280), qui fert re vera in titulo syriaco nomen Georgii Mosulensis et Arbelensis metropolitae. Continet: « Quaesita et responsa circa Consecrationem Ecclesiae, et chrismatis: circa sacram Liturgiam, et Communionem Corporis et Sanguinis Domini: circa Officium Divinum vespertinum, nocturnum et matutinum: circa exequias Defunctorum ». Iamque auctor huiusmodi libri vix aliud opus longissimum de iis fere rebus composuerit.

Accedit quod nec ipse I. S. Assemani opus Georgii esse olim credebat. Nam in *Bibliotheca Orientali*, III, 1, 174, n. 3, ita scripsit: « *Daniel* Episcopus Tahalensis, Mosulano Metropolitae Ebedjesu [Bar Bahriz], cuius cap. praeced. facta est mentio, si bene coniicio, synchronus: nam Ebedjesu librum suum *Declaratio Officiorum* inscriptum, Danieli nuncupavit, ut liquet ex Cod. Syr. XI, tom. 2, p. 489 ». Assemani veterem hic catalogum Vaticanum citat, quem in sua *B. O.*, II, 485-515, exscripserat; et veteris catalogi cod. XI est hodie cod. CLIII (de quo supra).

Idcirco autem coniecit nostrum opus Bar Bahrīz habere auctorem, quia et Danieli cuidam directum est, et Ebedjesu Sobensis in suo Catalogo Daniele proximum introduxit post Bar Bahrīz, quem *Expositionem Officiorum* et ipsum composuisse iam dixit. Quae coniectura nobis quidem sana videtur. Nam veri simile omnino est, Sobensem propterea statim post Bar Bahrīz commemorasse Daniele, quod huius nomen in illius libri exordio legisset. Neque valere videtur quod Wright obiecit (*Syriac Literature*, p. 234, n. 7): « That he [Daniel] follows 'Abhd-īshō' bar Bahrīz in the *Catalogue* of 'Abhd-īshō' [Sobensis] is no evidence whatever as to his date; and the work mentioned in *B. O.*, III, I, 174, notes 3 and 4, is not by bar Bahrīz, but by George of Mosul and Arbel (see Cod. Vat. CLIII) »: nam soli Assemani testimonio innixus et ipse perperam opus Georgio adscribit.

Manet ergo satis probabilis illa Assemani coniectura. Ebedjesu (seu 'Abhd-īshō') Bar Bahrīz nostri operis fuisse auctorem. Floruit idem Bar Bahrīz saec. XI ineunte.

Pauca iam de versione nostra monere volumus.

1. Turbidus auctoris stylus, qui saepe contra grammaticam peccat, impedivit ne verbum pro verbo reddere tentaremus. Tamen, ut potuimus, sensum accurate praestare ubique studuimus; idque maxime, ubicumque de rebus liturgicis agitur.

2. Quoniam hymni et cantus inter Nestorianos varia habent nomina, prout in variis officiorum partibus adhibentur, necessarium duximus syriaca nomina, nostris literis expressa, ubique fere notare. Quod et fecimus secundum hoc consilium: ubi nomen syriacum latine reddi commode potuit, ipsum post latinum nomen adiecimus uncis inclusum: e. g. « responsorium ('ō n ī th ā) »; alioquin, solum syriacum nomen posuimus: e. g. « hullālas », .

« marmītham ». Ubi vero idem nomen, latine versum, saepius in uno contextu occurrit, id syriace descriptum rarius post latinum nomen addidimus.

3. Varias codicum lectiones eas solum notavimus, quae cum sensum mutant tum etiam dubium inferunt quae sit vera lectio. Verba scribarum plane incuria in uno vel altero codice omissa, signare negleximus. Signa quae in notis adhibentur haec sunt:

A = codex Alqošensis.

S = codex Seertensis.

B. O. = *Bibliotheca Orientalis*, III, I, p. 518 seqq.

R. H. C.

*IN POTENTIA TRINITATIS ADORANDAE, BONORUM MATRIS, DESCRIBERE INCOHAMUS EXPOSITIONEM OMNIUM ECCLESIASTICORUM OFFICIORUM CUM CAUSIS EORUM, NEC NON DIVINAE DISPENSATIONIS ENARRATIONEM FESTORUMQUE DOMINICORUM, A VIRO QUODAM DOCTRINAE STUDIOSO COMPOSITAM. p. 3.

PRIMO: descriptio capitulorum primi Tractatus.

Apologia ad eum qui rogavit *auctorem ut scriberet*.

Caput I: quae scribendi annorum computi, qui Chronicon vocatur, causa fuit, et quae eius in ecclesia utilitas?

Caput II: quare initium anni ab Octobri mense duci voluit Eusebius, et non potius ab Aprili, quo die mundus creatus fuit?

Caput III: cur anni computum per menses solis ac lunae, perque hebdomadarum numerum ordinavit Eusebius, neque unam computationem, sed tres reliquit?

Caput IV: quare, cum initium anni ab Octobri ducatur, neque ab Octobri ad Decembrem ullum festum incurrat, beatus Iſō'yabh annuntiationem Codicemque *divini officii* usque ad Decembrem distulit, nec a principio anni initium eius fecit?

Caput V: quomodo lucide demonstratur October esse anni initium, November autem esse dispensatio Moysi et haec Moysi hebdomada omnium hebdomadarum esse prima?

*Caput VI: quando fuit annuntiatio Iohannis, et quo tempore; et quando natus est; et quot annos vetus testamentum cum oblationibus legalibus mansit in Ierusalem? p. 4.

Caput VII: quando fuit annuntiatio Domini nostri: et qua die natus est? et utrum die vigesima quinta Decembris natus est?

Caput VIII: quare evangelistae diverse ponunt genealogiam Ioseph, Mariae sponsi; et alter a Nathan, filio David, alter vero a Salomone, eiusdem David filio, illius genus deducit?

Caput IX: cur angelus Zachariam quidem cum obiurgatione, Mariam vero pacifice allocutus est: et Zachariam, quia dixit « Quomodo hoc sciam? », loquela privavit, Mariam autem benigne docuit?

Caput X: quare Matthaeus dicit Ioseph Nazareth habitasse, eo quod Archelaus in Iudaea regnaret. Lucas vero ab ipsa annuntiatione statim dicit: « Missus est Gabriel ad civitatem cui nomen Nazareth »?

Caput XI: utrum Dominus noster, dum in mundo erat, carnes manducavit an non?

Caput XII: unde compertum est, Dominum nostrum die sexta Ianuarii baptizatum fuisse? et quota *hebdomadae* die baptizatus est; et quando venit Iohannes ad Iordanem? 5

Caput XIII: quando fuit ieiunium Domini nostri, quo tempore anni, quo mense? et quamdiu mansit postquam baptizatus est donec ieiunavit?

Caput XIV: quando fuit ingressus Domini in Ierusalem: quo tempore anni, quo die? et undenam fuit pullus, super quem Dominus sedit? et quid vocabulum « Hosannarum » significat? 10

Caput XV: quo die contigit pascha eo anno quo passus est Dominus, et quota mensis solaris atque lunaris? et quare p. 5. *sexta feria appellatur *ʿa r ū b h t ā*, cum non ita in scriptura, 15 sed « dies sextus » vocetur? et quare Iudaei eo die unum vinctum crucifigebant, alterum dimittebant? et quare nos quodam anno discrepamus ab eis quoad quartam decimam lunae?

Caput XVI: quam ob causam pascha eo anno in sabbatum incidit, celebratum vero fuit sexta feria? et quid hoc mystice 20 significat?

Caput XVII: cur non Martio mense diem annuntiationis agimus; neque diem circumcisionis et ingressus Domini in templum celebramus, sicut Chalcedonenses? ¹

Caput XVIII: quare resurrectio Domini nostri in dominicam 25 incidit? et quid sibi vult illud, « erat in domo mortuorum tres dies », cum e sexta feria et dominica non nisi exiguas partes desumpserit?

Caput XIX: quando fuit ascensio Domini; quo mense, quo die? et quare 40 dies mansit post resurrectionem suam, donec 30 ascendit?

Caput XX: quoties Dominus post resurrectionem suam discipulis apparuit?

Caput XXI: quomodo cogitemus fore resurrectionem nostram a mortuis? et quomodo hoc naturali modo, et sine scriptura 35 intelligere possumus?

Caput XXII: quae causa fuit, quare Dominus non se Iudaeis

¹ S add.: « et Iacobitae ».

ostenderit crucifixoribus, ut confunderet eos; discipulis vero suis ostenderit se, ut eos confirmaret, eisque manus ac pedes monstraverit, et cum eis manducaverit?

5 Caput XXIII: quomodo cogitemus fore interitum filii perditionis? et quare in resurrectione nulla erit in eum misericordia, quae etiam daemonibus et hominibus iniquis *exhibetur*?

*Caput XXIV: quando fuit inventio crucis: quo die, quota p. 6. luna?

10 Explicit Tractatus primus.

TRACTATUS SECUNDUS:

Caput I: quare ad orientem adoramus, et non versus Ierusalem, ubi prophetae adoraverunt, unde et nobis redemptio venit?

15 Caput II: cur ecclesiam in absidem, templum et domum mulierum distribuimus? et quare praecepit Išo'yabh ut baptisterium in australi latere sit?

20 Caput III: quare in festis et in omnibus diebus David adhibemus magis quam ceteras scripturas? et quare eum in hullālās et marmīthas dividimus? et quidnam hullālae mystice significant? et quare inter hullālās cathismata (mautěbhē) interponimus?

Caput IV: cur praeceperunt patres ut ternas preces quotidie persolvamus: hoc est vespertinas, nocturnas, et matutinas? et 25 quare officium mysteriorum dominicis festisque diebus *agi* mandaverunt; et in ieiunio et in passione tres horas et completorium (sub bā'ā)?

Caput V: quare sanctus Išo'yabh curavit atque praecepit ut pridie festivitatis diei diaconi et subdiaconi irent meridie 30 *ad ecclesiam* et suspendiculas lampadarum solverent et laverent¹, et ecclesiam pulchris ornarent paramentis: cum reliquis quae officio praemittenda mandavit?

Caput VI: quid singuli gradus in ecclesia significant: a patriarcha usque ad lectorem, et usque ad baptizatum? et 35 quare sic ordinati sunt, unus post alterum?

¹ S add.: « et vela suspenderent ».

Caput VII: quare aliae ecclesiae dicunt « Pater noster qui
p. 7. es in caelis »* initio officii, aliae vero non dicunt? et quare
alicubi presbyter ante « Pater noster qui es in caelis » orat,
alicubi vero post « Pater noster qui es in caelis »?

Caput VIII: quam ob causam Dominus noster discipulos 5
hanc orationem docuit, et quae sunt eius significationes? et
quare Timotheo placuit hanc orationem canonibus Išō'yabh
adicere?

Caput IX: quid significat marmītha quae initio officii vesper-
tini *dicitur*, et quod mysterium habet? et quare alii unam 10
marmītham adhibent, alii duas?

Caput X: quid sibi vult responsorium (‘ōnīthā) « Sicut
incensum »? et quare solum dominicis festisque diebus, et non
quolibet die, dicitur hoc responsorium?

Caput XI: quid significat responsorium (‘ōnīthā) « Tibi 15
Domine » (lākh ū - mārā)? et quare hic diaconus dicit: « Pax
nobiscum »?

Caput XII: quare post « Tibi Domine » dicimus šurrāyam;
in festis vero, loco šurrāyae, responsorium (‘ōnīthā), deinde
« Domine invocavi te », et postea šurrāyam et responsorium? 1 20
et quid sibi vult haec vox « šurrāya »?

Caput XIII: quare post šurrāyam diaconus ascendit 2 et li-
tanium (kārōz ūthā) proclamat? et quid hoc loco significat
ista? et quare populus secundum illius allocutionem respondet?

Caput XIV: quare dicit Išō'yabh: « Hoc descendente ascendit 25
diaconus qui pacem instituit, et aliam litaniam proclamat »?
et quare invicem amplectuntur, qui ascendit et qui descendit?

Caput XV: quid sibi vult canon iste « Sanctus »? quid signi-
ficat? et quare in fine officii dicitur?

Caput XVI: quare post « Sanctus » diaconus iubet: « Inclī- 30
nate capita vestra »? et quare vela ligant?

Caput XVII: quare hic, absoluto officio, responsorium
(‘ōnīthā) Basilicarum (basilīqē) dicunt? et quid sibi vult
p. 8. hoc nomen « Basilicarum »? *et quare in festis dicunt prius
marmīthas, deinde responsorium? 3

Caput XVIII: quare alii in fine officii dicunt « Pater noster

1 S: « šurrāyam alium aut responsorium ». — 2 S add.: « ad
bema ». — 3 S: « marmīthas et šurrāyas ».

qui es in caelis », alii non dicunt? et *quare* quidam hanc *orationem* sine canone dicunt?

Caput XIX: quare quotidie ad vespertinum matutinumque officium dicuntur responsoria martyrum; dominicis vero festisque diebus, et in ieiunio passionis, non dicuntur?

Caput XX: quare šurrāyae dominicarum septeno cyclo persolvuntur, sextarum vero feriarum terno, et *reli quarum* dierum ferialium bino tantummodo?

Caput XXI: quare diebus festis ac dominicis non genu flectimus; et loco *verborum* « cum compunctione et diligentia » dicimus « cum gaudio et laetitia »?

Explicit Tractatus secundus.

TRACTATUS TERTIUS:

Caput I: quare in nocturno officio dominicarum alii in primo cathismate (mautěbhā) quinque hullālas adhibent, alii septem, alii demum septem marmīthas cum tonis (qālē)? ¹

Caput II: quid significat ultimum cathisma? et quare quidam cum tonis marmītharum unum *dumtaxat* hullālam adhibent, alii plures, alii demum nihil aliud praeter cantus vigiliae (qālē dē-šahrā)?

Caput III: quare praecepit sanctus Išo'yabī ne post ultimum cathisma mulieres cantent, sed *virī* hymnum (mēm rā) dicant? et quid significat officium matutinum?

Caput IV: quid significat officium dierum ferialium,* hoc p. 9. est vespertinum, nocturnum et matutinum? et quare diebus ferialibus episcopus ad officium non egreditur?

Caput V: cur in nocturnis festorum totum David adhibemus, eumque in partes disponimus: primo quidem quinque hullālas *adhibentes* cum responsoriis interiectis; deinde sex, et dividimus: mox quatuor cum responsoriis: postea duos, et dividimus: demum tres cum responsoriis; post haec ultimum ²: et postremo cantus vigiliae? et quare ultimum hullālam « Catholicorum » (qāthōliqē) vocamus? et quid sibi vult hoc nomen?

¹ B. O. add.: « distinctis adhibent »; S add.: « seu conclusionibus (su y y ākhē) adhibent ». — ² A « ultimos ».

Caput VI: quare in nativitate et epiphania ad cantus vigiliae genua flectimus, non autem in omnibus festis? et quomodo hoc nomen « cantus vigiliae » interpretatur?

Caput VII: quare Išo'yabł nulla assignavit responsoria ('ōnyāthā) vespertino nocturnoque officio dominicae ingressus ieiunii; matutino vero et mysteriis praescripsit; et vespertino quoque officio feriae secundae 'praescripsit? ¹.

Caput VIII: quare in dominica resurrectionis nihil in officio adhibemus praeter hullālam cantus vigiliae, neque festorum more vigilamus? et quare in nocturno officio unum responso- ¹⁰ rium dicimus, non tria?

Caput IX: quid significant litaniae in matutino officio dierum ieiunii passionis?

Explicit Tractatus tertius.

TRACTATUS QUARTUS:

15

Caput I: quare praecepit beatus Išo'yabł ut hora tertia mysteria conficiamus? et quid sibi vult hoc nomen « Mysteria »?

Caput II: cur initio mysteriorum marmītham dicimus, deinde post hanc « Tibi Domine » (lākh ū - mārā) et « Sanctus »?

p. 10. *Caput III: quid significat mutatio « Confitebor tibi in ec- ²⁰ clesia magna », quae in abside *dicitur*?

Caput IV: quare legem legunt, deinde prophetas, et mox surgentes šurrāyam dicunt?

Caput V: quare diaconus accipit apostolum et de abside egreditur? et *quare* alii per portam maiorem eum deportant, ²⁵ alii per minorem? et quare diaconi ante eum egrediuntur usque ad bema?

Caput VI: quare dicit « tribus versibus de apostolo lectis, descendit diaconus ordinis, et qui cum eo sunt, ad portam bema- ³⁰ matis: et adorant versus bema: et surgit presbyter et adorat, et cum eis ingreditur »? ².

Caput VII: quare absoluto apostolo diaconus dicit: « Silete »; et ascendit cantor ('āmōrā) et dicit hymnum (zum mārā)?

¹ A om., et recte fortasse; nam Išo'yabł nullum hic praescripsisse responso-
rium diserte in textu dicitur. — ² B. O. add.: « in diaconicum »:
S add.: « et lectionem distinguunt evangelii adorandi ».

Caput VIII: quare praecepit Iṣō'yabh ut presbyter qui evangelium defert paenula (phainā) induatur, diaconi vero tunicis; hique luminaria portantes et thuribula ante illum egrediantur; subdiaconi quoque suis relictis locis cum lampadibus
5 veniant ad excipiendum eum?

Caput IX: quare in diebus passionis et in baptismo diaconus ante evangelium dicit: « In silentio estote et silete »; non autem: « Stemus parati »?

Caput X: quare accedit presbyter, et evangelium, una cum
10 eo qui legit, sublevat? et quare, postquam absolutum est evangelium, episcopus illud osculatur, et archidiaconus accipit et super altare illud ponit? et quare alii, cum egreditur evangelium, osculantur illud, alii non osculantur donec de bemate descendat?

15 Caput XI: quid significat homilia ('ā mō r ū th ā) ¹ post evangelium? et quare diaconus hic dicit: « Sedete et silete »?

*Caput XII: quid hic litaniae significant? et quare primam p. 11. ille qui in ordine stat proclamat, alteram is qui apostolum legit?

Caput XIII: quare duo diaconi crucem et evangelium portant; *et diaconi* ordinis custodes ante eos procedunt? et quid
20 sibi volunt verba « Qui baptismum non suscepit »? ² et quare, cum dicunt: « Ite auditores », diaconi vela ligant, subdiaconi templi portas ³ [claudunt], et sanctimoniales (bēnāth qē-yāmā) portam mulierum?

25 Caput XIV: quid significat sessio episcopi in bemate inter responsorium ('ō n ī th ā) canendum? et quare unus ex presbyteris accipit baculum episcopi, et stat loco archidiaconi? et quare quatuor diaconi aquam et abstersoria proferunt, duo episcopo et duo sacerdotibus?

30 Caput XV: quare, dum responsorium in templo dicunt, diaconi illud in abside repetunt? et quare nunc dicit Iṣō'yabh quod mysteria ordinant? et quare non ostendit quomodo panis sit coquendus vinumque miscendum?

Caput XVI: quare dum « Gloria » dicunt ⁴, vela volvuntur;
35 et diaconi egressi ⁵ sacerdotes introducunt? et quaecumque hic aguntur doceas me singulatim.

¹ B. O. add.: « id est turgāmā ». — ² S add.: « et quare non dicunt Sanctus? ». — ³ S: « portam virorum ». — ⁴ S add.: « in templo ». — ⁵ S add.: « de abside ».

Caput XVII: quare hic dicunt « Credimus »?

Caput XVIII: quare hic accedit diaconus ad portam absidis? et quare dicit *Išō'yabh*: « ille qui apostolum legit »? et quare quatuor diaconi accedunt ad altare hinc et inde, et ministrant?

5

Caput XIX: quare, dum dicunt « Credimus », ad mentionem Patris et Filii et Spiritus ¹ adorant; et rursus, dum dicunt ❧« Pro omnibus », et « Omnes nos » ², adorant ad altare et ad invicem?

p. 12.

Caput XX: quare nunc dicit *diaconus* « Accedit sacerdos »? ³ et quare nunc dicit: « Offert oblationem N. »? et quid innuit diaconus quando ad portam absidis accedit? et omnia quae hic observantur fac me doceas.

10

Caput XXI: quare canonem « Gratia » sacerdos nunc dicit ⁴, et ea quae mox sequuntur?

15

Caput XXII: quare nunc dicit diaconus qui in bemate est: « Pax nobiscum »? et *quare* non dicit *Išō'yabh* quod diaconus qui proclamavit *hoc* dicit: cum nos dicamus quod diaconus qui proclamavit dicit?

Caput XXIII: quare nunc sacerdos quiete incipit? et quid significat haec *gēhāntā*?

20

Caput XXIV: quare nunc dicit diaconus qui est super bema: « In mentibus vestris orate » ⁵, et postea: « In silentio et timore »? et quare haec *gēhāntā* duo « pax » habet?

Caput XXV: quare hic iterum dicit sacerdos: « Gratia Domini nostri »? et quid sibi vult haec proclamatio quam proclamat diaconus, « Omnes nos »? Et omnia quae hic observantur fac mihi exponas.

25

Caput XXVI: quare in festis dicunt « Terribilis es », et in epiphania *hullālam*? et cur *haec* in nullis dominicis dicunt? et quare dicit diaconus: « Glorificate »: et responsum (*ō n-nāyā*) dicunt in bemate? et quodnam mysterium habent responsum et strophae (*bātē*), et « Corpus tuum et sanguis tuus », et cuncta quae in his ponuntur?

30

Caput XXVII: quare nunc iterum diaconus in porta absidis

35

¹ S add.: « et resurrectionis corporum nostrorum ». — ² B. O. add.: « in timore ». — ³ S add.: « et non presbyter ». — ⁴ S add.: « sine *gēhāntā* ». — ⁵ S add.: « pax ».

proclamat: « Omnes nos ergo »? et quid significant orationes sacerdotis. et omnia quae hic observantur usque ad finem mysteriorum?

*Caput XXVIII: quare non genu flectunt diaconi in abside p. 13
5 per totum officium? ¹

Caput XXIX: quare in passione et ieiunio non dicit diaconus ante evangelium: « Stemus parati »; sed: « In silentio estote »? et quare non legunt lectiones legis et prophetarum in baptismo et in mysteriis sabbati? ²

10 Caput XXX: quare in dominica resurrectionis mane foras egrediuntur, et pacem resurrectionis dant. aut sōghītham ³ dicunt?

Explicit Tractatus quartus.

TRACTATUS QUINTUS:

15 Caput I: quare, cum Dominus noster in epiphania baptizatus sit. Iśō'yabh baptismum in vespere resurrectionis constituit?

Caput II: quare praecepit ut feria secunda mediae ieiunii hebdomadae baptizandi veniant et nomina sua inscribant: et mediante ieiunio egrediatur presbyter, et cum eo duo diaconi,
20 et recitet super illos manuum impositionem vespere et mane usque ad baptismum?

Caput III: quare incipiente ultima hebdomada in baptisterium ingrediuntur? et *cur* praecepit ut abhinc quotidie sacerdos vespere ad baptizandos egrediatur? et quid sibi vult
25 hoc nomen « Sponsores »?

[Caput IV] ¹.

Caput IV [V]: quare dicit « sacerdos in vestitu lucido egreditur, cum luminibus et thuribulis »: et cetera quae hoc tempore fieri iussit?

30 Caput V [VI]: quare, cum ex uno cornu signemus, ungamus. baptizemus et obsignemus, non semel tantum *id*² ex eo facimus, sed quater? et si oleum in cornu sanctum est, cur necesse est ut sacerdos aliud oleum consecret? Et aquae quoque bapti- p. 14.

¹ S: « nec Pax ibi dant ». — ² S add.: « resurrectionis ». — ³ I. e., rhythmus quendam, qui formam dialogi habet. — ⁴ Hic in commentario sequitur cap. IV. sine consueta interrogatione praemissa.

sui: cum Spiritus super aquas descenderit, quid opus habent ut *oleo* de cornu signentur? ¹

Caput VI [VII]: quare dicit « signatis qui baptizandi sunt, sponsores eorum sudaria eis nova imponunt ² »? et quare dicit « nunc in baptisterium ingrediuntur »? 5

Caput VII [VIII]: quare evangelium in baptisterio legunt? et quare alii intus, alii foris legunt?

Caput VIII [IX]: quare praecepit ut aqua *e fonte* effundatur antequam *sacerdos* baptizandos obsignet? et quid significat ultima manuum impositio: et omnia quae hic observantur? 10

Caput IX [X]: quare sacerdos cooperto sudario capite baptizat; ubi vero consecraturus est caput detegit?

Explicit Tractatus quintus.

TRACTATUS SEXTUS:

Caput I: quare, cum consecratio ³ ecclesiae omnia officia, et 15
etiam baptismum, antecedit, beatus tamen Iſō'yabh principium codicis *officiorum* annuntiationem constituit, et in resurrectione baptismum introduxit, et ad calcem totius cycli (*ḥudhrā*) consecrationem ecclesiae descripsit? et quid sibi vult haec vox « Consecratio »? 20

Caput II: quare praecepit ut ecclesia dominica die consecratur? et quare dicit « ecclesiam paramentis albis exornant, vela autem super absidem non suspendunt »?

Caput III: quare altare super catastroma ⁴ constituunt? et 25
p. 15. quare alii ab initio illud vestiunt, alii *non vestiunt donec consecratum est? et quare, si vetus est lavant, minime vero si novum?

Caput IV: quare praecepit ut presbyteri et diaconi in abside stent, ⁵populus vero in templo?

Caput V: quare iterum noctu absidem intrant, et sex mar- 30
mīthas ibi persolvunt, populo pro catastromate consistente? et cur ad bema non vadunt?

Caput VI: quare mane vela suspendunt; et tertia hora ad

¹ S: « simul omnia agimus, sed quater; et quare ex uno cornu perficimus? ». — ² S add.: « super capita eorum ». — ³ Seu « dedicatio » (*q u d d ā š ā*). — ⁴ *κατάστρομα*. — ⁵ S: « et clerus super catastroma et in templo ».

mysteria *celebranda* conveniunt: et episcopus cum clero absidem ingressus *sacra* incipit ¹?

Caput VII: quid significat oleum quod sacerdos nunc consecrat? et quid mystice designant singula quae eodem tempore
5 aguntur?

Caput VIII: cur Išō'yabh commemorationem beatæ dominae Mariae post nativitatem descripsit, Iohannis post epiphaniam, confessorum ac martyrum post resurrectionem; sextam feriam auream initio hebdomadae ² apostolorum, et apostolorum *com-*
10 *memorationem* in fine sui ipsorum hebdomadae ³; et apostolis duas fecit commemorationes, unam post alteram, Petri videlicet sociis et evangelistis: Stephani quoque et doctorum et ceterorum commemorationes in fine hūdhrae descripsit in ordine (sedhrā) ⁴?

15

*TRACTATUS SEPTIMUS: 5

p. 16.

Caput I: quare defunctis praecipuum deferimus honorem, precibusque eos honoramus atque ad sepulchrum deducimus, cum tamen finis eorum corruptio sit?

Caput II: quare cathismata (mautëbhē) super eos persolvimus
20 antequam eos efferamus, unicuique ordini proprium cathisma addentes; et laicis quidem duo duntaxat cathismata, ecclesiasticis vero pro suo cuique ordine? et *quare* in singulis cathismatibus mulieres canunt: hoc est autem, hymnos (madhrāšē) canit cantor (āmōrā), qui vices gerit mulierum canentium?

25 Caput III: quare post cathismata lectiones legunt? et quare super laicum legem duntaxat et prophetas legunt: pro diacono apostolum addunt; pro presbytero, et iis qui supra sunt,

¹ S: « et archidiaconus cum presbyteris et diaconis absidem ingressi, omnia disponunt quae opus sunt ». — ² A om. — ³ A om. — ⁴ A: « et doctoribus: Stephano quoque et aliis in fine hūdhrae ». S totum capitulum sic habet: « quare Išō'yabh Mariae commemorationem post nativitatem assignavit; Iohanni post epiphaniam, et confessoribus post resurrectionem, et apostolis in fine hebdomadae eorum; et feriam sextam quoque auream in hūdhra descripsit: et fecit apostolis duas commemorationes, unam post alteram; et Stephano et doctoribus et ceteris post hūdhram descripsit in ordine? ». — ⁵ Huius Tractatus capitulorum descriptiones e B. O., III, 1, 538-540 desumptae sunt, quibus variae lectiones cod. S adiectae. Codicis A abbreviatae et multum dissimiles descriptiones ad calcem harum inveniuntur (p. 16, n. 1).

evangelium? et quare alii super diaconum legunt evangelium, alii vero secus? et quare in absidem ingrediuntur et sacramentum sumunt?

Caput IV: quare hic in officio efferunt *defunctum* usque ad sepulchrum? et quare binis turmis incedunt? et quare cum re- 5 sponsorium (‘ō nī thā) dicunt, consistunt; et dum incedunt, tacent? et quare cum mutationem *responsorii* dicunt, utraque pars consistit?

p. 17. *Caput V: quare cum ad sepulchrum pervenitur, dicunt liturgiam (quiddā šā)? et quare hanc ille dicit qui praeest? et 10 quare hic dicunt « Gloria », et litaniam proclamant, deinde dicunt carmen (mēm rā), vel sectionem (pāsō qā) *psalmi*?

Caput VI: cur tertia die, non secunda, fit commemoratio: et quare item septima *die*, et quinta decima, et in fine mensis?

Caput VII: quid significant sponsalia et nuptiae? ¹ 15

TRACTATUS PRIMUS.

PRIMO: Apologia ad eum qui rogavit *auctorem ut scriberet*.

Urgebat me, Daniel frater, instantia rogationis tuae: nam ad id explendum quod amicitia tua a me poposcerat, tua me benevolentia excitabas. Canones inquam officiorum, orationum 20 ac festorum nostrorum doceri voluisti eos, qui a beatis apostolis, patribus et doctoribus praescripti sunt: quam ratione ab antiquis ita positi et instructi sint: utrum casu forte, an p. 18. potius consulto: et si ita, quam ob rem: quare *certi psalmi, aut sacrarum scripturarum lectiones, certis anni diebus sint 25

¹ S add.: « et quare sunt qui paranympnos ictibus castigant? ». — Huius Tractatus capitula sic habentur in cod. A: « I. quare invicem *ad sepulcrum* deducimus cum honore et precibus, cathismatibus videlicet, et ceteris? — II: quare unicuique ordini *cathisma* addunt? — III: quare lectiones legunt? et cuncta quae in ecclesia aguntur. — IV: quare *defunctum* binis turmis efferunt? et reliqua. — V: quare dicunt liturgiam, et litanias proclamant, et dicunt sectionem? — VI: quare quatuor commemorationes faciunt, die tertia, et septima, et quinta decima, et in fine mensis?

assignati: quare hic psalmus aut illa lectio praescripta et instituta sit: quare hoc mense aut illo die festum agatur: quare certo mense annus initietur: quare alius dies, festivus cum sit et sanctus, alii praestet: qua demum ratione singuli psalmi aut responsoria suum obtineant locum.

In huiusmodi quaestionibus eram, dum una tecum animum applicabam ad horum interpretationes exquirendas institutorum, quae inspirati viri, maiores nostri, statuerunt. Sunt enim qui dicant *haec omnia* bene ab illis statuta et explicata fuisse; alii vero, qui a vetere interpretatione dissentiant. Quas opiniones cum inter nos excuteremus, tuaque me charitas incitaret, nolui petitionem tuam benignam repudiare, ne officio deesse viderer: quamquam persuasum habeo infirmitatem meam huiusmodi rei esse imparem. Silere me sane potius erat, et divina haec negotia declinare; ne cum inceptum bene absolvere nequeam, omnes qui vident illo mihi ludibrio evangelico respondeant, « Hic homo, inquires, coepit aedificare, et non potuit consummare » ¹. Equidem vero, hoc solum a te requiram, promptam atque sinceram orationem, qualem Deus et probat et agnoscit. Deprecare ergo, et Dominum servitii nostri, cuius est preces suscipere, pro me assidue ora, ut sine labe et vitio carens per viam incedam sanctorum laboribus tritam, et per eius virtutem mysteria discernam, quae in officiis ecclesiasticis innexa sunt, quaeque omnia typis et exemplis sunt nostrae vitae *informandae*. Illi autem pro sua erga nos dispensatione, gloria et honor in saeculum saeculorum.

*Cum denique, mi frater, alii ante nos aliis modis officia et p. 19. festa sint interpretati, diversa docentes, mihi potius visum est normam a sanctis patribus statutam tenere et exsequi, qui suis interpretationibus restrictis nonnulla tacuerunt, ut aliorum laboribus aliquid relinquerent: id quod et beati Iſo'yabh patriarchae consilium fuit, qui Codicem illum insignem canonum instruxit. Sic et Eusebio placuit Caesariensi in suo Chronico certum mensem initium anni constituere. In anni enim initio instituendo, et naturae adhaesit et scripturae. Cum his *viris* et ego proficiscar et progrediar: cum Eusebio quidem in annorum, mensium et festorum dierum computo: cum Iſo'yabh

¹ LUC., XIX, 30.

in capitulorum divisione et optima eius dispositione officiorum. Hoc enim a Spiritu datum est viris illis: Eusebio, ut prior nos ab Iudaeorum contemptu et irrisione per calendarium suum eriperet: Iſō'yabh, ut victoriam de haereticis reportaret, qui in ignorantia haeresim suam tenent, et officia negligenter *persolvunt*. In ritibus ergo atque canonibus necessariis explicandis, qui in Codice descripti et innexi sunt, ab his duobus viris illustribus nequaquam discedendum duxi. Et quoniam temporum ratio et *mundi* creatio officia antecedunt, a re chronologica incipiemus; deinde orationum nostrarum commentaria aggrediemur. Et primum mensium, hebdomadarum ac dierum expositionem instituemus; deinde medio loco ponemus cantiones (qīnāthā), et mystica praeteriti, praesentis et futuri temporis cantica, donec in portu quiescamus illo, ubi tempus nullum est, per mysterium summae felicitatis, ¹ *quae non praeterit neque dissolvitur.

Tu vero, quisquis in hunc librum incideris, erroribus, quaeso, si quos in eo inveneris, parcas, nec negligentiam mihi tribuas sed infirmitatem, Et si quid reppereris quod tibi minus placeat, imbecillitati des auctoris, neque irrisione eum aspergas et verbis iniuriosis; sed potius *Deum* ora, ut illius vires exsuperans ipse arcana, quae in scripturis latent, attingere possis. Incipiamus adiuvante Deo, et inceptum ineamus quod promisimus.

CAPUT PRIMUM.

Quae scribendi annorum computi, qui Chronicon vocatur, causa fuit, et quae eius in ecclesia utilitas?

Christiani antiquitus a Iudaeis deridebantur, quod ab ipsis quartam decimam *lunae* discere necesse haberent. Per menses enim lunares Iudaeorum computus fiebat; Graeci vero per soares menses computabant; et *hi* in uniuscuiusque anni computo 365 ¹/₄ dies numerabant: ita sane, ut duo dies Februario dempti — propter hominem quemdam qui, seditionis in rem publicam concitatae causa, eodem hoc mense comprehensus supplicioque affectus est, — utrique kanūn ² adderentur. Quanam igitur ratione

¹ I. e., ut videtur, per expositionem sponsalium (Tract. VII, cap. VII), quae caeli gaudium significare dicuntur. — ² I. e. Decembri et Ianuario.

Iudaei computarent, quoque tempore annoque isti mensem lunarem intercalarent, ignorabant Graeci. Et cum singulis annis, necesse haberent ut paschae, passionis et resurrectionis festa iisdem diebus quibus Dominus celebravit, primum nempe et tertium, et ipsi celebrarent: opus erat eis ut ipsos Iudaeos de hac re interrogarent, et veritatem ab inimicis edicerent. Dum in hac difficultate erant, *patres* in Nicaena synodo congregati persuaserunt Eusebio Caesariensi; et hic computum annorum fecit. Et calendarium (*surgādhā*) *quartae decimae *lunae* per 19 p. 21.
 10 *annos* ordinavit: cyclum (*gīghlā*) vero anni *solaris*, propter necessitatem diei intercalandi, 28 annis conclusit. Namque septenarium numerum si quater duxeris, 28 anni colliguntur; et cum 7 insuper dies, singulos ex 4 *diei* partibus constantes, adieceris, intercalandorum dierum numerus impletur. Calendario
 15 lunari, quia post 19 annos anni lunares minores sunt solaribus 209 dierum defectu, 7 menses lunares intercalavit: quorum sex 30 dies habent, alius autem 29. Cum ergo ad 19 *lunares* annos hos 7 menses intercalares adieceris, lunaris computus cum solari aequatur. Atque ad primum annum calendarii *lu-*
 20 *naris* 13 $\frac{1}{2}$ dies adiciendi sunt; quia luna in dimidio dierum suorum creata est, hoc est pleno orbe, secundum principium quo omnia quae creata sunt, perfecte creata sunt, etiam illae creaturae quae sunt super terram. Sed cum et quarta die creata sit, et post 14 dies perfecta sit: omnes *dies* fiunt 17 $\frac{1}{2}$. Et
 25 manserunt ab Aprili 12 $\frac{1}{2}$ et 4 alii *dies* superflui a Maio, Iunio, Iulio et Augusto: quorum summa est 16 $\frac{1}{2}$. Et exeunte Septembri mense solari anni illius, manebant 13 $\frac{1}{2}$. Quare, si computaveris unum Octobris cum 13 $\frac{1}{2}$, fiunt 14 $\frac{1}{2}$. Itaque post tertium quemque annum, unus mensis lunaris intercalan-
 30 dus est, usque ad duodevigesimum annum calendarii. Undevigesimo autem anno manebunt tibi 18 dies, qui cum 11 eiusdem anni efficiunt **dies* 29. Intercalandus ergo tibi est, p. 22.
 anno undevigesimo, unus mensis intercalaris, 29 dierum: et sic completur computatio calendarii *lunaris*.
 35 Item, in calendario quartae decimae *lunae*, quod primo anno calendarii die vigesima quinta Martii fuerit *quarta decima*, sic probatur: si 4 dies subduxeris illos, qui fuerunt ante creationem lunae, et residuos dies collegeris, quibus 12 menses solares excedunt lunares, quartam decimam illius anni, qui

fuit post primum ¹, in diem vigesimum quintum Martii incidisse invenies,

Sic festa anni, ut rite celebrarentur. *patres* ordinaverunt, et Graecorum et Iudaeorum computationes tradentes. Huius autem computi utilitas, frater, haec est: ut una concordia tota *ecclesia* catholica, orientalis pariter et occidentalis, festa ac commemorationes agat diebus quibus celebrari debent, neque inter nos haesitationibus et dubiis implicemur, utrum hodie dictum festum agere oporteat, an ante hunc diem.

CAPUT II.

10

Quare initium anni ab Octobri mense duci voluit Eusebius, et non potius ab Aprili, 'quo die mundus creatus fuit? ²

Ut iam supra dixi, quaecumque creata sunt, creata sunt perfecta, nec incremento opus habebant. Ita et primi homines. Adam et Heva, plena statura creati sunt, et ad procreandum 15
apti; arbores quoque creatae sunt fructibus onustae: cuncta denique in plena maturitate facta sunt. Ita et tempus quoque: medio anno fuit creatio eius. Quomodo fieri potuit ut annus initium duceret a die, quo nondum venisset tempus messium 20
p. 23. colligendarum, *sed *tempus* maturitatis tantum messium? Quoniam
niam seminibus opus est arato, et ut terris mandentur et crescant, et deinde ad maturitatem perveniunt: annum ab

¹ S « resurrectionem », sed perperè: nam alibi dictum est, annum re vera initio Octobris incipere; mundum vero creatum medio anno, seu initio Aprilis. Cycli autem, solaris pariter et lunaris, ab initio mundi incipit: solaris quidem a die 1 Aprilis, lunaris autem a die 4 Aprilis, quando luna, ut ait auctor, creata est plena. Quare ineunte Octobri primus annus cycli fit re vera annus secundus post creationem mundi, seu annus « post primum ». Iam vero quia hoc anno luna plena post 4 dies creata est, annus lunaris 7 tantum diebus (non 11) minor fuisset anno solari; itaque cum annus solaris perfectus fuisset die 31^a Martii, annus lunaris expletus fuisset die 24^a Martii, et sic novum plenilunium post annum revolutum fuit 25^a Martii; qui mensis iam reputatur esse in secundo anno cuius initium computatur a kalendis Octobris. — ² S « mense primo, quo Deus creare incepit hanc creaturam ».

initio seminis seminandi incipere oportet. Ita etiam liberi, qui primis hominibus nati sunt, prius infantes fuerunt, deinde pueri, et demum iuvenes, in similitudine parentum suorum. Arbores quoque, foliis et fructibus post aestivos menses nudatae, iterum humiditate hiemali gravidae factae sunt, et alia folia fructusque protulerunt. Et sicut semel conceptus infans aliquid temporis *in utero* manet, et demum in hunc mundum nascitur: ita et arbores quoque nudae per Octobrem, Novembrem et Decembrem manent, deinde fructus generant. Sed et gramina et sementa ab Octobri mense in terra seminari incipiunt; elementa quoque hiemalia, hoc est imbres et venti aquis tumidi, ab eodem *mense* incipiunt; et ipsa quoque nox, quae huius mundi typus est, ab Octobri diem superare incipit: et Deus tandem filiis Israel praecepit: « Hic, inquit, principium mensium erit » ¹, et « Festum messis facite in exitu anni » ², hoc est mense sexto. Mensis ergo septimus anni initium est: et usque ad hodiernum diem hic ordo inter Iudaeos servatur, qui initium Octobris lunaris anni initium vocant, orationes cibosque adhibentes huic diei congruentia. In orationibus enim suis petitionem faciunt de regressu suo *in Ierusalem*. Namque finem anni pro liberatione a tribulationibus ponunt; et per sequentis anni initium, redemptionis initium figurant. Ita et ad cibum quod attinet: carnes igne coquuntur cum tritico: quippe quia fruges iam congregaverint ad alimoniam aptas: et haec primum coquunt. Rursum: hiems, quae est signum huius mundi, et frigus,* per quod significatur bonorum ac scientiae privatio, eodem hoc *mense* incipiunt, et obtinent usque ad tempus Aprilis, per quod significatur redemptio et liberatio a mundanis molestiis. Nam et divites hieme gaudent, pauperes contristantur; aestate vero gaudent pauperes, divites ob calorem eius contristantur. Quo ostenditur, quod divites in hoc mundo magnum gaudium habent de divitiis suis, dummodo amplis faucibus instructi sint, et stomacho ad cibos concoquendos, quibus delectantur, robusto: pauperes vero, quia rebus praesentibus carent, aestatem expectant, ortum magni solis, Salvatoris nostri, qui ipsos e thesauris caelestium eius fructuum ditet.

¹ Ex., XII, 2. — ² Ex., XXIII, 16.

CAPUT III.

Cur anni computum per menses solis ac lunae, perque hebdomadarum numerum ordinavit Eusebius; neque unam computationem, sed tres reliquit?

Dominus in lege dixit: « Super os duorum vel trium testium stabit omne verbum » ¹. Cum ergo legis computus per menses lunares fiat, et eadem lex septenarium numerum in honore habeat — nam in principio *Deus* creationem intra septem dies conclusit; et quamquam sexto die numerum absolvere potuit, septimum tamen adiecit, benedictioneque sanctificavit; festorum quoque dies septenos esse mandavit; sed et servus sex annos serviebat, et septimo liberabatur; fructibusque terrae septimo anno parcebatur, iterumque septies septeno anno etiam terra empta habitatoribus suis restituenda erat; et denu[m] anni computus, qui per menses lunares fit, septies septenas hebdomadas et hebdomadam complectitur —: ideo et beatus *Eusebius*, cum vellet scripturis inhaerere, et mensium lunarium computationem instituit et hebdomadarum: *ostendens se in computo suo scripturae consentire. Sed et solarium quoque mensium computum fecit, ut hi firmum fundamentum essent, cui circumponerentur menses, hebdomadae et dies lunares: ita ut, cum ex mensibus, qui naturae ordinem sequuntur, constaret annus, sine erroris periculo aut augere aut minuire posset *annum* cum mensibus lunaribus *procedentem*; cum annus nec augmentum nec defectum sic pateretur, ut apud Iudaeos fit, quorum alius annus ex 354 diebus constat, alius ex 384; neque corrumpi posset annus, ut fit apud Arabes, quorum computus post 32 annos per annum integrum circumvolvitur *otiosus*. Sed tribus testibus *annum* stipavit, mensibus quidem solaribus, quos ab Aprili incipere fecit, ab ipsa mundi creatione; et mensibus lunaribus, quia die quarto luna creata est, et posita « ut sit in signa et in tempora » ²; hebdomadis quoque: quia *Deus* noster adorandus septenarium numerum sanctificavit. Rite ergo his veris testibus anni computum accurate ordinavit.

¹ *Deut.*, XIX, 15; *MATTH.*, XVIII, 16. — ² *Gen.*, I, 14.

CAPUT IV.

Quare, cum initium anni ab Octobri ducatur, neque ab Octobri ad Decembrem ullum festum incurrat, beatus Išo'yabh annuntiationem et initium Codicis *divini officii* usque ad Decembrem distulit, neque a principio anni initium eius fecit?

Quatuor initia (šurrāyē) ecclesia in ordine anni observat, quorum suum quodque diem et mensem tenet: initium anni. initium Codicis, initium scripturarum, et initium rectorum. Anni initium October est; initium Codicis, December: initium scripturarum, initium hebdomadae ieiunii passionis; initium rectorum, initium hebdomadae *resurrectionis. Primum quidem p. 26. initium est anni, secundum est dispensationis ¹, tertium scripturarum, quartum rectorum. Prius enim fit anni initium, et postea initium Codicis, quia mundus dispensatione prior erat. Oportet ergo ut *prius* fiat initium mensium, qui sine scriptura computantur, deinde dispensatio Domini nostri ingrediatur. October namque significat tempus ab initio mundi usque ad Moysen; tempus Novembris ostendit *tempus* ab initio regiminis legis usque ad Christum; December adventum salvatoris nostri Christi mystice designat; initium scripturarum, quae ineunte ieiunio passionis *legi* incipiunt — id est, initium legis et initium iudicium et prophetarum et Iosue filii Nave, et initium psal-morum beati David, et initium epistularum Pauli, et initium seriei cantuum (zum mārē), et primus psalmus, — est initium doctrinae Salvatoris nostri post baptismum suum. Et quoniam scripturarum sanctarum virtute cum Satana pugnamus; scientes et confitentes quod per eam, quae in scripturis latet, virtutem venit ut Satanam vincere possimus, qui occulte contra nos pugnat. — sicut Dominus dixit: « Sine me nihil boni potestis facere » ² —: idcirco post resurrectionem, et rectorum quoque initium facimus; prout etiam ecclesia per illius dispensationem perfecta est; et qui in ea rectores fuerunt, postquam victoriam per resurrectionem adepti sunt, *opus suum* incoharunt: namque per resurrectionem victoriam consequimur, et ligandi sol- vendique potestatem a Spiritu sancto accipimus. Et quemadmo-

¹ S add.: « seu Codicis ». — ² IOHAN., xv, 5.

dum auctoritate a Domino per resurrectionem accepta apostoli ad gentes missi sunt: ita et rectores ecclesiastici, una cum apostolis, ecclesiam Christi administrant: et praepositi coetuum, sive eremitarum sive coenobitarum sive ecclesiarum, in die resurrectionis administrandi auctoritatem accipiunt.

- p. 27. *Ex istis autem initiis duo secundum menses *solares* constituta sunt, duo vero secundum hebdomadas et menses lunares. Quoniam mundus in tempore coepit esse, et Salvator noster ad mundum redimendum venit, *et* menses solis secundum naturalem ordinem procedunt: iure constituit *Išō'yabh* ut initium anni et initium Codicis cum solaribus mensibus inciperent. At quoniam scripturarum virtute cum Satana pugnamus, per quam et venit ut eum vincere possimus: ab hebdomadarum initio initium facimus sacrae scripturae *legendae*; ut per easdem scripturas eum vincere possimus. Item, quoniam rectores quasi de vetere *testamento* ad novum continuati sunt — lege pro lege *posita*, sacerdote pro sacerdote, oblatione pro oblatione, agno pro agno, pro bruto, rationali, pro rectore levitico, sacerdote, pro testamento huius mundi, testamento saeculi futuri: illo carnalia mandata praecipiente, hoc autem spiritalia: et illius quidem prophetis executoribus, huius autem apostolis, — iuste secundum scripturas sollicitus fuit *Išō'yabh* et rectorum initium exhibere: ut cum haec ecclesiae dispensatio hebdomadas sequatur, *ecclesia* scripturas nequaquam contemnere videatur. Sic Dominus noster dixit: « Audistis quia istud tale scriptum est: ego autem hoc dico, quod istius impletio est » ¹. Ita et *Išō'yabh* his perspectis initium anni, Octobrem, sine dispensatione reliquit, et dispensationem introduxit initio Decembris: sed et hanc insuper ob causam, ut ostenderet quod, quamvis tempore mundus dispensationem antecedit, dispensatio tamen Domini nostri honore et auctoritate et dignitate prior et praestantior est. Mundi initium mortem intulit naturae, et initium Mosaicae legis carnalia praecepta docuit; iis qui haec servant ²mundana gaudia promittens, iis vero qui transgrederentur, poenas in hoc mundo luendas: futuri autem saeculi, gaudique et tormenti *eo* reservati, nullam fecit mentionem. Nunc autem manifestus est Pater futuri saeculi, magni consilii Angelus ².
- p. 28.

¹ MATTH., V, 21, seqq. — ² IS., IX, 6 (vers. LXX).

priorum hominum expectatio, spes prophetarum et iustorum. Ei ergo, qui principium est rerum quae naturam transcendunt, initium sit, quod ea exprimat quae supra naturam sunt. Natus est sine coniugio, supernaturali modo: quod si animalia quaedam vilia sint, quae humore ac calore protinus generentur, qualia sunt culex et vermis et his similia: attamen hominem de virgine, sine virili consortio nasci, nec narravit quisquam nec audivit. Pulchre ergo hoc, quod praeter naturam est factum, initio insignitur naturae initio praestantiore.

CAPUT V.

Quomodo lucide demonstratur October esse anni principium, November vero esse regimen Moysi: et Moysi hebdomada omnium hebdomadarum esse prima?

Anni constitutionem duplici computo exhiberi posse, mensium scilicet et hebdomadarum, iam ante dixi. Et primum menses ostendamus.

Octobrem qui, ut diximus, est hiemis initium – in quo et semina in terram *demitti* et imbres *descendere* incipiunt, et ante quem omnes superioris anni fruges colliguntur, – constituit *Išō'yahb*¹ ut esset anni principium. November vero regimen Moysi significat, id est quatuor regimina quae a Moyse usque ad Christum exhibentur; deserti, indicum, regum, et sacerdotum ac Maccabaeorum. Et ideo ipsum hunc mensem in quatuor hebdomadas dierum dividimus, secundum quatuor regimina. Quatuor dominicae *eius*, *quas celebramus, quasque « dedicationis » nominamus, sunt quatuor dedicationes tabernaculi testimonii. Prima dominica: ubi Moyses tabernaculum erexit et dedicavit: secunda: ubi filii Israel constituerunt tabernaculum in Silo: tertia: ubi Salomon templum aedificavit et dedicavit; quarta: aedificatio et dedicatio templi per manus Zorobabel et Iesu filii Iosedec. Post has alia dedicatio non fuit. Quare beatus *Išō'yahb* quatuor dominicas dedicationis instituit, et errant ii qui quinque dominicas dedicationis faciunt, et annuntiationis tres. Ab initio Novembris usque ad nativitatem 54 dies sunt: qui sunt 8 hebdomadae, paullo minus. In his ergo diebus duae

p. 29.

¹ Fortasse *Eusebius* (?); cf. cap. II, supra, p. 20.

res institutae sunt: quatuor dedicationes, sicut antea diximus, et quatuor *dominicae* annuntiationis: ut quatuor elementa et humores prius sanctificentur, quae sunt omnium rerum compositarum principia, et deinde nascatur Redemptor omnium gentium.

November itaque regimen Moysi agnoscitur esse; Decem-
ber vero *docet* quomodo in mediostrarum in hoc mundo
angustiarum Salvator noster apparuerit. Unde et Decembri
fit annuntiatio et nativitas; Ianuario, baptismum Salvatoris
nostri; Februario, initium ieiunii, et proelium nostrum cum
Satana: sicut enim Februarius, utpote minimus inter men-
ses, ludibrio est, ita et in eo Satanam deridemus; Martius
innuit ingressum Domini nostri in Ierusalem: quod enim in-
gressus est, Martio solari est ingressus, super pullum *sedens*;
Aprilis *innuit* passionem Domini nostri, eiusque resurrectionem:
et quemadmodum Aprili mense filii Israel e vinculis
Aegyptiorum erepti sunt, eodemque mense mare coram eis
divisum est: ita et Aprili Dominus noster nos a morte, Pha-
raone, et a Tartaro, Aegypto, redemit, quando per *suam* mor-
tem terram divisit et nos transire fecit, et mortem et filium
p. 30. *perditionis in ea conclusit, velut Pharaonem in mari. Maius
innuit ascensionem eius de terra in caelum, et nostram cum
eo mysticam ascensionem; Iunio, in quo solis orbis ad sum-
mum gradum suum ascendit, *fit* descensus Spiritus Paracliti,
quo *descensu* discipulos rudos igneis linguis illuminavit; Iulio
commemoratur praedicatio apostolorum, et conversio gentium
per eos effecta; Augusto *commemoratur* nostra per apostolos
poenitentia et fides in veritatem: unde et istis quidem diebus,
qui sine dispensatione videntur esse, responsoria (‘ōnyāthā)
poenentialia praescribuntur; September *innuit* adventum filii
perditionis, et revelationem Eliae, et manifestationem Salvato-
ris nostri de caelo. Eodem Septembri significatur crucis inven-
tio, quae tempus manifestationis Domini nostri figurat. Et sic
disponi menses anni comperimus.

Rursum, de hebdomadis dicamus. Ut ante dixi, natura scri-
pturam praecedit: namque naturae scriptura est data, non
propter scripturam natura facta: ita etiam beatus Iſō’yabh
hebdomadas ¹ dinumerat, eisque nomina imponit. Et primam,

¹ Non singulae hebdomadae hic intelligendae sunt, sed hebdomada-

quae in initium Octobris incidit, « Moysi » vocat: eam quae cum Septembri concluditur « Eliae » nominat. Etsi tamen Moyses eiusque tempora priora sunt, nihilominus eius hebdomadam ad finem cycli (ḥudhrā) Codicis reservavit, ut initio Codicis
5 adventum Domini nostri et eius nativitatem poneret: sicque fecit ut hebdomada initii scripturae *legendae* hebdomada esset initii dispensationis. Illam vero Moysi *hebdomadam* tempore quidem priorem esse ostendit, eo quod « Moysi » eam appellavit, et quod Octobri mense incipit et in medio eius est dedicatio, quae
10 in Novembrem incidit. Sed cum Eliae hebdomada finem significet: Eliae nempe adventum et simul cum eo resurrectionem: ad quid post resurrectionem nostram tempora et hebdomadae? Rursum, liquet *Moysi hebdomadam* ad *communem computum non pertinere, eo quod series dominicarum eius nunquam
15 in ecclesia absolvitur, nec omnes *dominicae* dicuntur dominicae eius (*Moysi nempe*); nam in initium eius incidit October plus minus, et in medium eius November, id est dedicatio ¹. Sed prius hebdomadas exhibeamus, deinde ad disputationis quaestionem veniamus.

p. 31.

20 Hic sanctus primum posuit hebdomadam Moysi, quae significat *tempus elapsum* ab exordio mundi usque ad tempus Abrahae et Moysi. Hebdomada annuntiationis et nativitatis significat spem quam filii Israel acceperunt quando ex Aegypto exierunt et in terram promissionis ingressi sunt. Hebdomada
25 baptismi *significat* nostram in Christo renovationem et redemptionem nostram per dispensationem eius. Hebdomada ieiunii passionis: victoriam Salvatoris nostri et confusionem Satanae, qui coram Adami natura devictus est. Hebdomada resurrectionis et ascensionis: eius resurrectionem et mystice nostram.
30 Hebdomada apostolorum: ereptionem nostram ab idolorum cultu, et accessionem nostram ¹ad *Dominum* ², et renovationem nostram per Spiritum sanctum. Hebdomada aetatis, quae ab apostolorum commemoratione incipit, *significat* ecclesiam ab

rum series, quae cum, saltem theoretice, septem dominicas complectuntur, inde hebdomadae dicuntur ipsae. — ¹ Aliis verbis: Septem dominicae quae, secundum Iṣō'yahb, hebdomadam Moysi constituebant, non omnes Moysi dicuntur; nec unquam omnes celebrantur, quia post tertiam vel quartam occurrit dedicatio, a qua (nunc) denominantur subsequentes dominicae. — ² Ad verbum: « ad eum ».

apostolis donum accepisse illud, per quod usque in finem dirigitur. Hebdomada Eliae adventum filii perditionis *significat*, et manifestationem Salvatoris nostri; in hac enim hebdomada fit *crucis* inventio, quae typum exprimit revelationis Salvatoris nostri. Et hoc novissimum tempus est, ubi nec tempus ullum 5 est, nec locus. Salvator enim noster discipulis suis de adventu Eliae interrogantibus dixit: « Elias quidem venturus est prius, ut omnia perficiat. » ¹ Post Eliae adventum erit consummatio omnium, et crucis revelatio, quae fiet in medio huius hebdomadae, id est adventus Salvatoris nostri, qui media nocte ven- 10 turus est, et statim quidquid conditum est dissolvetur. Huius hebdomadae dimidium, quod inventionem sequitur, iudicium *significat* et quaestionem, gaudium quoque iustorum, et iniquorum poenas.

p. 32. Sunt tamen qui aliter sunt interpretati. Beatus *Abraham 15 Bar Lipheh, hebdomadam quidem Mar Eliae secundum eandem hanc rationem plus minus interpretatus est, et tamen Dedicationem nostrum in caelum ingressum dicit esse. Insuper festum vocat eam, non unius quippe diei sed multorum, quia nempe in futuro saeculo perpetuo atque in aevum sumus permansuri. 20 Cui vero ita dicemus: Cum ergo Mar Eliae hebdomada finem significet, ut tu *quoque* dixisti, hebdomada Mar Moysi ² quid significat? Postquam omnia consummata fuerint, finisque adven- nerit, et resurrectio per crucis inventionem fuerit signata, quid amplius post resurrectionem hebdomadae et tempora *opus* 25 *erunt*? Detur tamen ita se res habere, ut tu dixisti. Dedicatio, quam tu festum putas esse, quomodo festum esse sciatur? Ecce enim Codex dicit « Dominica dedicationis »; neque enim festorum modo observatur. Dedicatio namque rei profanae accedit, quae consecratur, ut novae ecclesiae, novo altari, pani et 30 vino: quae postquam dedicatione perfeceris, praestantius aliquid efficiuntur. Simili modo consecrantur aqua et oleum baptismi: et hominem, qui manuum impositionem ³ suscipit sacerdotii, per initiationem et dedicationem perficis. Nec enim *modo* dedicatum altare sanctius esse dicimus illo, quod ante: sed nec 35 recens corpus aut sanguinem praestantiora dicimus esse illis,

¹ MATTH., XVII, 10. — ² I. e. hebdomada seu series dominicarum in qua « dedicatio » occurrit. — ³ χειροτονία.

quae ante *consecrata sunt*: neque nuper baptizati praestant baptizatis prioribus: neque eum qui modo manuum impositionem suscipit pluris habes illo qui prius; sed secundum antiquitatem gradus recepti est honor dignitatis. Quo denique te
5 rapuit hoc nomen Dedicationis, ut altioribus omni tempore rebus ipsum imponeres? Quod si hanc (*Dedicationem*) ad finem cycli (ḥudhrā) dicis stare: ecce ad cyclum nequaquam pertinet: nam indiculum [†]responsoriorum (ʿōnyāthā) eius p. 33.
non omnes codices pariter describunt; alii enim a secunda
10 dominica Mar Moysi describere incipiunt, alii a tertia, alii a quarta: et sunt etiam qui nondum donec absolvatur *Moysi* hebdomada dominicas eius (i. e. *Dedicationis*) describant. Sed neque series (sedhrē) responsoriorum eius in codicum descriptionibus omnium scholarum inter se conveniunt: sed alia unum
15 responsum indicat unamque seriem (sedhrā), alia responsum aliud: et unaquaeque schola suam sibi seriem colligit et eligit. Et cum per totum annum series (sedhrē) cycli (ḥudhrā) congruant in omnibus scholis, in Dedicatione omnes inter se diversae sunt. Nemo tamen est qui hanc ob causam alium
20 vituperet, aut ei dicat: « Tu non recte dicis »: sed cum omnes inter se discrepent in iis quae ad series *Dedicationis* spectant, hanc tamen confusionem in re serierum eius nequaquam aegre ferunt. Si autem Dedictio futurum saeculum significaret, series eius, magis etiam quam reliqui cycli, ordinatum disponi oporteret: neque responsoria eius cuilibet scholae pro placito deli-
25 genda reliquisset beatus Iṣōʿyahh, qui tanta cura res *omnes* ecclesiasticas digessit. Rursum, etiam si *Dedictio* descripta sit ut festum: cur tria responsoria vesperi et tria noctis ei non assignavit, ut perfectum festum sit? Si enim nativitas Sal-
30 vatoris nostri in hoc mundo ita honoratur, quanto magis manifestatio eius de caelo nostraque summa felicitas honorari deberent? Quare ergo, tanquam uni ex dominicis simplicibus, unum ei assignatur responsum: neque additio fit ei in responsoriis, immo defectus, quia derelicta serie (sedhrā) cycli
35 (ḥudhrā), quae quidem maioris momenti est, quasi mendicans colligere incepit ex thesauris (gazzē) et cyclo ¹? Neque

¹ Dubiae interpretationis hic locus est: sensus tamen huiusmodi esse videtur: Dominicae dedicationis non habent plura responsoria quam

p. 34. enim ipsius Dedicationis propria series *tuae convenit interpretationi; sed tanto inferior est dominicis cycli, quanto vetus testamentum minus est novo. Cum illi opus adhuc esset ut per multas revelationes atque figuras Creator et Curator noster ipsi ostenderetur, — nunc per prophetias de revelatione eius, nunc per visiones et revelationes, quales Moysi et Isaiae *datae sunt*, Abrahae quoque, qui in sacrificio Isaac diem Domini nostri vidit: tota series revelationum quae novum testamentum eiusque dignitatem declarabant, — rite istae dominicae *Dedicationis* et responsoria earum hinc inde leguntur, quasi aptae quaedam revelationes: prout illi ex parte prophetaverant de manifestatione Christi. Et ecce evangelista unicuique dispensationi Domini nostri aliquem propheticum sermonem applicat: in conceptione et nativitate dicit: « Ut impleatur omne quod per Isaiam dictum est: Ecce virgo concipiet » ¹, et reliqua; et iterum, « Ex Aegypto vocavi filium meum » ²; et, « Ego vox in deserto clamans » ³, quod dixit Iohannes; et in ingressu *in Ierusalem*, Zachariae prophetiam ⁴; et, ne longus sim, ea quae in passione *ponuntur*. Pulchre *ergo* ecclesia in libertate sui arbitrii relicta est a sancto Iſō'yabł, ut quod cuique placeret, id sibi eligeret et diceret. Etsi enim prophetae sub vetere testamento vixerunt, de novo tamen eis revelationes ostensae sunt. Item, cum mulier viro desponsatur, aut sponsus sponsae, ea quae faciunt « nuptiae » vocantur, et « dedicatio ». Ecce ergo undique manifestum est dedicationem exordium esse actuum dispensationis, non eorundem finem.

Sed alii a Deo inspirati viri aliter sunt interpretati. Dicunt enim Domini nostri annuntiationem esse spem nostram, *qua speramus* nos a malis liberandos. Et per baptismum suum, p. 35. inquit, et dispensationem, *evangelium docebat in populo *Iudaico*; ut ipse dixit: « Non sum missus, nisi ad oves quae perierunt de domo Israel » ⁵. Postquam autem crucifixus est et de sepulchro surrexit, discipulos suos inter gentes praedicare

reliquae dominicae anni; immo vero et ea quae habent, quasi defectus considerata sunt; quia postquam Iſō'yabł ceteris dominicis propria assignaverat, responsoriorum copia defecit, et dominicis dedicationis ex aliis collectionibus responsoria ei quaerenda erant. — ¹ MATTH., I, 22, 23. — ² *Ibid.*, II, 15. — ³ IOHAN., I, 23. — ⁴ MATTH., XXI, 5. — ⁵ *Ibid.*, XV, 24.

iussit. Sicut ergo apostoli profecti sunt et discipulos fecerunt, ita et nos in resurrectione crucem et evangelium portantes foras egredimur ¹, quodcumque officium absolvitur, prout apostoli fecerunt. Quod autem non perfecte foras eximus in
5 officio nostro usque ad ascensionem, *ideo fit* quia neque apostoli *antehac* seipsos ad praedicandum inter gentes obtulerunt: sicut ait Simon Cephas in domo Cornelii ². Itaque apostoli nolebant inter gentes praedicare donec divus Paulus electus et gentium apostolus designatus est. Haec, inquit, significamus
10 post diem ascensionis: postquam enim Dominus noster discipulos suos de monte Olivarum dimisit, exinde recepto Spiritu sancto parata est eis via foras exeundi. Hebdomada apostolorum significat ipsorum inter gentes praedicationem, et proelia contra principatus et potestates et reges iniquos; namque in respon-
15 soriis (‘ōnāythā) huius hebdomadae fidem recitamus quam docuerunt, et orthodoxiam eorum, et tormenta quae a persecutoribus passi sunt. Hebdomada aestatis et Mar Eliae et ultima, conversionem significant eorum qui ad fidem accedebant: nam responsorium primae hebdomadae aestatis sic habet:
20 « Lacrimis lava me ». Quod haec hebdomada a sexta feria, non a dominica incipit, *hoc est*: quo die creatus est vetus homo, qui peccavit, eodem remissionem incipere oportet: item, *significat* quod *haec hebdomada* in fine temporum est, et in sexto millennio. Mar Eliae *hebdomada* proelium nostrum cum
25 Satana *significat*, et nostram Eliae adventus expectationem. Quodcumque enim in hac vita servatum memoramus *eum*; *quemadmodum ille reges tyrannos hic vicit, istique perierunt, p. 36.
ipso in vitam sempiternam superstite: ita et nos, cum tyrannidem huius mundi principis superamus, tum ille foras eiicitur,
30 et nos cum Elia in gaudium intramus. Moysi hebdomadae responsoria *quae sic incipiunt*, « Etsi velut per imaginem », significant nobis poenitentiam post peccati lapsus, quibus in hoc mundo tentamur. At postquam fides stabilita est in mundo, tum demum ecclesiae aedificatae sunt et ab apostolis dedi-
35 catae, qui sanctam ecclesiam secundum *novae* dispensationis statuta ambulare docuerunt. Quare, dedicatio hic ecclesias significat, quae sunt inter gentes, et dedicationem earum.

¹ Vide Tract. IV, cap. xxx. — ² Cf. Act., x, 42.

Et rursum, *quia* apostoli, postquam omnes ab ipsis baptizati erant, eos in Ierusalem introduxerunt, et in uno grege participes fecerunt populos et populum: ita et beatus Išo'yabh ultimam hebdomadam instituit, et Dedicationem quae in ea fit.

Equidem, frater, ea quae repperi tibi collegi, mensesque et hebdomadas anni, prout didici, mystice explicavi; opinionesque eorum qui *de hac re* dixerunt recitavi: de Dedicatione scilicet simul atque de mensium et hebdomadarum computo. Et prima quidem opinio, ut mihi videtur, magis convenit; secundae vero, hoc est interpretationis Bar Liphleh, et tertiae argumentum prorsus non intelligo. Tu autem, frater, quidquid tibi placuerit accipe.

CAPUT VI.

Quando fuit annuntiatio Iohannis, et quo die, et quando natus est? et quot annos vetus testamentum, cum oblationibus legalibus, mansit in Ierusalem? ¹

De Iohannis annuntiatione simul et de oblationibus legis *me* interrogasti. Et primum quidem has elucidare incipiamus, p. 37. deinde *Iohannis annuntiationem.

Regnarunt filii Israel in Ierusalem — postquam, inquam, Iesus filius Nave eos trans Iordanem duxit, et in terram promissionis ingressi sunt, donec captivi ducti sunt a Tito — annos 1596, praeter 70 annos Babylonicae captivitatis: id est, tres indicationes ². Et ne me putes forte sine accurata cognitione hoc tibi dixisse, annorum numerum, prout in scripturis divinitus inspiratis descripti sunt, tibi proponam. Postquam in terram promissionis ingressi sunt, primus post Moysen praefuit Iesus Nave filius, ceterique qui fuerunt post eum; quorum anni hi sunt: Iesu 27; Cusan 8; Othoniel 40; Eglon 18; Aod 80; Iabin 20; Barac 40; Madianitarum 7; Gedionis 40; Abimelech 3; Tholae 23; Iair 22; Ammonitarum 18; Iephthe 6; Abisan 7; Ahialon 10; Abdon 8; Philisthaeorum 40; Samsonis 20; sine iudicibus 10; Heli 10; Samuelis 20; Saul 40; David 40; Salomonis 40; Roboam 17; Abiae 3; Asae 41; Iosaphat ³ 25:

¹ S add.: « et in populo Israel ». — ² Tres cyclos paschales DXXXII annorum. — ³ A in marg.: « Iosaphat iustus erat; sed quoniam filio

Ioram 8; Ochoziae 1; Athaliae 7; Ioas 40; Amasiae 29; Oziae 52; Ioatham 16; Achaz 16; Ezechiae 29; Manasses 55; Amon 2; Iosiae 31; Ioachaz 3 menses; Ioachim 11; Ioachim 3 menses; Sedeciae 11. Et nominum eorum summa est 14; et anni eorum sunt 1002. Babylone sine oblationibus manserunt 70 annos. Ascendentibus autem quibusdam ex eis in diebus Cyri, templum aedificabatur anno *captivitatis* (?) 46°, donec regnavit Darius Hystaspis filius. Tunc *ascenderunt et p. 38. perfecerunt aedificium, et oblationes obtulerunt in templo Ierusalem. Darius regnavit 36 annos; Asuerus 20; Artabanus 1; Artaxerxes, qui cognominatus est Arioch, 41. Et anno 32° huius Artaxerxis, qui et Arioch, missus est Nehemias Iudaeus, pincerna regis, et aedificavit Ierusalem cum plataeis et palatiis eius. Et completa est anno 10° eiusdem. Et impleti sunt anni 70 hebdomadarum Danielis ab anno 10° Arioch usque ad 13^m annum Neronis, quando missus est Vespasianus et Ierusalem obsedit. Mansit autem *urbs* usque ad tertium annum Vespasiani; et tandem vastata est. Regnavit autem alius Artaxerxes *annum* unum; Darius 19; Artaxerxes 40; Ochus 27; Pars, filius eius, 4; Darius 6; Alexander, postquam Darium interfecit, 6 annos; Ptolemaeus 14 annos. Anno 14° huius regnavit Seleucus rex, a quo computantur Graecorum anni, qui Alexandri *nomine* nuncupantur. Anno 305° Alexandri annuntiatus natusque est Iohannes. Et anno 306° natus est Christus, Anno 336° baptizatus est. Anno 339° in cruce passus est. Anno 379° Ierusalem vastata est. Et testes huius mei sermonis, quod ita se res habeant, sunt ecclesiastica historia Bar Mariam et liber genealogiarum ¹ aliaque; nec non synodus apostolorum ², quae scripsit Christum passum fuisse anno 339° Graecorum. Anni autem ab incepto Darii regno et regressu Iudaeorum usque ad Christum natum sunt 520.

Sunt vero qui annos computent ab exodo filiorum Israel usque ad annum *passionis Domini nostri; alii usque ad na- p. 39. tivitatem eius computant; alii usque ad baptismum eius; alii

suo Ioram Athalias, filiam Iezebel, uxorem sumpsit, filii eius Ochozias, Ioas et Amasias in genealogia *evangelica* non memorantur. Athalia filia erat Iezebel, quam Ioram duxit uxorem ». — ¹ S: « yubbālē »; A: « yubbālāyē », i. e.: « Iubilacorum » (?). — ² Hoc titulo citatur *Doctrina Apostolorum* (syriaca): cf. CURETON, *Ancient Syriac Documents*, p. 24.

denique annos in deserto negligunt, et eos computant qui fuerunt inter Domini nostri passionem et Titum. Et ii quidem qui usque ad baptismum computant, Christum natum fuisse dicunt anno 309°, baptizatum vero anno 339°, et anno 342° passum. Sed secundum indicium synodi apostolorum et narrationes plurimorum fide dignorum, natus est anno 306°; et passus est anno 339°; et Iohannes annuntiatus natusque est anno 305°.

Sunt autem qui et hoc modo annos dividunt: Thara, inquit, 70 annos natus genuit Abraham. Abraham 85 annos natus promissum accepit. Et post promissum *acceptum* usque ad exodum filiorum Israel 430 anni fuerunt, et 40 in deserto. Itaque anni a nativitate Abrahae, donec filii Israel in terram promissionis ingressi sunt, 555 annorum summam attingunt. Et annos quibus Thara idolis sacrificabat *typum* volunt esse 70 annorum quos Babylone sine oblationibus manserunt *Iudaei*; 555 vero annos usque ad ingressum in terram promissionis, *typum* esse annorum ab ascensione filiorum Israel de Babylone usque ad passionem Domini nostri: numerum pro numero ponentes, et nomen pro nomine. In Ur Chaldaeorum nempe mansit Thara donec natus est Abraham; ibique fuerunt et filii Abrahae. Per bonam vitam Abrahae, quae per fidem, *signatur* vita Ezrae, eorumque qui mandata et leges populo prodiderunt. Tempus in Aegypto *actum* eos annos *significat*, quibus populus eorum mala tolerabat, quo tempore Maccabaei sub Antiocho eiusque successoribus fuerunt. Per redemptionem populi, per *Moysen effectam, *significatur* aliena dominatio ab Antipatre et Herode illata. Et per ingressum populi in terram promissionis sub Iesu filio Nave *figuratur* requies, quam Iesus Salvator noster paravit Israel Dei. Anni ergo collecti hi sunt: a nativitate Abrahae usque ad captivitatem Babylonicam, 1596; in Babylone 70; post regressum usque ad vastationem ultimam per Titum, 555. Omnes ergo anni, ab Abraham nato usque ad ultimam urbis vastationem per Titum, sunt 2220. Et anni oblationum, ut supra dixi, quando oblationes offerebant in terra promissionis, 1596 fuere. Haec accurate comperimus. Iohannes autem annuntiatus est decima die mensis lunae septimi, qui est October, die vero vigesima sexta mensis Septembris solaris, feria quinta. Cum

autem illo anno ieiunium decimae diei in sextam feriam incidisset, Iudaeique non observent *ieiunium* sexta feria, ob metum ne quis moriatur, et insepultus *per sabbatum relictus* corruptionem patiatur, quinta feria observarunt. Mansit autem
 5 Zacharias usque ad diem vigesimam sextam lunae, donec imple-
 rentur dies ministerii sui. Conceptus est Iohannes initio Novem-
 bris lunaris, seu decima septima mensis Octobris solaris, feria
 sexta. Et mansit *in utero* menses lunae Novembrem, Decem-
 brem, Ianuarium, Februarium et Martium. Sexto autem mense,
 10 initio lunaris Aprilis, die vigesima nona Martii solaris, con-
 ceptus est Christus Dominus noster. Natus denique est Iohannes
 die decima octava mensis Iulii solaris, id est, quinta lunaris
 Augusti, feria quarta.

*CAPUT VII.

p. 41.

15 Quando fuit annuntiatio Domini nostri, et quo die; et quo
 die et quando natus est? et utrum vigesima quinta Decembris
 natus est?

Sicut tradunt viri fide digni, ut iam diximus, anno 305°
 annuntiatus est, natusque anno 306°. Annuntiatus est ab an-
 20 gelo initio Aprilis lunaris, et vigesima nona Martii solaris,
 die dominica. Et in utero mansit 270 dies, numerum con-
 ceptioni decentem et solitum: prout medici testantur conceptio-
 nem foetus 270 diebus perfici. Natus ergo est die vigesima
 quinta Decembris, feria sexta; mensis vero lunaris Ianuarii
 25 die quarta. Hanc opinionem qui tenent hisce testimoniis ro-
 borant: Pulchre, inquit, dominica conceptus est, quo die
 incepit creatio. Et sicut ibi novum sermonem illum « fiat lux »
 angeli audierunt, ita et hic aliquid novi didicerunt: Deum
 esse cum carne unitum. Nova haec duo dominica didicerunt.
 30 Sed et tabernaculi testimonii structura dominica die perfecta
 est; mysterium quoque Danieli revelatum, 'de eis quae in
 Christum et Ierusalem essent facienda, dominica revelatum
 est¹. Ita et nunc conceptio Domini nostri dominica die im-
 pleta est; et eadem hac die futura est resurrectio eius. Et ideo

¹ S: « de Christo, dominica est revelatum: et misit et locutus est
 de eis, quae in Christum et Ierusalem facienda erant ».

initio lunae conceptus est, quia 30 annos, secundum 30 dies lunae, sub vetere atque carnali lege mansit, deinde novam legem intulit. Propterea autem exeunte Martio solari *conceptus est*, quod consummatum est iam vetus testamentum illud, quod cum Aprili mense incepit. Natus est autem feria

p. 42. sexta, quo die creatus est Adam. Cum *Adamum redempturus veniret, iustum erat ut eodem die nasceretur quo et ille est creatus; sed hanc insuper ob causam, ut huius quoque saeculi finem adesse denuntiaret. Quod autem vigesima quinta Decembris natus est, post quinque dies quam lux tenebras superavit: per hoc ostendit quinque legis libros in comparatione lucis solis, qui est Christus, sanctaeque ipsius scripturae, partem *dumtaxat* lucis habere. Quod quarta lunae natus est, *hoc est*: ex quatuor humoribus viribusque, et ex quatuor elementis corpus eius erat compositum; quod naturali modo mutabatur e parvo in magnum, secundum mutationem lunae.

Quidam vero dicunt eum feria quarta fuisse natum. Quod tamen praeter naturam esset: siquidem plenum tempus *partus ferendi* 270 dies esse dederis. Namque dominica, meridieque conceptio eius annuntiata est; et si a nocte secundae feriae usque ad vesperam feriae sextae computaveris, dies 270 colliguntur. Et expleto tempore virgo peperit, non tempore imperfecto; neque enim in hanc tam sanctam parturitionem defectus incurrere potuit.

Quidam praeterea tradunt, oblationes et sacrificia, quae Dominus noster in mundo instituerit, 1569 annos esse perman-
sura: quot *annos* oblationes legis mansissent: et Lucae evangelistae verba in testimonium proferunt: « Ierusalem a gentibus conculcabitur usque ad tempus plenitudinis gentium » ¹.

CAPUT VIII.

Quare evangelistae diverse ponunt genealogiam Ioseph Mariae sponsi; et hic quidem a Nathan filio David, ille vero a Salomone eiusdem David filio, illius genus deducit?

p. 43. *Sicut ostendunt Iosephus et Africanus ², qui Iudaeorum historias exploreate scripserunt — Iosephus enim filius erat Mat-

¹ LUC., XXI, 24. — ² Cf. EUSEB., *Hist. Eccl.* I, 7.

thaei, qui et Caiaphas, qui de passione Domini nostri vaticinatus est; Africanus vero erat Ioseph genere propinquus: — sic dixerunt: Pater naturalis Ioseph erat Iacob filius Mathan, filii Eleazar. Eleazar genuit Mathan et Iotham; et Iotham genuit
5 Sadoc. Sadoc genuit Mariam, de qua natus est Christus. Mathan, frater Iotham, filii Eleazar, uxorem duxit, Estha nomine, e tribu sacerdotum. Maria parvula erat quando mortuus est pater eius. Nomen matris eius erat Dina, quae soror erat Elizabeth, Iohannis matris. Postquam ergo mortui sunt pater
10 Mariae et mater, ipsa in Ierusalem manebat cum Elizabeth, matris suae sorore, donec desponsata est Ioseph, patri sui filio. Mathan vero, qui Estham duxerat, genuit ex ea Iacob. Et mortuus est Mathan. Estha alteri viro est data, e stirpe Nathan, cui nomen Melchi: non enim prohibet lex viduam alii
15 viro dari. Melchi autem iam duo filii erant, quibus nomina Levi et Mathat; et ex illa genuit Eli. Et mortuus est Melchi, tres filios relinquens ex duabus uxoribus genitos, Levi et Mathat e prima, et Eli ex Estha, Iacobi matre. Itaque Eli et Iacob uterini fratres fuere. Levi uxorem duxit, et mortuus est sine
20 prole. Huius uxorem duxit Mathat frater eius, ut semen ei suscitaret, et mortuus est sine prole; et duxit eam Eli, ut ipse Mathat semen suscitaret, qui Levi suscitare voluerat. Sed hic quoque sine prole mortuus est. Tunc surrexit Iacob, uterinus frater Eli, et uxorem eius duxit, ut semen ei suscitaret, cui fra-
25 ter non esset a suo patre genitus; et genuit Ioseph. *Ioseph ergo p. 44. secundum naturam est filius Iacob; secundum legem vero filius Eli, qui semen Mathat suscitare debuit; et filius Mathat, qui semen debuit suscitare Levi, qui primus uxorem duxit. Et ideo evangelista ita scripsit: « Ioseph, filii Eli, filii Mathat, filii
30 Levi, filii Melchi », quia Levi et Mathat et Eli fratres fuerunt, filii Melchi. Et huius rei documentum hoc est, quod unusquisque alii semen suscitabat. Nam Iacob Eli suscitabat: quodsi Eli semen reliquisset, non suscitaret ei Iacob. Ad confirmandum autem sermonem meum, hos in tabula describam, infra subiecta ¹:

¹ Vide p. seq.

p. 45.

*DAVID

Genealogia secundum Matthaeum	Genealogia secundum Lucam
Salomon	Nathan
Roboam	Mathatha
Abias	Menna
Asa	Malca
Iosaphat	Eliakim
Iorum	Iona
Ochozias	Ioseph
Ioas	Iuda
Amasias	Simeon
Ozias	Levi
Iotham	Mathat
Achaz	Iorim
Ezechias	Eliezer
Manasses	Iesus ¹
Amon	Her, Elmadam
Iosias	Cosan, Addi
Iechonias	Melchi, Neri
Salathiel	Salathiel, Zorobabel
Zorobabel	Resa, Ioanna
Abiud	Iuda, Ioseph
Eliacim	Semei, Mathathia
Azor	Mahath, Nagge
Sadoc	Hesli, Nahum
Achim	Amos, Mathathia
Eliud	Ioseph, Ianne
Eleazar	Melchi, Levi
Mathan	Mathat
Iacob	Eli

Iacob et Eli, filii E-
sthae

Iacob pater Ioseph
naturalis

Levi Mathat Eli fra-
tres, patres Ioseph
secundum legem,
et filii Melchi

¹ Syr. « Ioseph ».

Haec ita nobis tradiderunt viri supra laudati. Ferunt¹ in-
super Iudaeorum singulas tribus patrum suorum genealogias
habuisse in archivis tabernaculi repositas. Cum, inquit, prae-
datum venissent Edomitae adversus Philisthaeos, deportaverunt
5 secum ab Ascalon puerum parvulum, sacerdotis cuiusdam, He-
rodis nomine, filium. Nomen autem pueri erat Antipater. Qui,
cum patri pecunia ad redimendum eum non esset, in Edom
mansit, et mores Edomitum Hebraeorumque didicit. Illic
amicus factus est Hyrcano, summo sacerdote Iudaeorum fratrique
10 Aristobuli, qui super Iudaeos regnabat. Huius Aristobuli ma-
tris nomen erat Alexandra. Haec regimen Israel novem annos
tenuit, atque Iudaeorum moris (qānōnē) propugnatrix acer-
rima existens, legis transgressores puniebat. Eadem Alexandra
duos filios suos ad principatum et munus sacrum *in populo p. 46.
15 evexit, Aristobulum regem, Hyrcanum summum sacerdotem
constituens. Cum autem venisset Pompeius, Romanorum dux,
et Ierusalem expugnasset, captum Aristobulum Romam misit,
et in eius locum Hyrcanum fratrem suffecit. Dictus autem An-
tipater, cum esset amicus Hyrcani, Romam ad Caesarem ibat,
20 regnique eius negotia pro eo agebat, quippe in quem assidue
machinaretur Aristobulus frater. Duxit praeterea Antipater in-
ter uxores filiam Aetae, Arabum regis, cui nomen Cypris
(Qōprīdā); ex qua genuit filios Ioseph, Pherorem², Phasael
et Herodem, et filiam Salome³. Cum autem venissent Parthi⁴
25 praedatores in Ierusalem, Hyrcanus ex Iudaea Babylonem ca-
ptivus est deportatus; cuius in locum Antipater constitutus a
Caesare est. Illic autem per invidiam Iudaeorum, hominem eth-
nicum in se regnare aegre ferentium, coniuratione facta necatus
est, eiusque in locum Caesar filios eius, Phasael et Ioseph,
30 rectores in Iudaea suffecit. Quo viso Herodes, Romam profe-
ctus machinationibus ac donis, quae offerebat, effecit ut ipse
Iudaeae Palaestinaeque omni rex praeficeretur. Ierusalem re-
versus Iudaeos bellum in se parantes evicit, fractoque muro
vestem sacerdotum arripuit, et apud se tenuit; et exinde unum
35 sacerdotem quotannis instituebat. Ipse autem Herodes, cum

¹ Cf. EUSEB., *Hist. Eccl.*, I, 6. — ² Syr. « Prōdā »; nisi legendum forte sit « Prōrā ». — ³ Cf. IOSEPH., *Ant.*, XIV, 7. — ⁴ A in marg.: « id est ha-
bitatores Euphratis » (*Pērāth*).

nulla esset inter Iudaeos stirpe insignitus, nec inter proselytorum quidem varios populos eius descripta esset origo; idcirco pudore motus, omnes duodecim Iudaeorum tribuum genealogias, quae in archivis servabantur, perdidit. Quo fit ut hodie maiorum suorum nomina illi ignorent.

p. 47. Anno trigesimo tertio *eiusdem Herodis natus est Dominus noster Christus. Viri autem illi, quos supra memoravi, Iosephus et Africanus, explore de generatione eius cognoverunt, et ita tradiderunt ut scripsi. Et hic impletum est verbum Iacob: « Non discedet sceptrum de Iuda, nec interpret inter pedes eius, donec veniat ille cuius est » ¹. Herodes regnare coepit anno octavo Augusti; et anno trigesimo tertio Herodis, Augusti autem quadragesimo secundo, natus est Christus. Ioseph autem Mariam sibi desponsavit, quasi haereditatem repetens; et adhuc parvulam in domum suam duxit.

Series ergo generationum ita procul dubio se habet, prout ego ex ¹genealogiarum scriptis ² historiisque ecclesiasticis comperi.

CAPUT IX.

Cur angelus Zachariam quidem cum obiurgatione, Mariam vero pacifice allocutus est; et Zachariam, quia dixit « Quomodo hoc sciam », loquela privavit, Mariam autem benigne docuit?

Sunt qui ad hunc modum dicant: Quoniam haec mater erat Salvatoris, ille vero praecursoris pater, angelus secundum utriusque qualitatem officii verba sua ostendit; et illi quidem, tamquam servo, in visione turbationis cum verbis obiurgationis ac loquela privatione apparuit; hanc autem pacifice allocutus est, et blanda salutatione confirmavit. Hi vero minime intellexerunt, nullam esse apud Deum personarum acceptionem, ut alium honoret alium contemnat. Sed quidam theophori viri aliter dixerunt. Beatus quidem Zacharias senex erat et sacerdos, aetate quoque proventus et in scripturis versatus:

p. 48. ut decet esse sacerdotes, qui scire debent iudicium ferre, *innocentes iustificare, reos damnare. Sed et in scripturis de

¹ Gen., XLIX, 10. — ² Seu: « ex Iubilaeis » (*Iubbālāyē*). Cf. infra, cap. XIII, fin.

nativitate Isaac patris sui legerat, quomodo parentibus senescentibus natus sit, Deusque Abraham reprehenderit, quod in corde suo de verbo ipsius dubitasset; Saram quoque, quod in corde risisset, iratus reprehenderit. Et quamvis amissa iam muliebri consuetudine hoc fecisset, ambo tamen a Deo correpti sunt, qui potest vel ex mortuis suscitare. Neque enim naturae hoc difficile erat: nam et post mortem Sarae, Abraham multos filios genuit ex Cethura. Si ergo ille, cum senex esset et in scripturis versatus, didicissetque ex iisdem scripturis quomodo praeter naturam patres sui in deserto ambulassent, manna pasti et aqua de petra poti, nec vestimentis quidem eorum per quadraginta annos contritis: cum reliquis signis, et coram Pharaone et postea factis, quae in scripturis descripta sunt: si haec, inquam, oblitus angelum responso minus sincero excepit, neque corde solum, ut Abraham et Sara, dubitationem suam revolvit, iuste ab angelo condemnationem accepit. Hoc initio ¹ Lucas scribit: « Apparuit Zachariae angelus Domini, stans a dextris altaris incensi » ². Non inepto in loco *visus est*, nec tempore indebito: sed « a dextris altaris », dum incensum offerebat, quod semel tantum in anno. Et cum turbatus timeret, confortabat eum angelus, dixitque ei: « Ne timeas Zacharia, quoniam exaudita est oratio tua »: ostendens quod assidua oratione Creatorem suum *de hac re* supplicare consueverat. Quid ergo? « Et uxor tua Elizabeth pariet tibi filium », et reliqua. Quid ergo Zacharias? Animi perturbationem oblitus visionequae quasi insolita reiecta (quamquam per veteres scripturas non inaudita), *rebusque divinis neglectis, cogitationibus cedit humanis, indigna respondet: « Quomodo credam et assentiam his rebus mirabilibus atque terribilibus, quas dicis? » Imo potius, o doctor Israel, cur non tu, qui maiora hoc miracula legis, populumque doces: cur non temet ipse doces? Et quid obstabat quominus hoc intelligeres? Nempe, « Ego sum senex, et uxor mea processit in diebus suis ». Dignus plane reprehensione est sacerdos senex, legis doctor, cui angelus apparuit tamquam a Deo missus. Qui potest et naturas mutare et aridas humectare, non potest naturam germinare facere, in qua quantulumcumque viriditatis adhuc inest? Aut tu Saram et

p. 49.

¹ S om. — ² Luc., i, 11 seqq.

Hannam concepisse oblitus es? Oblitus es et aquam de petra arida bibisse patres tuos? Oblitus es mare divisum et Iordanem? Oblitus es serpentem elevatum? Oblitus es virgam Aaron patris tui germinasse et amygdalas ¹ maturasse? Oblitus es signorum prophetarum et sacerdotum? Verane tibi haec sunt, an falsa? Et si vera, quid nunc dubitas? Si autem falsa, cur non *ita* populum doces? Ergo et naturae et scripturae oblitus es: nihil enim dixi tibi a natura alienum, si natura adhuc integra sit genitura. Cum ergo ipsa scriptura doceat te signa Domini fortia esse: haec oblitus, mutus esto, donec haec verba mea factis impleantur, quibus iugiter impleri solent. Et iure lata est sententia in sacerdotem senem, qui sibi dicta non accepisset. Quid autem Maria puella, paupera, corpore virgo, cui alta difficiliora essent intellectu, utpote scripturarum mundique insciae, aetate tenui, indoctae, et scripturarum experti, huius-

p. 50. modi affatus antehac insuetae? *Etsi enim in scripturis senes genuisse scriptum sit: tamen ut virgo sine viro pariat, nec natura hoc nec scriptura comprobatur. Quod utique, si Zachariae nuntiatum fuisset, virginem nempe sine viro concepturam, non modo pro mendaci angelum habuisset, verum etiam acriter obiurgasset. Si ergo ea non accepit, quae per naturam aliquando fiebant, quanto minus ea quae supra naturam sunt, nec a scriptura facta fuisse comprobantur, *accepisset*? Numquid ergo illa petulis verbis et incredulis, sicut et Zacharias, *respondet*? Quid autem angelus ad eam? « Ave, gratia plena, Dominus noster tecum, benedicta tu in mulieribus » ². « Quae cum audisset, turbata est »: et iuste, porta clausa est, nec virum ad feminam quacumque de causa intrare mos est. Atque ob ipsum eius ingressum turbari oportebat; pavida enim feminarum natura, maximeque virginum est. Ingressus igitur ad eam *angelus* salutavit eam. At illa perfidiam metuens, « cogitabat qualis esset ista salutatio ». Angelus cum videret eam timere, metum eius resolvit, dicens: « Ecce in utero concipies et paries filium », et reliqua. Illa autem suspicata eum ignorare quod virgo esset, nec scire secreta, dicit ei: « Nescis forte tu quod virum non cognosco: quomodo potest esse conceptio ³ sine consortio virili? ». Etsi enim omnium genera

¹ Num., xvii, 8. — ² Luc., i, 28, seqq. — ³ S: « virgini potest esse conceptio ».

virtutum in scripturis narrantur, miraculum autem huiusmodi, prorsus nullum. Non autem dixit: « Quomodo hoc sciam? Quomodo hoc ita esse sciam? ». Sed ¹, « Suscipio verba tua: quomodo fiet conceptio sine viro? ». Locum discipulae occupat, p. 51.
⁵ ac si ²aliquid *prius* inauditum audiat ². Et iure angelus animum eius sedavit. Nec enim, ut arbitror, ipsi angelo ante revelatum erat quod virgo sine viro conciperet. Quod autem doctori vix notum est, quomodo discipulus sine magistro accipiat. At credidit tamen illa, et respondit: « Ecce ego ancilla
¹⁰ Domini, fiat mihi secundum verbum tuum ». Et statim currebat festinanter, ut per conceptionem Elizabeth veritatem edisceret. Idcirco autem Zacharias loquela privatus est ne, si secretum revelaret, amici eius vituperarent eum, et somniorum somniator putaretur, velut Ioseph. Vel hanc ob causam: ne cum
¹⁵ angeli verba divulgasset, de Rege investigaretur, cuius praeco ipsius *Zachariae* filius erat futurus, et illi ab initio multiplicarentur inimici. Et haec nunnulorum sententia est theologorum.

CAPUT X.

²⁰ Quare Matthaeus dicit Ioseph Nazareth habitasse, eo quod Archelaus in Iudaea regnaret; ³ Lucas vero in ipsa annuntiatione dicit: « Missus est Gabriel ⁴ ad civitatem cui nomen Nazareth » ⁵ ?

Ioseph ante tempus annuntiationis Nazareth venerat ibique
²⁵ habitavit, huiusmodi ob causam: Herodes, postquam constitutus est rex, investigare coepit de stirpe regum ac sacerdotum; quorum alios occidit, alios perdendos curavit. Misit quoque, et sacerdotem quemdam, Hananiel nomine, vulgari origine, de Samaria introduxit. Ioseph igitur, cum esset de semine
³⁰ David, fugit de Bethlehlem, civitate David, « et veniens habitavit Nazareth », in civitate advenarum et eorum qui stirpe ignobiles erant atque despecti. Quos inter debebat ut necem effugeret; ibique fabri artem didicit. Sed desponsata sibi Maria, postquam ab Augusto decretum erat ut totum regnum eius
³⁵ describeretur, ascendit in civitatem suam Bethlehlem, et una

¹ A add.: « ac si aliquid *prius* inauditum audiat ». — ² A om.

³ MATTH., II, 22, 23. — ⁴ A om. — ⁵ LUC., I, 26.

cum eo gentiles sui omnes, ne si tunc describi negligeret,
p. 52. *hereditatem amitteret. Huius autem census haec causa fuit:
ante id tempus Romani a consulibus regebantur, usque ad
Gaii tempus, unius ex consulibus, qui Caesar constitutus
quatuor annos regnavit. Post hunc regnavit Augustus, qui
orbem in unum collegit, regionesque subegit. Hic omnes ho-
mines, in sua quemque civitate aut urbe, sub nova ditione
describere voluit. Qui autem describebantur sperabant eum
dona sibi largiturum, ut regum mos est, ut domos suas aedi-
ficarent, et in sua quisque civitate manerent. Ad Iudaeam 10
describendam venit Quirinius dux, iudexque iustus. Quo cum
ascendisset, natus est Salvator noster; et post octo dies
circumcisis est puer. *Parentes eius*, postquam ad templum
ascenderunt, reversi sunt in civitatem suam Nazareth. Paulo
post, hoc est tres circiter menses, venerunt Magi, et in Pa- 15
lestinae partibus demorantes de Rege Iudaeorum sciscitabantur;
quem cum invenissent et adorassent, Ioseph in somnio mon-
stratum est ut acciperet puerum et matrem eius, et in Ae-
gyptum fugeret. Postquam fugerunt, misit Herodes et occidit
pueros 'in pagis ¹ Bethlehem, et in omnibus finibus eius. Nam 20
in ea nemo habitabat nisi advenae et ignobiles; optimates
enim, qui noti erant quasi regia stirpe oriundi, timebant ibi
manere. Ideoque et in finibus Bethlehem habitantes occidit,
quia optimates foras se recepisse cognovit: a bimatu et infra,
iuxta *tempus* stellae quae Magis apparuit. Nomen autem regis 25
qui Magos miserat 'Pīrām Šābōr ² erat. Quidam vero dixe-
p. 53. runt *non nisi altero post nativitatem anno venisse Magos. Sed
hoc verum non est. Si enim verum esset, cum Iohannes iam
plus quam duos esset annos natus, cur propter eum occisus
est pater suus? Sed stella Magis statim apparuit postquam 30
Zachariae ab angelo nuntiatum est de Iohanne; et tempus
abhinc, donec fugit Ioseph et Herodes illusus pueros occidebat,
minus duobus annis fuit. Sacerdos quidam, Zachai nomine,
Herodem certiore fecit, Zachariae sacerdoti, iam longius
aetate provento, filium natum fuisse, et in huius annuntiatione 35
ac nativitate miracula facta: nuntiatum eum ab angelo; pa-
trem loquela privatum, donec esset natus; post natum vero

¹ A: « in deserto ». — ² A: « Pīr Šābōr ».

aperto ore patrem prophetasse, et mirabilia de eo fuisse elocutum. Quapropter misit Herodes ut apprehenderet eum; et Zachariam quidem *ad quaestionem* adduxit; Elizabeth autem, hoc audito, filium suum sustulit, et in montem fugit. Zachariam
5 denique immanibus tormentis cruciarunt ut filium suum proderet; sed hunc non invenerunt; illum autem occiderunt inter gradus (κατάστροφαι) et altare: ad altare enim confugere conatus interclusus est: cuius sanguinem Dominus idcirco *Iudaeis* imputavit, quod eorum consilio interfectus esset.

10 Fertur de Nathaniel, de quo Dominus testimonium perhibuit, quod mater eius propter tyranni crudelitatem filium suum sustulit, forasque eductum et in sporta inclusum ex ficu insipida, quae ibi erat, suspendit, et nocte exiens sub tenebris lactabat. Interrogata autem de filio suo, occisum eum cum
15 *ceteris* parvulis fatebatur; fecitque pro eo luctum cum reliquis mulieribus, quarum infantes occisi erant. Et cum anni spatium plus minus expectasset, infantem *domum* reduxit; et undenam esset *puer* iste interrogantibus respondit: Arabum comitatum transiisse, et postquam ibi in tentoriis pernoctassent,
20 puerum istum relictum fuisse *ab eis; se autem humana miseratione permotam suscepisse eum ac nutritisse. Ubi autem adolescebat puer, cum homines ignorarent utrum filius eius esset an non, ipsa filio suo dixit: « Filius meus es, sed ego propter caedem *infantium* negavi te ». Mansit ergo inter habitatores civitatis suae; sed quasi advena ab eis putabatur.
25 Quem cum vidisset Iesus, id de eo testatus est quod ceteri ignorabant: « Ecce vere Israelita, in quo dolus non est » ¹. Quis autem ex Iudaeis non erat filius Israel? aut quomodo haec ei verba locutus esset, nisi de Israel non esse putaretur?
30 Unde et ipse Nathaniel audiens miratus est, et respondit: « Unde me nosti? ». Et curnam miraretur, cum ipsum non *noti* cuiusdam hominis filium esse dixisset, sed communis patris filium? At Dominus secretum ei in memoriam revocavit, solum ipsi et matri notum: sub ficu scilicet eum fuisse absconditum. Ille autem, cum huius rei famam inter homines divulgari nollet, respondit: « Rabbi, tu es Filius Dei, tu es Rex Israel ».

p. 54.

¹ IOHAN., I, 47, seqq.

Elizabeth, postquam filium suum sustulit et in desertum fugit, *fracta* aerumnis mortua est. Ioseph, cum ad censum venisset, Bethlehem breve tempus demoratus est; atque timore correptus fugit. Cum autem venisset in Aegyptum, ibique duos annos mansisset, mortuus est Herodes, postquam 35 annos regnaverat; cui successit filius Archelaus. Reversus Ioseph, in Bethlehem habitare voluit; veritus autem ne forte de novo quaereretur, puerque comprehensus occideretur, reversus est Nazareth, *ibique* inter mixtam advenarum turbam habitavit. Unde Matthaeus ait: « veniens habitavit Nazareth » ¹. In Beth-

p. 55. lehem quidem habitare voluit, *in paterna domo; sed *re vera* in Nazareth habitavit, ubi ante commoratus erat. Lucas ergo, cum dixerit « ad civitatem cui nomen Nazareth » ², de priorē commoratione locutus est; Matthaeus vero de secunda: his enim Nazareth moratus est.

CAPUT XI.

Utrum Dominus noster, dum in mundo erat, carnes manducavit, an non?

Dominum nostrum carnes manducasse, multis argumentis comprobatur; et in primis ex hoc, quod agnus paschalis quotannis mactabatur; ex quo quisquis non manducaret extinctioni a lege deputabatur. Etsi enim sint qui nec ipsos Iudaeos pascha manducasse contendunt nisi eo anno quo passus sit Dominus; hoc tamen verum non est. Lucas enim ait: « Ibant parentes eius per omnes annos Ierusalem ad festum paschae » ³. Si ergo « per omnes annos », nullus plane annus fuit quo Ierusalem non ivit. Hoc idem et Iohannes ostendit, qui tria paschata inter baptismum et passionem memorat. Neque enim carniū esus nefas inter Iudaeos habebatur. Sacerdotes, filii Eliab, a vino se abstinebant, et nazaraei legis a vino et sicera: « Vinum et siceram non bibet », ait angelus ad matrem Samsonis, « quia nazaraeus Domino puer erit ab utero » ⁴. Animalia immunda *lex* prohibuit, et abstinentiam a vino et sicera praescripsit; carnes vero sacerdotes

¹ MATTH., II, 23. — ² LUC., I, 26. — ³ LUC. II, 41. — ⁴ *Iudic*, XIII, 7.

ingiter edebant in domo Domini. Sed vinum bibere prohibiti sunt sacerdotes, quando coram Domino intrabant; propter vinum enim perierunt Nadab et Abihu. Sed etiam vinum, a quo illi se abstinebant, Dominus noster bibit; Iudaeis enim
 5 in quodam loco ait: « Venit Iohannes neque panem manducans neque vinum bibens, et dicitis quia daemonium habet: venit Filius hominis manducans et bibens, et dicitis: Ecce *homo edax et bibens vinum » ¹. Manifestum est ergo Do-
 10 minum nostrum carnes manducasse, et nobiscum in omnibus fuisse tentatum, absque peccato. Qui autem Dominum *omnino* e carne tollunt, negant eum carnes manducasse, quippe cui passionum tentationumque naturae experti carnes edere displiceret. Sed falsa haec eorum opinio est; nam et vespere *ipsius diei* quo occidendus erat, carnes paschae comedit: quod enim
 15 discipuli euntes paraverunt, agnus fuit paschalis, non aliud quidpiam.

CAPUT XII.

Unde compertum est Dominum nostrum die sexta Ianuarii baptizatum fuisse? et quota die *hebdomadae* baptizatus est?
 20 et quando venit Iohannes ad Iordanem?

Ut quidam tradunt, Iohannes venit in desertum Iudae statim post dies paschae, mense quo redempti filii Israel per mare transierunt. Item, festivitatis die, quo per Iordanem divisum transierunt, eodem *Iohannes ad Iordanem* venit; ut quo die
 25 vetus testamentum inceperat, eodem inciperet et novum; et per earundem aquarum lavacrum, quibus divisus populus olim probatus est, nunc iterum probaretur. Mansit itaque Iohannes *baptizans* a decima quarta primi mensis usque ad nonum mensem expletum. Et annus fuit 335us Graecorum; et quarta
 30 decima *lunae* in diem decimam ² Aprilis solaris incidit, feriamque secundam. Et mansit novem menses, spatium temporis naturale praegnantium, baptizans et viam purgans ante eum qui nasciturus erat ex aqua et Spiritu. Et multis modis viam purgabat ante eum, et impedimenta ¹tollebat ³. Ut ipsa

¹ Luc., vii, 33, 34. — ² A: « vigesimam » (vide infra). — ³ A: **ⲁⲛⲓⲟ**, vox ignota; S: **ⲁⲛⲓⲟ**, « stimulans » (sic); lege **ⲁⲛⲓⲟ** (?).

- p. 57. natura facere solet, primum per *morum bonorum *exemplum* poenitentiaeque proclamationem munus suum ostendit; deinde, a sacerdotibus ac Phariseis interrogatus, bene confessus est: « Ego non sum Christus, sed vox in deserto clamans, sicut scriptum est in Isaia propheta » ¹; et demum reprehendit eos: « Genimen viperarum » ², et reliqua. Tribus his gradibus *procedebat*, secundum gradus infantis in utero, cui primum aqua, deinde aëre, demum igne ministratur. Primum mores suos praeclaros ostendit, deinde prophetiae eventum, postremo reprehensionem *adhibuit*. Mores aquae comparavit, prophetiam spiritui aëris, reprehensionem igni. Si ergo a decima die Aprilis solaris 270 dies numeraveris, quinta Ianuarii die completi sunt: Aprili scilicet 20 dies sunt, Maio 31, Iunio 30, Iulio 31, Augusto 31, Septembri 30, Octobri 31, Novembri 30, Decembri 31, Ianuario 5: et summa eorum est 270 dies, seu novem integri menses infantis. Venit Pater futuri saeculi ut baptizaretur et filios gigneret, qui nascerentur et resurgerent ³; et baptizatus est sabbato die: quod sic scire potes: baptizatus est anno 336°: et si computationem feceris, annus ille dominica die incepisse invenietur; et eodem anno epiphania in sabbatum incidit, hoc est in sextum Ianuarii diem. Mansit Iohannes baptizans, et Dominus quoque, unum usque annum. Et in carcere inclusus Iohannes unum annum mansit; et occisus est anno antequam Dominus noster. Conceptus erat mense quinto antequam Dominus noster; et nascendo ⁴ quinque mensibus eum praevenit, ad mortem autem uno anno. Baptizatus est *Dominus* die
- p. 58. sexta *Ianuarii: quo indicatur, ut supra diximus, sexto millennio venisse. Baptizatus est autem sabbato, quia per baptismum suum requiem significavit. Et iure illum diem baptismo suo assignavit, qui *olim* ad Dei requiem sepositus erat: *quo die* et turbae, a labore quiescentes, frequentiores adessent. Et ideo baptismum eius sabbato fuit: primo, quia illo die novem menses expleti sunt: secundo, propter sextum millennium; tertio, propter requiem sabbati.

¹ IOHAN., I, 20, 23. — ² LUC., III, 7. — ³ Ps. LXXVIII, 6. — ⁴ A: « ad baptismum ».

CAPUT XIII.

Quando fuit ieiunium Domini nostri, quo tempore anni, quo mense? et quamdiu moratus est postquam baptizatus est donec ieiunavit?

5 Secundum trium illorum evangelistarum testimonium, postquam baptizatus est, exiit statim in desertum ieiunare. Et Iohannem quidem Baptistam, qui post baptismum *Domini* plusquam annum mansit, continuo in carcere conclusum narrant. Sed illi nil de temporibus curabant, modo venirent ad dispensationis
10 eventum: ad baptismum dico, ad pugnam contra Satanam, ad mysteria quae tradidit, ad passionem, mortem, et resurrectionem eius. Beatus autem Iohannes, videns illos tempus post baptismum neglexisse ac abbreviasse, hoc aegre ferebat; ipseque Andream et Simonem postero die venisse, et die tertio
15 nuptias in Cana Galilaeae factas protinus narravit. Atque postquam Dominus noster baptizatus est, sicut ceteri homines, Spiritusque super eum descendit, et Pater de excelso testimonium eius dixit, Iohannes quoque, cui fidem habebant *Iudaei*, illum maiorem se esse dixit: quidam ex eis se illi iunxerunt, quasi
20 magistro et doctori; et *aliquid temporis* apud eum morati abierunt, nondum in duodenas et septuagenas turmas distributi. Sed et ipsi quoque evangelistae, initio narrationis suae, Iesum in montem excelsum ascendisse dicunt, *discipulosque p. 59.
ad se vocasse, et ex eis primum duodecim elegerunt, deinde septuaginta. Sed unde tam cito haec ei discipulorum multitudo
25 esset, ex quibus duodecim et septuaginta eligeret, nisi diutius expectassent, donec ab invicem *de eo* audirent, et *ad eum* venirent? Sed post baptismum eius, ut Iohannes ait, moratus est, donec Ierusalem quarta decima lunae ingressus est, et
30 pascha celebravit et exivit. Et in fine pentecostes ascendit in montem, ibique quadraginta dies mansit in ieiunio et oratione. Sed age dum, causam inquiramus quare in desertum exiverit postquam id tempus moratus esset post baptismum. Satanus, ut dicunt scripturae, in sanctos sedulo machinari solet, atque
35 invidia motus strenue cum eis decertare, et ad pugnam eos allicere, si forte pugnantes vincantur. Hic cum vidisset prodigia in annuntiatione ac nativitate Domini nostri facta: laudes

angelorum, pastorum praeconium, dona Magorum, atque alia huiusmodi: magnum quid eum, et fortasse vel Dei filium esse existimabat. Sed cum ab Herode fugisset, in ambiguum cessit, et dicebat: Hic si tanti esset honoris, quanti dicitur, non praevaluisset in eum manus Herodis. Cumque eum et manducare et bibere videret, hominem gulosum esse suspicatus est. At rursum vero in baptismo eius mirabilia vidit, caelos apertos, Spiritum descendere, Patrem clamare, Iohannem tremere, comitantes angelos. Quae cum vidisset, iterum magnum quid esse eum putabat. Sed ubi Nazareth venit, et cibus delectabatur, in magnam *denuo* animi haesitationem incidit; et hoc unum secumolvebat, eum, cui ciborum appetitus esset, et vanae gloriae
p. 60. *cupidum esse debere. Haec dum excogitat, ut olim in Iob fecerat, id ei Salvator noster protinus ostendit, quod ipse *scire* cupiebat; ut seipsum illo fortiorem esse demonstraret. Et statim in desertum exiit, et a cibus se abstinebat. Ibique, cum id temporis spatium consumpsisset quod et Moyses et Elias, esurivit: per hoc ostendens se nostra carne indutum esse, atque humanum esse, et nostra fragilitate passibilem. Quem cum vidisset *Satanus* esurientem, animum collegit, et accessit ad eum, si forte posset eum depravare. Et Dominus noster mite cum eo pugnam inivit. Satanas vero, cum in eum, ut olim in Adam, bellum fecisset, primum gulae, deinde avaritiae, postremo vanae gloriae *illecebris* adhibitis, victusque nihilominus exstitisset: Iesus in virtute Spiritus in Galilaeam rediit. Quod post pentecosten ascenderit Iesus ieiunare manifestum est: nam eodem tempore ascendit quo et Moyses. Sed et aestatis dies difficillimi sunt ad ieiunium propter ardorem solis aërisque calorem. Atque ieiunium Moysi, qui bis ieiunavit, utraque vice aestatis tempore fuit; et si ille hieme ieiunasset, Satanae dicere licuisset: Hic, si aestate ieiunaret, sicut et Moyses, sustinere non posset. Distulit ergo ieiunium suum usque ad tempus quo ieiunavit Moyses, ubi et calores maximi sunt.

Alii theophori viri dicunt eum Aprili mense ieiunasse, quo tempore primi homines erraverunt. Hoc autem verum non est: sed vigesima die Ianuarii lunaris baptizatus est, et mensem unum in Cana moratus est, et in Galilaea quoque *unum*, donec de eo discerent discipuli, qui se ad eum iunxerunt: *hoc est*, ii qui de eo per Iohannem audierant; et Aprili mense ante

festivitatem ascendit Ierusalem. Nam sedes evertit eorum qui columbas et oves vendebant, quae ad festum paschae utique vendebantur. Atque, quomodo *fieri potuit ut Aprili ieiunium p. 61. incoharet, cum evangelista doceat eum Aprili in templo fuisse,

et usque ad azymorum dies expletos *ibi* mansisse? Sed ieiunium suum cum Moysi *ieiunio* fecit convenire, ut ieiunium ieiunio et testamento testamentum aequaretur: ille tabulas, quas portabat, fregit, quia vicit Satan et cecidit populus; hic autem et Satanam et vitulum fregit, et tabulas Spiritus refecit.

Sed forte quis interroget: Cum Dominus noster istis diebus ieiunaverit, cur nos eius ieiunium praevenimus, nec eodem quo ille modo ieiunamus; ut omnia quae fecit Dominus, iisdem quibus et ipse diebus, observemus et nos? Attamen patres sancti, videntes tres evangelistas ieiunium statim post baptismum me-

morasse, deinde *Domini nostri* dispensationem *narrandam* incohasset, ieiunium statim post epiphaniam celebratam mandarunt. Hebdomadam vero passionis *diebus post* quartam decimam ¹ observabant: quos passionis dies varie tractabant. Quidam ex eis prima die azymorum ieiunabant, secunda vero aut

tertia *die* ieiunium solvebant, nec quidquam de dominica curabant. Alii per totam hebdomadam azymorum ieiunabant, et dominica ieiunium solvebant. Alii illis diebus ieiunabant, quibus passus est Dominus, hoc est, feria sexta et sabbato, et dominica solvebant ieiunium. Sed Nicaena synodo congregata concesserunt *patres* ut ieiunium coniungeretur cum passione, hoc est

cum paschate ², ut resurrectio Salvatoris nostri post absolutum ieiunium fieret. Et ieiunium est quadraginta dierum, nec amplius nec minus — nam et ieiunium apostolorum et Eliae per quadragenos dies observamus — hoc est, sex hebdomadarum

senos dies habentium. Cum autem dominicis *non ieiunetur, p. 62. manent dies triginta sex; et quatuor dies de septima hebdomada *desumendi sunt*. Sexta autem feria est absolutio ieiunii; unde et sexta feria ³ ad vespertinum *officium* mysteria paschae addimus. Sexta ergo feria et sabbatum ad passionem pertinent; neque ieiunii dies sunt, sed crucifixionis. Omnes dies sunt qua-

¹ Ad verbum: « diebus quartae decimae ». — ² In cod. ٢٤٤٧ quod corruptum videtur pro ٢٤٤٨. — ³ I. e., feria quinta post solis occasum. Vertendum fortasse est: « ad vesperam mysteria paschae adhibemus ».

draginta duo; hoc est, quadraginta ieiunii Domini nostri, et feria sexta crucifixionis, et sabbatum mortis.

Sunt vero qui ieiunium computent usque ad sabbatum ante *dominica*m palmarum ¹, ita ut dominicis inclusis dies 41 comprehendantur. Sed ut res ipsae testantur, dies ieiunii ⁵ passionem significant ²; nam in eis genuflectitur, et mysteria plena, *id est* cum consecratione, non conficiuntur. Ubi autem passio et genuflectio sublatae sunt, mysteriaque conficiuntur, ieiunium non computatur: id quod ex dominicis ieiunii omnibus manifestum fit. 10

Usque ad pii Georgii patriarchae tempora mysteria ³ meridie celebrabantur, secundum communem dominicarum ordinem. Sed propter miseriam et afflictiones, quae in Christianos ceciderunt, praecepit pius Georgius ut sub vesperam mysteria agerentur. Išo'yabh quoque de feria quinta ultima dicit: « Post solis ¹⁵ occasum *officium* vespertinum incohant, et mysteria subiungunt: iis vero quae in passione fiunt prorsus dissimilia ». Unde manifestum est ieiunium hanc vesperam attingere; post ieiunium vero incurrere dies crucifixionis et mortis. Ut ieiunium quadraginta dies habere demonstramus, *praesto sunt* et alia ²⁰ ieiunia, Apostolorum nempe et Eliae. Feria sexta, quae est *quasi* ieiunii ⁴ satellites, solvimus ieiunium. Unde liquet ieiunium passionis quadraginta ^{p. 63.} ^{*}dierum esse, et paschatis die absolvi. Huius mei sermonis testes sunt Eusebius Caesariensis, Theodoretus, et libri Iubilaeorum ⁵. 25

CAPUT XIV.

Quando fuit ingressus Domini nostri in Ierusalem; quo tempore anni, quo die? et undenam fuit pullus, super quem Dominus sedit? et quid vocabulum « Hosannarum » significat?

Sunt qui dicant eum quodam mensis Octobris die intrasse. ³⁰ Alii autem dicunt eum statim post Lazarum resuscitatum intrasse. Hi documentum proferunt ex testimonio turbae, quae in ingressu eius testata est eum Lazarum revocasse atque a

¹ Syr. « hosannarum ». — ² Ad verbum, « passio sunt ». — ³ I. e., interdiu. — ⁴ Syr. « gēzīrā »: vide Tract. IV, cap. IX. — ⁵ Syr. « Yubbālāyē »; S in sing.: « liber dē-Yubbālāyā ».

mortuis resuscitasse; nec non ex lectione loci *evangelii* de resuscitatione Lazari, qui legitur feria sexta. At enim ingressus eius fit die dominica; et quomodo haec excogitaverint, nescio. Illi vero, qui dicunt eum mense Octobri intrasse, sic ratiocinantur: Dies palmarum ¹, apud Iudaeos in festum tabernaculorum incidit; et sic eum celebrare solent. Die ergo palmarum, qui Octobri mense celebratur, intravit. Hoc autem falsum esse ostendit Iohannes evangelista, qui ait: « Iesus ergo ante sex dies paschae venit Bethaniam, ubi erat Lazarus; et fecerunt ei caenam ibi; et Lazarus unus erat ex discumbentibus cum eo » ²; et hunc quoque cogitabant Iudaei interficere. Et ostendit Iesum postero die Ierusalem venisse, turbasque ad festum paschae congregatas ramos palmarum portantes obviam ei exiisse. Scriptura ergo non in festo tabernaculorum, sed die paschae ³ eum intrasse ostendit. Sed et illa quoque *sententia*, nempe quod statim post Lazarum resuscitatum ingressus sit, ab eodem Iohanne evangelista confutatur. Ait enim, postquam Lazarum resuscitasset, quosdam ex eis, qui *huius rei* spectatores fuissent, euntes sacerdotibus et Pharisaeis nuntiasse; illosque congregatos ⁴consilium cepisse ut eum interficerent. Ait p. 64. quoque evangelista: « Hanc ob causam non palam ambulabat inter Iudaeos, sed abiit inde in regionem iuxta desertum, in civitatem quae dicitur Ephrem; ibique morabatur cum discipulis suis » ⁴. Ad haec implenda diebus non paucis opus erat. Etenim postquam Lazarum resuscitavit, et in desertum profectus est, ibique aliquantulum temporis moratus est, tum denique iterum reversus Bethaniam occulte venit; et paraverunt ei caenam in domo Lazari Bethania. Et undenam hoc scitur? Ex hoc, quod Martha ei ministrabat, et Lazarus unus fuit ex discumbentibus cum eo, et Maria vas unguenti effudit. Et ecce hic dies sabbatum erat. Cum autem occidisset sol, exivit ipse, et discipuli eius, et in monte pernoctaverunt, propter metum Iudaeorum. Et mane surgens reversus est, et venit et praetergressus est Iericho. Cum autem pervenisset Bethphage, misit duos ex discipulis suis, et adduxerunt ad eum asinam et pullum. Et dies erat dominica: nam quintum diem ante pascha,

¹ Syr. « hosannarum ». — ² IOHAN., XII, 1, 2. — ³ I. e. circa festum paschae. — ⁴ IOHAN., XI, 54.

quod sexta feria fuit, si computaveris, dominicam fuisse invenies. Et secundum lunarem mensem dies fuit octava Aprilis, et vigesima prima Martii solaris. Et annus ille bisextilis erat. Quae ita esse invenies, si chronici computum retrorsum duxeris. Sed et de eodem computo certior fieri potes ex historia passionis. Ipse enim *Dominus* occulte dormiebat, quoniam Iudaei quaerebant eum interficere; neque palam inter eos ambula-
p. 65. bat; sed interdiu in templo docebat, et nocte foris pernoctabat, et ad hortum seclusum, qui erat *in monte, frequens se recipiebat. Unde et Iudas, quia eo se recipere solitus erat, noverat locum illum. Hoc ergo sabbati die Iudas iratus cogitabat quomodo eum traderet; ait enim evangelista, quod postquam Maria alabastrum in eum effudit, « domus impleta est ex odore unguenti » ¹: quod rarius in unguentis fit. Iudas ergo olei excellentiam agnoscens odoremque eius, ingentis pretii esse intellexit; et respondit Domino nostro: « Ut quid perditio huius olei facta est », quod trecentis denariis valeat, ad brevem horae voluptatem? Sperabat quidem Salvatorem nostrum dicturum: Recte dicit Iudas. Sed Dominus non secundum desiderium eius respondit: imo pulchre illam fecisse respondit. Sed perfidus iste Dominum nostrum sprexit, dicens: Hic, si secundum sanctorum normam incederet, non huiusmodi oleum a muliere meretrice accepisset, nec in brevem corporis sui delectationem tantum pretium perdidisset, *quod* decem milium pauperum caenam praestaret. Haec apud se meditans, ut eum traderet cogitabat. Et occasionem querebat secreto; quia non poterant eum interdiu comprehendere propter metum populi. Et Iudaei quoque ad hoc ei pecuniam se daturos promiserunt, ut latebras illius nocte sibi monstraret. Caenatus igitur *Iesus* exiit, forisque pernoctavit; et mane, hoc est die dominica, praetergressus est Iericho, et Bartimaeum caecum sanavit, et ad montem Olivarum venit; et mittens adduxit pullum et asinam ex Bethania. Pullus hic et asina Lazari fuisse dicuntur: et confidenter de eis misit, quasi fidus amicus. Et quosnam Dominus noster con-
p. 66. fiteretur nisi eos qui ipsi confessi essent? ². *Neque asinam et pullum accipere voluisset alicuius qui non se diligeret. Si hoc voluisset, potuit et crucifigentium animum mutare, atque de

¹ IOHAN., XII, 3. — ² Cf. MATTH., X, 32.

manibus Iudaeorum effugere. Sed hoc non fecit: sic nec asinam et pullum alicuius nolentis ducere voluit. Turbae autem illae, quae vespere sabbati venerant et viderant eum in Bethania, summo mane venerant, et alii cum eis, ut Lazarum viderent.

5 Bethania ab Ierusalem haud procul distabat, 15 stadia tantum, ut evangelista dicit ¹, quae syriace « sed dē » vocantur, et *in summa* quartam parasangae partem efficiunt. Iudaei propterea ibi erant, quod initio Aprilis ex oppidis suis Ierusalem con-

10 venerant, ut quarta decima die agnum pararent, ut pascha ederent. Qui cum miraculum audissent Lazari resuscitati, non dubitaverunt *Iesum* a Deo esse. Sed et notus erat, ut filius Iosephi, Davidicaque stirpe oriundus. Cum insuper panem multiplicasset, et caeco de materno ventre *oculos* aperuisset, multo magis credebatur a Deo esse, imo et Messias esse, e domo

15 David expectatus: sicut in quodam loco dixerunt: « Messias, cum venerit, numquid maiora quam quae hic facit miracula facturum est? » ². Et exiit obviam ei ad montem Olivarum omnis turba eorum, olivarum ac palmarum ramos portantes, huius-

20 modi ob causam. Postquam Iudaei Babylonem descenderunt in captivitate sub Nabuchodonosor, manserunt ibi donec regnavit Cyrus Persa. Quibusdam ex eis concessit Cyrus ut ascenderent, domosque suas aedificarent. At quoniam sine festis celebrandis manere in Ierusalem non poterant, coeperunt aedificare domum Domini. Gentes vero, quae in circuitu erant, perse-

25 quebantur *eos: numero enim pauci erant, quasi 50000. Et p. 67. aedificabatur domus annos 46, donec regnavit Darius Hystaspis filius. Hic regnum adeptus liberationem et regressum omnibus populis edixit. Eius iussu ascendit populus, cui Zorobabel, filius Salathiel, quasi rex praeerat, una cum Iesu, Iosedec filio, sa-

30 cerdote. Accidit autem ut Ierusalem pervenirent mense septimo, qui est October, die vigesima prima, quae ultima *dies* est *festivitatis* tabernaculorum. Quibus, cum ad montem Olivarum pervenissent, illi, qui iam inde a diebus Cyri in Ierusalem erant, obviam exierunt olivarum, palmarum et salicum

35 ramos portantes, quos ad tabernaculorum festum sumpserant. Nam citrum et myrtum, et his similia, cum non haberent propter solitudinem *loci*, quas praesto habebant *arbores* ad festum cele-

¹ IOHAN., XI, 18. — ² IOHAN., VII, 31.

brandum adhibebant. Quibus cum occurrisset *Zorobabel*, prae gaudio clamabant ei: « Hosanna filio David », hoc est « Redemptio ». *Iešūs*¹ enim « redemptor » sonat; *Iroša*¹ autem « redemptus »; *oša¹na¹* vero « redemptio ». Hebraica enim haec vox est, et eam quasi « redemptio » interpretati, « Redemptio, inquebant, filio David », quia regnum eius ab inimicis liberatum est; « Hosanna in excelsis », id est: de excelsis est redemptio nostra, quae domui David facta est. Et cum vidissent redemptionem eorum ita effectam, hanc commemorationem statuerunt quotannis celebrandam; eamque « diem Hosannarum » appellarunt, id est « redemptionis ». Et *festum* Hosannarum quasi additamentum festo tabernaculorum imposuerunt. Et curaverunt ut hoc festum singulis annis celebrarent, utque ne tolleretur, dicentes: Si in die exodi nostrae de Aegypto Dominus nos paschatis festum celebrare iussit, huius quoque diei et nomen maneat et significatio; ut filii nostri regressum nostrum e Babylone recordentur. Ipsum autem tabernaculorum festum, quia Ierusalem iugiter convenire non poterant, propter ^{p. 68.} *civitatum suarum longinquitatem, *domi* in sua quisque civitate celebrabant. Diem vero Hosannarum, qui regressum eorum de Babylone significabat, in monte Olivarum congregati eodem modo celebrare voluerunt atque in ipso regressu factum erat; et alii ex eis foris egressi, eorum instar qui olim regressi erant, ab aliis excipiebantur. Tum ergo, cum hic dies celebrari accidit, diebus inquam qui quartam decimam praecedebant, Dominus noster Ierusalem intravit. Cui, cum intraret, turbae obviam exierunt. Quasi David filium, huiusmodi receptione dignum, excipiebant eum, quia sciebant eum de semine David esse; Ioseph enim et matrem eius de regio semine esse notum erat. Pharisei autem videntes increpabant eos, *dicentes*: Perperam facitis, regressum e Babylone mago isti et seductori tribuentes². Illi autem, qui viderant quomodo Lazarum resuscitasset, non consentiebant sacerdotibus, sed dicebant: Non magi et seductoris est quatruiduanum mortuum suscitare. Quo audito turbae multo magis cum hosannis ei plaudebant. Asino autem vehebatur, ut verbum Zachariae impleret. Sacerdotes ergo et scribae, cum populum increpassent ut tacerent, nec

¹ I. e., « Hosanna ». — ² I. e., Dominum honorantes ritibus huius festi.

populo hoc placuisset, ad Dominum conversi dixerunt: « Increpa discipulos tuos: ecce enim quod non decet dicunt tibi. Et quare tu per vanam gloriam tuam simplices seducis? » Tum pueri et modo nati infantes clamabant ei Hosanna. Durius autem Iudaeis erat, quod eum vocabant « regem Israel, qui venit in nomine Domini ». Et ideo dixerunt ei ut illos tacere faceret, quia sub potestate erant Romanorum, qui forte, si *haec* audirent, et illum et ipsos occiderent: quemadmodum *in quodam loco dixerunt Domino: « Vade abhinc, quia Herodes quaerit te interficere » ¹.
 5 Cum ergo iterum ei dixissent ut pueros increparet. Audisne, inquires, quomodo tibi quod non decet dicant isti? respondit eis, testimonium ex libro David proferens: « Enimvero, ex ore puerorum et infantium constituisti laudem » ². Illis autem nec hoc audire satis erat; sed iterato dixerunt: Obsecramus te, ut
 10 eos increpes: involucrum invidiae suae metum Romanorum praetendentes. Ille autem respondit: « Et si tacuerint hi, vel lapides clamabunt » ³: hoc est: Vos, prae invidia contentiosi, viros ac mulieres, et turbas loquela praeditas, tacere fecistis; sed clamaverunt pueri et infantes, loquela ac linguae usus
 20 imperiti: si necdum hoc vobis satis est, fient vobis petrae reprehensores invidiae vestrae. Et haec causa est, quare « Hosanna » ei conclamarent, et obviam ei exirent cum ramis olivarum atque palmarum. Porro, praeter Zorobabelis mysterium, significabat *Dominus* et suam de caelis manifestationem. Et
 25 quemadmodum paschatis die sacrificatus est, quo die et sua ipsius immolatio praesignabatur; sic diem liberationis a populis barbaris diem fecit esse gloriosi sui ingressus. Zorobabel in die adventus sui aedificationem templi delapsi proclamavit; *Dominus* autem hodie super Ierusalem flevit, eique ruinam denuntiavit; eo quod pacem suam et regem non agnoverit, mysteria ac typos honoraverit, sed veritatem et antitypum et exemplar spreverit. Ita et in paschate, abrogationem veteris paschatis denuntiavit. Et iuste, cum pascha et observantias eius esset sublaturus, prius Babylonicae redemptionis diem abstulit.
 35 Intravit Iesus in templum, et quasi rex eiecit omnes qui sacrificia ad festum, agnosque paschales vendebant: ostendens *sacrificia eorum irrita iam esse atque inutilia. In sacrificiis, p. 69.

¹ LUC., XIII, 31. — ² Ps. VIII, 2. — ³ LUC., XIX, 40.

inquit, quibus gloriamini, sanguinem funditis tantum, nihil autem facitis quod fieri oporteat. Illis vero, qui « Hosanna » quasi « canticum » interpretantur, respondemus nos: Canticum Hebraice širū vocatur; unde et in omnibus scriptis eius *linguae* Širū Širīn pro « Cantico Canticorum » habetur. Usque ad hodiernum diem *Iudaei*, cum diem Hosannarum celebrant, sic faciunt: synagogam suam vice Ierusalem ponunt, legem vice populi; deinde e synagoga egressi, legem de domibus suis portant; quam alii ex eis *in synagogam* reportant, alii *ingredientem* excipiunt, sicut *olim* in ingressu fecerunt; et ante eam dicunt « Hosanna, Hosanna », cuius est interpretatio « Redemisti nos », vel « Redime nos ». Si cui vero alia, praeter hanc, sententia placuerit, die, mense, aut nomine mutato: quod vult accipiat.

CAPUT XV.

Quo die contigit pascha eo anno quo passus est Dominus; et quota mensis solaris atque lunaris? et quare sexta feria appellatur ‘arūbhtā, cum non ita in scriptura, sed dies sextus vocetur? et quare Iudaei eo die unum vinctum crucifigebant, alterum dimittebant? et quare nos quodam anno discrepamus ab eis in quarta decima lunae?

Quidam dicunt pascha eo anno in dominicam ¹ incidisse, testimonium opinionis suae ex evangelio proferentes: « Erat enim magnus dies sabbati illius » ². Et sic dicunt: Dies magnus aut primus festi est aut ultimus. Sic Moyses dixit: « Dies p. 71. primus festus est et sanctus, et dies ultimus festus* et sanctus » ³. Cum ergo Dominus pascha iam manducaverit, deinde comprehensus, et eodem die interfectus sit, quaenam magnitudo esset huic diei, nisi quod ultimus dies esset *festi*? Sed et dies pentecostes dominica completi sunt. Verum semel comprehensus *Dominus* in carcere tenebatur a primo die usque ad sextum, deinde occisus est. Alii dicunt pascha illius anni in sextam feriam incidisse; sabbatum vero propterea « magnum diem » appellatum, quod in eo servos manu mitti nos esset; et hanc manumissionem *Iudaeos* typum esse velle suae ipsorum libe-

¹ A: « sabbatum ». — ² IOHAN., XIX, 31. — ³ Lev., XXIII, 3.

rationis a servitute Aegypti. Alii autem negant Dominum nostrum pascha cum Iudaeis manducasse; ipsum vero proprium pascha fecisse *dicunt*, et Iudaeos postero die fecisse pascha. Et in testimonium adducunt verba eiusdem evangelii:

« Ipsi Iudaei non introierunt in praetorium Romanorum, ne contaminarentur antequam pascha comederent » ¹. Iis vero, qui dicunt pascha dominica die fuisse, nos dicimus: Hoc verbum vestrum non est verum: nam « ante sex dies paschae » ² in Bethania erat; et postridie eius diei super pullum *sedens* Ierusalem intravit. Discipuli quoque ostendunt eum aliquot dies expectasse postquam intrasset, donec occisus sit. Sed et iidem discipuli etiam horas noctis illius atque diei diligenter dinumerant. Nocte, inquit, comprehensus est, galusque in negatione *Petri* cantavit; et mane ad iudicium obtulerunt eum. Porro dies pentecostes sabbato completos fuisse *dicimus*; dominica autem descendisse Spiritum. Si enim dominica, qua Spiritus descendit, in numero esset pentecostes, *scriptura* « ultimo die pentecostes » dixisset, non autem « cum complerentur dies » ³. Illis autem, qui dicunt servorum manumissionem sabbato fuisse, respondebimus: Pascha in medium ^{*}mensem incidere, anni vero initium esse Octobrem; p. 72. neque fieri potuisse ut medio mense, aut medio anno, servi liberarentur. Iis vero, qui negant Dominum pascha cum Iudaeis manducasse, dicimus: Nullam aliam causam Iudaeis fuisse necessariam, ut morte dignus esset, praeter hanc, quod non secundum legem pascha manducasset. Nos autem, scripturarum ordinem secuti, ita ut nihil in eo mutetur, prout circa Iudaeorum ritus diemque paschalem illius anni in chronici computo investigavimus, in quo omnium annorum computatio ostenditur, sic Deo adiuvante dicemus: Secundum testimonium eorum qui fide digni sunt, ut sunt apostolorum synodus, et historiae ecclesiasticae Bar Mariam et Theodoreti, passus est Dominus anno Graecorum 339°. Alii quidem dicunt annum fuisse 342^m: sed modo secundum utramque computationem quarta decima *lunae* in eundem diem incidit, hoc est in sabbatum. Chronici peritis scribo: si 339 per cyclum *solarem* diviseris, id est per 28, manebunt tibi 3. Tertius ergo *annus*

¹ IOHAN., XVIII, 28. — ² IOHAN., XII, 1. — ³ Act., II, 1.

p. 73. cycli hic est; sed et bisextilis est. Tribus adde literam *alaf*¹, et fiunt 4: quarta feria annus ingreditur. Et quoniam bisextilis est, ingressum sume. Si rursus 339 annos per calendarium quartae decimae *lunae* disponere vis, hoc modo computandum tibi est; adde eis 12 *annos* Adami; et fiunt 351. Cum denique per 19 divideris², manebunt tibi 9. Et sic tibi dicendum est: si *annus lunaris* nonus est, in diem vigesimum septimum* Martii quarta decima incidit³. Adde 4, et per 7 divide: manent tibi 3; hoc est litera *gamal*. Adde hoc *gamal* quartae feriae, quae est ingressus anni: et iam summa est 7. In sabbatum ergo incidit quarta decima illius anni. Si autem, ut alii dicunt, *annus fuit* 342us: *cyclus solaris* eodem modo tractandus est *atque supra*: et manebunt tibi 6. Adde his literam *alaf* cum quarta parte⁴: et fiunt 8. Per 7 divide: et manet tibi 1. Dominica die annus ingreditur: et fundamentum eius est sabbatum. Si rursus 342 divideris modo quo supra⁵, manebunt tibi 12; et pascha⁶ huius anni die vigesima quarta Martii est. Adde 4: et fiunt 28. Per septem divide: et manent 7; id est litera *zain*. Ad sabbatum⁷ *quod est anni fundamentum*, adde literam *zain*; et septenario numero divide: et manent 7. Iterum in sabbatum incidit decima quarta illius anni. Item, consuetudo erat apud Iudaeos, ut quandocumque quarta decima in sabbatum incideret, [feria sexta ageretur]⁸. Inveniebantur duo praecepta in eundem diem incidere quae sibi invicem repugnabant, quarta decima nempe et sabbatum. De sabbato scriptura haec mandat: « Non facietis in eo omne opus, neque ignem accendetis in omni habitatione vestra »⁹. De quarta decima vero: « Inter vespertas pascha mactate, igne assate, et manducate »¹⁰. Cum ergo nescirent utram legem observarent, visum est eis congruum ut sabbatum servaretur, pascha tolleretur. Et ita se excusabant: Sabbatum requiem Dei proclamat atque significat;

¹ *Alaf* litera numerice 1 valet. — ² Sc. per cyclum lunarem. —

³ Tabulam videas apud Eliam Nisibenum, *Opus chronol.* (C. S. C. O., scriptores syri, ser. III, t. VIII, p. 122 versionis). — ⁴ Quia annus non est bisextilis. — ⁵ Sc. per 19 annos cycli lunaris postquam addideris 12.

— ⁶ Intellige: decimam quartam diem lunae qua occurrit pascha Iudaeorum. — ⁷ Sc. septimam feriam. — ⁸ Vide infra. — ⁹ *Ex.*, xxxv, 2, 3. — ¹⁰ *Cfr.* *Ex.*, xii, 6, 8.

pascha nostram de Aegypto exodum significat. *Requiei di- p. 74.
vinae typum potius servari oportet, et typum exodi nostrae
de Aegypto auferri. Sed ne legem violarent, capto consilio
visum est, decere ut quandocumque *pascha* in sabbatum in-
cideret, pridie eius diei, hoc est sexta feria, ageretur. Et
sexta feria pascha sacrificant. Sabbatum quidem pascha esse
computant: et sextam feriam diem mactationis agni. Sextam
denique feriam quasi commixtam cum paschate existimant esse:
quapropter eam 'arūbhā nuncupant, prout apud eos est
nomen rerum mixtarum. At videntes « sabbatum » feminino
nomine vocari, sextae quoque feriae nomen mutaverunt, et
forma feminina eam 'arūbhtā nominarunt. Ad ipsius autem
paschatis diem, hoc est sabbatum, cibos frigidos, seu coctos
atque refrigeratos, parabant, ut betam, ova, salsa ¹, et si quid
aliud in cibum frigidum et innocuum adhiberi commode pot-
est. Ante sabbatum, hora vespertina, mensa parabatur; et
ad vesperam, seu inter vespervas ², manducabant: et hoc
pascha vocabant. Cibos frigidos haec causa fuit parandi: ne
qui forte, pigri cum essent, cibos ante sabbatum coquere et pa-
rare negligenter, et secreto peccarent operando. Itaque statue-
runt ut cibos suos meridie pararent, et ne calidi aut tepidi
ederentur: ita sane ut, cum frigidi essent edendi, necessario
interdiu coquerentur. Hic autem typus erat paschae, qui erat
in quarta decima edendus, non tamen ipse agnus. Sed et
iis omnibus, qui extra Ierusalem degebant, sive captivi sive
longinqui, *et propterea ad quartam decimam convenire Ie- p. 75.
rusalem non poterant, pariter mandatum est, ut eadem haec
pulmenta frigida manducarent, quae ex necessitate pro agno
edenda essent. Et necessitatem cum necessitate compararunt:
iis qui in Ierusalem necessitas *fuit sabbati servandi*, iis qui
procul, necessitas sanctuarii *deficientis*. Et usque ad hodiernum
diem Iudaei in omni loco hunc usum in quarta decima obser-
vant. Cum denique anno passionis Domini nostri haec neces-
sitas occurrisset, Iudaei sexta feria, hoc est tertia decima
lunae, pascha celebrarunt: quamquam dies eius *legitimus* non
erat. Sic et Marcus evangelista testatur: « Primo die azymo-
rum, quando Iudaei pascha immolant, dixerunt discipuli Do-

¹ Syr. « melhā » A: « mēlīthā ». — ² Cf. *Er.*, XII, 6.

mino: « Ubi vis paremus tibi ut pascha manduces? » ¹. At quoniam pascha ante diem manducabant, sextam feriam quasi festum celebrare necesse habebant, et hanc quasi participem festi vocare, hoc est 'arūbh̄tā. Dicit enim evangelista: « Dies ille 'arūbh̄tā erat, et sabbatum illucescebat » ². Quod autem dicitur: « In praetorium non intrabant, ne contaminarentur antequam pascha manducarent » ³: hoc de altero illo atque impedito paschate dixit: de ovis inquam et betis, quae ad vesperam sabbati manducabant. Attamen ipse quartae decimae dies sabbatum fuit: et quotiescumque quarta decima in sabbatum incidit, in 'arūbh̄tā, hoc est sexta feria, celebratur. Non quaelibet feria sexta 'arūbh̄tā est: omnis tamen 'arūbh̄tā est sexta feria. Resurrectio autem fuit die decima quinta Aprilis lunaris, et vigesima octava Martii solaris. Haec causa est, quare diversae illae sententiae inter multos obtineant; et haec certa veritas est.

p. 76. Ceterum, quoniam *Iudaei Barabbam dimittere, et Iesum crucifigere voluerunt: sunt qui quaerant, quare unum dimitterent, alterum crucifigerent. Cuius rei haec causa fuit, prout scriptura ostendit, et ego a sapientibus ex Iudaeis didici. Cum quartam decimam suae de Aegypto exodo omni modo assimilari vellent, statuerunt ut duo hodie vincti, mortis rei, omniumque victorum sceleratissimi, deligerentur atque in medio sisterentur; e quibus alterum a morte liberabant, alterum crucifigebant. Et per eum qui dimittebatur Israeliticum populum figurabant; per eum vero qui crucifigebatur, significabant Pharaonem, qui suffocatione et morte fuit punitus. Et haec inter eos consuetudo obtinebat, donec Romani super eos regnarunt. Regnantibus autem super eos Herode et Archelao, qui crebris eos malis afficiebant, Caesarem adierunt atque ab eo rogaverunt ut, dempta Herodi potestate in Ierusalem Iudaeaeque regionem, iudex iustus ibi ab ipso Caesare constitueretur, qui recta iudicia indicaret, et Ierusalem veniens in ipsum Herodem potestatem haberet, qui Palaestinae partes tenebat; atque ut leges patriae suae ipsis relinquerentur. Sed et hanc quoque legem ab eo petebant: ut nefas esset Caesaris imaginem in templum introduci; utque eorum paschatis cele-

¹ MARC., XIV, 12. — ² LUC., XXIII, 54. — ³ IOHAN., XVIII, 28.

brandi consuetudo ipsis concederetur: hoc est, ut duos victos eligerent, quos ipsi vellent, alterum dimittendum, alterum crucifigendum. Quam petitionem a Caesare impetrarunt. Herode, Philippo, et Lysania tetrarchis, procurator in Ierusalem se-

5 debat Pilatus. Cum ergo Iudaei Dominum nostrum in ipso *festivitatis die apprehendissent, mane ad iudicium duxerunt p. 77.

eum; atque e carcere produxerunt Barabbam, qui propter stasim, hoc est tumultum, et homicidium in urbe factum, in carcere tenebatur. Cum ergo interrogasset eos iudex, utrum

10 ex duobus dimitteret, petierunt Barabbam sibi dimittendum. At ille rursus interrogavit eos: « Iesu autem quid faciam? ». Clamabant omnes: « Crucifigatur ». Quibus ille: « Ostendite mihi, inquit, propter quidnam mali factum morte dignus ha-

15 beatur ». Cui responderunt: « Hodie causae nostrae secundum nostram legem iudicandae sunt; et secundum legem nostram reus est mortis »: ac si dicerent: Ad nostram legem quod attinet, nos a Caesare impetravimus, ut unus hodie victus liberetur, unus occidatur; et sic elegimus, quia scimus nostram legem hunc morte dignum esse iudicare. Haec causa est quare

20 dicant evangelistae: « Consuetudinem habebant, ut unum eis dimitteret in festo » ¹. Quodsi non esset eis huiusmodi consuetudo, ut dimitterent et occiderent, cur se tam facilem prae-

buit illis procurator? aut cur eum occideret, qui etsi in *illorum* legem peccasset, secundum suas vero ipsius leges morte dignus

25 non erat? Harum *legum* Romani, non Iudaei, administratores fuerunt, neque eorum legis transgressores sotes habebant. Sed et ipse evangelista de hac re testatur; ait enim: « Iesum autem tradidit voluntati eorum » ². De hisce re-

bus, frater, summa perquisivi industria, modo Iudaeos, modo

30 autem res ipsas secutus, multos quoque doctores orthodoxos interrogavi.

Est autem et aliud quid ab Eusebio factum, quod a Iudaeorum more differt. Menses inquam, quos in calendario *lunari* septimo *et duodevigesimo anno intercalamus nos, illi non in-

35 tercalant nobiscum. Hic autem praecepit ut his annis intercalamus: nos ergo septimo anno intercalamus, illi vero octavo; nos duodevigesimo, illi undevigesimo. Et ita dicunt illi: Non

p. 78.

¹ MATTH., xxvii, 15. ² LUC., xxiii, 25.

quartam decimam lunae facimus supra quartam decimam solis ¹, propterea quod lunares menses solaribus minores sunt; et tum pascha celebrare nos oportet, cum flores et aristas cernimus: ut cum ad finem pentecostes pervenitur, trituram incohemus. At Eusebius, sive iis perspectis quae lex praecepit, nempe ut ii qui *iustum* diem neglexissent, proximo mense pascha celebrarent, Aprili solari plus minus Aprilem lunae coniunxit: sive quo alio consilio ita, *ut diximus*, rem ordinavit. Supradictis ergo annis, hoc est septimo et duodevigesimo, Iudaei non intercalant nobiscum. Secundo autem, quinto, decimo, tertio decimo, et sexto decimo nobiscum intercalant. Haec tibi scripsi, ut intelligas quid inter nos et Iudaeos intersit; neve perturbaberis, cum videris eos non nobiscum pascha celebrare.

CAPUT XVI.

Quam ob causam pascha illo anno in sabbatum incidit, celebratum vero fuit sexta feria? et quid hoc mystice significabat?

Pascha illius anni ita accidit, quia Dominus noster sua mysteria in pane et vino erat traditurus, et mystice sacrificium facturus: cum ipse perfecte sacrificandus esset, loco agni in Aegypto *immolati*, qui typus fuit sancti ipsius sacrificii. Si enim aliter accidisset, unum ex his sacrificiis die non competentis esset agendum: aut cum corpus et sanguinem suum in p. 79. pane et vino traderet, aut cum *in cruce seipsum sacrificaret. Si unus, inquam, dumtaxat dies paschalis fuisset, ita se res habuisset. Sed idcirco pascha ita eo anno accidit, ut cum pascha necessario feria sexta celebrarent, typicum pascha auferretur, et in locum eius intraret mysterium verum, sacrificium corporis et sanguinis vivificatoris nostri, quae una cum agno paschali dedit. Et ideo in sabbato sacrificium agni necessario, propter sabbatum, excidit, quia agnum abstulit, et ipse factus est agnus sine macula. In eadem quarta decima et agnum brutum in Aegypto obtulerunt, et agnum verum mactaverunt, Iesum, Dei agnum. Excidit typus, regnavit veritas. Hora sexta crucem ascendit, quo tempore parabantur ea, quae ad vespe-

¹ Sensus esse videtur: quarta decima lunae seu paschatis non potest occurrere post diem quartam decimam mensis solaris Aprilis.

ram paschatis pertinebant: deponitur in sepulchro, quo tempore pascha manducabant. Et ipse oblatus est sacrificium Deo: et requievit mundi Requies, sabbatum agens in sepulchro. Sexta autem feria, quo die occisus est, idcirco quodammodo comixta est cum sabbato, seu quarta decima, et requie et redemptione, quia nos in eius requie mystice participamus per mysteria haec, quae super altare offerimus. Et mysteria sua ideo sexta feria tradidit, non sabbato (quod requiem significat), quia nos vitam duram ac difficilem in hoc mundo vivimus, usque ad gloriosam eius manifestationem, quae nos in regno eius sabbatum agere factura est. Sic dies eius ad nostram requiem reservatur: et propter hanc causam quarta decima illius anni ita accidit. Et sic primus eius adventus redemptionem nobis ante tempus significavit, quemadmodum agnus paschalis ante tempus manducatus est. Sic et redemptionem eius per mysterium percepimus. Cum autem e gravi mortis somno fuerimus excitati, postquam hoc pascha manducaverimus, tunc resurrectionem et donum Spiritus expectamus: sicut *apud apostolos peractum est. p. 80. Sexta ergo feria typum sabbati habet, et agnus in ea mactatus typus est corporis et sanguinis, quae eodem *die* nobis tradita sunt. Sabbatum autem, futuri saeculi typus est, quod est quarta decima perfecta, et redemptio plena. Ibi vero, in ipso sabbato, per descensum Salvatoris nostri ad inferos, liberati sumus a Pharaone illo cruento, morte, et ab Aegypto voraci, inferno. Sexta feria baptizatus est Adam, et nos cum illo, per sanguinem et aquam de latere Domini nostri; sabbato autem ad Adam descendit, et resurrectionem ei promisit; et ipse prior surrexit, velut « Pater futuri saeculi » ¹ qui cum prophetis loquebatur, et filios Adam vocavit ut sui ipsius filii essent, et locum eis praeparavit. Et quemadmodum patres huius mundi prius laborant, et aedificant, et plantant, et mansiones requiei parant, deinde filiis suis tradunt: ita et princeps noster, novi saeculi Pater, velut magni nominis heres, « exivit accipere sibi regnum et reverti » ², ut filios suos, secum participes, regnare faceret in gloria. Pulchre ergo eo anno res ita evenit, ut pascha duplex esset.

¹ IS., IX, 6. ² LUC., XIX, 12.

CAPUT XVII.

Cur non Martio mense diem annuntiationis agimus; neque diem circumcisionis et ingressus Domini nostri in templum celebramus sicut Chalcedonenses?

p. 81. Cum in omnibus diligens esset beatus Iſō'yabh, ut ea ecclesiae traderet quae irreprehensibilia essent, in hisce rebus maximam sollicitudinem exhibuit; et ostendens nos ea dumtaxat dominica festa agere quae nobis prosint, ne absque lege procedere videamur, hos ille dies neglexit: diem *circumcisionis, quia iuxta legis consuetudinem circumcisis est *Dominus*; et ingressum eius in templum: in hisce enim rebus secundum veteres leges incedebat; diem annuntiationis, quia nil curae fuit ei ut quando esset annuntiatio illius indicaret, sed solum *ut* sine coniugio conceptum illum fuisse *monstraret*. Et ecce, duo evangelistae, Marcus et Iohannes, nec nativitatem quidem illius memorarunt, quasi principium redemptionis nostrae baptismum esset, illa autem priora, natum illum fuisse secundum nostram naturam, atque sub lege educatum, nihil nobis profutura. His ergo perspectis, Iſō'yabh conceptionem in ipso nativitatis mense constituit, ne conceptionem *omnino* celaret: auditoribus enim necessarium erat ut conceptionem eius sine coniugio fuisse docerent, et nativitatem eius ostenderent, ut miracula ibi patrata fidelibus praedicarent. Circumcисum vero eum fuisse, nihil prorsus redemptionis nobis contulit, nec ullum ibi miraculum est factum. Neque ubi primogenitorum more in templum ascendit, quid huiusmodi visum est. Si autem Simeonis et Annae prophetias ibi pronuntiatas reputes: has cum prophetarum catena pone. Licet enim nec Isaias nec Daniel nec illorum quisquam, qui de Domino nostro prophetarunt, ullam huius rei mentionem nobis fecissent ¹, sciremus tamen vera esse ea, quae prophetarunt, ex iis quae ab angelo dicta sunt et ex pastorum testimonio atque Magorum.

Item, alio modo: si die octavo circumcisio *agatur*, et post quatuor dies baptismum: quo pacto rationabiliter agere videamur? Et si baptismum die sexta Ianuarii agimus, legentes

¹ Ad verbum: « totam hanc commemorationem nobis ostendissent ».

in evangelio eum 30 iam annos natum, quomodo posthac ¹ die tertia Februarii 40 *tantum* dies eum habere legamus? In utro testimonio mendaces videbimur? in baptismo 30 annos, *an in ingressu *in templum*, quasi retrogressum, 40 dies eum p. 82.
5 natum *dicentes*.

Item, si annuntiationem Martio mense agamus, et in eundem diem pascha aut passio aut resurrectio incidat, utrum *festum* celebrare nos oportet, utrum negligere? Quod si duo simul agamus, passionem dico et annuntiationem, duobus Christis indigemus, uno qui concipiatur, altero qui patiatur et de sepulchro resurgat; atque in utroque, aut certe in uno, perperam faciemus. Utrum nos relinquere decet? Conceptionem eius non commemoremus, ut Marcus et Iohannes, an passionem negligamus et mortem? Si autem diem quo in Ierusalem ingressus est
15 quasi festum cum sacrificiis celebramus, cur non celebremus diem quo 12 annos natus illuc ascendit? Utique et hunc diem celebrate ²: sed et exite, sicut Ioseph et Maria, et antistes vester in templo maneat, velut Dominus noster; et cum inveneritis eum, legite super eum *hunc* evangelii locum: « Ego et pater tuus in multa perturbatione quaerebamus te » ³. Porro diebus quibus ille fabri artem exercuit, et vos cum eo fabricamini. At enim illa potius nos celebrare decet, quae spem salutis nobis denuntiaverunt: nativitatem dico, per quam pax et spes annuntiatæ sunt nobis; baptismum, ut mortem cum eo significemus;
20 *diem* Hosannarum ⁴, quo impleta est prophetia; et reliqua *festæ*. Fore autem ut circumcideretur aut in templum intraret, quando a propheta audisti? Haec carnalia praecepta sunt: si ergo caro a nobis mundata est per baptismum, et renati sumus ex aqua et Spiritu, haec Iudaeis derelinquamus, carnalia frequentantibus: nos autem in via spiritalis vitae progrediamur.

CAPUT XVIII.

Quare resurrectio Domini nostri in Dominicam incidit? et quid sibi vult illud: « Erat Dominus noster *in domo mortuorum tres dies », cum e sexta feria et dominica non nisi exiguas partes desumpserit? p. 83.
5

¹ Sic S; A: « feria tertia ». — ² Chalcedonenses adloquitur. — ³ Luc., II, 48. — ⁴ I. e. dominicam in palmis.

Quod dictum est, « Tres dies et tres noctes erit Filius hominis in corde terrae » ¹, secundum suum ipsius verbum, homines varie sunt interpretati. Quidam dicunt: Quod sol obtenebratus sit, quando *Dominus* in crucem ascendit, hoc quasi nox intelligendum est; et cum iterum post horam nonam lux facta sit, hoc quasi dies secundus habetur. Nox autem sextae feriae ² et usque ad sextam horam feriae sextae, quasi alius dies computatur; et *manent* nox sabbati, et sabbatum: et nocte dominicae surrexit.

Alii dicunt: A quinta feria, postquam corpus suum tradidit, unum diem numeravit, et *postea* feriam sextam et sabbatum. Et utrique de scriptura documentum proferunt. Primi quidem ex eo quod dixit Dominus, se abbreviasse illos dies tribulationis, *putant* eum sextam feriam abbreviasse et minuisse, et ex ea duos dies distinxisse, hoc est tenebras et lumen, et *iterum* tenebras et lumen. Qui a quinta feria computant, ita dicunt: Lex dicit populum quadringentos annos in servitute fuisse. Hic autem numerus defectum passus est; nam remanserunt 205 annos post promissionem *Abraham* donec ingressi sunt in Aegyptum: hoc est, ab anno 85° Abraham, ubi promissionem accepit, usque ad *annum* 130^m Iacob: quorum summa est 205. In honore fuerunt in Aegypto 71 annos. Et summa est omnium 286 ³: videlicet, 15 donec natus est Isaac, et 60 donec natus est Iacob, et 130 donec in Aegyptum ingressi sunt. Ingressi sunt in Aegyptum anno 39° Ioseph; et vixit Ioseph annos 110: et summa, ut dixi, est 286 ³. Et manserunt

p. 84. *in servitute 144 annos. Ita et hic quoque: cum dixerit *Iesus* se tres dies et tres noctes in sepulchro mansurum esse, in his quintam feriam numeravit; quia *in ea* sua sponte seipsum mystice sacrificavit, corpus suum et sanguinem discipulis suis tradens; et sextam feriam, quia in ea iudicaverunt et crucifixerunt eum, quasi noctem et diem computavit, perinde ac si in sepulchro iam esset; et sabbatum.

Alii autem ad hunc modum rectius dixerunt: Sexta feria et sabbatum, hoc est passionis et mortis *dies*, ut duo dies integri computandi sunt. Dominica, licet exiguum ex ea partem desumpserit, ut dies integer computanda est. Etsi enim nocte de

¹ MATTH., XII, 40. — ² I. e., ante sextam feriam. — ³ Sic codd.

sepulchro surrexit: tamen resurrectio eius non est accurate comprobata usque ad vesperam: nam per totum diem discipuli in dubio manebant. Feria secunda illucescente, cum Lucas et Cleophas regressi dixissent discipulis: « Vidimus eum », illi autem, discipuli inquam omnes, in magna animi haesitatione versarentur: tunc venit Iesus, et stans inter illos resurrectionem suam comprobavit. Rursum, resurrectionem dominica fieri debuisse liquet ex tempore quod Salvator noster Thomae dubitationem sivit manere: nam a secunda feria usque ad dominicam, qui dies fuit octavus, non se illi manifestavit. Quid autem? « Et die octavo iterum erant discipuli intus, et Thomas cum eis » ¹. Etsi ergo nocte surrexit, sed non nisi vespere discipulis comprobatum est ² quod dixerit eis haec ². Itaque completi sunt tres dies integri: feria sexta, et sabbatum, et *dominica* usque ad vesperam, ubi feria secunda illucescebat. Ad iudicium adductus est quo tempore creatus est Adam; crucem ascendit *quo tempore Heva creata est; in sepulchro fuit quando p. 85. mortis sententia in Adam lata est: ut cum plasmaretur Adam, ipse iudicium subiret. Et quemadmodum Heva mater fuit omnibus viventibus, ita et crux facta est fons vitae; et quemadmodum Satanias propter suam in Adam invidiam corrumpit, ita et Iudaei a ministerio suo et a veritate ceciderunt, quando ipsam veritatem crucifixerunt et a se repulerunt. Sed et crucem ascendit qua hora costa ab Adam sumpta et Heva ex ea facta est: et sua ipsius costa in cruce perforata, sanguis inde et aqua exierunt in vitam generis Adae. Mortem subiit quo tempore Adam de arbore comedit; quia ei fructum arboris vitae gustandum erat daturus, ut viveret et non moreretur. In primo mundi sabbato, dolor in Adam cecidit: in hoc sabbato, quando descendit Dominus noster ut eum inter mortuos visitaret, gaudium ei restituitur. Sexta feria e Paradiso depulsus est: nocte sabbati signum cuspide et Cherubim et gladii eum *inde* deterrere coepit. Sexta feria baptismum sanguinis et aquae percepit, et pacis signum, crucem, vidit, quae solatium dedit ei a cuspide et a gladio. Crux gladium et Cherubim et cuspidem fugavit: et alter Adam mortem fugavit a primo. Tres dies

¹ IONAN., XX, 26. — ² Sic codd. Fortasse legendum est *οὐρανῶν*, et sic vertendum: « quibus dixerunt illi » (sc. Lucas et Cleophas, ut supra).

erat in domo mortuorum, ut Adam nominibus sacris signaret. Dierum trinitate eum signavit; et particeps cum eo in morte factus est, et suum ei gaudium et hereditatem promisit, thalamum spiritalem. Humilia abstulit, et alta dedit: exigua a natura nostra mutuatus est, et grandia ei solvit: pignus in Paradiso depositum in Golgotha est redemptum. Tum Adam mortem gustavit cum fructum primum gustavit; et vitam gustavit cum de arbore vitae gustavit per crucem. Ipse de arbore vitae depulsus est, et arbor vitae ad eum venit. Accepit promissum *mortis per gustum fructus; et promissum resurrectionis accepit per gustum corporis et sanguinis. Mansit tempus, nec mortuus est; et nunc tempus manet, donec resurrectio ei impleatur.

Praeclara haec significabant passionis et resurrectionis dies: per sextam feriam signata est nostra e pulvere plasmatio et mors; per sabbatum requies nostra apud inferos, et resurrectionis expectatio; per dominicam resurrectio nostra et ingressus in mundum novum. Et iure dominica, die quo creatus est mundus, fuit Domini nostri resurrectio, et immortalitatis initium: cum mundi initio et initium fit alterius mundi. Et quemadmodum huius mundi exornatio a dominica inceptit, sed nondum usque ad sextam feriam creatus est qui in eo habitaret; ita et Dominus noster primo die surrexit, et ante nos ascendit, ut thalamum suum nobis in hereditatem ornaret. Hic *dies* typus est resurrectionis nostrae, hic nostrae veritatis confirmatio, hic naturae nostrae fultura, hic dies est quem prophetae ab initio expectabant. Domino autem prophetarum et apostolorum, qui sua nos caritate inter mortuos visitavit atque a morte redemit, qui et nos secum regnare faciet in caelo, gloria, et honor in saeculum saeculorum.

CAPUT XIX.

Quando fuit ascensio Domini nostri; quo mense, quo die? et quare 40 dies mansit post resurrectionem suam donec ascendit?

Nonnulli theophori viri, 'qui ab apostolis [in] synodo sua [...] ¹, dicunt eum eadem dominica die in caelum ascendisse, qua

¹ Vide CURETON, *Ancient Syriac Documents*, p. 24. Fortasse legen-

et Spiritus descenderit. Atque qui hoc *dicunt cum illa senten- p. 87.
tia concordant, *quae dicit* Dominum dominica apprehensum et
in carcere usque ad sextam feriam fuisse detentum. Et do-
minicam ascensionis dominicam septimam post resurrectionem
5 faciunt, cuius responsorium (‘ō nīthā) « Ille qui in essentia
sua » nuncupatur. Cur enim, inquit, ascenderet Dominus, et
deinde decem dies expectaret donec Spiritus descenderet? Et
cum 43 dies numerandi essent a dominica resurrectionis ad
dominicam istam, et ipsum resurrectionis diem tollunt et diem
10 ascensionis. Et dicunt dies re vera fuisse 41, vocari autem 40,
secundum solitum Scripturae usum loquendi. Sed Lucae verbis
contradicunt, qui *Dominum* post 40 dies ascendisse ostendit,
apostolosque postea in caenaculo moratos esse, deinde capto
consilio Matthiam elegerisse, et demum completis pentecostes
15 diebus descendisse Spiritum.

Alii autem dicunt Dominum nostrum feria quinta ascendisse,
secundum 40 *dierum* numerum, deinde singulos dies inter
singulos superiorum ordines mansisse, id est ternos dies in sin-
gulis *angelorum* ecclesiis. Et sic disputant: Cum, *inquit*, ad
20 homines descenderit Creator noster, et licet Dei forma esset,
formam servi assumpserit, passusque sit, et omnia pro nobis
sustinuerit, iustum et aequum erat ut spirituales quoque dele-
ctaret, singulos *scilicet* ordines eorum singulis diebus, ab imis
Adami generis rebus incipiens, donec ad summos caelos ascen-
25 deret. Et cum novem dies apud novem spiritualium ordines
consumpsisset, decimo die ad caelos ascendit, et descendit
Spiritus.

Quidam vero inspirati viri, Lucae Actus et *rerum* ordinem
seruti, haec dixerunt: Mansit Dominus noster post resurrectio-
nem suam 40 dies, secundum numerum annorum *quos filii Israel p. 88.
in deserto manserunt, qui postquam advocati sunt, hoc anno-
rum spatium manserunt, iuxta 40 dierum numerum a specula-
toribus Israel consumptum. Et Dominus quoque noster, post-
quam de sepulchro surrexit, ita discipulis suis ait: « Data est
30 mihi omnis potestas in caelo et in terra »¹. Et cum caeli

dum est: « id est apostoli in synodo sua »: alioquin desiderantur aliquot
verba; puta « qui ab apostolis in synodo sua testimonium trahunt »?

¹ MATTH., XXVIII, 18.

terraeque potestas ei data esset. supernaturali modo in terris mansit. Quemadmodum filii Israel praeter naturam *in deserto* manserunt, hoc est. vestimentis suis non detritis, quod naturali modo accipi nequit, manna praeter naturam pasti, parvis quoque vestibis eorum cum statura crescentibus: ita praeter hominum naturam Salvator noster in terra mansit. Et sicut Deo placuerat ut illi *prius* in deserto bellis exercerentur. deinde in terram promissionis ingrederentur: ita et Salvatori nostro placuit ut naturam nostram immortalitate exerceret, et *discipulis* accurate notus fieret. deinde ante eos proficisceretur, eosque trans Iordanem, qui mortis figura est, traiceret, ut tandem in veram promissionis *terram*, caelum, intrarent. Exiit de Aegypto huius mundi, et infernus, velut mare, ante eum divisus est; et ipse, quasi obses pro omnibus, e morte transiit, e nos cum sui mortis mysterio traiecit per baptismum. Surrexit ipse, et hereditatem nostram, Ierusalem supernam, speculatus est; et speculatores nequam, daemones, retulit, qui terroribus nobis obstabant quo minus in promissam caelorum habitationem ingrederemur. Clamabat ipse cum paranympo suo Iohanne, cuius similitudinem gerebat Caleb Iephone filius, et mendaces ostendit decem *speculatores* malos, qui male in mundum irrepserant, et homines post idola errare faciebant. Et ideo filiorum Israel omnium, qui decem illis obtemperantes murmuraverunt contra Iesum et Caleb filium Iephone, cadavera in deserto corruerunt, quia Iesus Sal-

p. 89. vator noster amicis *et paranympis suis, una cum Caleb, ¹ terram bonam in hereditatem erat daturus, decem speculatores vero, una cum populo qui verbis eorum obtemperassent, perditurus, et pro vetere Israel novos sibi filios electurus, qui idonei essent terram in hereditatem accipere et hostes in proelio superare. His itaque diebus in terra mansit, ut discipulos suos confirmaret. Si autem eum, postquam ascendisset, apud spirituales *ordines* mansisse verisimile credatur: tamen ut decem dierum perfectum numerum expectaret, deinde post perfectum numerum expletum oriri faceret eis lumen Spiritus sui, quod futuri saeculi mysterium ostenderet: hoc multo magis convenit: et rursum, ut quemadmodum initio azymorum ² dierum

1. e., Iohanne Baptista. — ² A « pentecostes ».

congregati illuserunt ei et crucifixerunt eum, ita in postera festivitate potentia eius coram Iudaeis omnibus, ex omni loco congregatis, ostenderetur. Diem *ergo* descensus Spiritus distulit, donec 50 *dies* complerentur. Quarta decima de Aegypto exierunt et per mare transierunt: et post 50 *dies* completos testamentum legis acceperunt per Moysen, quem *Deus* tunc leges ac iudicia docuit. Ita et die paschatis Dominus noster corpus suum et sanguinem tradidit: sed discipuli ea quae coram fiebant non intellexerunt. Sic Dominus noster Cephae ait: 10 « Quod ego facio tu nescis modo, scies autem postea ¹ ». Sed neque cum pascha paschate mutasset, mundumque post tres dies de Aegypto inferni traduxisset, intellexerunt discipuli, sicut nec *olim* populus. Nam et populus, cum vidissent Dominum, vocesque et fulgura audissent, valde timuerunt; sed non 15 permanserunt in timore suo: Domino abrenuntiarunt et Moysi servo eius, et vitulum adoraverunt. Iam vero discipuli terrae motum et igneas linguas viderunt; ² contremuit enim locus in p. 90. quo erant congregati, « et apparuerunt eis linguae ignis et supra singulos eorum sederunt », ipsique « variis linguis coeperunt loqui, prout Spiritus sanctus dabat eloqui illis ² »; et 20 credebant et assentiebant sermoni qui habitus est cum eis. Et hanc ob causam Dominus noster decem dies expectavit, deinde descendit Spiritus: ut quo die datae sunt tabulae testimonii, *eodem* spiritalium ignearumque tabularum typum monstraret in corde scriptarum. Et hic impletus est sermo Ieremiae: 25 « Ecce dies veniunt, dicit Dominus, et dabo domui Israel testamentum novum, et dabo legem meam in corde eorum, et in mente eorum scribam illam ³ ». Et rursum, *ita* factum est, ut eius gloria in festo appareret, quem in festo Iudaei crucifixerunt. 30

CAPUT XX.

Quoties Dominus noster inter resurrectionem suam et ascensionem discipulis suis apparuit?

Sicut Scripturae ostendunt, decies apparuit inter resurrectionem suam et ascensionem: primo, Mariae; iterum, mulieribus in via: tertio, Simoni et Iohanni, prout discipuli dixe-

IOHANN., XIII, 7. — ² Act., II, 3, 4. — ³ IER., XXXI, 31, 33.

runt: « Surrexit Dominus vere, et apparuit Simoni ¹ »; quarto, Lucae et Cleophae; quinto, undecim apostolis; sexto, die octavo, ubi Thomam reprehendit; septimo, Iacobo fratri Domini; octavo, quingentis discipulis simul. ut ait beatus Paulus; nono, iuxta mare Tiberiadis; decimo, ubi in caelum ascendit.

Sic patres nostri tradunt eum inter resurrectionem et ascensionem apparuisse.

p. 91.

*CAPUT XXI.

Quomodo cogitemus fore resurrectionem nostram a mortuis? et quomodo hoc naturali modo et sine Scripturis intelligere possimus?

Quidam, qui proclamant nostram a mortuis resurrectionem nec natura nec scriptura *posse* demonstrari, haec dicunt: Quidquid initium habet, habet et finem: sed non omnis finis initium habet ².

Quod si ita se res habet, omnium rerum initium est formatio ex semine, finis vero mors; et post mortem aliud initium non est. Cur enim praesens mundus periret, et alius fieret? Sin autem, quo pacto est Deus semper creator, si tandem creaturam perditurus est? Alii ad hunc modum dicunt: Etsi *verum est* homines bonorum et malorum *factorum* retributionem accipere: attamen *sola* anima, e corpore egressa, retributionem accipiet: mundus autem manebit sicut est.

Iis autem, qui dicunt mundum sicut est, ita mansurum esse, nos dicimus: Si mundus non est solvendus, qui iustitiam in mundo operantur, et a malis et iniquis iniuriam patiuntur, et occiduntur et pereunt, quando mercedem iustitiae sunt visuri; et quomodo mali, qui in hoc mundo prospere agunt? Expectamus *nempe* et humiliamur ³: sed Creatoris iudicium iniquum esse videmus. Et cum nos iudices iustitiae constituamus, ut Deum iustum imitemur, et ob religionem eius honeste ambulemus, ille secus agit, bonos nempe perdens, rem malis for-

¹ Luc., xxiv, 34. — ² I. e., ut videtur: Non omnis finis est quasi alius alicuius rei initium putandus. Auctor e contrario sic disputare videtur: mundum solvendum quidem, seu potius innovandum, sed non penitus extinguendum. — ³ Fortasse legendum est: « Expectamus ut humiliemur ».

tunans. Huiusmodi iudicia iniqua esse manifestum est: sed Deus non nisi iusta iudicat. Quando? In fine: cum finis adven-
nerit *huius saeculi. Rursum, si hoc saeculum ideo finem ha-
bet, quia habet initium: post finem quid? Si nos mortales
5 mortui abierimus, elementa e quibus creati sumus, quando dissol-
ventur? Quodsi dissolvenda sunt, et haec omnia profecto peri-
bunt. Si autem dissolvenda non sunt, nec *illud verum est*:
Omne quod initium habet, habet et finem. Pereant ergo ele-
menta: quid post elementa? Manet Creator, qui initium non
10 habet. Novum quid creaturus est, an non? Et si alium mundum
creaturus est, huicne compositione par erit, an hoc praestan-
tior? Et si huic similis, cur hunc abstulerit, et loco eius simi-
lem aedificaverit? Quisquis aedificium evertit, ideo *facit* quia
melius vult aedificare. Hic autem aedificium everterit, ut everso
15 simile aedificet. Nonne sapientiae eius esset melius aedificare?
Si autem melius aedificat, id *quod prius erat* renovat; quem-
admodum homo qui domum aedificat, illam, quam evertit,
aedificat maiore quam prioris splendore structurae: et sic re-
novata perpetuo manet. Quare? Ut de priore aedificio se vin-
20 dicet.

Qui bene ambulant retributionem accipient, et qui male vi-
vunt retributionem accipient. Sicut autem initium formationis
nostrae est semen in uterum infusum, quod spatium temporis
manet, et tandem concretum in mundum prodit, et diversum
25 vitae modum possidet: ita et corpus, quod in terra seminatur,
innovatur ut aliam vitam vivat. In utero aequales sunt divi-
tes et pauperes, iusti et iniqui; quia in eodem statu sunt re-
ges et humiles. Sed in hunc mundum prodeuntes diversitatem
obtainent; et alius quidem fit dives, alius pauper, alius sapiens,
30 alius insipiens, alius *bonus, alius malus. Cum autem ad in-
feros descenderint, iterum in una aequalitate stabunt; et sicut
in utero aequales fuerunt, ita et in inferis manent. Ab inferis
autem resurgunt, ut diversitatem acquirant; et alii quidem
bonorum, alii malorum fiunt heredes. Et secundum novem
35 mensium in utero quietem, ita est brevitās vitae in hoc mundo;
et secundum tempus dormitionis nostrae in terra, hoc est sex
millia annorum, ita est diuturnitas saeculi renovandi. Rursum,
norma est a philosophis statuta, de qua ita dicunt: Quod pri-
mum mente concipitur est finis *operis*: quemadmodum si quis

p. 92.

p. 93.

domum cogitat aedificare, domus est *quasi* tectum ¹. Rursum, tectum non sine muris stare perpendit, muros non sine fundamentis, fundamentis fossione in terra opus esse. Fodiendo opus incolat: post fossionem fundamenta aedificat, post fundamenta muros, post muros tectum. Sic Deus noster adorandus mundum magnum sibi aedificandum proposuit, qui non dissolveretur. Statuit etiam *creaturas* in eo relinquere rationabiles, a mortalitate et inconstantia immunes. Vidit autem necesse esse ut in crassitudinis conditione prius manerent atque exercerentur, ut facto sequioris vitae periculo, postea ad meliorem vitam transferrentur. Mundum ornavit: videns autem quod e crassa eorum conditione homines in sinceram transferri non sine mutatione possent, mortem eis imposuit. Et quoniam mundus incepto et incremento opus habebat, initium omnium rerum conceptionem fecit esse. Conceptio ergo est fundamentorum fossio, partus est fundamentum, incrementum muri sunt, instructio tecti mors, tecti domusque absolutio resurrectio est.

p. 94. Et hic finem accepit *primum consilium, cum finis operis accesserit. Et sicut quandoque accidit ut infantes ab utero ad mortem transferantur, nondum viso hoc mundo, ita in resurrectione erit: qui in hac vita inventi fuerint, inopinato resurrectionis occursu mutabuntur.

Rursum, alio modo: unum hominem omnium hominum principium esse agnoscimus, et totum mundum ab uno homine esse. Num singuli tot genituri sunt quot ille, hoc est praesentis mundi frequentiam? Et si iterum quot *iam* homines sunt, toties mundus nasciturus sit, nempe pro uno millia millium et centies millies centena millia, unde *eis* terra ad habitandum? Et si mundus hanc nactus frequentiam permaneat, totiesque denuo multiplicetur, non modo terra homines continere non sufficiet, sed nec caelum quidem. Quid post haec? Terra amplificanda est, an homines mutandi? Mutationem in mutabilibus potius et mobilibus fieri oporteat: ne fiat immobilium mutatio.

Illis autem qui dicunt animam sine corpore delectari aut torqueri, ita respondebimus: Si anima sine corpore est passio-

¹ S in marg.: « Ut ait Probus sapiens: finis consilii (ἡ σκοπία) est initium operationis ».

nis et voluptatis capax, cur non statim atque creata est omnem sensum omnemque scientiam percipit. Quare infans in utero non sentit quomodo sit? Quare quando nascatur et lac sugat ignorat? Quare cum somnia videmus, eiusmodi videmus quae
 5 corpus patitur? Dico autem, si corpus esurit, somnium quod anima videt, eiusmodi est quasi corpus edat; si sitit *corpus*, quasi bibens aquam videt; si quis timorem aliquem habeat, in somnio suo *corpus* quasi ab hostibus fugiens videt. *Quodsi p. 95.
 anima sine corpore res cognoscere possit, cur non haec, quae phantasmatum more in somnio fingit, etiam sine *corpore* no-
 10 verit? Et quare, si morbus *corpus* occupat, ipsa a scientia distrahitur? Cur non ipsa expedita cogitet? Quare cum cerebro hebetatur, cum corde constrictatur? Cur dissoluto corpore discedit? Si autem sine corpore scientiae incapax est, quo pacto
 15 cum exierit, aut gaudebit aut dolebit? Cum homo in carcere tenetur ut occidatur, qui fit ut dormiente corpore ipsa quoque dolorem nesciat? Secundum veritatem autem haec cogitemus: cum Deus hominem constituisset, quatuor ei conditiones statuit: formationem et incrementum, et formationem alteram cum
 20 incremento *altero*. Formatio prima de semine est; incrementum est conversatio nostra in hoc mundo. Formatio secunda de sepulcro est, et conversatio secunda est conversatio in saeculo futuro. Sed neque cum semen in infantem mutatur, infans in parvulum, parvulus in puerum, puer in iuvenem,
 25 iuvenis in senem, destrui semen dicimus, sed ex semine praestantius aliquid innovari: ex fluido solidum, ex irrationabili rationabilem. Item, ex hoc rationabili quoque aliquid praestantius est innovandum. Sicut enim homo est semine praestantior, ita et in futuro saeculo homo praestantior erit quam
 30 in praesenti. Ecce ex semine non destructo innovatum est aliquid ipso praestantius. Sic et homo per mortem et resurrectionem non destruitur, sed aliquid ex eo innovatur quod melius est: et manet Deus creator semper, dum primam creaturam ab aetate (*ἄρχή*) in aetatem renovat. Mutationes istae, *semi- p. 96.
 35 nis inquam in foetum, foetus in infantem, infantis in parvulum, parvuli in puerum, pueri in adolescentem, adolescentis in iuvenem, iuvenis in *virum* mediae aetatis, mediae aetatis in senem, senis in mortuum, mortui in iudicandum, iudicandi in heredem bonorum: omnes mutationes in prima creatura

inhaerent. Et sicut nec infans, qui nondum perfectus moritur, ita nec parvulus, nec puer, nec e *dictis* aetatibus alia, nec senex quidem ad perfectionem pervenit, nisi in resurrectione resurgat; neque ulla creatura *aliter* perfici potest; et, *si non sit resurrectio*, Creator potentia carere deprehenditur, qui 5 nihil perfectum creare potuerit.

Sed cogitationes *nostrae* ad rectam potius rationem dirigantur, ne ultra scientiae fines mens nostra vagetur; et manifestum nobis erit, resurrectionem nullo modo evitari posse. Si enim non sit resurrectio, nec mors cogitetur; si non sit 10 'vita' ¹, nec cogitetur *esse* qui moriatur; si non existit *ille* qui nondum vivit, nec 'vividus' ² putetur; si non fuerit *tempus* quando non erat semen, nec semen cogitetur. Omnia denique, praeterita, praesentia et futura, inter se re vera catenae instar connexa atque colligata inveniemus. 15

Domino autem, qui creavit nos, et dissolvit nos, et renovat nos, moventium omnium Motori, demus gloriam et honorem in saeculum saeculorum.

CAPUT XXII.

Quae causa fuit quare Dominus non se Iudaeis ostenderit 20 crucifixoribus, ut confunderet eos; discipulis vero suis ostenderit se, ut confirmaret eos; manusque et pedes eis monstraverit, et cum eis manducaverit?

p. 97. *Quoniam mundum salvaturus, non perditurus, Redemptor noster advenit, dispensationem suam iugiter in misericordia 25 erga homines agebat. In ipsa passionis hora ait: « Pater, mitte eis, nesciunt enim quid faciunt » ³. Si ergo post resurrectionem sacerdotibus et Phariseis apparuisset, Iudaeisque omnibus, qui seductorem eum et mortis reum appellabant, populus utique eos lapidasset — quia morti Iesu omnino non con- 30 sentiebat populus, — et Romani simul eos perdidissent. At Dominus noster, ne sui causa poenas darent, continuit se, ne ab eis videretur. Potuit enim, si voluisset, omnia facere; et cum Deus se corpus habere finxerit, duosque angelos secum, nec non manducaverit et biberit ⁴: quomodo nunc hoc facere ne- 35

¹ S: « qui vivit », seu « vividus ». — ² S « vitae ». — ³ LUC., XXIII, 34. — ⁴ Gen., XVIII, 1-8.

quiverit? Manus suas ac pedes discipulis ostendit, et loca clavorum: et sicut his ostendit, potuit et Iudaeis et populo ostendere. Rursum, quoniam in fine se revelaturus erat, et omnes simul resuscitaturus, gaudium vero visionis suae solis iustis
5 erat concedendum, peccatoribus et iniquis longe a se remotis: ita et nunc typice ostendit. Discipulis et mulieribus apparuit, ut gaudio eos afficeret: Iudaei, si eis se ostendisset, confusionem ob visionem eius paterentur. Iudas ultro morte appetita e vita excessit: ita in adventu *Domini* Filius perditionis extinguetur, et in pulverem, unde fuit assumptus, redigetur. Peccatores autem, si Christum viderent, peccatorum suorum rubore afficerentur. Sicut enim cum rex exercitibus suis se ostendit, fortes quidem et in bello victores gaudio, rebelles vero et imbelles dolore et tristitia afficiuntur; ita et in revelatione
10 Salvatoris nostri, qui mandata eius custodierint, *videntes eum p. 98. gaudium habebunt, peccatores vero dolorem et tormenta. Et quemadmodum in resurrectione sua non se Iudaeis ostendit, quod quidem ex misericordia fecit, ne punirentur, ita et in consummatione: quod non ab iniquis videbitur, hoc quoque misericordiae eius est, ne propter peccata sua erubescant.

Rursum, alio modo: discipulis suis apparuit, et confirmavit eos de resurrectione sua, ut qui mortis ac resurrectionis eius testes in quatuor *mundi* plagis erant futuri, sine dubitatione evangelium praedicarent. Et si praevidisset fore ut Iudaei converterentur, et eis utique se ostendisset. Sed qui multa pecunia custodes corruperant ut veritatem celarent, cur non iterum eum abnegarent, et Satanam esse proclamarent? Sed cohibendo eos, ne peccatum eorum aggravarent, hoc in misericordia egit. Iudas vero ultro seipsum strangulavit in exemplum Filii perditionis, qui Salvatoris nostri lumine extinguetur.
20
30

CAPUT XXIII.

Quomodo cogitemus fore interitum Filii perditionis? et quare in resurrectione nulla erit in eum misericordia, quae etiam daemonibus et hominibus iniquis *exhibebitur*?

35 Homo decem sensus habet, quibus per liberum arbitrium aut iustificari potest aut depravari: quinque corporis, et quinque animae. Corporis sunt odoratus, auditus, visus, gustus, tactus.

Et quando peccat, aut tangendo et accipiendo delinquit, aut odorando, aut gustando, aut videndo, aut audiendo. Et peccatum, quod in rebus corporalibus ac materialibus versatur, per hos quinque corporales sensus admittitur. Animae sunt cogitatio, imaginatio, ratio, *intelligentia, cupido ¹. Et per haec
p. 99. quoque delinquit *homo*, sive rem dolose cogitando errat a veritate, sive rationem in corde fingit et delinquit, sive rem machinando intelligit ut delinquat, sive imaginationem in corde et mente fingit et peccat, sive sensus cupidine excitat, et iniquitatem suam per eos occulte facit. Simili modo per hos quinque sensus iustitia quoque fit. Necesse est ergo homini illi, qui iuste optat vivere, ut eius manus; visus, odoratus, auditus et gustus ita se habeant ut per ea recte ambulet. Nec inordinata haec esse oportet, nec unum quidem ex eis delinquere. Sed et animam suam bene ordinatam debet habere in omnibus sensibus eius; his quoque iniungens, ut irreprehensibiles sint, nec non ut res divinas meditentur atque scrutentur. Ab his quoque sensibus generantur risus et flatus, acceptio et datio. Cum iucunda quis videt, ridet; cum mala patitur, flet. Si filius nascitur, risum effundimus; si moritur, lacrimas et fletum. Si
in Dei timore vivit homo, sua dat pauperibus; si terrena respicit, rapit *aliena*. Haec ita esse manifestum est. Sed hos decem sensus, quos diximus, nemo est qui omnino bene custodire possit, propter cupidinum passiones, aut in mente et animo *versantes* aut corporaliter se manifestantes. Unus homo
perfectus in sanctitate fuit, nihil in ullo horum sensuum passus: homo scilicet Domini nostri. Hic in omni sanctitate perfectus fuit, nec *unquam* peccati fecit periculum, sive in corporis sive in animae sensibus. Reliqui homines peccato obnoxii
p. 100. sunt, ut ait Salomon sapiens: « Nemo est *quin peccet » ². Nemo tamen est qui in omnibus sensibus suis peccet aut delinquat, ut nihil divinum in sua mente reponat, nisi homo Filii perditionis. Ceteri autem homines medii stant inter Dominum nostrum Christum et Filium perditionis; ita ut ille qui valde perfectus in sanctitate manet, in novem sensibus suis

¹ Legi pro ; sed e solita apud auctores enumeratione hic expectes « intellectus ». — ² *Eccles.*, vii, 21; cfr. I (III) *Reg.* viii, 46.

iustificetur, in uno autem non iustificetur, sed peccet. Item, qui nimis iniquus est et malus, in novem sensibus suis peccat, et in uno iustificatur. Qui in secundo gradu sanctitatis est, in duobus sensibus peccat: et qui in tertio gradu sanctitatis, in tribus sensibus peccat; qui in quarto gradu, in quatuor sensibus peccat. In rebus quoque physicis gradus et series ad quatuor usque definiunt medici: nempe vim calidam, et frigidam, et humidam, et siccam huiusmodi serie ordinant: primam, secundam, tertiam, quartam; et ultra series nulla est. Similiter ad malos et bonos quod attinet: in primo ordine malorum ille est, qui in uno sensu iustificatur; in secundo ordine, qui in duobus sensibus iustificatur; in tertio ordine, qui in tribus sensibus iustificatur: in quarto, qui in quatuor sensibus iustificatur. Et hic octo ordines ostenduntur, quatuor bonorum et quatuor malorum. In quinto autem ordine est ille, qui in aequilibrio stat, seu qui in utraque parte aequalis est. Et hic medius vocatur; nec bonus dicitur nec malus, quia lances staterae, cui actiones eius imponuntur, altera contra alteram stant in directo, nec malum praeponderat nec bonum. Hoc autem non « gradus » vocatur, sed « medium »: neque mala eius, *qui ita se habet*, sinunt eum malum vocari. Et quemadmodum rex, qui contra *tyrannum et rebellem pugnat, p. 101. iis qui secum in proelio honeste ac fortiter se gerunt, bona pro virtute rebusque fortiter gestis retribuit; malis autem plagas pro malitia eorum decernit; populo vero qui in neutra parte, aut bonorum aut malorum, censetur, regia absolvit gratia: et demum illum, qui seditionis ac mali regnique discriminis auctor fuit, tormentis acerbis interficit: quia cunctis modis regi inimicitias ambire machinabatur, nec ulla ratione misericordia dignus invenitur: ita erit in adventu Salvatoris nostri: iustis, qui in Christi regis militia fortiter dimicaverint, pro virtute sua praemia consequentur; mali autem diversa pro qualitate defectionis suae sustinebunt tormenta. Qui autem mediocriter vixerint, quia in neutram partem declinaverunt, illorum instar qui a rege absoluti sunt, liberi relinquentur in medio loco, qui malorum quidem poenis caret, sed bonorum gaudiis non est dignus. Rebells vero ille filius perditionis¹.

¹ Ad verbum: « quasi filius perditionis »; i. e., fortasse, « utpote perditioni destinatus ».

qui Christi nomine seipsum appellaverit, et gradum sibi alienum iniuste rapuerit, cunctisque sensibus suis machinatus sit ut Domino obstaret, secundum *dictam* parabolam regis peribit.

- Rursum, quemadmodum orto sole res omnes quae nitore suo lumen splendoremque solis capere solent, ut margaritae, aqua, argentum et aurum, et aes politum vitrumque, cum ceteris quae subtilitate sua solis radios possunt percipere: ita accidet et in adventu Salvatoris nostri, iustitiae Solis: creaturae omnes, quae *per sensus suos sanctificatae fuerint ac luci conformatae: licet non in omnibus sensibus, sed saltem in uno: propter hunc unum sensum sanctificatum misericordia fiet et in alios. Et hic *unus sensus*, propter illuminationem quam a Domino acceperit, reliquos sensus, sodales suos, a corruptione servabit. Si enim ceteri, quanvis mali, perirent, et hic quoque necessario periret: nihil enim seorsum usui esset: et iniuriam a iudice pati videretur. Sed quando hunc conservari aequum est, necesse est ut et reliqui sensus una cum eo serventur, ut homo integer maneat. Et sensus illi, qui peccaverint, poenam peccatorum suorum suscipient; sed is sensus illuminatus lumine suo ceteros recreabit, dum peccatorum suorum poenas luunt: et illi adeo misericordiam consequentur, ut saltem supersint; et Dei miserationes laudabunt, quod talem ipsis vitam concesserit, dum vident quot praesentis *mundi* aerumnis carentes securi permaneant, angustiarum, doloris, et contentionum expertes. Et quemadmodum ex utero in mundum egressi, angustiarum nostrae in utero mansionis recordantes naturae gratias agimus, quae nos e carcere illo eduxerit, ita et mali omnes Deo gratias ibi reddent, quod non pro merito retributionem acceperint, sed liberationem a mundi angustiis sint adepti. In Filium vero perditionis, de quo sermo *noster* est, cum nec unum quidem sensum sanctificatum habeat, sed totus in peccatis videatur esse, iuste interitionis sententia egredietur; et qui omnes perdere voluit, coram ipsis, quos errare faciebat, peribit. Qui autem socii eius fuerunt, e *patri* excidio erepti atque in vita servati, *perinde ac si plenam redemptionem acceperint, gaudebunt, cum eiusmodi extinctionem effugerint. Et quemadmodum si captis latronibus alios ex eis verberibus caedi, alios rex iusserit interfici, illi qui caeduntur libenter verbera suscipiunt, dummodo supplicio liberentur: ita

et mali, qui Filii perditionis asseclae fuerunt, verbera sua aequo animo tolerabunt, dum miseri illius cernunt ruinam. Sed et ipsi in interitu suo misericordia extendetur: si enim in vita maneret, mala ei perferenda modum excederent. Cum
 5 ergo nulla sit in eo pars boni, perire eum satius erit quam tormentis cruciari aeternis. Itaque resurrectio tota in misericordia perficietur, erga iustos et iniustos, erga Filium perditionis, et erga omnes creaturas ratione praeditas.

Sunt vero qui dicant poenas ac tormenta finem habitura, secundum mensuram peccatorum hic commissorum. Cur, *in-*
 10 *quiunt*, Deus eos, qui parum peccaverunt, in tormentis aeternis derelinquat? Equidem vero, nescio quo pacto mutationem admiserint in eo quod est immutabile. Ad eos autem sic respondebimus: Omnis mutatio per motionem fit; et sine motu
 15 mutatio cogitari nequit. Si ergo mutatio ibi, ibi et motus; et si motus, et tempus; si tempus, et locus. At ubi sunt tempus et locus, ibi dissolubiles res sunt. Dissolvi ergo potest et bonorum gaudium: et cum illis mutatio fiat e malo in bonum, necessario et *his* e bono in malum erit mutatio? Si autem bonis
 20 non potest esse mutatio, quomodo malis fiet? Nam etiamsi poenae mutarentur, natura tamen eadem *maneret*.

Sed de illo statu ita consideremus: *Omnes quidem homines p. 104.
 unius naturae sunt: sed alii formosi, alii informes sunt, alii pingues, alii macri; alii proceri, alii brevi statura; alii natura va-
 25 lidi ac lepidi, alii inhabiles; alii sapientes, alii fatui; alii membris carentes, alii membris redundantes. Omnes vero, sive boni sive mali, in propria sua natura ac structura immutabiles sunt: formosi enim pariter atque ii qui secus, sic manent. Similiter et de futuri saeculi gradibus cogitandum nobis est: gaudium
 30 adepti semper in hoc manebunt, cupidinis passionibus et inclinationibus carentes. Et quonam modo? In hoc mundo pauperes semper divites esse cupiunt, divites ne pauperes fiant metuunt; perpetuoque in passionibus et certaminibus versantur, naturae fortunaeque resistentes. Ibi autem voluptatis, cui
 35 inhiabant, spem amittent; non enim pauperum more divitias expectabunt; sed quibus intererunt, eadem desiderabunt. Sicut enim mortuo rege omnes regia stirpe oriundi regnum appetunt, qui autem a regali prosapia sunt remoti id minime cupiunt, quod nequaquam ad se pertinere sciunt: ita et illi, cum

sese, quoquo modo se habeant, ab hoc amoveri non posse persuasum habeant, huiusmodi desideria relinquent. Et hoc pro misericordia sua Creator disponit, ne in desideriorum cruciatu incident: [...] ¹ et rursum, ad socium suum respiciat, ad eum scilicet qui infra se est, et recreabitur; et qui inferior est ruinam Filii perditionis sibi repraesentet: et omnes solatium habebunt. « O profunditatem gratiae et scientiae Dei » ² nostri, qui creaturam suam semper in misericordia visitat atque gubernat!

p. 105. Si cui autem alia atque haec sentire placuerit, ³suam sibi opinionem habeat, et sicut ei visum fuerit, sentiat. Illi gloria, qui sua nos scientia sapere facit. Amen.

CAPUT XXIV.

Quando fuit inventio crucis? quo die, quota luna?

Crux inventa est anno 629° Graecorum, sabbato, die decima tertia Septembris, luna undevigesima; et nota facta est die dominica, postquam mortuum vivificavit: hoc est, die decima quarta solaris Septembri, vigesima vero Septembris lunaris. Quodsi intelligere vis quomodo hoc tempore inventio acciderit, annos 629 Graecorum per cyclum solarem ³ divide, et manebunt tibi 13: adde unum ⁴ et *dein* ³/₄: ⁵ et fiunt 17. Per ⁷septenarium *numerum* ⁶ divide: manent 3. FERIA tertia fuit initium anni illius: *et* fundamentum est feria secunda. Et litera festalis est *he* [seu 5]. At 5 cum 2 fundamenti fiunt 7. Sabbato *ergo* fuit *decima tertia Septembris*.

Quare autem die decima tertia mensis *inventio* fuerit, quidam ita tradunt: Mundus ab initio et usque ad finem eius 13 indictiones ⁷ comprehendit: 10 priores ante adventum Christi, et 3 post adventum eius usque ad finem. Et ideo crucis inventio in tertiam decimam Septembris incidit, ut Salvatoris nostri manifestationem de caelo, nostramque de pulvere manifestationem significaret: illius, inquam, de caelo *revelationem significavit*, quando Constantino apparuit; nostram vero resur-

¹ Desiderantur, puto, aliquot verba. — ² *Rom.*, xi, 33. — ³ I. e., per 28. — ⁴ Syr. « literam » sc. *alaf*. — ⁵ Sic codd.; sed intellige: « 3. seu quartam partem numeri (13 + 1) 14 ». — ⁶ S: « septena bis ». — ⁷ I. e., indictiones **DXXXII** annorum. Vide p. 32, n. 2.

rectionem, quando lignum e terra fuit extractum. Per decem dies, decem priorum indictionum numerum completum significavit: per tres *dies* post decem, illas quae sunt post Christum *indictiones*, post *quas [primordius ille dies praevaleret, qui noctem non habet ¹. In hoc, inquit, *die*, quae dominica est, erit resurrectio. Per inventionem, sabbato die *effectam*, *crux* requiem significat, quam *Deus* illis facturum est, quos sabbatum agere faciet in saeculo futuro, fidelibus nempe, et iis qui voluntatem eius faciunt. Quod dominica fuit manifestata, *significat* fore ut *Dominus* dominica manifestetur, et totum genus humanum redimat. Et quemadmodum in crucifixione accidit ut duo paschata celebrarent *Iudaei*, agnum die non legitimo mactantes, deinde paschatis die Dominum nostrum, agnum rationabilem, sacrificantes: ita hoc quoque anno accidit ut crux sabbato inveniretur, dominica vero manifestaretur: quo effecta est dispensatio permirabilis. Bis, inquit, crux inventa est: primo a Protonice, Claudii uxore; iterum in diebus Helenae, Constantini matris. Et quare a mulieribus sit inventa, dicam. Quoniam Heva peccatum in mundum prima intulit, scandalo fuit cunctis filiis suis; et ab ipsis culpatur, quippe qui per eius peccatum mortales et corruptibiles constituti sint. Sed postea Deus visitavit eam: ab ipsa enim ortus est salvator domus Adam, et per ipsius quoque stirpem mysteria *novae* dispensationis revelata sunt. Ab ipsa natus est Vivificator noster: et resurrectio prius feminae revelata est; et utraque *crucis* inventio per feminam facta est. Quae per Protonicen, adventum Domini nostri in hunc mundum significavit. Quod regis uxor haec fuit, non regis mater: *ideo fuit* quia quando primum venit, de muliere viro desponsata natus est. In secundo eius adventu videbitur Regis saeculorum mater, Maria. Et ideo in utraque inventionem res ita evenit, quia singulae singulas nobis revelationes Salvatoris nostri figurant. Quod undevigesima, inquit, et vigesima *mensis lunaris *crux inventa et manifestata est*: quia luna, cum quarto die creata esset, medio mense *suo* fuit creata. Post creationem mundi *inceptam* donec creatus est Adam, 5 dies fuere, praeter diem quo creatus est Adam: *et* post plenilunium donec

¹ A: « primordia nox, quae diem non habet ».

crux manifestata est, quinque dies fuerunt, et dominica in qua manifestata est per resurrectionem mortui. Quod in ultimo anni mense, solis pariter et lunae, inventa est, *hoc est*: in fine dierum Salvator noster revelabitur. Constantino autem quando apparuit? Aprili mense. Ibi in mundi initio: hic in fine anni. 5
Sic Domini nostri dispensatio omnia renovabit, quae ad nostram redemptionem pertinent.

Porro, cum nos, Nestoriani, inventionem die decima tertia Septembris agamus, Chalcedonenses vero et Severiani die decima quarta, causa quare nos alio atque illi die agamus haec 10
est: nobis, rei historicae inhaerentibus, diem inventionis celebrare visum est, duabus de causis. Sabbatum ad hunc mundum pertinet, et finis est hebdomadae; dominica vero et primus futuri saeculi dies, et hebdomadae initium est. Si igitur manifestatio Domini nostri huius mundi finis est, et futuri 15
saeculi initium; et *si* haec sabbato incipiet, quia sabbatum futuri saeculi requiem significat; et *si re vera* crux hoc ipso die inventa est: aequum plane est ut festum eius proprio die agamus. Nam certum habemus *crucem* sabbato requiem nobis praestituram, quando cum archangelo Gabriele venerit ante Salvatorem nostrum. Et sicut ipsa eius crux adventum eius prae- 20
ventura est in manu Gabrielis, ita et ad crucis manifestationem quod attinet, quae fit ante illius (Domini) manifestationem: die ante ipsius *crucis* adventum ¹, *eiusdem inventionem celebremus. Namque etiam sine rei experimento persuasum habemus 25
illum vivificatorem nostrum esse; neque dubitamus de eo, ut donec reapse resuscitaverit *nos*, non eum Redemptorem vocemus; sed ab initio resuscitator existimatur esse, et nosmetipsos iam nunc in resurrectionis vita mystice versari putamus. Unde fit ut ecclesia orthodoxa, veritati consentanea, inventionis 30
diem celebret die decima tertia Septembris, *veluti* ultima iam indictione completa.

Illi vero alii ad hunc modum apologiam dant pro eis quae faciunt: Etsi, inquiunt, inventio sabbato fuit, tamen manifestatio die dominica fuit. Nam donec mortuum resuscitasset 35
ignota manebat. Cum ergo dominica resuscitatus sit iste, ipsa dominica, quae in quartam decimam Septembris incidit, ubi et

¹ I. e., manifestationem per resurrectionem mortui.

indictio completur et saeculum novum ingreditur, inventionem celebremus, quae est resurrectionis figura. Sed veritatem apud nos manere manifesto apparet, etiamsi illi non sine quadam veri similitudine disputent.

5 Haec denique de inventionem comperimus; et absolvimus iam adjuvante Deo primum Tractatum, in quo res omnes collegimus ad festos dies pertinentes, cum rationibus causisque eorum. Et ultimum capitulum cum crucis inventionem conclusimus. Dies vero Dedicationis, seu Novembrem mensem, ad principium anni
10 pertinere diximus initio sermonis nostri; nec non ipsos *Dedicationis* dies tempora filiorum Israel significare *ostendimus*: nempe regimen in deserto, regimen iudicum, regimen regum, regimen sacerdotum et Maccabaeorum, qui fuerunt post primam *templi* eversionem. Ex scopo etiam *horum dierum* negavimus eos finem mundi significare, quae beati Abraham Bar Lipheli sententia est. Neque *documenta de natura atque scrip- p. 109.
tura pro viribus adhibere negleximus: ut sic in portu suo quietem daremus narrationi de dispensatione.

Christo autem, qui dispensationem suam ad nostram salutem
20 peregit, et una cum eo Patri et Spiritui sancto, gloria et honor in saeculum saeculorum.

Explicit, adjuvante Deo, Tractatus primus, de diebus dispensationis Domini nostri.

TRACTATUS SECUNDUS

25 in quo explicatur et illustratur officium vespertinum.

CAPUT PRIMUM.

Eis iam rebus conclusis, quae ad festa eorumque causas pertinent, incipiamus adjuvante Deo officia, quae in iisdem
30 *aguntur*, explicare, secundum suprascriptam nostram promissionem. Et quia in loco adorationis et orationis nostrae situs nobis praefiniendus est, utrum orientem versus, an occidentem, an alio, prius quaerendum nobis est:

Quare ad orientem adoramus, et non versus Ierusalem, ubi prophetae adoraverunt, unde et nobis redemptio venit?

Locus sanctitatis et immortalitatis Paradisus est, et regio orientalis. Et unde hoc notum sit, dicam. Quando creatus est Adam, immortalis et sanctus creatus est, nec peccato tentabatur. Et sicut decens erat, in creatione eius locus ei datus est bonus. At postquam peccavit et mandatum transgressus est, detrusus est inde; atque pro modo peccati sui, ita ab illo loco longe remotus est. Cumque denuo peccassent homines viasque suas currupissent et sese contaminassent, diluvio *Deus* suffocavit eos; et locum illum ab iniquitate eorum purgavit. Indequē
p. 110. homines in hunc locum expulsi sunt. *Terra orientalis hac melior est; illa tamen Paradisus melior est. Et quomodo hoc notum sit, dicam. In Paradiso cum vel parvum peccatum peccassent, et Adam de arbore comedisset, non potuit ibi manere. In terra autem orientali, cum peccata multiplicassent, *diluvio* demersi sunt. Sed in hac terra, quae illa inferior est, quantumlibet peccant homines, non hinc expelluntur. Sed his locis Palestinae regio melior est, utpote in media terra sita. At quo his locis Palestina melior est, eo melior est terra Eden quam ipsa Palestina. In Ierusalem haec nostra expectatio est, ut Paradisum recipiamus: sicut et latroni, dum in Ierusalem erat, Dominus Paradisum promisit, nimirum aliquid melius ei promittens. Et nos idcirco in Ierusalem redempti sumus, ut ad priorem nostram hereditatem revertamur. Ad illam ergo plagam nos adorare decet. Etsi enim *Deus* in omni loco est, tamen ad mundi initium respiciamus: inde creatura incepit; et quoniam a lumine incepit, lumen inde *oriri* videtur. Ab oriente cernuntur stellarum orbes *oriri*, indeque sol oritur: pulchre ergo ad hanc plagam adoramus. Iudaicus vero *populus*, quia typis adhuc inserviebat eorum, quae *veri* luminis sunt, in nocte ambulabat; cui prophetae et sacerdotes quasi stellae lucebant, ut eorum lumine videret. Sed lumen eorum non potuit illis lumen verum ostendere. Nunc autem totum lumen ad nos venit: Christus, sol iustitiae, illuxit nobis, et notum fecit nobis viam vitae, docens nos quod illuc transferendi sumus post mortem nostram: « Hodie mecum eris in Paradiso » ¹, ait

¹ LUC., XXIII, 43.

Dominus latroni. Porro cum Enoch et Eliam in vita servare vellet, *in Paradisum eos transtulit. Item alio modo: Iudaeos, p. 111. quia post sidera errabant et soli honorem praestabant, prohibuit Deus ad orientem adorare, ne post sidera errarent. Et quemadmodum non tota Dei veritas eis in lege revelata fuit, sed fiduciam duntaxat revelandae veritatis dedit eis: ita nec in religione eorum ostendit eis vere quomodo adorarent. Et quemadmodum cum spiritalibus non sufficerent legibus, leges eis carnales tradidit, ita cum nec ad orientem adorare sufficerent, quia post sidera errabant, ad occidentem eos vertit. Promisit eis novum testamentum, illo quod habebant praestantius. Sed et orientalem plagam in parabolis honoravit: ait enim in revelatione Ezechielis: « Portae domus ad occidentem et aquilonem et meridiem aperientur: porta autem orientalis claudetur: quia per eam ingreditur et egredietur Dominus; 15 sed homo per eam non ingreditur neque egredietur » ¹. Viam Dei ab oriente cernis esse. Rursum, beatus David ait: « Ab oriente dedit vocem suam, vocem fortem » ²: ecce honor orientis. Iudaeus, etsi ad occidentem adorat, Deum tamen ab oriente 20 venturum expectat. Rursum, alio modo: quia inde expulsus est Adam, et nos ab initio et usque adhuc reconciliationem circa hoc expectamus, iustum est ut eam plagam versus, unde reconciliationem expectamus, aspectum nostrum faciemque et orationes dirigamus. Item, Deus creatura melior est, et caelum 25 terra praestantius: oportet ergo et in terra locum esse ceteris locis praestantiorum: illum plane qui super omnem terram elevatur: ³verbum beati Pauli ³. Et quia minus contra hunc *locum* ⁴ *elementa pugnant, situm eius altum esse manifestum p. 112. est. At quidquid elevatum est et altum, caelo propinquum est. 0 Honorabilior ergo oriens est quam ulla plaga, quam occidens, aquilo et meridies. Ierusalem autem in media terra est. Medium vero vel duabus partibus vel quatuor ⁵circumscribitur ⁵. Etsi ergo medium aliquantulum praestat; tamen non omnibus partibus praestat: alia quidem praestantius est, alia autem deterius: quod ita esse necesse est, quia medium stat hanc inter 5 et illam. Nec inter duas res *aeque* bonas medium est ullum,

¹ EZECH., XLIV, 2 sqq. — ² Ps. LXVIII, 33. — ³ Haec e margine irrepsisse videntur. — ⁴ Sc. Paradisum. — ⁵ Ad verbum, « coniungitur ».

quia mediocritas inter duas res invicem contrarias iacet. Si ergo una pars praestantior est, utram hanc esse existimemus? quae lucem profert, an quae tenebras? Et si quae lucet melior est, natura atque scriptura testibus, oriens est qualibet parte praestantior: et eo versus intuemur et adoramus, tamquam ad locum praestantio-rem, locum vitae, locum sanctorum, locum unde expulsi sumus, unde sol oritur, unde nos originem duximus, locum a Domino per prophetam laudatum. De oriente hactenus.

CAPUT II.

Cur ecclesiam in absidem (αόγχη), templum, et domum mulierum distribuimus? et quare praecepit Iſō'yabh ut baptisterium in australi latere sit? ¹

Quidam dicunt domum, seu testimonii tabernaculum, in Ierusalem ita dispositam fuisse; quae partim sanctum sanctorum, partim tabernaculum testimonii, partim domus ante tabernaculum vocaretur. Portae quoque eius, *inquiunt*, ad meridiem aperiebantur, versus Iordanem. Quod demonstrare volunt *ex hoc, quod *Israelitae* Iordane trajecto terram promissionis occupaverint: unde fuit nempe ut portas domus versus Iordanem aperirent, hoc est in australi Ierusalem parte.

Alii negant hoc necessario fieri; et nihil referre *dicunt* quoquo modo aut portas aperiri acciderit, aut baptisterium stare. Et in documentum adducunt quasdam ecclesias, quae ita *diverse* disponuntur nec reprehenduntur. Sed beatus Iſō'yabh ea praescripsit quae mysterium aliquod exprimerent, nec instabat ut ita necessario res fieret. Sicut de ecclesiae supellectile loquens mandavit ut diaconi et subdiaconi irent meridie [ad ecclesiam] ², cum nihil referret si aut mane aut pridie irent, ita et hic loquitur.

Attamen antiqui homines negant olim ecclesiae partes ita ordinatim fuisse dispositas: sed etiam mulieres, *inquiunt*, in absidem ingrediebantur, ibique sacramentum sumebant. Et hoc praecipue in terra Romaniae fiebat. Sed postquam beatus Nestorius ad Byzantium electus est, zelo *suo* religioso ad mysteria

¹ Vide delineationem ad calcem voluminis. — ² Vide infra, cap. v.

consideranda se contulit, quae administrat ecclesia. Quae qualia essent cum vidisset, ecclesiam ordinavit secundum mysteria quae administrat. Cum autem Dominus noster dispensationem in Ierusalem peregisset, de caelo descendens, et nostram humanitatem induens, et tandem ab Ierusalem in caelum ascendens, ita et *Nestorius* ecclesiam ordinavit: sanctum sanctorum vice caeli posuit, *gestrōma* (κατάστρωμα) vice Paradisi, qui usque ad aethera altus est. Sed *Paradisus*, licet altitudine cum caelo stat *aequalis*, tamen intra terrae fines est. Ita et *gestrōma*: quamquam altitudinem absidis attingit, cum templo tamen connectitur; et porta clausa *stat* inter ipsum et absidem, quae est caelum. Participat *cum caelo per altitudinem suam, sed in p. 114. essentia (οὐσία) sua terrae inhaeret. Ad hoc *gestrōma* usque lectores ascendunt, qui imae angelorum ecclesiae locum implent, sive illorum qui ad homines mittuntur. Templum est terra universa. Bema, quod est in medio templo, est vice Ierusalem, quae in media terra est. Altare autem, quod in medio bemate est, locum Golgothae implet. Sedes episcopi est locus summi sacerdotis, filii Aaron. Sacerdos pro sanctuario illorum sedebat, hoc est, versus Ierusalem totam et versus orientem. Locus lectorum (bēth qārōyē) a dextris et a sinistris est: hinc prophetae leguntur, inde apostolus et evangelium. Hic, id est in latere minore, stat ille diaconus qui locum levitae implet. Prophetarum atque apostolorum loca *altitudine* aequalia sunt, quia prophetae et apostoli Ierusalem docebant de lumine ortus Domini nostri. Sed honore apostoli prophetis praestantiores sunt, quia prophetae in mysterio tantum Dominum viderunt, apostoli autem revelata facie. Sic et Paulus docet: « Deus enim in ecclesia sua posuit primos apostolos, et post hos prophetas » ¹. Quamobrem honor praecipuus apostolorum loco exhibetur. Rursum, via recta, quae a bemate in absidem ducit, nempe transitio (bēth šěqāqōnē), est via veritatis, per quam omnis qui ambulat, in caelum ingreditur. Nam quisquis in caelum vult ingredi, ad initium itineris sui *prius* veniat, id est in Ierusalem: credat in scripturas et in dispensationem Christi in Ierusalem peractam, mandata legesque eius suscipiat, et ecce duces praesto sunt qui cum e terra in cae-

¹ I Cor., XII, 28.

- p. 115. lum ducant, *diaconi, qui quasi angeli exeunt et suscipiunt eos qui digni habiti sunt ut hereditate capiant vitam. Quod in transitione (šěqāqōnē) portae positae sunt, quae inter bema et absidem tribus in locis aperiuntur, hoc est pro abside, in medio, et pro bemate: hae sunt portae quae aperiuntur coram omnibus qui in viam hanc sanctam ingredi volunt, cuius initium Ierusalem est, et quae ab Ierusalem in Paradisum *ducit*. et de Paradiso in caelum. Templum vero est terra universa. Domus virorum est plaga terrae Eden et orientis. Domus mulierum est occidentalis plaga. Et quoniam oriens cum terrae regione ante ipsum *sita*, praestantior est, domum virorum habitationem puta esse decem generationum, quae fuerunt ante diluvium. Domum autem mulierum illum locum puta esse, in quem depulsus est Canaan, cum in patrem peccasset. At quoniam caeli porta *omnibus* introeuntibus patet, sive de domo Sem sive de domo Canaan sint, non debent gloriari illi, quorum locus terram ante diluvium significat. Nam qui ibi fuerunt, quia non bene se gesserunt, diluvio submersi sunt. Neque gloriantur sacerdotes, qui in Ierusalem sunt; quia lumen eis scandalo fuit, et prae Domini lumine per opera sua obtenebrati sunt. Nec diaconi gloriantur, qui quasi angeli in caelo stant; quia Satanae, cum peccasset, nil profuit locus eius superior, sed ad inferiores partes terrae deiectus est. Abraham, qui electus erat ad sanctificationem, servitii obsequium coram Canaan praestabat, et occidens in orientem potestatem accepit. Unusquisque ergo suo in loco virtutibus strenue certet, ut quod
- p. 116. expectat assequatur. Diaconi, inquam, si *locum suum in scientia custodiunt, cum angelis erunt; sacerdotes canones suos implentes erunt cum Christo; fideles, quae sibi propria sunt observantes, cum Enoch erunt; et mulieres mandata custodientes erunt cum Maria, quae habitabat Nazareth, in loco Ierusalem prorsus deteriore, quippe in quo nihil omnino boni existimetur esse. Et quidem Ruth Moabitis magis virtutibus eminebat quam Rachael, quae fuit ex semine genuino. Haec enim dolose in patrem suum et in Deum egit: in patrem, quia imagines furata est, quas ille adorabat; in Deum, quia in religionem eius fornicata est. Sed et in virum suum dolose egit, quem cum ipsam amaret decepit, et furtum suum celavit. Ruth vero pulcherrima omnia observavit: viduitatis suae *tempus* explevit,

socrum suam honoravit, domum patris sui pietatis studio reliquit, socruī suae obtemperavit, et casto coniugio est sociata. Haec ita Deus disposuit, ne glorientur membra, quae locum honoris in corpore obtinent.

Rursum, de templi portis baptisteriique situ ita sentiendum est. Statim ut caeli heredes fieri optamus, in rebus praesentibus participemus iis, quae resurrectionem nobis et gaudium praefigurant, et Domini nostri dispensationem mysteriorumque eius dulcedinem cognoscamus. Haec autem quaerentibus porta nobis necessaria est, qua ad ea ingrediamur: quae *porta* baptismum est. A baptismo incipiamus; deinde ad mysteria ingrediamur. Quando directe ad ecclesiam intrandam venimus, a latere australi ingredimur: quia sic directe baptismum suscipimus, et ad mysteria, quae in Ierusalem ¹ sunt, intramus, ut haec in Paradisum nos ducant, qui est *qestrōma* (χρῆστρομα), et e Paradiso in caelum ² ingrediamur.

Haec causa fuisse videtur quare beatus iste vir haec omnia praescripserit. Si quis autem ³accipit ita, *ut dictum est*. Iordanem contra Ierusalem situm esse: — qui vicina Ierusalem norunt dicant *de hac re*: equidem cum Habacuc clamabo: « Ierusalem non vidi, nec novi Iordanem » ³. p. 117.

CAPUT III.

Quare in festis et in omnibus diebus David adhibemus magis quam ceteras scripturas? et quare eum in hullālas et marmithas dividimus? et quidnam hullālae mystice significant? et quare inter hullalas cathismata (*mautēbhē*) interponimus?

Quare David magis quam ceterae scripturae in ecclesia sit adhibendus, ita inspirati a Spiritu doctores tradunt. Cum vidissent patres nullam esse in psalmis eius narrationem *historicam*, nec in iisdem *scriptum*, ut in reliquis prophetis. « sic dicit Dominus », sed omnes psalmos eius velut ab ipso *pronuntiatos*: quosdam in prophetia, quosdam in supplicatione pro delictis ipsius versari, quosdam aperte de Domino nostro declarantes — ut sunt II, VIII, XIV, et LXXII, qui mixtim de Domino atque de Salomone est, et « Dixit Dominus Domino meo » ¹ —, quos-

¹ Sc. in bema. — ² Sc. in absidem. — ³ Cf. *Don.*, XIV, 34.

⁴ Ps. CX.

dam denique de captivitatibus et regressibus, aut de bellis, quae variis temporibus fuerunt — in quibus, si laeti sumus, inveniuntur voces et verba laetitiae, si tristes sumus, *huic animo* idonea adsunt, singulisque apta festis ac commemorationibus —: statuerunt ut *David* in ecclesia adhiberetur, eumque omnes pariter discerent et in officio adhiberent. Rursum, quoniam propheta fuit et rex, panemque sacerdotum more comedit in domo p. 118. Domini, iustum est *ut in ecclesia servetur memoria viri cunctis hisce honoribus commendati, prophetia, sacerdotio, et regno, praecipue vero *appellatione* « cordis Dei » ¹. Cum ergo Christus ab illo ortus saecula redemerit, et in unam sanctam ecclesiam congregaverit, illius servetur memoria in ecclesia seminis ipsius; ut per psalmos, quibus ille poenitentiae *misericordiam* postulabat, illius in ecclesia poenitentia coram omnibus poenitentibus praedicetur; et quae de Christo, ipsius semine, 10 praedicavit exhibeantur, et omnia ab illo praeclare facta enarrentur. Haec hactenus. 15

Quod in hullālas et marmīthas distribuitur, hullālas inquam 20, cum uno beati Moysi, et 60 marmīthas, haec significat. Terna septies fiunt 21. Ut Trinitas septies praedicetur, decorum est 20 valde atque idoneum: sive septenarius numerus ter praedicetur, sive Trinitatis septies fiat confessio. In 60 marmīthis, sex decades apte, ut supra diximus, componuntur cum numero aequo et rotundo rationabilium *creaturarum: quae sunt* homo, daem- 25 monum turmae, tres spiritualium ecclesiae, et Deus omnium creator. Sic enim in rationalibus numeri ac divisiones sunt sex. Ideo autem post singulas decades fit divisio, quia in nullo ordine est numerus inaequalis ², sed *ubique* numerus integer. Et in numeris supra decem nullus est; omnes enim qui supra sunt circa hunc disponuntur ³. Hactenus de marmīthis. 30

Rursum, quidam ad hunc modum tropice exponunt. Dicunt hullālas significare initium mundi, et *reliqua tempora* usque ad resurrectionem a mortuis.

Per primum hullālam, qui 10 psalmos habet, *significantur* 10 generationes ab Adam usque ad diluvium. Primus psalmus, 35

¹ Cfr. I *Reg.*, XIII, 14. — ² Seu forte, numerus compositus; ad verbum: « unus et duo ». — ³ Apud Syros ultimus digitalium numerorum est 10, qui litera Yudh indicatur.

qui 14 *versus habet, de naturis *accipitur* quae primo die p. 119.
creatae sunt, sex in silentio et una per vocem, nec non de
septem aliis naturis, quae illis sex diebus creatae sunt. Sex
naturae silentii sunt caelum, terra, angeli, tenebrae, aqua et
5 aer; lux vero voce creata est. Septem aliae sunt firmamentum,
congregatio aquarum, gramina terrae, divisio luminarium, rep-
tilia aquae, bestiae et homo. Psalmus secundus: de nece Abel
et generatione Seth. « Quare fremuerunt gentes », et proximi
versus: de nece Abel. « Ego constitui regem meum », etc.:
10 de Seth. Tertius psalmus: de Enos, qui insurrexit in domum
Cain, et « coepit invocare nomen Domini » ¹. « Ego dormivi
et soporatus sum, et exsurrexi quia Dominus sustinuit me »,
ait, ostendens quia per nomen Domini, quod invocaverat, ro-
boratus est. « Cum invocarem » ², de Cainan est. Et in fine
15 psalmi, qui quartam generationem *significat*, quemadmodum
Lia post quartum filium suum natum Dominum glorificavit,
ita et hic « Gloria » dicimus.

Marmitha altera: de Cainan et Malaleel et Iared. « Domine
Dominus noster » ³: translatio Enoch. « Confitebor tibi Do-
mine » ⁴: tempus Methusalae, et prophetia Lamech de Noe.
Decimus *psalmus* ⁵: de tempore Noe; quia tota generatio illa
gloriari coepit in malitia sua, nec inventus est in ea vir in-
nocens praeterquam Noe; sed omnes ad filias Cain descende-
rant, easque uxores duxerant, in malitia inordinati coniugii:
25 hoc est, secundum suam voluntatem ducebant eas. Ad quos
cum descendisset Noe, coepit de futuro diluvio eis dicere; et
Deum contra eos ita obtestatus est *ut in psalmo habetur*. Et
cum arcam aedificare incipit, explicit, inquit, hullāla harum
generationum.

30 Item, alium hullālam incohant. *Quemadmodum, cum de di- p. 120.
ludio dixisset eis, responderunt ei: « Ascende tu in montem, et
securus eris a pluvia »; ita dicit psalmus: « In Domino confido,
quomodo dicitis animae meae: Fuge et super montes habita,
sicut passer » ⁶. Secundus psalmus *huius hullālae*: ubi ipse in
35 arcam intrabat, et qui cum eo erant, ait: « Salvum me fac

¹ Gen., IV, 26. — ² Ps. III. — ³ Ps. VIII. — ⁴ Ps. IX. Hic, et in sequen-
tibus, psalmorum initia, quo facilius recognoscantur, secundum versionem
Vulgatam recitantur. — ⁵ I. e., « Ut quid Domine ». — ⁶ Ps. X (XI).

Domine, quoniam defecit bonus » ¹, etc. « Usquequo » ²: oratio Noe in arca. « Dixit insipiens » ³: quando videbat malos omnes diluvio pereuntes. Et iniquitates eorum dinumeravit, quasi ipsi causa essent retributionis, quae venerat super eos.

Item, marmitha alia, quae eius de arca egressum significat, et sacrificia quae obtulit, nec non electionem Melchisedec, et alia, usque ad tempus beati Abrahæ. Et mox hullālam claudunt. Sunt autem qui ante has duas marmithas concludant. Illi vero, qui post decem psalmos claudunt, ita dicunt: Foedus Domini cum Noe *ictum* fuit: ab hoc igitur initium facere debemus eorum, quae ad Abraham spectant. Hi autem alii dicunt legis ac circumcisionis exordium ab Abraham duci. Sed nihil refert quomodo res se habeat: utraque pars est valde probabilis.

« Diligam te Domine » ⁴ initium hullālae est; et ideo iugatis *partibus* ⁵ adhibetur, quia cum natura intravit etiam lex, et scriptura cum natura unita est. Sectio ⁶ de temporibus Isaac est. « Caeli enarrant » ⁷: de rebus mirabilibus a Domino in Iacob factis: quando primogenita emit, et benedictiones accepit; et quando Deus fuit cum eo in omni loco. « Exaudiat te Dominus » ⁸: de tentatione Ioseph, cui nemo adfuit in tempore tribulationis nisi **solus* Deus. « Domine in virtute tua » ⁹: de exaltatione Ioseph; nec non de ingressu fratrum eius *in Aegyptum*, qui inimici ei fuerant: sed « invenit manus eius inimicos eius et odientes eum », et « exaltatus est Dominus in virtute eius » ¹⁰, et laudavit fortitudinem eius. Et hullālam absolvunt, quia « iam surrexit alius rex, qui non noverat Ioseph » ¹¹.

« Deus Deus meus » ¹², qui est hullālae initium, est clamor filiorum Israel de servitute Aegyptiorum. Sectio, « Deus Deus » ¹³: oratio Moysi, ut effugeret de manu Pharaonis. « Dominus regit me » ¹⁴: quando Deus locum ei habitationis praeparavit, ubi et uxorem duxit, nec manum ab eo relaxabat. « Domini est terra » ¹⁵: revelatio quam vidit Moyses in monte Sina.

¹ Ps. XII. — ² Ps. XIII. — ³ Ps. XIV. — ⁴ Ps. XVIII. — ⁵ Sc. in duas partes divisus. — ⁶ I. e., vv. 25, sqq. — ⁷ Ps. XIX. — ⁸ Ps. XX. — ⁹ Ps. XXI. — ¹⁰ Ibid. vv. 9, 14. — ¹¹ Ex., I, 8. — ¹² Ps. XXII. — ¹³ I. e., vv. 20, sqq. — ¹⁴ Ps. XXIII. — ¹⁵ Ps. XXIV.

Alia marmitha: adventus eius ad filios Israel, et signa quae ostendit eis. « Iudica me Domine » ¹: clamor filiorum Israel contra Moysen, et Moysi ad Dominum oratio. « Dominus illuminatio mea » ²: quando miracula facta sunt in Aegypto, et liberatus est Israel. « Ad te Domine clamabo » ³: oratio gratiarum actionis quam obtulerunt Israelitae, quando ab Aegyptiis discesserunt. « Afferte Domino » ⁴: sacrificia quae docuit eos Moyses, quando agnum paschalem sacrificavit « Exaltabo te » ⁵: quando spoliaverunt Aegyptios, et profecti sunt cum honore ex Aegypto. Et hic explicit hullāla tertius.

Abhinc statim alium hullālam incohant. « In te Domine speravi » ⁶: oratio filiorum Israel, quando Pharaonem submergi viderunt, ipsi incolumes; nec non laudis canticum eorum. « Beati quorum remissi sunt iniquitates » ⁷: quando peccaverunt filii Israel in vitulo. « Exultate iusti » ⁸: quando constitutum est tabernaculum testimonii, et Aaron et filii Levi ad sacerdotium delecti sunt. « Benedicam » ⁹: quando Deus Moysen vocavit, eique mandata dedit. « Iudica Domine » ¹⁰: bellum quod commiserunt filii Israel cum Sihon et Og. « Dixit iniustus » ¹¹: malitia *quam cogitavit adversus eos Balaam hariolus, qui nec p. 122. eis maledicere potuit. « Noli aemulari » ¹²: quando peccaverunt filii Core, et perierunt. « Quia benedicentes Domino » ¹³: quando germinavit virga Aaron, ipseque ad sacerdotium electus est. « Domine ne in furore tuo » ¹⁴: oratio quam oravit Moyses, cum nollet Dominus eum in terram promissionis introducere. « Dixi custodiam vias meas » ¹⁵: de observatione mandatorum, quae scripsit Moyses. « Expectans expectavi » ¹⁶: liber Deuteronomii quem scripsit. Et absolvuntur quinque hullālae, qui quinque libros legis significant eaque quae in iisdem observantur.

« Beatus qui intelligit » ¹⁷: electio Iesu filii Nave. « Quemadmodum desiderat cervus » ¹⁸: transitus filiorum Israel per Iordanem, et quae ibi observata sunt: « propterea, inquit, memor fui tui de terra Iordanis ». Abyssus Iordanis cum abyssu maris Rubri comparatur. « Iudica me Deus » ¹⁹: oratio quam obtulerunt

¹ Ps. XXVI. — ² Ps. XXVII. — ³ Ps. XXVIII. — ⁴ Ps. XXIX. — ⁵ Ps. XXX. — ⁶ Ps. XXXI. — ⁷ Ps. XXXII. — ⁸ Ps. XXXIII. — ⁹ Ps. XXXIV. — ¹⁰ Ps. XXXV. — ¹¹ Ps. XXXVI. — ¹² Ps. XXXVII. — ¹³ *Ibid.*, v. 22 (post sectionem). — ¹⁴ Ps. XXXVIII. — ¹⁵ Ps. XXXIX. — ¹⁶ Ps. XL. — ¹⁷ Ps. XLI. — ¹⁸ Ps. XLII. — ¹⁹ Ps. XLIII.

populus et Iesus, quando iterum circumcisi sunt in Galgal, et fecerunt pascha.

Alia marmitha: « Deus auribus nostris audivimus » ¹: de bellis quae cum regibus commiserunt; his enim aptos versiculos invenies: « manus tua gentes disperdidit, et illos plantasti »; item, « quoniam non gladius eorum salvavit eos », etc. « Eructavit cor meum » ²: liberatio Israel a Iabin per manum Barac et Debborae, et laudis canticum quod cantabant. Sic *psalmum* accipere potes, quia partim masculino utitur genere, partim feminino. « Deus refugium nostrum » ³: victoria Ge-
deonis cum trecentis viris. « Omnes gentes » ⁴: victoria Iephte et aliorum. « Magnus Dominus » ⁵: liberatio per Samsonem effecta. « Audite haec » ⁶: interitus Samsonis et Philisthaeorum: dicit enim, « ne timueris cum dives factus fuerit homo » in fortitudine, nisi Deus fuerit cum eo, cum reliquo psalmo
p. 123. toto: non tamen *omnino convenit argumentum.

Hullāla alius: « Deus deorum » ⁷: de peccato filiorum Heli, nec non de eo quod pater non eos reprehenderit, qui cum populum leges ac iudicia docerent, ipsi in malis ambularent. « Miserere mei » ⁸: votum quod vovit Hanna, et praesentatio Samuelis in domo Domini, et oratio Hannae. « Quid gloriaris » ⁹: reprehensio Heli a Domino per Samuelem, et occisio filiorum eius. « Dixit insipiens » ¹⁰: de vexatione Saul, et ira eius in David. « Deus in nomine tuo » ¹¹: oratio David, ut eriperetur de manibus Saul. « Exaudi Deus » ¹²: quando detrusus est David ex Israel, et in terra Philisthaeorum ambulabat sine festis et sabbatis. « Miserere mei » ¹³: tempus quo in Hebron regnavit, et mala quae ostenderunt ei filii Sarviae, qui Abner occiderunt. « Miserere mei » ¹⁴: quando sedebat David rex super Israel universum, a Dan usque ad Bersabee. « Si vere » ¹⁵: insidiae Absalom et Achitaphel et Amasae.

« Eripe me de inimicis meis » ¹⁶, qui est hullālae initium: quando Salomon rex a patre suo est constitutus, postquam spreverunt eum optimates, et Adonias in eum insurrexit. « Deus repulisti nos » ¹⁷: benedictio qua benedixit eum pater eius

¹ Ps. XLIV. — ² Ps. XLV. — ³ Ps. XLVI. — ⁴ Ps. XLVII. — ⁵ Ps. XLVIII. — ⁶ Ps. XLIX. — ⁷ Ps. L. — ⁸ Ps. LI. — ⁹ Ps. LII. — ¹⁰ Ps. LIII. — ¹¹ Ps. LIV. — ¹² Ps. LV. — ¹³ Ps. LVI. — ¹⁴ Ps. LVII. — ¹⁵ Ps. LVIII. — ¹⁶ Ps. LIX. — ¹⁷ Ps. LX.

postquam regnavit, et Deum contra inimicos eius oravit: ait enim, « salvum me fac dextra tua », et, « confitebor ego, et dividam Sichimam » et alias tribus. « Exaudi Deus deprecationem meam » ¹: mandata quae mandavit ei David. « Nonne
 5 Deo subiecta erit anima mea » ²: petitio quam petivit Salomon a Domino, ut populum regere posset. « Deus Deus meus » ³: quando iudicium dedit inter duas meretrices, et homines iudicium eius admirati sunt, et Deus cum eo esse intellexerunt: ait enim, « rex laetabitur in Deo, et gloriabitur omnis qui iurat
 10 in eo », etc. « Exaudi Deus orationem meam » ⁴: quando domum Adoniae et Ioab cognovit, et occidit eos; Semei quoque filium Gerae capitis damnavit. « Te decet » ⁵: aedificatio domus per manum Salomonis. « Iubilare Deo omnis » ⁶: oratio quam obtulit Salomon in domo Domini, quando arcam in eam
 15 introduxit. « Deus misereatur nostri » ⁷: benedictio qua Salomon populo benedixit.

Hullala alius, cuius duae marmithae ex iugatis *partibus* constant ⁸, significat tempus quando duo reges in Israel regnabant, et male se gerebant. Marmitha prima, quae sensum bonum habet, regnum domus David significat; marmitha altera,
 20 regnum Israel.

« In te Domine speravi » ⁹: oratio Ezechiae, nec non liberatio Ierusalem a Sennacherib. « Deus iudicium tuum regi da » ¹⁰: miraculum a Deo in Ezechiam factum. « Quam bonus
 25 Israel Deus » ¹¹, et « Ut quid Deus repulisti » ¹², quorum uterque criminibus plenus est: mala quae Manasses rex populo ostendit. « Confitebimur tibi » ¹³: de humiliatione quae occupavit Manassen; et eiusdem poenitentia, prout in libro Paralipomenon exhibetur. « Notus in Iudaea » ¹⁴: quando regnavit Iosias,
 30 cuius perfectum cor erat erga Deum. « Voce mea ad Dominum » ¹⁵: petitio quam petivit rex, ut daemonum sacrificia de populo posset auferre. « Attende popule meus » ¹⁶, qui iugatis utitur *partibus*: codex legis, qui in diebus eiusdem inventus est, quem et legi iussit coram populo; *nec non* series bono-

¹ Ps. LXI. — ² Ps. LXII. — ³ Ps. LXIII. — ⁴ Ps. LXIV. — ⁵ Ps. LXV. — ⁶ Ps. LXVI. — ⁷ Ps. LXVII. — ⁸ Pss. LXVIII et LXIX dividuntur in psalterio Nestoriano. — ⁹ Ps. LXXI. Psalmi LXX nulla est mentio. — ¹⁰ Ps. LXXII. — ¹¹ Ps. LXXIII. — ¹² Ps. LXXIV. — ¹³ Ps. LXXV. — ¹⁴ Ps. LXXVI. — ¹⁵ Ps. LXXVII. — ¹⁶ Ps. LXXVIII.

rum quae fecit Dominus in populum, et mala quae ei ostenderunt. Unde praecipit: « Intende popule meus legem meam. et inclinate aures vestras in verba oris mei », cum reliquis sectionibus tribus, quae bona enarrant a Deo in illos facta, ex quo de Aegypto exierunt donec David electus est in regem; *et* quomodo irritassent eum in operibus suis. Et ostenditur quod, *« Ego operam dedi ut pascere[m] vos in sapientia cordis et intellectu ». « Deus venerunt gentes » ¹: ostendit desecrationem templi, quando Nabuchodonosor Ierusalem vastavit, et Israelem captivum duxit, deduxitque Babylonem. « Qui regis Israel » ²: oratio Ananiae et sociorum eius in igne. Et hos *duos* psalmos tibi percurram: quodsi quaedam silentio transiero, ne longus sim, sententias huic consilio idoneas invenire ipse poteris. « Fecerunt. inquit, Ierusalem in solitudinem »; et « dederunt cadavera servorum tuorum »: et « facti sumus opprobrium vicinis nostris »: quorum similia in Ieremiae Lamentationibus invenies. Item, « ostende potentiam tuam, et veni ad liberandum nos », o Deus; et « manifestare coram Ephraem Benjamin et Manasse ». Item, « vitem de Aegypto eduxisti; perdidisti gentes et plantasti eam »; « quare sepe[m] eius perfregisti, et conculcaverunt eam omnes transeuntes per viam? » et « devoravit eam aper de silva », Nabuchodonosor. « et bestiae agri depastae sunt eam », hoc est, Babylonii et Medi et Persae, bestiae quas vidit Daniel de mari ascendentes. « Exultate Deo adiutori nostro » ³: victoria Danielis, et triumphus filiis Israel per Cyrum factus, quando ascenderunt ex eis ut templum aedificarent. « Deus stetit » ⁴: quando ascenderunt filii Israel in diebus Darii. « Deus quis similis » ⁵: quando pugnavit cum eis Antiochus. « Quam dilecta » ⁶: quando templum denuo est dedicatum, post Antiochum. « Benedixisti Domine » ⁷, et « Inclina Domine » ⁸: dies quibus filii Israel in pace degebant; nonnulla autem de bellis, quae pro eis gerebant Maccabaei. « Fundamenta eius » ⁹: quando regnabant sacerdotes. « Domine Deus salutis mea » ¹⁰: prophetia quae expectatur in Christi adventu *implenda*, et resurrectio quam factururus est.

¹ Ps. LXXIX. — ² Ps. LXXX. — ³ Ps. LXXXI. — ⁴ Ps. LXXXII. —
⁵ Ps. LXXXIII. — ⁶ Ps. LXXXIV. — ⁷ Ps. LXXXV. — ⁸ Ps. LXXXVI. —
⁹ Ps. LXXXVII. — ¹⁰ Ps. LXXXVIII.

Hullāla alius: quando subegerunt eos Romani, et *Parthi p. 126.
Aristobulum et Hyrcanum captivos duxerunt, et ipsi promissorum sibi a Deo recordati sunt, et quomodo nunc dereliquerit eos et reiecerit, et in manus gentium tradiderit. « Dominus refugium » ¹: quando angelus Zachariae nuntiavit in sancto sanctorum. « Qui habitat in adiutorio » ²: de annuntiatione Mariae facta, in conceptione Domini nostri. « Bonum est confiteri » ³: de nativitate Iohannis.

« Dominus regnavit » ⁴: nativitas Domini nostri. Et quoniam
10 initium hullālae est, *significat* novam dispensationem inceptam.
« Deus ultionum » ⁵: quando Herodes cogitavit interficere eum, sed ille ereptus est ab eo. « Venite exultemus » ⁶: adventus Iohannis ad Iordanem. Cum enim initio adventus sui spem regni caelorum praedicaverit, postea autem Iudaeos contradicentes genimen viperarum increpans vocaverit, ita et psalmus,
15 usque ad medium moderata exhibet verba; a medio autem et porro totus in obiurgatione versatur, tentationem patrum in deserto memorans. « Cantate Domino canticum » ⁷: baptismum Domini nostri, et testamentum quod tradidit. « Dominus regnavit, exsultet » ⁸: quando Satanam per ieiunium suum devicit. « Cantate Domino canticum » ⁹: de miraculis quae fecit Dominus noster. « Dominus regnavit, irascantur » ¹⁰: electio discipulorum, et virtus quam induit eis. « Iubilare Deo omnis terra » ¹¹: quando misit eos ante faciem suam. « Misericordiam et iudicium » ¹²: mandata quae docuit eos. « Domine exaudi orationem meam » ¹³: quando Iudaei Dominum apprehenderunt, et dereliquerunt eum discipuli. « Benedic anima mea » ¹⁴: iudicium quo iudicaverunt eum Iudaei, mortis eum damnantes. « Benedic anima mea » ¹⁵: quando crucem ascendit, et glorificatus est, et in sepulchro depositus est. « Confitemini Domino et invocate » ¹⁶: quando de sepulchro surrexit, et seipsum discipulis ostendit, eisque Spiritum induit, et dominus factus est super populum Domini, *et potestatem habens in
20 omni creaturam. « Confitemini Domino » ¹⁷: signa quae p. 127.

¹ Ps. xc. — ² Ps. xci. — ³ Ps. xcii. — ⁴ Ps. xciii. — ⁵ Ps. xciv. — ⁶ Ps. xcvi. — ⁷ Ps. xcvi. — ⁸ Ps. xcvi. — ⁹ Ps. xcvi. — ¹⁰ Ps. xcix. — ¹¹ Ps. c. — ¹² Ps. ci. — ¹³ Ps. cii. — ¹⁴ Ps. ciii. — ¹⁵ Ps. civ. — ¹⁶ Ps. cv. — ¹⁷ Ps. cvi.

fecerunt apostoli, postquam descenderat in eos Spiritus »: ubi et populum docere et per scripturas in Christi memoriam redigere coeperunt. « Confitemini Domino » ¹ alius: liberatio apostolorum de Iudaeis; et quomodo Dominum laudaverint et exaltaverint. « Paratum cor meum Deus » ²: praeparationem apostolorum ostendit, qui parati erant omnia pro veritate tolerare. « Deus laudem meam » ³: afflictiones populi, quibus puniti sunt a Domino propter audaciam eorum, quod Christum crucifixissent; mala enim in eos in dies ingruerant, donec a Tito exscissi sunt. « Beatus vir » ⁴: electio beati Pauli. « Laudate pueri » ⁵: gaudium apostolorum, quando gentes convertere coeperunt, easque Deo committere. « Dilexi quoniam exaudiet » ⁶: oratio quam apostoli in vinculis obtulerunt, prout in Actibus narratur. « Laudate Dominum omnes » ⁷: quando omnes gentes evangelium Christi susceperunt, et relictis idolis suis baptizati sunt. « Confitemini Domino » ⁸: ubi apostoli gentes docebant ut in Domino confiderent et mundana gaudia contemnerent. « Beati immaculati » ⁹: doctrina atque mandata quae apostoli fideles observare docuerunt. « Ad Dominum cum tribularer » ¹⁰: oratio quam obtulerunt propter mala quae patiebantur. « Levavi oculos meos » ¹¹: quod cor suum iugiter in caelum levabant. « Laetatus sum in his quae dicta sunt » ¹²: quando gentibus ostendebant dispensationem Christi, quae facta est in Ierusalem. « Ad te levavi » ¹³: quando clamabant ad Dominum de malis, quibus a regibus iniquis *afflicti sunt*. « Nisi » ¹⁴: quando Nero Simonem et Paulum interficere voluit, et postea placatus est ¹⁵. « Qui confidunt » ¹⁶: de victoria apostolorum. « In convertendo » ¹⁷: quando gentes converti coeperunt *ad Dominum. « Nisi Dominus » ¹⁸: quod signa a Domino per apostolos facta sunt. « Beati omnes » ¹⁹: de Iacobo fratre Domini nostri, qui mirabilia exhibuit. « Saepe expugnauerunt me » ²⁰: quando tribulaverunt eum [sc. Iacobum] Ananus ²¹ et socii eius, e templi pinnaculo deicientes. « De pro-

¹ Ps. CVII. — ² Ps. CVIII. — ³ Ps. CIX. — ⁴ Ps. CXII. — ⁵ Ps. CXIII. — ⁶ Ps. CXVI. — ⁷ Ps. CXVII. — ⁸ Ps. CXVIII. — ⁹ Ps. CXIX. — ¹⁰ Ps. CXX. — ¹¹ Ps. CXXI. — ¹² Ps. CXXII. — ¹³ Ps. CXXIII. — ¹⁴ Ps. CXXIV. — ¹⁵ Fortasse legendum est *captus est*, « mente captus est », pro *captus est*. — ¹⁶ Ps. CXXV. — ¹⁷ Ps. CXXVI. — ¹⁸ Ps. CXXVII. — ¹⁹ Ps. CXXVIII. — ²⁰ Ps. CXXIX. — ²¹ EUSEB., *Hist. Eccl.*, I, 23.

fundis » ¹: oratio quam humi iacens oravit, dum animam efflabat. « Domine non est exaltatum cor meum » ²: humilitas apostolorum in omni loco. Sunt autem qui hos duodecim psalmos de apostolis accipiant.

- 5 Abhinc *alium* hullālam instituunt, qui constitutionem ecclesiarum significat, et earundem dedicationem, et sacrificia quae in eis offerri mandarunt apostoli. « Ecce quam bonum » ³: de concordia quae fuit in congregatione ecclesiarum, nec non de benedictionibus quibus benedixerunt eis *apostoli*. « Ecce nunc
- 10 benedicite Dominum » ⁴: doctrina praeclara de statu solitario- rum, qui in vigiliis et laudibus Domini noctes ducunt. « Laudate nomen Domini » ⁵: de coetu ecclesiae, qui idolis reiectis cum Israel et Aaron Domino in concordia benedicit. « Confitemini Domino » ⁶: series scripturarum quas sanxerunt et in ecclesia
- 15 legi docuerunt, veteris scilicet et novi testamenti. « Super flumina » ⁷: mala quae passi sunt Christiani a regibus Romanis usque ad Diocletianum pessimum. « Confitebor tibi » ⁸: baptismum Constantini, et eiusdem confessio veritatis, et pax quam ecclesiis edixit. « Domine probasti me » ⁹: de synodo oecumene-
- 20 nica, quae in diebus eius convenit Nicaeam, 318 scilicet *Patrum*. « Proba me Deus et scito cor meum », quasi generatim dicitur, cum reliquo psalmo. « Eripe me Domine » ¹⁰: de temporibus lupi illius mali atque rapacis, Iuliani impiissimi, qui Christi nomen de Roma exstirpare voluit; ait enim in medio
- 25 psalmo: « ne dederis, *Domine, desiderium suum impio, neque p. 129. succedat ei desiderium eius », « iniquitas labiorum ipsorum operiat eos », et « vir linguosus non firmetur in terra »; ceterum, « novi quod faciet Dominus iudicium inopum et iudicium malorum », « iusti » autem, Iovianus et socii eius, « confitebuntur nomini tuo, et habitabunt recti ante faciem tuam ».
- 30 « Domine invocavi te » ¹¹: synodus Ephesina nequam, diebus Theodosii iunioris habita, in qua impius Cyrillus anathema dedit sancto Mar Nestorio. Dicit enim psalmus tamquam ex ore Mar Nestorii: « constitue Domine custodem ori meo, ne declinat cor meum in verbum malum », neve blasphemiam admittam
- 35

¹ Ps. CXXX. — ² Ps. CXXXI. — ³ Ps. CXXXIII. — ⁴ Ps. CXXXIV. —
⁵ Ps. CXXXV. — ⁶ Ps. CXXXVI. — ⁷ Ps. CXXXVII. — ⁸ Ps. CXXXVIII. —
⁹ Ps. CXXXIX. — ¹⁰ Ps. CXL. — ¹¹ Ps. CXLI.

aut opera faciam iniquitatis cum hominibus iniquis; neque conscius sim blasphemii eorum. Cum a Theodoro iusto doctus sim ego, nec istorum synodus nec verba eorum « ungant caput meum ». Ferunt enim Cyrillum ad daemones etiam confugisse. ut Nestorium vinceret: unde dicitur, « quia oratio mea pro malitia eorum ». Et ecce in Liturgia (quddāšā) sua supplicationem facit pro inimicis suis, et dicit: « Et pro omnibus inimicis nostris et odientibus nos; et pro omnibus qui cogitant adversum nos mala; non in iudicium neque in vindictam. Domine Deus, sed in misericordias et in veniam, et in remissionem peccatorum » ¹, cum reliquo loco verborum eius toto. « Voce mea ad Dominum » ²: oratio eiusdem in deserto Oasis. « Domine exaudi orationem meam » ³: supplicatio communis pro peccatis, quae Filius perditionis committi faciet in adventu suo. « Benedictus Dominus » ⁴: proelium quod commissurus est cum eo Elias, reducens ab eo captivitatem hominum, quos ille captivos duxerit. « Exaltabo te » ⁵: confusio Filii perditionis, et exaltatio Eliae, postquam populum *Iudaicum* reprehenderit et baptizaverit. « Ostendent, inquit, homines *fortitudinem tuam », etc. « Lauda anima mea » ⁶: populus, qui in nomine Eliae et in baptismo eius gaudebit. « Laudate Dominum, quoniam bonum et psallere » ⁷: cum baptismum susceperint, et participes facti fuerint in mysteriis sacris; et ecclesia in sanctitate fuerit aedificata. « Lauda Ierusalem » ⁸: resurrectionis praeparatio, et signa quae tunc fient. « Laudate Dominum de caelis » ⁹: caeli, qui aperientur; et spiritus, qui obviam Domino occurrent: ubi et illi, qui in terra erunt, resuscitabuntur. Una psalmi pars ad eos spectat, qui laudes dicent: altera pars, ad eos qui in terra erunt. « Cantate Domino » ¹⁰: gaudium quod spirituales et corporales habebunt; nec non extinctio Filii perditionis de creatura. « Laudate Dominum in sanctis eius » ¹¹: laudatio quam angeli et homines Christo vociferabunt, pro redemptione et renovatione sua.

Hactenus ergo hullālae Davidis ab initio incepti in fine mundi

¹ Vide Nestorii anaphoram, ad finem orationis quae « intercessio » vocatur. — ² Ps. CXLII. — ³ Ps. CXLIII. — ⁴ Ps. CXLIV. — ⁵ Ps. CXLV. — ⁶ Ps. CXLVI. — ⁷ Ps. CXLVII. — ⁸ Ps. CXLVII, 12 sqq. — ⁹ Ps. CXLVIII. — ¹⁰ Ps. CXLIX. — ¹¹ Ps. CL.

absoluti sunt. Abhinc significantur iudicium et retributio, gaudium iustorum et iniquorum poenae. Dominus noster in evangelio ait se oves ad dextram suam constituturum, haedos ad sinistram: et turmam, quae ad dextram numeratur, verbis alloquetur. *Haec sunt* Moysi canticum ¹ propter redemptionem eorum de Pharaone, qui morti comparatur, et de Aegypto, id est inferno; nec non maris traiectio, quae est typus victoriae iustorum in iudicio, ubi ab iniquis aufugerint: iniqui vero, quos daemones subegerunt, et homines impii, torquentur: illi autem coronam victoriae accipient. « Cantate Domino » Isaiae ², eandem laetitiam parti dextrae denuntiat. Abhinc autem convertit verba et in haedos, qui in sinistra parte sunt; et signa eis ordine recitat, quae fecit coram eis, et bona quae dedit eis, pascens *eos omnibus rebus optimis: ut dicitur in illo loco, « Audi caelum » ³: invocans contra eos caelum et terram quod sibimet ipsi noxii fuerint: « Deus autem, inquit, fidelis est et absque iniquitate, iustus et rectus », neque personarum acceptor, sed in iustitia iudicans: « vos autem populus stultus et insipiens », cum reliquo loco. Et postquam recitavit bona quae fecit eis, et mala quae illi retribuebant ei, dicit: « Nunc autem et ego retribuam vobis secundum opera vestra; et eritis mihi non populus, et cum populo stulto numerabo vos, et mala cuncta congeram super vos »: ea nempe quae in hac pericope dinumerat, quae si cum terroribus, qui habentur in evangelico loco de tormentis, componantur, nihilo minora invenientur. Et post sententiam in illos latam, verba sua et in angelos convertit, et dicit: Nunc tormenta vidistis quae subierunt ii, qui Dominum odio habuerunt: et *quomodo* ille vindictam exegerit eorum, qui iniuriam passi sunt, ab iniuriam facientibus eis; et *quomodo* iustum iudicium tulerit, et infirmorum peccata condonaverit et lapsus eorum qui ipsum confessi sunt: neque minorum eorum peccatorum recordatus sit, eo quod in ipsum crediderint. « Laudate ergo gentes, et estote populus eius » ⁴. Et sic hullālarum negotium cum novissimi iudicii atque retributionis mysterio finitur.

Denique, frater, quamquam fieri potest ut non sint patientes psalmi huiusmodi interpretationis, cui applicati sunt.

¹ *Ec.*, xv, 1, — ² *Is.*, xlii, 10. — ³ *Deut.*, xxxii, 1. — ⁴ *Deut.*, xxxii, 43.

illustratioque partim tantum, et non omnino, rebus conveniat, ipsique psalmi non ad hunc sensum compositi sint: tamen ii, qui ipsos ordinaverunt, hoc eis consilium applicaverunt.

CAPUT IV.

p. 132. Cur *praeceperunt patres ut ternas preces quotidie persolvamus: hoc est, vespertinas, nocturnas et matutinas? et quare officium mysteriorum dominicis ac festis diebus *agi* mandarunt, et in ieiunio et in passione tres horas et completorium? 5

Tres preces in ecclesia adhiberi patres mandarunt, vespertinas, nocturnas et matutinas. Et sic tradunt: vespertinum officium matutinumque ex Moysi lege accipiuntur, qui sacerdotes agnum vespertinum et agnum matutinum quotidie offerre iussit ¹. Nocturnum officium ex dictis Domini nostri atque Davidis accipitur. David quidem ait: « Media nocte surgebam ad confitendum tibi, super iudicia tua, Iuste » ². Dominus autem dixit: 15
« Vigilate ergo, quia nescitis qua hora Dominus vester venturus sit, vespere, an media nocte, an galli cantu » ³. Vigilantiam nocturnam, quam hic nobis statuit, de officio mandavit. Item, discipulis suis ait: « Sic non potuistis una hora vigilare mecum? vigilate et orate, ne intretis in tentationem » ⁴; et 20
rursum: « Servus qui novit mandatum domini sui » ⁵ nocte adventum eius expectat. Et quod media nocte novissima surrecturi simus, *cognoscitur* ex eo quod rursus ait: « Media nocte clamor factus est: Ecce sponsus venit, exite obviam ei » ⁶. Nostra quoque in ultima nocte erit resurrectio, quo tempore 25
adventus eius expectatur. Significamus ergo nostram a mortuis resurrectionem et ingressum nostrum in caelum.

Item alio modo. Vespertinum officium est gratiarum actio pro eis quae nobis interdum suppeditata sunt; matutinum autem, gratiarum actio pro eo, quod e somno, qui mortis est figura, 30
resuscitati sumus atque a noxiis servati; nocturnum vero officium est vigilantia nostra ad suscipiendum regem Christum. Haec mysteria sunt quae significant officia nostra, vespertinum, nocturnum et matutinum.

¹ *Ex.*, xxix, 38, 39. — ² *Ps.* cxix, 62. — ³ *MARC.*, xiii, 35. — ⁴ *MATTH.*, xxvi, 41. — ⁵ *LUC.*, xii, 47. — ⁶ *MATTH.*, xxv, 6.

*At vespertinum quidem et matutinum laicis omnibus imposita sunt; nocturnum vero, propterea quod expectationem Domini nostri significat, sacerdotibus et clero asceticisque iniungitur. Officium mysteriorum nonnisi dominicis festisque diebus peragitur. Sic enim Dominus Moysi praecepit: Die sabbati atque
 5 festivitatis duas oblationes consuetas offeres¹: hoc est, unam ad vesperam et unam ad matutinum, et agnum inter has in honorem festivitatis: ita ut festivitati oblatio propria atque oratio adderetur. Et nos quoque dominicae diei, quia typus est resurrectionis Salvatoris nostri, nostraeque ipsorum resurrectionis,
 10 et quia festum esse eam reputamus, officium assignamus proprium, ceterisque splendidius, quod ritum festivum declaret. Commemorationes quoque *sanctorum* et festa *dominica* simili ornamus observantia.

15 Alia autem officia illa, quae ieiunio et passioni tribuimus, nec iugiter *adhibemus*, sunt tres horae, quas tertiam, meridianam, et nonam vocamus, et completorium post vespertinum officium. Sic enim Dominus dixit Moysi: « Decima die humiliate animas vestras », mense scilicet septimo, « quia haec dies
 20 expiationis est »²: quam humiliationem ieiunium et orationem esse definivit. Unde et nos in diebus ieiunii nostri unicuique horae diei unum *hullālam* assignamus, et inter novem horas tria *officia* horalia disponimus, ternos *hullālas* habentia, ut officium nostrum ad typum Trinitatis redigamus. In hoc autem,
 25 quod ab escis nos abstinemus, angelos imitamur. Hi enim in novem ordines distributi, in tribus tamen ecclesiis manent; hoc est, singulae eorum ecclesiae ternos habent ordines. Ita et nos, *cum ieiunio nostro proprium assignamus officium, angelos imitamur. Primam horam cum infima
 30 ecclesia persolvimus; secundam horam cum media ecclesia; tertiam horam cum summa ecclesia. Vespertino officio exacto, habitoque colloquio inter cibum necessarium *sumendum*, completorium persolvimus, legis scripta figurantes, quae observantias praecepit carnales; et unum *hullālam* adhibemus, aut
 35 quinque. Per unum *hullālam* totam legis scripturam signamus; per quinque vero, figuramus quinque libros legis. Si autem tres *adhibeantur*, ut aliis placet, Trinitatem significamus.

¹ Cfr. *Num.*, xxviii, 3, 4. — ² *Lev.*, xvi, 29.

Sive enim caelestia sive terrena significamus, Trinitate obsignemur.

Omnium denique *officiorum* summam colligentes, cum David canamus: « Septies in die laudem dixi tibi, super iudicia tua, Iuste » ¹. Festis vero ac dominicis ieiunium non servamus, ⁵ neque proprias ieiunii orationes oramus; eo quod dominica resurrectionem significat, nostramque ex mortuis renovationem; et quod in futuro saeculo auferetur a nobis mortalitas et inconstantia. Similiter et in festis, Christi requiem significamus. Iure ergo *his diebus* mysteria agimus, et commemorationem ¹⁰ dispensationis Salvatoris nostri, nostraeque in caelesti regno laetitiae.

CAPUT V.

Quare sanctus Išō'yabh curavit atque praecepit ut pridie festivitatis diei, diaconi et subdiaconi irent meridie *ad eccle-* ¹⁵ *siam*, et suspendiculas lampadum solverent atque lavarent, et ecclesiam pulchris ornarent paramentis: cum reliquis quae officio praemittenda mandavit?

Quidam dixerunt: Ut praepositos ecclesiae diligentiam doceret, ^{p. 135.} *quatenus de ecclesiae ornatu sollicitudinem habeant, nec ea ²⁰ negligentes praetermittant quae fieri oporteat. Et testimonium e sancto Moyse proferunt, qui unicuique levitarum praecepit quid faceret, filiis Gerson, inquam, et Caath et Merari, et quod quisque onus ferret domus *Domini*. Attamen si hoc docere voluisset sanctus noster, curnam « meridie » scriberet? Quis ²⁵ enim ignorat ornatum lampadum nequaquam negligendum? Nisi enim multas lampades ornatusque multos habeat ecclesia, festum minime celebrat. Si autem ecclesia multam habeat suppellectilem plurimosque ornatus, diaconos vero paucos, nonne recte facerent hi, si res ante diem pararent? Sed isti minime ³⁰ intelligunt beato huic viro id curae fuisse, ut sublimiora quaedam, nostraeque in mundo conversationis ratio, in ecclesia significarentur, magis quam ut modum suppellectilis ornandae *praescriberet*. Quod si verum esset quod dicunt, lampadibus

¹ Ps. CXIX, 62.

eum lavandis instare: ad panem et vinum quod attinet, cur non duxerit necessarium ut modum quo panis coqueretur praescriberet atque declararet, et modum quo vinum misceretur? id quod magis necessarium erat. Sed ea solum praescripsit, quae
 5 aliquid typice exhibere sciebat; et quae nullius rei typum haberent neglexit tacuitque. At quoniam sanctus noster idoneum esse perspexit, ut *prius* in ecclesia exprimeretur rerum naturalium creatio, deinde, post cetera ordinata, creatio hominis, temporisque spatium quo sine legibus ac scripturis mansit: ita
 10 *res* ordinavit, cum officium describere voluit. Nam ita dicit: « Pridie festivitatis diei veniunt diaconi et subdiaconi meridie, et lampadum suspendiculas solvunt et lavant, ipsamque ecclesiam pulchris ornant paramentis; et hora decima portas aper-
 15 iunt; *et ter praeco clamat, vel sematron (nā qō šā) *pulsa-* p. 136.
tur, ut notum faciat adesse horam officii ».

At quaestionem moveamus, quare « meridie » *scripserit*? Quia dies usque ad meridiem circa initium versatur, post meridiem vero et ad solis occasum, circa finem; et sequentem diem volens celebrare, a fine *praesentis* diei incipit. Cur autem
 20 subdiaconi et diaconi eo conveniunt, sine lectoribus et presbyteris et populo? Quia diaconi in ecclesia vice funguntur angelorum, qui in tribus gradibus stant. Diaconi, inquam, summae *angelorum* ecclesiae locum implent, subdiaconi mediae *ecclesiae* locum, lectores infimae *ecclesiae*. Et sicut ipsi spir-
 25 ritualium ordines suum quisque munus habent, ita et hic praecepit. Diaconi quidem usque ad thronum divinum ingrediuntur: subdiaconi usque ad mediam absidem, sive ad lampadum locum, qui lumen solis significat, qui in medio *caelo* est: lectores vero usque ad portam absidis *accedunt*. Rursum,
 30 diaconi, qui mentem sacerdotis norunt, et quidquid ille vult, id propria sua scientia sciunt implere: hi ecclesiae ornatus curam gerunt: subdiaconi, propterea quod signis eis opus est, et mandata eis signis indicantur...; ¹ lectores vero, quoniam voce et verbis alloquendi sunt, sermonem et ipsi, prout acceperunt,
 35 coram populo proferunt. Diaconi, quia futura animo apprehenderunt, naturam ² rerum disponendarum curant, et cum subdiaconis, qui infra sunt, signis adhibitis loquuntur; ipsique subdia-

¹ Linea hic excidisse videtur. — * Seu, « substantiam ».

p. 137. coni, *acceptis signis a superioribus, opera externa curant administranda, candelas, portas, et his similia; et hi inferiora quam quae diaconi munera exsequuntur. Lectores, utpote illorum vice angelorum fungentes, qui in revelationibus ad homines mittuntur, scripturas et mandata divina legere noverunt. Itaque in ecclesia ornanda, quae primum mundi ornatum significat, lectoribus, qui infimae *angelorum* ecclesiae locum implent, opus non est. Huiusmodi enim *angeli*, ut diximus, operi perfecto praeponuntur, et eis negotium apud homines *agendum* a Deo committitur. Atque cum Adam nondum creatus sit, merito lectores hic tacentur.

Quid autem illi? « Meridie, ianuis adhuc clausis veniunt, et ecclesiam exornant ». « Clausis ianuis » inquit, quia spiritales, cum mundum ornari viderent, et singula singulis diebus constitui, seque ipsos huic operi ministros *dari*: quinam foret rei eventus ignorabant; et scientiae ostia coram eis clausa sunt, donec ad Dei imaginem et similitudinem creatus est Adam, et super haec omnia potestatem accepit, quorum illi erant ministri. Tum demum universa bene creata intellexerunt, cum et ille creatus est, cuius haec regimine opus habebant. Cui enim ipsis usui essent firmamentum et stellae? quae, nisi ut illius ministri essent, alium *usum habere* non viderunt *angeli*; neque intellexerunt quid sibi vellent aquarum congregatio et lumen profusum, quando ipsis certe haec necessaria non essent. Quid enim ipsis gramen et terrae fruges prodessent, quidve

p. 138. reptilia aquae, aut aves, aut iumenta? Totam *creaturam veluti consilio carentem videbant, et creationem eius quasi nullius esset utilitatis, quae Creatorem eius nec novisset nec intelligeret. Et ipsi nempe, cum adeo subtiles essent, ut Creatorem cognoscere possent, huiusmodi rebus ministri sunt deputati; aliique ex ipsis stellas dirigebant, alii firmamentum, alii aeris atque elementorum administrationem susceperunt. Et Creatorem fortasse absque scientia haec fecisse suspicabantur, qui ecce, creaturas ratione praeditas iusserit ratione menteque carentibus ministrare. Et clausa erat ante eos porta scientiae; atque dum caelos luminibus instruebant, aerem motibus suis, zodiacum gyro, et res terrenas apparatu idoneo, herbis atque animalium excubiis, cur *hoc facerent* non intellexerunt. Ubi vero coram eis resonavit vox illa: « Faciamus hominem

ad imaginem nostram, secundum similitudinem nostram » ¹:
demum creaturam recte factam intelligunt cum omni ornatu
eius, Creatoremque sapientem et bonum esse, qui mundum omni-
bus rebus optimis prius ornaverit, deinde dominum ei et recto-
5 rem advocaverit.

Ita et ecclesia clausis ianuis ornatur. Cum autem tota sit
paramentis instructa, hora decima diei, qua hora ad festum
celebrandum conveniunt, ostenditur creatio Adam. Et grada-
tim per omnes actiones descenditur, donec figuratur tempus
10 quo datum est legis testamentum, quod officii initium est. Ait
autem insuper: « Praeco ter clamat, aut sematron tribus vi-
cibus, seu tribus exclamationibus (*mar mō yān*) *percutit*, ut
ad officium conveniant ». Praeco hic clamat, non diaconus aut
subdiaconus, quia praeco quasi ad homines ab hominibus *mis-*
15 *sus* adsit oportet. Et angeli ² secreto ad praeconem veniunt,
et ille aperte proclamat quidquid sibi dictum est. Et praeco
iste, qui vice *Noe fungitur, qui inventus est perfectus in ge-
neratione sua, excitator debet esse ad res honestas. Ferunt
Noe, cum arcam facere iussus esset, tempore mensae aut la-
20 boris eos, qui secum laborarent, voce convocare. Tradunt
quoque nonnulli eum lignum quoddam portare solitum, idque
percutere, ut ceteris notum faceret quando ad officium vel ad
requiem eos *convenire* vellet; quo clamante, domesticos omnes
verbis eius obtemperare atque obedire, filios autem Cain con-
25 tumaces in verbis eius risum profundere, eumque contemnere
quasi stulte ageret. Ita *et nunc fit*; praeconis voci Iudaei et
infideles irascuntur atque irrident; Christiani vero laudant et
laetantur, et paratos se habent. Quid autem? Populus libenter
ad ecclesiam convenit; et postquam ingressi sunt, diaconus
30 populum iubet: « Sedete et silete »; et mulieribus dicit: « Ca-
nite »; et mulieres canunt paulisper; deinde surgunt *vir*i.
Egressus populi, *audita* praeconis voce, de domibus suis ad
ecclesiam, est obedientia Abrahae mandato Dei, qui ait ei:
« Proficiscere de terra tua et de domo patris tui in terram
35 quam monstravero tibi » ³. Egrediuntur itaque cum Abraham
de terra sua et de domibus suis, et veniunt Ierusalem, in civi-
tatem sanctam, quam Dominus sibi elegit. Quod in templum

¹ Gen., I, 26. — ² I. e. diaconi vel subdiaconi. — ³ Gen., XII, 1.

ingrediuntur: hic ingressus est Abrahae in terram promissionis. Quod diaconus populum iubet: « Sedete » *inquiens: hoc est* quod dixit angelus Dei ad Abraham: « Sciens scies quod advena erit semen tuum in terra non sua; et servient illis, et illi in servitute eos redigent quadringentos annos » ¹. Et quod dicit diaconus mulieribus ut canant: hic nutus est divinus, Aegyptiis imperans ut Israel in servitute redigant. Et quemadmodum mulierum ordo, despectus et opprobrium populi, potestatem adeptus est; ita et Aegyptiis praeceptum fuit, veluti in humiliationem seminis Abrahae, ut *Israelem* subiugarent. 5

p. 140. *Quod sedet populus, et mulieres stant: haec humiliatio est Israel, et exaltatio populi Aegypti. Quod cum cantionibus (qīnāthā) istae doctrinam ² canunt, *hoc est*: propter blanditias regias ingressi sunt filii Israel, et subiugati sunt ab Aegyptiis. Quod sic paulisper *stantes* manent: hoc tempus est 10 morationis Israel in servitute in Aegypto. Quod stat diaconus coram sacerdote, cum ante populum venerit: *id fit* secundum visionem quam vidit olim Moyses, rubum, dico, igne succensum nec combustum. Quod dicit diaconus: « State ad orationem »: hoc verbum est quod dixit Moyses: « Declinabo et videbo visionem 15 grandem hanc atque terribilem, quare non comburatur rubus » ³. Oratio quam orat sacerdos, est vice sermonis qui dictus est ad Moysen: « Ego sum Deus Abraham et Isaac et Iacob » ⁴. Hactenus ita. 20

Per ecclesiae ornatus beatus Išō'yabh in narratione sua 25 res descripsit ab initio mundi et usque ad tempus beati Moysi. Nam cum constituisset ut per officia rerum mysteria exprimeret usque donec huius mundi finis adesset, saeculi que futuri initium perveniret, et in saeculo cui tempus nullum est consisteret, ab initio temporum initium fecit narrationis suae: et 30 post prima tempora scripturas introduxit. Et sacerdotem Dei imagini comparavit, Christo nempe, qui est primitiae generis nostri. Diaconi et subdiaconi et lectores sunt spirituales; populus est universum genus humanum. Et ideo presbyter vel sacerdos unus dicitur, etiam si multi adsint, diaconos vero et 35 subdiaconos et lectores multos memorat, cum unus forsitan adsit solus; populum denique, si vel ex una constet persona,

¹ Gen., xv, 13. — ² I. e., hymni genus. — ³ Ec., iii, 3. — ⁴ Ibid., v, 6.

frequentem congregationem vocat: quia Christus unus est, et caput corporis ecclesiae. In corpore partes multae sunt, manus, pedes, crura, lingua, aures, et reliqua membra; quae omnia cum capite suo unum corpus efficiunt. Ita et populus *cum sa- p. 141.
 5 cerdote, capite suo, unus vocatur; quia totum genus humanum unum corpus est in Christo; in quo peccatores membra sunt opprobrii, et sancti membra honoris. Spiritales autem atque superni ordines, quoniam cum spiritales sint omnes, tamen tres esse ecclesiae dicuntur, et singulae ecclesiae ternos habent
 10 ordines, et singuli ordines numero *membrorum* frequentes sunt, recte plures vocantur: hoc est, diaconi, subdiaconi, et lectores. Praeco est vice Noe; populi coetus vice Abrahae. Sessio populi et hymnus (mēm rā) mulierum *significant* servitutem Aegyptio-
 rum. Diaconus, qui stat coram presbytero, est Moyses levita.
 15 Sacerdos est vice ignis in rubo; et verba Domini [ad Moysen, oratio est] quam profert ¹. Et propheta in quodam loco dicit: « Sacerdos est angelus Domini; et legem misericordiae de ore eius requirunt » ².

CAPUT VI.

20 Quid singuli gradus in ecclesia significant, a patriarcha usque ad lectorem, et usque ad baptizatum? et quare ita ordinati sunt, unus post alterum?

De ecclesiae gradibus multa dixerunt inspirati a Deo viri. Quidam *dicunt* eos locum novem angelorum ordinum implere;
 25 et in una, ima ecclesia, collocant lectores, subdiaconos et diaconos: in media autem ecclesia presbyteros, periodontas et chorepiscopos; in summa ecclesia episcopos, metropolitanos et catholicos. At cum nullum insuper gradum invenerint, patriarchas tacent.

30 Nos autem, frater, nostram protinus sententiam proferemus, quare *ita* sint dispositi; postea ad quaerenda *argu- p. 142.
 menta proficiscemur. Gradus itaque, frater, qui in ecclesia usurpantur, ut ratio simul et sacra evangelii scriptura nos docent, sunt ordines illi, quibus in sua dispensatione functus
 35 est Dominus noster; nempe postquam baptizatus est donec,

¹ Vide supra: textus hic corruptus est. — ² Cfr. MAL., II, 7.

misso in apostolos Spiritu, dispensationem suam complevit. Baptizatus factus est, quando a Iohanne baptizatus est. Et nos quoque in similitudinem eius baptizamur et renascimur ex aqua et Spiritu. Lector factus est, quando librum in synagoga sustulit, et legit: « Spiritus Domini super me », etc. ¹. Subdiaconus factus est, quando flagellum fecit ex funiculis, et eiecit omnes qui emebant et vendebant in templo. Diaconus factus est, quando linteo lumbos suos praecinxit, et aquam in pelvim misit et lavit pedes discipulorum. His autem tribus ordinibus functus est vetus testamentum implens; nec enim novum usque ad caenam mysteriorum introduxit. Etsi enim ipse Spiritu est baptizatus, nemo tamen Spiritu baptizatus est, sicut et ipse, donec descendit Spiritus. Ut lector quidem et subdiaconus et diaconus incessit, cum nihil adhuc novi dispensationis intulisset. Quamquam enim signa faciebat, dicebat tamen se non nisi ad oves perditas domus Israel missum. Nondum enim legem solverat, aut prophetas; sed sabbatum observabat, et sacrificia offerebat, et pascha manducabat legale. Et quamquam sciebat se corpus suum et sanguinem postea daturum, hoc tamen distulit. Quoniam ministerium veteris testamenti servitutem significabat, et operibus implebatur, hoc ² nondum celebravit; sed ipsum vetus testamentum implebat. Et quemadmodum circumcisis est, et sacrificia obtulit, cum his minime opus haberet; ita et his *ordinibus* functus est. Cum autem vetus absolvisset ^{*}et novum incohasset, tum demum presbyteratus gradum figurare coepit. Presbyteratum egit, quando corpus suum et sanguinem discipulis suis fregit. Periodeutes factus est, quando discipulis suis dixit: « Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis » ³. Chorepiscopus factus est, quando discipulis in oratione ait: « Pater, sanctifica illos in veritate tua » ⁴. Duo enim gradus hi sine manus impositione conferuntur, solo mandato episcopi. Episcopus factus est, quando de sepulchro surrexit, et ad discipulos venit, et dixit: « Omnis potestas data est mihi in caelo et in terra » ⁵; et quando in discipulos insufflavit, et ait: « Accipite Spiritum sanctum: si cui peccata dimiseritis, dimittentur ei » ⁶, etc.

¹ LUC., IV, 18. — ² Sc. eucharistiam. — ³ IOHANN., XIV, 27. — ⁴ IOHANN., XVII, 17. — ⁵ MATTH., XXVIII, 18. — ⁶ IOHANN., XX, 22, 23.

Factus est metropolitanus, quando ad mare Tiberiadis apparuit, et dixit Cephae: « Pasce mihi agnos meos et oves meas et bidentes meas » ¹. Factus est catholicus, quando elevatis manibus benedixit discipulis suis, et separatus est ab eis et
5 in caelum ascendit. Factus est patriarcha, quando misit Spiritum suum in apostolos suos in caenaculo. Nam gradus isti, quibus post resurrectionem de sepulchro *functus est*, et postquam potestatem acceperat in caelo et in terra, plenam ditionem in ecclesia exhibent, et manus eorum *qui his ordinibus*
10 *funguntur* osculatur, et *ipsi* inclinationibus salutantur, quia vices Christi gerunt de sepulchro resuscitati. Et quemadmodum ille, donec de sepulchro surrexit, non est adoratus, a mulieribus, inquam, et discipulis, ita et gradus omnes in ecclesia, quos ante resurrectionem suam *instituit*, dominationis honore
15 carent. Etsi enim presbyter *fontem* baptismi corpusque et sanguinem consecrat, ligare tamen et solvere, aut manuum impositionem conferre non potest: sed neque baculum tenere, aut in throno sedere; quia adhuc Dominus noster dicebat se locum non habere ubi caput suum reponeret. *Rursum vero,
20 quamquam apud nos, qui in orientali regione sumus, catholicus et patriarcha unus sunt, tamen non ita tradiderunt sancti apostoli: illi vero ordinaverunt aut episcopum *simplicem*, aut episcopum metropolitanum, aut episcopum catholicum, aut episcopum patriarcham. Et canon hic in omnibus regionibus obtinebat, et etiam in oriente, usque ad tempus Theodosii regis
25 iunioris. In diebus huius, postquam Cyrillus et Iohannes Antiochenus et reliqui occidentales sanctum Nestorium impie anathematizarant et in exilium expulerant, tum oriens Antiochenum patriarcham a se repulit, ut aequum erat, atque neglexit,
30 quod in errorem incidisset, et ditionem eius non agnovit. Verum Antiochiae olim patriarcha fuit, Seleucia catholicus, qui et sub illius potestate constitutus fuit; et ille Antiochenus patriarcha ante hunc proclamabatur ². Quo tempore Antiochiae patriarcha Nestorium anathematizare ausus est, in sede Seleucia catholicus erat Dād̄h-īšō^c Aramaeus. Et tunc anathematizavit oriens Iohannem Antiochiae, et Cyrillum, et Celestinum Romae, et Memnonem Ephesi, et omnes qui in synodo

p. 144.

408-2

Ephesus

408-2

¹ IOHANN., XXI, 15, 16, 17 (verss. syrr.). — ² Sc. in diptychis.

audaci et impia socii eorum fuerant. Cum autem oriens sine patriarcha relinqueretur, nec confessionem *nostram* sine summo rectore manere decens esset, constituerunt patres ut ipsum catholicum patriarcham facerent. Reliquerunt tamen ei nomen « catholicum », quia hoc nomen a synodo occidentali sancta, 5 fidelium virorum consensu, acceperat. *Nomen* ei « patriarcham » propterea addiderunt, quod dedecus videbatur eis esse, si confessio nostra sine patriarcha relinqueretur. Ideo autem non alium praeter hunc patriarcham fecerunt, ne sua ipsorum auctoritate antistitem praesumptuose instituisse *viderentur*; 10 p. 145. sed ipsi, ut *qui in orthodoxa confessione soli permanerent sanctorumque apostolorum veritatem tenerent, se patriarchas nuncupaverunt.

Sed et apostoli quoque ab eo lectores constituti sunt, quando duodecim et septuaginta elegit; subdiaconi, quando « misit eos 15 binos ante faciem suam » ¹; diaconi, quando duxit eos in montem Thabor, et mutatus est color eius coram oculis eorum; presbyteri, quando docuit eos corpus et sanguinem suum ²frangere ². Constituit eos episcopos, quando de sepulchro surrexit, et ad eos in caenaculum venit. Metropolitanos constituit eos, 20 quando apparuit eis ad mare Tiberiadis. Constituit eos catholicos, quando benedixit eis et in caelum ascendit. Constituit eos patriarchas, quando misit in eos Spiritum suum. Etsi enim insufflaverat in eos, etsi etiam dixerat eis « pascite mihi agnos meos et oves », etsi elevatis manibus benedixerat 25 eis: attamen benedictionem plenam et operationem perfectam non sunt adepti, donec in eos Spiritus descendit in caenaculo: nam *alii* ordines illi collati sunt eis, non in plenitudine neque absolute. Sic Salvatori nostro placuit in dispensatione sua pulcherrime omnia implere. 30

Illi autem, qui omnes ecclesiae ordines cum spiritualium gradibus componunt, quomodo hoc sibi persuaserint nescio. Haec autem ad eos dicemus: Si gradus omnes in ecclesia similitudinem habent supernorum ordinum, Christi similitudinem quis gerit in ecclesia? Et quomodo dicitis: « Sacerdos est quasi 35 anima Iesu ³ »; vel etiam: « Pro anima Iesu cum Maligno

¹ LUC., x, 1. — ² S « consecrare ». — ³ Haec verba in quodam responsorio ('ō n ī th ā) dicebantur: vide infra, cap. vii.

bellum committit »? Et quo pacto superum ordines dignos facitis qui corpus et sanguinem Domini nostri consecrent? *Si p. 146.
 ipsi spirituales sapientiam atque virtutem Dei ab ecclesia didicerunt, ut ait beatus Paulus: « In ecclesia revelata est Dei
 5 sapientia principibus et potestatibus qui in caelo sunt »¹: quomodo hi nunc consecratores et dispensatores facti sunt? Si
 Isaias propheta, cum illum carbonem videret, qui huius sacrificii mysterium declaravit, vidit *et* seraphi forpice illum tenentem, quasi dignus non esset qui ipsum tangeret; quomodo
 10 nunc sacerdos, qui vices gerit huius seraphi, et hoc inferior est, carbonem verum, qui nullius rei umbra est, et consecrat et distribuit: imo et ordines inferiores eundem carbonem consecrare atque distribuere facit? Utrum carbonem maiorem ducis
 esse? quem propheta vidit, an hunc, qui in ecclesia est? Respondebis, ut arbitror: Hunc qui in ecclesia; quia ille typum huius
 15 mystice ostendit. Sed iterum interrogabimus te: Uter est maior, seraphi, an qui vice seraph fungitur? Et rursum procul dubio respondebis: Seraphi verus melior est hoc, qui vice seraph fungitur. Itaque seraph maior est homine, qui vicem eius implet,
 20 sicut et carbo hic mysteriorum nostrorum illo praestantior est, quem vidit propheta. Atqui cum mysticum illum ac typicum carbonem verus seraph prae timore non sua manu apprehenderit, quomodo hunc verum carbonem typicus seraphi
 et consecrat et distribuit: nec non et Spiritum iubet, et ille
 25 descendit? Ubi enim Gabriel Mariae annuntiavit, non dixit ei: « Spiritum sanctum ad te adduxi »; sed solum certiores fecit eam Spiritum sanctum venturum, et fore ut virtus Altissimi ei obumbraret. Sacerdos vero supplicatorie Spiritum omnino iubet, et ille descendit: vocat illum, et ille ad eum descendit;
 30 ut ait magnus Ephraem:

« Stat, inquit, sacerdos et vocat eum,
 Spiritum sanctum, secreto:
 Et ille quoque facit voluntatem eius,
 Et descendit *ad eum ex alto »².

p. 147.

¹ *Eph.*, iii, 10. — ² Quatuor versus heptasyllabici. Locum nondum inveni inter edita S. Ephraemi opera. « Spiritus » feminino genere usurpatur, ut apud vetustioris aevi scriptores; sed non est haec certa antiquitatis nota.

Ubi vero Mariam obumbravit, nequaquam angeli voluntatem fecit; hic enim nuntius fuit, qui illius adventum annuntiaret.

At concedatur ita esse ordinem ut tu dicis: lectores nempe imam esse *angelorum* ecclesiam, et una cum eis subdiaconos et diaconos. Qui fit ut diaconi ad thronum accedant? Et qua ratione seraphim et cherubim, qui sedem Domini ferunt et comitantur, nec nuntii fiunt, nunc archangeli facti sunt et principatus, qui ad thronum Domini ministrant? Et quo pacto episcopus, vel sacerdos, sociis suis imperare videtur in abside, si ipse unus ex eis est? Et ecce, unus ex infimae ecclesiae gradibus, diaconi scilicet, qui locum principatum habent, ministri sunt altaris, quod est thronus Domini. Ubi restat mediae ecclesiae locus superior? Et quid tandem summae ecclesiae relinquitur? Quocumque ingreditur presbyter vel episcopus, illuc et diaconus cum eo intrat. Sed non ita fit in superum ecclesiis: non ima ecclesia locum mediae ecclesiae invadit, neque media ecclesia locum summae ecclesiae invadit. Iam vero apud te ima facta sunt summa; et interdum etiam imperandi potestatem habent. Et seraphim, qui thronum Dei adspicere non audent, nunc manducatores et consecratores et dispensatores facti sunt. Aequum plane erat, ut aliquid in abside relinqueres, quod diaconi non attingerent. Si vero id fieri nequit, locum desuper altare aperi, et imam ecclesiam, quae est diaconorum, eo intrare prohibe. Sed neque illuc ingrediatur media ecclesia, qui sunt presbyteri: et relinquatur locus summae ecclesiae, qui sunt episcopi, ut hi paululum saltem honorentur; neque *confusionem introducas in absidem, quae est mysticum caelum. Et quomodo nos angelos iudicaturi sumus? Non iudicatur caput nostrum nisi a Deo: nunc autem ab angelis spiritalibus iudicamur. Beatus autem Paulus dicit: « Nescitis quod angelos iudicabimus? »¹ Ipse quoque iudicari recusat nisi Domini iudicio: « Pudet me a vobis iudicari; iudex enim meus Dominus est »². Si episcopus angeli vice fungitur, Paulum dicere oportuit: « Iudex meus angelus est »: sed illud potius dixit. Atque, nemone est in ecclesia qui Christi locum impleat? Si discipuli unum sunt cum eo, et sicut ipse missus est a Patre, ita et eos misit: nonne vicarii eius sunt? Quodsi vicarii eius sunt, quare cum angelis

¹ I Cor., VI, 3. — ² I Cor., IV, 3, 4.

componuntur? Unus ex gradibus sine cum Christo comparetur. Et ecce, *gradus qui sunt* in ecclesia illorum *gradus* numero exsuperant. Illorum numerus hic est: angeli, archangeli, principatus, virtutes, dominationes, potestates, throni, cherubim, seraphim.

5 Ordinum ecclesiasticorum numerus est hic: baptizati, lectores, subdiaconi, diaconi, presbyteri, periodeutae, chorepiscopi, [episcopi,] metropolitani, catholici, patriarchae. Ecce *ordines* ecclesiastici spirituales binario numero excedunt. Unum ergo ex eis in vicem Christi pone. Si vero catholicus idem tibi videtur esse

10 atque patriarcha: tamen non ita est in scriptis ecclesiasticis. Quatuor patriarchae, Romae videlicet, Ephesi, Antiochiae et Alexandriae, non sunt catholici, sed episcopi vocantur; et unusquisque *eorum unum habet catholicum. Sedi Hierosolymitanae p. 149.

15 conceditur catholicum habere; orientali quoque Seleucia sedi conceditur catholicus. Sed non his patriarchatum loco patriarchae datur exercere. Ecce etiam visitator vice episcopi *quandoque* fungitur: sed non in omnibus, neque semper. Sic et catholicus locum habet patriarchae: non tamen ubique. Unde vero fuerit ut apud nos catholicus factus sit patriarcha, iam supra

20 dictum est.

Unde in officio nostro, o auditor, Christi dispensationem agimus, non dispensationem angelorum. Angeli ministri sunt Dei; diaconi autem ecclesiae sunt gradus sacerdotalis ministri.

« Nonne omnes sunt ministri spiritales », ait beatus Paulus,

25 « qui a Deo mittuntur ad eos qui parati sunt ut hereditate capiant vitam? » ¹. Sacerdos itaque mediator est, et porta, et remissor debitorum: nuntius non est. Si corpus et sanguis Christi in expiationem debitorum data sunt, ipseque discipulis suis praecepit ut *hoc* iugiter facerent, ille plane qui panem et

30 vinum mutat in corpus et sanguinem, expiationem facit debitorum, et remissionem tribuit peccatorum. Angeli autem iugiter nuntii sunt. Si seraph prophetae dixisset: « Ecce hoc tetigit labia tua, ut expiarem debita tua », forsitan dicere posses hanc potestatem illos habere. Sed hoc potius ei dixit: « Ecce hoc

35 tetigit labia tua, ut expiatur iniquitas tua, et peccata tua dimittantur » ². Non ab ipso expiata et dimissa sunt, sed ab alio.

¹ *Heb.*, 1, 14. Differt a Peschitta versione; et potest etiam negative intelligi: « Non omnes sunt », etc. — ² *Is.*, vi, 7.

Dominus vero discipulis suis ait: « Hoc est corpus meum quod
 pro vobis frangitur in remissionem peccatorum » ¹. Vides hic sa-
 cerdotem expiationem dare peccatorum. Nam et responsorium
 (‘ōnithā) in quodam loco dicit: « Medicinam poenitentiae
 p. 150. *dedit Dominus noster medicis peritis ». Hi igitur medicina 5
 spiritali *homines* ab iniquitate sanant. Et hoc scito, frater,
 eam ecclesiae dispensationem veram esse, quae dispensationem
 Domini nostri repraesentet; in qua caelum et terram et Pa-
 radisum et Ierusalem et Nazareth figuramus, et quaecumque 10
 ibi in Christi dispensatione sunt peracta. Si autem ita res
 esset, ut tu dicis, cur non imam ecclesiam, lectorum nempe,
 subdiaconorum et diaconorum, in unam ecclesiam colligis? Cur
 lectores in catastromate relinquis, subdiaconos vero usque ad
 lampades, et diaconos usque ad thronum introducis? Et ubi
 locus est ordinibus presbyterorum sociorumque eorum? His 15
 omnibus, a diaconis et sursum, in quemlibet locum ingredi fas
 est. Si diaconos et presbyteros in una esse ecclesia oporteat, nescio
 ubi lectores et subdiaconi stare possint. Et ecce, vestitus lec-
 torum alius est atque subdiaconorum; et vestitus subdiacono-
 rum alius atque diaconorum: et vestitu et loco diversi sunt. 20
 At vestitus presbyterorum, periodeutarum, et chorepiscoporum
 unus idemque est; ut etiam episcopi et qui supra sunt unum
 habent vestitum. Qui fit ut superiores ecclesiae uniformes sint,
 ima vero ecclesia omnis generis diversitates habeat? Revertere
 ergo ad viam veritatis, et ministerium servitii angelis relinque, 25
 et ministerium dominationis Christo Deo; et sint lectores loco
 imae ecclesiae *angelorum*, et sit locus eorum catastroma, quod
 est aether; et sint subdiaconi loco mediae ecclesiae, et usque ad
 p. 151. mediam absidem ingrediantur; et sint diaconi loco *summae 30
 ecclesiae, ut de propinquo semper Domino ministrare possint.
 Reliquos vero ordines Christi locum sine in ecclesia tenere; ut
 qui illius locum implet expiationem det nobis, sicut et ille me-
 diator factus est inter nos et Deum: cui cum Patre suo et
 Spiritu sancto demus gloriam et honorem in saeculum saecu-
 lorum.

¹ Sic legitur in liturgia Nestorij.

CAPUT VII.

Quare aliae ecclesiae dicunt « Pater noster qui es in caelis » initio officii, aliae vero non dicunt? et quare alicubi presbyter ante « Pater noster qui es in caelis » orat, alicubi vero post
5 « Pater noster qui es in caelis »?

Non praecepit beatus Iſō'yabſ ut « Pater noster qui es in caelis » diceretur initio officii; immo in eo officio quod terrena significat, evangelium dici prohibuit, eo quod novum testamentum figura sit saeculi futuri; sed a sacerdotis orationibus
10 nos incipere voluit, deinde seriem psalmorum veteris *testamenti* aggredi: non autem nostris orationibus novum *testamentum* praemittere, indeque ad vetus reverti, atque rebus praeteritis symbolice peractis iterum ad novum venire, a quo et initium fecerimus: sed suo ordine res introducamus, ita ut ab initio
15 rebus olim gestis animum intendamus. Pius autem Timotheus ¹, orationem quam Dominus noster docuit assidue a populo orari cum vellet, praecepit ut haec principium esset officii; et hanc orationem *recitandam* quasi canonem instituit. Fuerunt tamen qui huic Timothei mandato non obtemperarent, sed in Iſō'yabſi
20 traditione perseverarent. Et illi quidem, quibus *« Pater noster p. 152. qui es in caelis » initio *officii* recitare placuit, in duplex genus sunt divisi. Apud quosdam *prius* sacerdos orat, deinde dicunt « Pater noster qui es in caelis »: alii vero « Pater noster » dicunt antequam oret sacerdos. Qui orationem *sacerdotis* prae-
25 mittunt, ita dicunt: Sacerdotem quidem orare oportet, prout Iſō'yabſ mandavit, deinde nos « Pater noster » dicere, ut Timotheus praecepit. Qui *prius* « Pater noster » recitant, et deinde orant, haec dicunt: Nos prius orationem « Pater noster » communiter recitare oportet, deinde sacerdotem orare
30 et officium necessarium incohare, ne Domini nostri oratio et nostrum officium unum quid esse putentur. Et cum illis, qui prius orant, sic disputant: Si oratio quam docuit Dominus noster ad officium pertinet: cum inter *psalmorum* divisiones sacerdos oret, cur non post « Pater noster » oratis, et dein

¹ Timotheus I, patriarcha Nestorianorum (780-816).

marmītham incohatis? Siquidem de officio esset *haec oratio*, ita facere deberetis. Si vero de officio non est, sed est tantum oratio quam Dominus noster docuit: ipsam orationem solam ponite, deinde ad calcem eius veniat officium. Si autem ante « Pater noster » orat presbyter, oret etiam ante marmītham.

5

Item alio modo: sacerdos quasi suam propriam orationem orat. Incipit autem ab eo quod officio populi melius est. Quid igitur? Domini nostri oratio melior quam sacerdotis, an sacerdotis Domini nostri oratione melior est, an aequales sunt? Quodsi sacerdotis oratio melior est, et ipse sacerdos Domino nostro melior est. Si autem Domini nostri *oratio* melior est, iuste *sacerdotis orationem praecedit*. At concedantur esse aequales: si autem virtute aequales sint, manet tamen inter eas antiquitatis et novitatis ratio; non enim eodem tempore institutae sunt. Utra est *tempore et ordine prior, Domini nostri *oratio*, an sacerdotis? Domini nostri, procul dubio dicent, quia nihil aliud dicere possunt. Nam si non fuisset Dominus noster, non esset sacerdos: non autem *verum est* contrarium: Si non esset sacerdos, non fuisset Dominus noster; quia Dominus noster principium est novi testamenti, et sacerdotes nomine eius vocantur: « Sacerdos est velut anima Christi » ¹ ait responsorium (‘ōnīthā). Etsi ergo virtute aequales sint, una tamen est ordine prior. Honorem itaque prioritatis tribue. Quemadmodum si tres presbyteri aut episcopi una convenerint, etiamsi uno eodemque sacerdotio sint praediti, est tamen inter eos temporis ordinisque prioritas; et eum qui prior est praeferimus: ita, etsi Domini nostri et sacerdotis orationes virtute sint aequales, attamen eam Domini nostri et propter antiquitatem suam praepone, et propter illum qui dixit eam, qui isto est ordine prior.

30

Haec igitur singularum consuetudo est ecclesiarum. Si quae vero ecclesia Iśō‘yabhi praescriptionem tenuerit et Timothei mandato repugnaverit, haec nequaquam dicto Pauli consentanea est, qui ait: « Omnis anima potestatibus maioribus subdita sit » ². Si ergo omnibus potestatibus subditi esse iubemur, cur non huic se subiciunt, qui a Spiritu constitutus fuit ut nos re-geret? Cum enim Timotheum repudiarint, repudiarunt et Iśō-

35

¹ Vel: « ipse Christus ». — ² Rom., XIII, 1.

yabh: etenim ambo pariter patriarchae fuerunt. Ceterum illi, apud quos prius sacerdos orat, deinde Domini nostri oratio dicitur, minus recte videntur *hoc* observare; cum enim sacerdotis orationem Domini nostri orationi praemittant, et hanc
 5 Domini nostri ad officium pertinere iudicant, et eam sacerdotis hac Domini nostri oratione priorem esse existimant. Qui ergo prius Domini nostri orationem dicunt, deinde sacerdotem sinunt orare, rectam, ut mihi videtur, rationem sequuntur.

*CAPUT VIII.

p. 154.

10 Quam ob causam Dominus noster discipulos hanc orationem docuit, et quae sunt eius significationes? et quare Timotheo placuit hanc orationem canonibus Iſō'yabhi adicere?

Dominus noster Christus, cum vidisset Iudaeorum populum carnaliter legem exsequentes, mundanos honores in omnibus
 15 sectantes, seipsos ampliare cupientes; et hoc sibi velut religionis scopum proponentes, ut inimicos defraudarent atque iniuriis afficerent; dicentes superflua petentibus concedi, ut mortem inimicorum, divitias, longitudinem vitae: ipse paucis verbis, quibus discipulos docebat, multas significationes voluit com-
 20 prehendere; ut ab odio eos amoveret et amore imbueret; ut mens esset eorum ad caelestia inclinatio. Neque tamen a scripturarum regula declinavit, ne Iudaeis tamquam innovator legis videretur; sed doctrinam impertiens, quae legis mandatorum perfectio esset, illud introduxit: « Pater noster qui es in cae-
 25 lis, sanctificetur nomen tuum ». Quoniam audistis Deum timentes se filios vocasse, studete et vos timere eum, ut eodem hoc filiationis nomine dignemini. Et quod docuit eos *orare* « Pater noster »: per hoc eos intelligere voluit, quod si mali factores filii diaboli vocantur, nequaquam, nisi quis bonis *ope-*
 30 *ribus* sanctificetur, Dei filius vocatur. Filios enim patribus suis similes esse oportet, sive natura, sive doctrina, sive quo alio modo minor cum maiore societur. Ita et eos, qui Dei filii esse cupiunt, totam Dei voluntatem *implere decet. Quisquis paren-
 35 tibus maledicat, capitis a lege damnatur: ita et ii, qui huic Patri Creatori non obediunt, quasi inimici et homicidae putantur, et gehennae morti addicuntur. Per illud autem, « sanctificetur nomen tuum », eos cum angelis sociavit, qui « san-

p. 155.

ctus, sanctus, sanctus Dominus exercituum » clamant Creatori suo. « Adveniat regnum tuum »: « regnum » hic vocat Dei virtutem, quae in simplicibus revelatur. Qui ergo regnum Dei in mentibus suis perfici volunt, simplices sint, in quibus Deus habitat. Et quomodo fiunt simplices? Non rudes. ut quidam hoc 5 vocabulum usurpant: sed pro corporis compositi ¹ vita simplicis animae vitam vivant, rebus compositis pro necessitate utentes: et angelorum simplicitatem spectent, eosque imitentur. « Fiat voluntas tua »: « et ad quem respiciam, ut habitem *cum eo* », ait propheta, « nisi ad quietum et humilem ex hominibus? » ². 10 Si denique voluntas eius bonitate delectatur, et in humilibus habitat, possidete misericordiam et lenitatem, ut Dei voluntas sit in vobis. « Sicut in caelo, et in terra »: et quomodo sit in caelo ostendit in alio loco: « nolite reponere vobis thesauros in terra », etc., « sed reponite vobis thesaurum in caelo » ³. 15 Et si eius voluntas in caelo est, per hoc eis ostendere voluit, ut ipsi caelestes sint in voluntate sua, ut Dei voluntas in eis appareat. Et postquam eos ab omnibus rebus terrenis abstraxit: cum tamen necessitas omnino devitari nequeat, Iudaei autem huiusmodi rerum usum avidius expeterent, ait eis, *sic* 20 *petite vos*: « panem necessitatis nostrae da nobis hodie ». nec p. 156. solliciti sitis ut superflua *congeratis: sed ad diem *petite* annonam *et*, quod potius est, remissionem *petite* debitorum. Deinde ostendens eis quod ipsi misericordiam inimicis suis praestare debeant, ut et Deus ipsis debita dimittat, qui sibi non adhae- 25 serint, sed adversati sint, ait: « et dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimisimus debitoribus nostris ». Vide quomodo praeoccupet verbo: per hoc sic ostendens: Sicut vos remissionem petit, dimittite debitoribus vestris: « quod si non dimiseritis, non eritis imitatores eius, quem Patrem vestrum vo- 30 castis; et si eum non imitamini, non eius filii facti estis » ⁴. Et quemadmodum aquila, cum femina eius pepererit, filios tollit et contra solem statuit; et si illi, sicut et ipse, solem intuentur, suos filios esse discit; si vero intueri nequeunt, eos a se destrudit: ita et Deus, quem Patrem vestrum vocatis, si ipsum 35 non imitamini in operibus vestris, aut pro meritis retribuet vobis, aut pater vester esse recusabit. Per hoc itaque verbum

¹ l. e. materialis. — ² Is., LXVI, 2. — ³ MATTH., VI, 19, 20. — ⁴ Cfr. MATTH., VI, 15; V, 45, 48.

docuit eos pacem mentibus suis inserere, et [pacificos] esse erga omnes homines. « Et ne nos inducas in tentationem, sed redime nos a Malo »: ostendit eis quod hoc utique fiet, si Dei voluntas sit: non sua ipsorum *voluntas*, sed Patris, qui eos
5 adiuvat, et tuetur ne ultra vires tententur; neque misericordia eius destituentur, sed proteget eos a Malo, ne dum mandata custodiunt, virga praesumptionis ac superbiae percutiantur, quasi sua virtute hoc fecerint. « Quia tuum est regnum et potestas et gloria in saeculum saeculorum »: quamquam Patrem
10 vestrum qui in caelis est ^his omnibus divitem esse scitis, p. 157. vosque gratis dignos fecisse ut filii eius vocemini: cum haec, illi propria, assequi non possitis, nihilominus pro viribus certate, neque ad unum quidem diem desistite. Nondum enim operibus vestris ad eius divitias pervenistis: vestraeque divi-
15 tia, quantumvis augeantur, cum eius si comparentur, exiguae sunt, nec *quid* esse reputantur. Intendite ergo animos, et « servite illi in timore » ¹, ut partem saltem illius divitiarum consequi possitis. In his quae docuit eos verbis, Dominus totum evangelii canonem comprehendit. Atque, cum a multiloquio
20 eos comprimeret, non Iudaeos notavit, ne inimicus eis esse videretur, sed gentes.

Pius tandem Timotheus, cum vidisset hanc orationem omni dictionis pulchritudine ornatam, praecepit ut initio officii adhiberetur, multis *ad hoc* rationibus *permotus*: primo quidem,
25 quia ipse Dominus docuit eam; iterum vero, quia adeo praeclaris abundat argumentis, ut qui scripturas ediscere atque orare non possent, hanc orationem orarent, quae totum continet quod homo a Deo postulare velit, sive quod ad praesens sive quod ad futurum saeculum attinet; tertio, ut officium nostrum
30 aliquid habeat evangelicae virtutis. Quibus perpensis eam in initio officii constituit.

CAPUT IX.

Quid significat marmitha quae initio officii vespertini *dicitur*; et quod mysterium habet? et quare alii unam marmitham adhi-
35 bent, alii duas?

¹ Ps. II, 11.

Ut ante diximus, per officium nostrum res significamus ab
 p. 158. initio mundi usque ad resurrectionem nostram a *mortuis. Sed
 quidam theophori viri aliter sunt interpretati, e quorum nu-
 mero est beatus Abraham Bar Liph, qui ad hunc modum lo-
 quitur: Duae marmīthae quas initio officii adhibemus, de ho- 5
 mine sunt, qui ex anima et corpore compositus est; et unam
 marmītham animae patres assignarunt, corpori alteram. Et
 documentum profert ex ipsis versuum sententiis harum mar-
 mītharum. « In Domino confido, quomodo » ¹, de anima, inquit,
 est; « propter hoc laetatum est cor meum » ², etc., de corpore 10
 est. Iterum: « Ad te Domine animam meam levavi » ³ de anima
 est; « in eo speravit cor meum et refluavit » ⁴, de corpore est.
 Item, « Deum expectat anima mea » ⁵, de anima est; « ad te
 omnis caro veniet » ⁶, de corpore est. Reliqua sine expositione
 reliquit, sive quod versus idoneos non haberent, sive quod brevi 15
 voluerit *sermonem suum* comprehendere. Et cum in fine mar-
 mīthae duos alios versus cum cantione (qīntā) introducamus,
 hos versus vocem Iohannis ante Dominum dicit esse: quippe
 quia mixtum esset illius officium ex vetere et novo *testamento*.
 Veteris est versus ex David, novi est cantio (qīntā); et « Tibi 20
 Domine » (lā kh ū - mārā) est Salvatoris nostri adventus.

Sed qua ratione beatus hic vir ita interpretatus sit, nescio.
 Ad eum vero haec dicemus: Utrum homo, ex anima et cor-
 pore *constans*, prior est Domino nostro, an simul cum Domino,
 an post Dominum? Et si hominem semper esse putamus, ante 25
 Dominum, inquam, et cum Domino, et post Dominum, unde po-
 test Iohannes inter animam et corpus et Dominum stare? Si
 vero Iohannes medius est inter vetus et novum testamentum,
 p. 159. si *versus quoque illi vetus significant, cantio (qīntā) autem
 novum *testamentum*, cur non ipsas marmīthas ad vetus per- 30
 tinere iudices? Item: utrum ad vivos simul et mortuos redi-
 mendos venit Christus, an ad mortuos solum priores redimen-
 dos? Si autem redemptor est et eorum qui ante eum fuerunt,
 et eorum qui post eum, ideo sane sanctus Iṣō'yabh officium
 ita ordinavit, ut per illud praeteritum, praesens et futurum 35
 tempus signifiaret. Si vero vetus *testamentum* non ideo hic

¹ Ps. XI, 1. — ² Ps. XVI, 9. — ³ Ps. XXV, 1. — ⁴ Ps. XXVIII, 7. —
⁵ Ps. LXII. — ⁶ Ps. LXV, 2.

adhibetur ut praeteritum et praesens significemus, cantio (qīntā) ultimorum versuum non debet Iohannem repraesentare. Si autem duo cantionis versus locum Iohannis implent, Iohannes inter vetus et novum stat: et tu teipsum confutasti.

5 Sed viri a Deo inspirati, prout ab ipsis didicimus, ita dicunt: Sicut ab initio incepit beatus Iśō'yabī, ita et nos quoque cum eo mystice interpretati sumus usque ad finem. A templo or-
nando incepimus, et gradatim usque ad Moysen descendimus. Marmīthas a Moyse incipere fecimus. Prima marmitha *signi-*
10 *ficat tempora* a Moyse usque ad captivitatem Babylonicam; secunda: a Babylone usque ad Christum. De prima marmitha sic dicunt: « In te Domine speravi » ¹ et proximus versus, significant verba Moysi. « Quia ecce peccatores », Pharao et Aegyptii, « intenderunt arcum ut sagittent in obscuro » Israel,
15 « rectos corde »; et omnia « quae praeparasti », Domine, « destruxerunt ». « Iustus autem », Moyses, « quid facit? ». « Dominus in templo » populi sui mirabilia ostendit, « cuius in caelo sedes eius »; ipse « probat iustos », filios Israel, « et impios », Aegyptios; et « diligentes iniquitatem » disperdet,
20 « mittens super eos laqueos » tamquam pluviam; « quoniam iustus est, et aequitatem vidit vultus eius ». Secundus *psalmus*: de temporibus quibus Israel gentes subiugabant; *et cla- p. 160.
mabant: « defecit bonus, et fides cessavit a terra » ²; et consentiebant peccatis Amorrhaeorum; et omnes adversus populum
25 tuum cogitaverunt mala. Quid igitur? « Nunc exurgam, dicit Dominus, et faciam redemptionem » ab eis, liberationem requirens de populo isto « qui circumdant et circumambulant ». « Usquequo » ³: quando traditi sunt in manus gentium spoliantium, et liberati sunt. « Respice, inquit, et exaudi me »,
30 et « illumina oculos meos », et « non dicat »; « ego autem, exultabit cor meum, et laudabo ». « Dixit iniquus » ⁴: de malis quae ostenderunt eis Sennacherib et Nabuchodonosor: et mala memorat quae boni a malis passi sunt. Promittitur redemptio Israel: « cum, inquit, converterit Dominus captivitatem plebis
35 suae, exultabit Iacob ». « Domine quis » ⁵: de tempore regressus docet, nec non de aedificatione templi per Ezram; atque

¹ Ps., XI (Vulg., « In Domino confido »). — ² Ps. XII. — ³ Ps. XIII. —

⁴ Ps. XIV. — ⁵ Ps. XV.

de tempore Iesu filii Iosedec, et de Nehemia, qui ignem resuscitavit. « Conserva me Deus » ¹: quando populus paucus erat et a populis persecutionem patiebatur, usque ad tempus Maccabaeorum. « Exaudi Domine » ²: de tempore Maccabaeorum, et usque ad Iohannem.

Similiter ad reliquas *marmīthas* quod attinet: « Ad te Domine » ³: « ne, inquit, [supergaudeant mihi] », « neque confundantur omnes [qui sperant in te] »; « vias tuas Domine demonstra mihi », et ambulabo in mandatis tuis, et educam populum tuum de laqueo, Aegypto: usque ad « quis est homo qui timet ». Abhinc autem de Iosue atque de ingressu populi in terram promissionis declarat: « anima huius in gratia demorabitur, et semen eius haereditabit terram »: item, de testamento quod Dominus notum fecit Israel. Et « respice, inquit, quod multi sunt inimici mei », Amorrhaei, « et odio iniquo oderunt me »: *et rursus, « libera Deus Israel ». Alius *psalmus*: qui tempus *significat* a iudicibus usque ad reges. « Iudica me Domine, quoniam ego tecum in innocentia ambulavi » ⁴; « et non sedimus ⁵ cum malis », etc. Quid etenim? « Ne, inquit, perdas me [cum peccatoribus], et cum viris sanguinis »; et rursus: « redine me de inimicis his, et miserere mei; pes meus stetit in directo », ut Domino confitear. « Dominus illuminatio mea » ⁶: ab initio regni David usque ad captivitatem. « Cum appropinquarent mihi inimici mei et odientes me simul », « unum, inquit, petii »: cum reliquis versibus sequentibus, usque ad hunc versum: « Domine ne avertas faciem tuam a me », quo tempore captivum duxerint me Chaldaei, « neque opprimas servos tuos in ira tua » propter iniquitates eorum; « quoniam insurrexerunt adversum me », « ego autem credo videre bona Domini in terra viventium ». Et spem regrediendi tribuit dicens: « sperate in Domino », etc.

Marmītha alia: a regressu usque Iohannem. « Ad te Domine » ⁷: « ne, inquit, reputes me cum impiis », qui te ignorant. Haec dixerunt Ezra et Zorobabel et Iesus Iosedec filius. Quid ergo? « Benedictus Dominus qui audivit vocem nostram ».

¹ Ps, xvi. — ² Ps, xvii. Hactenus, ut videtur, de duabus marmīthis quae initio officii vespertini dicuntur. — ³ Ps. xxv. — ⁴ Ps. xxvi. — ⁵ Sic. codd. — ⁶ Ps. xxvii. — ⁷ Ps. xxviii.

et factus est nobis « adiutor et auxiliator », et « ipse est fortitudo plebis suae. et auxiliator salvationis uncti sui », Zorobabelis. Et iterum: « benedic haerediti tuae, et rege eos et dirige eos usque in saeculum ». Et postquam templum aedificatum est: « Afferte Domino » ¹ oblationes, de quibus audistis. « Vox eius super aquas multas », inter Babylonios; et « in virtute » et « in gloria » facta est, et « concussit » et « confregit cedros Libani », *hoc est* omnes gentes quae nos interficere voluerunt. « Exaltabo te » ²: de tempore Maccabaeorum, et usque ad Iohannem, ne longus sim, cuius ultimus *versus* est « propter hoc psallam tibi gloriam, et non tacebo », quia dignum me fecisti videre lumen revelationis tuae.

Item: « Deum expectat anima mea » ³: « quia ^{*}Deus refugium nostrum est »: et « quasi vapor sunt », Aegyptus, inquam, et Canaan; et « confisi sunt in fraude et rapina », cum Deus requirat ut sine macula simus coram eo, et in canonibus scripturarum ambulemus. Et « potestas » quae in eo — Iosue filio Nave — facta est, « Dei est, et ipsi Domino misericordia », quia ipse « reddet » huic viro « secundum opera eius ». « Deus meus, Deus meus » ⁴ de tempore iudicum, et usque ad Salomonem. « Exaudi Deus vocem meam » ⁵: a tempore regum usque ad destructionem *templi*. « Te decet » ⁶: aedificatio templi. « Laudate Deum » ⁷: de tempore Maccabaeorum; etenim hic psalmus a David de Maccabaeis dictus est. « Deus noster misereatur nostri » ⁸: praeparatio adventus Domini nostri, quae fieri coepta est quando regnum de Iudaeis est ablatum.

Item: « Cantate Domino canticum novum » ⁹: tempus quo renovatus est Israel per signa et sacrificium agni, et redempti sunt, et leges acceperunt novas et Thoram. « Dominus regnavit, exultet » ¹⁰: victoria populi de cunctis hostibus suis *reportata*. « Cantate Domino canticum novum » ¹¹: de restauratione regni per David. « Dominus regnavit, moveantur populi » ¹²: de regressu e Babylone sub Iesu filio Iosedec et Ezra et Zorobabel, qui sacerdotes sancti fuerunt, et « clamaverunt

¹ Ps. XXIX. — ² Ps. XXX. — ³ Ps. LXII (Pesch.). — ⁴ Ps. LXIII.

⁵ Ps. LXIV. — ⁶ Ps. LXV. — ⁷ Ps. LXVI. — ⁸ Ps. LXVII. — ⁹ Ps. XCVI. — ¹⁰ Ps. XCVII. — ¹¹ Ps. XCVIII. — ¹² Ps. XCIX.

ad Dominum et exaudivit eos: et in columna nubis loquebatur ad eos; et custodiebant testimonium eius »; et factus est eis Dominus ultor, et vindicavit eos de inimicis eorum. « Iubilate Domino omnis terra » ¹: ubi Maccabaei victores extiterunt, et confusus est Antiochus. « Misericordiam et iudicium » ²: a Maccabaeis usque ad Iohannem.

p. 163. Item: « Complacuisti Domine » ³: quando complacuit Domino et eduxit populum suum, et introduxit in terram *pro-
missionis. « Inclina Domine » ⁴: de tempore iudicum et regum. Item: « Fundamenta eius in monte » ⁵: de domo *Domini* ite-
rum aedificata; et quod « dilexit Dominus portas Ierusalem
plus quam omnes » filios Israel, qui peccaverunt; nec non de
rebus in ea gloriose factis, quando oblationes oblatae sunt a
Iesu Iosedec filio. « Domine Deus salutis meae » ⁶: quando
vicit eos Antiochus, et oblationibus ac sacrificiis privati sunt; 15
et facti sunt mortui propter confessionem suam. « Ecce mor-
tuis » ⁷: postquam victi sunt asseclae Antiochi, Maccabaei au-
tem vicerunt, et « surrexerunt fortes » Israel, et « narrabant
mirabilia » Domini, et « in tenebris notum est miraculum et
iustitia » Dei, quae in oblivionem cesserant: cum reliquis ver- 20
sibus, donec Israel longe remotus est a suis, et regnabant
super eum gentes domus Antipatris, « et noti eius recesserunt » ab eo.

Item: « Exaltabo te » ⁸ alter: ubi Dominus manum suam
elevavit super Aegyptum, et Israel victor extitit. « Lauda anima 25
mea » ⁹: quando populus a bellis hostium quievit. « Bonum
est psallere » ¹⁰: quando regnarunt super Israel reges, et Da-
vid et Salomon aedificarunt Ierusalem in domum. « Lauda
Ierusalem » ¹¹: postquam liberata est a Babyloniis, et aedificata
est, et oblata sunt in ea sacrificia. « Laudate Dominum de 30
caelis » ¹²: quando auditas fecit Dominus revelationes suas Da-
nieli *datas*. Et in eodem psalmo sequitur: « Laudate Dominum
de terra »: quoniam viderunt filii Israel omnia in terra im-
pleta quae ab angelo dicta erant e caelo. « Cantate Domino
canticum novum » ¹³: de tempore quo filii Israel Antiochum 35

¹ Ps. c. — ² Ps. ci. — ³ Ps. lxxxv. — ⁴ Ps. lxxxvi. — ⁵ Ps. lxxxvii.
— ⁶ Ps. lxxxviii. — ⁷ *Ibid.*, v. 10. — ⁸ Ps. cxlv. — ⁹ Ps. cxlvi. —
¹⁰ Ps. cxlvii. — ¹¹ *Ibid.*, v. 12. — ¹² Ps. cxlviii. — ¹³ Ps. cxlix.

vicerunt, et rex iste vinculis mortis alligatus est, et bellatores eius catenis inferni. « Laudate Dominum in sanctuario eius » ¹: de rebus gloriosis quae fuerunt in annuntiatione Iohannis et Domini nostri, et in nativitate eorum.

- 5 *Ad interpretationem vero Abraham istius Bar Liphēh quod p. 164. attinet: duos nempe versus in fine marmitharum verba Iohannis ad Iordanem significare: ita potius *ut diximus* debet esse interpretatio; neque enim propter animam et corpus adhibentur marmithae, ut ille dixit. Sed de hac re iam supra diximus.
- 10 De marmithis haecenus. Qui vero unam marmitham adhibent, ita dicunt: Oportet, inquiunt, divisiones veteris *testamenti* esse tres: primam, ab exodo usque ad David; alteram, a David usque ad captivitatem; tertiam, a captivitate ad Iohannem. Et in documentum adducunt verbum Matthaei evangelistae ². Sed
- 15 nulla est *hic* controversia disputatione digna: si cui autem favendum est, illi satius faciunt qui duas marmithas adhibent. Tu autem, quod tibi placet accipe.

CAPUT X.

- Quid sibi vult responsorium (‘ōnīthā) « Sicut incensum »?
- 20 et quare dominicis solum ac festis diebus id dicunt, et non quolibet die?

- Dicitur hoc responsorium duabus de causis: primo, quoniam usque adhuc ecclesia vetus *testamentum* repraesentabat, abhinc autem et porro dispensationem Christi exprimit, dominicaeque
- 25 ac festa ad dignitatem novi *testamenti* magis assimilantur, voluerunt patres ut indicium aliquod praeclarum esset, *Christi* honorem iam incipere ³. Rursum, quoniam episcopus dominicis festisque diebus ad officium egreditur, statutum est *hoc responsorium* usque recitari donec *de abside* egrederetur. Et quod
- 30 quinquies recitatur, *hoc est*: donec praeparatio fit ad episcopum *recipiendum*. Sic Išo’yabēh praecepit: Ubi *episcopus* bema ascendit, statim dicunt « Gloria ». Haec quoque sententia est beati Abrahae Bar Liph ⁴.

*Item: quandocumque dicitur « Sicut incensum », ab initio p. 165.

¹ Ps. CL. — ² Sc. MATTH., I, 17. — ³ Ad verbum: « cum cum honore iam incipere ». — ⁴ A « Liphēh ».

marmithae et per totam cantionem (qīntā) inferimus. immi-
 scentes veteri *testamento* cantionem novi: non tamen adicientes
 ad finem duos versus qui Iohannem significant; sed a cantione
 incipimus, quia qui in vetere *testamento* ministrabant, patres
 inquam priores, prophetae et sacerdotes, novum per significa-
 tiones atque similitudines et ipsi viderunt, ut Abraham, David,
 Iacob, Isaias, Ezechiel, Daniel, qui Christum viderunt atque
 de eo locuti sunt. Et loco *versuum qui significant* vocem Io-
 hannis, in fine marmithae hoc responsorium « Sicut incensum »
 ponimus — hoc est, *Sicut incensum* beneplacitum sit tibi Domine 10
 in populo, qui tibi offertur in Iohannis baptismo ut acceptabilis
 fiat per baptismum Christi redemptoris nostri — ut locum habeat
 duorum versuum qui vocem Iohannis significant. Item: quod
 quinquies dicitur cum quinque versibus unius psalmi: per quinque
 versus psalmi veteris *testamenti* quinque corporis sensus *si-* 15
gnantur; per quinque vices, quibus dicitur responsorium, quin-
 que sensus animae *signantur*: quia omnes sensus per bap-
 tismum sanctificantur. Et quemadmodum corporis sensus et
 compositione et operatione distincti sunt ab invicem, quinque
 vero animae sensus simplices sunt et inter se aequales, ita et 20
 versus veteris *testamenti* differunt ab invicem, responsorium
 vero novi unum est. Et sicut omnes versus de uno psalmo
desumpti sunt, ita et omnes sensus unius corporis sunt. Hasce
 causas repperi, quare hoc responsorium dicatur.

CAPUT XI.

Quid significat responsorium (‘ōnītha) « Tibi Domine »
 (lākh ū-mārā)? et quare diaconus dicit hic « Pax nobiscum »?
 p. 166. *Ut iam diximus, verba ad calcem marmithae, nec non *re-*
sponsorium « Sicut incensum », vocem Iohannis ad Iordanem
 significant. Nunc autem manifestatio Domini nostri iuxta Ior- 30
 danem *signatur*. Et quemadmodum in apparatus regis adve-
 nientis, qui ante eum *veniunt* varia signa ostendunt, in ipso
 autem adventu eius signum maximum defertur¹: ita est hoc
 responsorium, quod Domini nostri manifestationem significat.

¹ Ad verbum: « ipse autem adventus eius ... portat ».

Usque adhuc spirituales ¹ rogabant ut pax fieret. Nunc autem quid? Oratione opus eis non est, quia Pax iam advenit, et regnavit nobiscum, et Deus in misericordia sua nos visitavit atque de potestate tenebrarum redemit, et « introduxit nos in regnum
 5 Filii sui dilecti » ². Et si redempti sumus, in pace redempti sumus: « venit *et* praedicavit pacem iis qui longo et iis qui prope sunt » ³. Adhuc oravimus ut hanc pacem videamus; et angeli in revelationibus eam prophetis revelabant. Nobis autem spes, quam non expectabamus, apparuit: et *hic* tempus est di-
 10 cere — verbum beati Pauli ⁴ —: « gentes quae non sectabantur iustitiam apprehenderunt iustitiam; Israel vero qui sectabatur non apprehendit » ⁵. Nunc denique diaconus non ut oremus, sed ut pacem accipiamus, invitat: relicto « Oremus », « pacem nobiscum » esse dixit. Sacerdos quoque orationem potiore
 15 pronuntiavit: « Lumen quod revelatum est in mundo », etc.; et elevat vocem suam et orat, incipitque: « Tibi Domine omnium confitemur ». Ferunt hoc responsorium recitatum fuisse a dormientibus, qui in resurrectione Domini nostri surrexerunt, de quibus evangelista ait: « Corpora sancta quae dormierunt,
 20 surrexerunt et egressa sunt » ⁶. Sic nempe illi dixerunt: « Tibi Domine quod Messias sis confitemur; tu es enim resuscitator corporum nostrorum, et tu es redemptor animarum nostrarum ». *Ecclesia ergo quae Christum expectat ut ipsam resuscitet, hoc p. 167.
 cum illis responsorium proclamat. Et cum dispensatio eius prae-
 25 dicetur, ipseque ad redimendum nos venisse videatur, non dubitamus quin ad resuscitandum nos venerit. Quam interpretationem haud veram putamus esse; et multa de ea dicere possumus. Si illi hoc *responsorium* dixissent, scriptum fuisset in Actuum narratione, aut in evangelio: et etiam si scriptum
 30 non fuisset, apostoli profecto omnes id docuissent, et ab omnibus confessionibus ubique diceretur. Iam vero vidimus illud a nullis dici, nisi a filiis confessionis nostrae Nestorianorum. Item alio modo: « Tibi Domine » hic initium dispensationis et Domini nostri baptismum significat: mors vero Domini nostri
 35 et crucifixio per duas litanias signantur. Oporteret ergo « Tibi Domine » tempore litaniae recitari, aut inter unam et alteram,

¹ Sc. diaconi. — ² *Col.*, I, 13. — ³ *Eph.*, II, 17. — ⁴ Glossa plane e margine inducta. — ⁵ *Rom.*, IX, 30, 31. — ⁶ *MATTH.*, XXVII, 52, 53.

aut certe post alteram. Cur autem id nunc in baptismo dicatur, quod olim in morte est dictum? Doceat vos evangelista baptismum esse initium dispensationis. Haec dicit beatus Marcus: « Initium evangelii Iesu Christi filii Dei » ¹: adventus scilicet Iohannis et Domini nostri ad Iordanem. Mors autem finis est dispensationis. Sed res sic se habet: quoniam nunc baptismum Domini nostri repraesentamus, et per baptismum suum mortem figuravit, idcirco eum, *iam* in dispensatione ² eius, celebramus, velut qui « ad redimendum » nos venerit. Neque enim responsum dicit « qui resuscitasti corpora nostra », sed « tu es resuscitator corporum nostrorum, et redemptor animarum nostrarum », quod de futuro aliquo dictum est, non de eo quod iam factum est. Sed qui ibi ³ *memorati* sunt, iam resuscitati sunt. At ubi venit et redemit nos, per baptismum suum significavit et mortem suam; **et* per suam mortem nostram redemptionem significavit. Iuste ergo etiam nunc laudamus atque celebramus eum, quasi eis resurrectionem facturum, quos iam per mysterium significavit.

Quinques responsum dicitur, propterea quod quinque status sunt nobis, ex quo esse incepimus usque ad resurrectionem nostram. Primus *status* est seminis, quod natura ad propagandum parat; et sicut huic initium non est, neque motus de loco in locum, ita et hoc responsum prima vice sine prooemio (šurrāyā) dicitur. Secundus est status noster in utero: et hic *responso* prooemium dicitur ex versibus veteris *testamenti*. Tertius *status* est corporalis nostra nativitas in hunc mundum: et hic quoque prooemium ei facimus ex versu veteris *testamenti*, quod purificationem significat rerum carnalium. Quartus est regeneratio nostra ex aqua et Spiritu, et mors nostra mystica; unde et prooemium hac vice in nomine Trinitatis incohamus. Quintus est mors et resurrectio nostra, et permansio nostra in immortalitate. Et hac vice prooemium dicit « ex hoc saeculo et usque in saeculum futurum ». Et ibi « aeternae » manebimus per attestationem « Amen, amen ».

Qui vero ter *responsum* recitant, incrementum in utero, et nativitatem nostram in mundum, et regenerationem nostram

¹ MARC., I, 1. — ² Sc. in baptismo eius, quod per responsum figuratur. — ³ Sc. in evangelio (MATTH., XXVII, 52). — ⁴ Syr. ʾa m ī n ā i th.

ex aqua et Spiritu, quae resurrectionem nostram et gaudium significat, per illud figurant. Et sic per manifestationem Domini nostri tota nostra natura renovatur.

Sunt autem qui aliter exposuerint. Dicunt enim primum esse
 5 *statum nostrum* in utero; secundum, nativitatem et incrementum; tertium, staturam perfectam; quartum, diminutionis processum; quintum, mortem. Et omnes, *inquiunt*, qui per has aetates ad sepulchrum transferuntur, credimus fore ut resuscitentur in manifestatione Redemptoris nostri. In adventu Do-
 10 mini nostri, ii pariter qui in utero *tunc erunt, et mortui p. 169. abortivi, et qui adhuc iuvenes, vel qui in iuventute sua mortui fuerint, et qui in statura perfecta vel in senectutis declivitate tunc erunt, et qui in sepulchris, *omnes* simul resurgent; et vivi mutabuntur, et mortui resuscitabuntur. Qui autem tres
 15 status dinumerant, uterum dico, et hunc mundum et mortem, ter *responsorium* dicunt.

Istae sunt significationes quas in re huius responsorii inveni. Et vide, quanta praeparentur in huius responsorii honorem: lampades accenduntur omnes: cum adhuc pauciores splende-
 20 rent lampades, pro ratione typi qui per vetus *testamentum* administrabatur. Nunc portae absidis, quae est caelum, aperiuntur, et egrediuntur crux et evangelium cum sacerdote; et ante hunc subdiaconorum atque diaconorum ordines cum luminibus ac thuribulis *procedunt*. Et primi egrediuntur subdiaconi, prout
 25 nobis propinquiores sunt. Per lumina, quae ferunt, stellarum rectores ostenduntur esse. Diaconi vero, qui summam *angelorum* ecclesiam significant, thuribula portantes egrediuntur post illos, id est cruci propinquiores, propterea quod ad thronum propius accedunt. Thuribula quae portant sunt odor lau-
 30 dationum Domini, hoc est vociferationis « Sanctus » et « Alleluia ». Crux vicem Domini nostri implet, sive in prima sive in altera eius revelatione revelandi; hic autem revelationem eius ad Iordanem significat. Quod crux et evangelium de abside egressa ad bema ascendunt, *hoc est: Dominus* de caelo
 35 in Ierusalem venit. Quod in throno ¹, in medio bemate reponuntur, *hoc est: in Golgotha* crucifixus est, et in Ierusalem fuit praedicatio eius. Quod diaconi ad sacerdotem accedunt, et

¹ Sc. in altari.

p. 170. ipse thuribula eorum benedicit, *hoc est*: « in ecclesia revelatur
 *multiformis sapientia Dei principibus et potestatibus qui in
 caelis sunt » ¹. Et quod eis mandatur a sacerdote, qui vice
 Iesu est, ut populo incensum offerant, et ipsi accepta benedi-
 ctione, ac thuribulis eorum quasi *benedictionibus* supereffluen-
 tibus, benedictionem in congregationem effundunt. odore thu-
 ribulorum prius altari oblato. *hoc est*: Dominus noster, cum
 in terra esset, « Deus noster nobiscum » erat. potestatem ha-
 bens in caelo et in terra. Et caelo offerunt de incenso suo;
 deinde sacerdotes, de eo quod ipsius est, offerunt; postea populo
 omni, suo cuique ordine: per quod ostendunt totum quidem
 mundum per Domini nostri manifestationem esse redemptum.
 alios vero aliis ampliore modo vitam per eum esse adeptos:
 eos nimirum, qui eum dilexerint et mandata eius custodierint.
 Et his plus offertur incensi, quia etsi omnes a morte redemerit,
 sed non omnes in thalamum introducit; et mansiones multas
 habet, ut unicuique det, prout dignus sit. Episcopo, qui modo
 praecipuo Domini nostri vice fungitur, ter offertur, quasi Pauli
 instar in tertium caelum sit raptus. Presbytero semel offerunt,
 quia quanvis virtutem sacerdotalem adeptus sit, filios tamen
 eodem quo ille modo gignere non potest, sed solum ex aqua
 et Spiritu gignere, et corporis et sanguinis *Christi* bonis nu-
 trire. Coram populo vero, utpote communem quandam redem-
 ptionem consecuto, communiter circumferunt incensum: Per
 lumina, quae accendunt, ostendunt lumen eius in creatura or-
 tum esse, et « illuminasse tenebrosis et iis qui in umbra mortis
 sedebant » ². Per duos diaconos qui ante *episcopum* veniunt,
 typus Gabrielis et Michaelis *exprimitur*, qui duobus testamentis
 ministrabant. In bemate nunc celebratur officium, quia in Ieru-
 salem et vetus et nova dispensatio fuit peracta.

p. 171.

*CAPUT XII.

Quare post « Tibi Domine » dicimus šurrāyam ³; in festis
 vero loco šurrāyae responsorium (‘ōnīthā), deinde: « Domine
 invocavi te », et postea šurrāyam ⁴ et ⁵ responsorium? et quid
 sibi vult haec vox šurrāyā?

¹ *Eph.*, III, 10. — ² *Luc.*, I, 79. — ³ I. e. « initium »: sensum vero
 technicum habet. — ⁴ S « aut ».

Beatus ille Bar Lipheh sic dicit: « E duobus šurrāyis, unus est corporis alter animae ». Sed nescio ego quare id instaret, ut marmithas et šurrāyas ita exponeret. At cum argumenta *eius* de marmīthis iam in loco ipsarum marmītharum tractata sint, veniamus nunc ad šurrāyas. Et in primis quaerendum est, quid sibi velit hoc nomen šurrāyā. Ex ipso nomine possumus vim eius ediscere. Šurrāyā nomen est alicuius rei, quae, cum nondum sit, *iam* fieri incipit. Sic apud Syros hoc vocabulum sonat. Si autem šurrāyā est aliquid quod nondum est, sed fieri incipit, quid dicemus? Num corpus et anima non fuerunt, sed nunc fieri coeperunt? Ubi ergo erant corpus et anima illa, quorum iam mentionem fecisti, et quae ad marmīthas applicasti? Cum nullum adhuc esset corpus neque anima, tu ita interpretatus es: et deinde Iohannem et Dominum nostrum *introduxisti*? ¹ et nunc iterum šurrāyas *eidem* corpori et animae tribuis? Sed forte illa priora occidisti, et alia suscitasti? Et si hoc fieri potuisset — quod tamen fundamento caret — quid de doctrina ² illa « Domine invocavi te », quae est inter corpus et animam ³, et quam tu magnopere laudas? Utrum *verba* « oblatio manuum mearum velut oblatio vespertina » animae sine corpore, an corpori sine anima tribuis? Quod si animae sine corpore: animae sunt ergo corporibus priores. Haec, inquis, anima una cum alia illa sanctificata est, quam per primam marmītham significasti. Unde ergo nunc šurrāyam secundum ad animam applicasti? Item, *tantum abest ut animae sine corpore p. 172. sensu praeditae sint, ut patres sancti prohibuerint ne quis dicat animas vel post suum e corpore egressum sensu praeditas esse: sed beatus hic vir sensibiles esse fatetur etiam antequam in corpus sint ingressae.

Disputatione autem relicta ad cursum *nostri* de officio sermonis recurramus. Dixeramus officium nostrum *res* significare ab initio mundi et usque ad resurrectionem nostram a mortuis. A mundo condito profecti ad Noe et Abraham et Moysen venimus. A Moyse *incipientes* marmīthas explicavimus, et per eas usque ad tempus Iohannis et baptismum Christi et dispensa-

¹ Vide supra, cap. ix. — ² Vide subsequentem interpretationem primi šurrāyae officii vespertini. — ³ I. e., inter primum et alterum šurrayam.

tionis initium pervenimus. Quid nunc? Dominum nostrum dispensationem suam post baptismum instituisse considera, et non ¹ ante dispensationem. Primum initium (śur rā yā) fecit duodecim discipulos *advocans*, qui apostoli nuncupantur: ut docent evangelistae: « et vocavit Iesus discipulos suos, et elegit ex eis duodecim, quos et apostolos nominavit » ², « et ascendit in montem et sedit » ³, et illos coram se sedere fecit; et aperuit os suum et tradidit eis doctrinam suam. Et hanc eius doctrinam in quatuor partes distribuit. Nunc de natura docuit, nunc de scriptura legis; nunc de tempore adventus sui ostendit, nunc de iudicio futuro. Quae de natura, haec sunt: « Quando Deus fecit Adam, masculum et feminam creavit eos »; et Adami prophetiam intulit: « Propter hoc relinquet homo patrem suum et matrem suam, et haerebit uxori suae » ⁴ etc. Item, « sicut dies Noe, ita erit generationi huic » ⁵. Item, « mementote uxoris Lot » ⁶; et alia huiusmodi. Deinde ea docuit quae ad scripturam pertinent: « Scrutamini scripturas, in quibus putatis vos vitam aeternam habere; et ipsae testimonium perhibent de me » ⁷. Item, « putatis quia ego vos arguam apud Patrem? est qui arguet vos Moyses, in quo speratis » ⁸. Item, « Moyses propter duritiam cordis vestri » ⁹ hanc vobis legem dedit. Item ex David, « Dixit Dominus Domino meo » ¹⁰; et rursus, « lapidem quem reprobaverunt aedificantes, hic factus est in caput aedificii » ¹¹; et, « in lege quomodo scriptum est? Audi Israel, Dominus Deus noster unus Dominus est » ¹². Item, « hoc primum mandatum est legis, et secundum, quod huic simile est » ¹³; et quae his similia, quibus populum ex scripturis admonebat, nunc redarguens atque corrigens, nunc docens: uti per illud: « Elias veniet prius ut omnia perficiat » ¹⁴. Sed et de tempore dispensationis suae loquebatur: « Abraham pater vester exultavit ut videret diem meum, et vidit et gavisus est » ¹⁵. Item, « beati oculi qui vident quod vos videtis. Dico vobis, quod multi prophetae et iusti cupiebant videre quod vos videtis, et non viderunt, et audire quod vos

¹ Codd. « quid » (*sic*). — ² LUC., VI, 13. — ³ MATTH., V, 1. — ⁴ MATTH., XIX, 4, 5; MARC., X, 6, 7. — ⁵ MATTH., XXIV, 37. — ⁶ LUC., XVII, 32. — ⁷ IOHAN., V, 39. — ⁸ IOHAN., V, 45. — ⁹ MATTH., XIX, 8. — ¹⁰ MATTH., XXII, 44; MARC., XII, 36. — ¹¹ MATTH., XXI, 42; MARC., XII, 10. — ¹² LUC., X, 26; MARC., XII 29. — ¹³ MATTH., XXII, 38, 39; MARC., XII, 30, 31. — ¹⁴ MATTH., XVII, 11; MARC., IX, 11. — ¹⁵ IOHAN., VIII, 56.

auditis, et non audierunt » ¹. Item, « ite, discipulos facile omnes gentes » ², etc.; et rursus ad Ierusalem ait, « et si cognovisti ea quae pacis tuae sunt, et in hac die tua » ³. Item, « audistis quia dictum est » tale quid: « ego autem dico vobis » ⁴
 5 tale. Item, « beati vos cum maledixerint vobis, et persecuti vos fuerint, et dixerint omne verbum malum adversum vos » ⁵. Item, « ecce ego mitto vos sicut agnos inter lupos » ⁶: cum reliquo loco, in quo doctrinam de diebus suis protulit. Denique de futuro tempore *sunt* dives et Lazarus, et cetera, quae per parabolas in modum narrationis docuit. *Item, « cum venerit Filius
 10 hominis in gloria sua » ⁷, etc. Item, « quod filius hominis est, nolite mirari hoc, quia venit hora quando omnes qui in monumentis sunt audient vocem eius et exibunt » ⁸, etc. Item, « simile est regnum caelorum decem virginibus » ⁹, et « media
 15 nocte clamor factus est: Ecce sponsus venit, exite obviam ei »; et cum venisset sponsus, « intraverunt, inquit, sapientes », fatuae portam pulsabant. Item, « vos qui permansuri estis in verbo meo, et ego promitto vobis, sicut promisit mihi Pater meus, regnum » ¹⁰. Item, « homo quidam nobilis abiit in re-
 20 gionem longinquam » ¹¹: cum aliis huiusmodi.

Ita denique et nos in officio nostro [per quatuor ¹² psalmos istos significamus, quorum initium (śur rāyā) est « Domine invocavi te » ¹³. Primus quidem de tempore naturae declarat, hoc est *tempus* ante legem Moysi. Tres versus priores sunt oratio
 25 Adam propter peccatum suum. « Oblatio manuum mearum »: oblatio Abel, quae fuit primitiae oblationum acceptabilium: cuius mortui sanguis locutus est. « Constitue Domine custodiam »: de tempore Enos, qui « coepit invocare nomen Domini » ¹⁴; similiter et duo versus sequentes. « Cum viris iniquis »: de beato
 30 Henoch, qui cum iniquis non est conversatus, sed placuit Deo, et translatus est: una cum proximo versu. « Oleum caput meum », de beato Noe est dictum, qui cum vidisset lasciviam filiarum Cain, nec uxorem quidem ducere voluit. « Quia orabo », inquit, si forte convertantur. Sed quid? « Cohibiti sunt in manu

— ¹ LUC., x, 23, 24; cfr. MATTH., xiii, 17. — ² MATTH., xxviii, 19.
 — ³ LUC., xix, 42. — ⁴ MATTH., v, 21 seqq. — ⁵ *Ibid.*, v, 11. — ⁶ LUC., x, 3. — ⁷ MATTH., xxv, 31. — ⁸ IOHAN., v, 27, 28. — ⁹ MATTH., xxv, 1 seqq. — ¹⁰ LUC., xxii, 28, 29. — ¹¹ LUC., xix, 12. — ¹² Codd.: « in terra »: vide correctionem in textu. — ¹³ Ps. cxli, — ¹⁴ Gen., iv, 26.

lapidis iudices eorum », hoc est in diluvio. Audito autem verbo
 p. 175. Dei, uxorem duxit, et *arcam condidit; et ipse incolumis evasit,
 sed « ossa » malorum « dispersa sunt ». « Ego ad te Domine »:
 de beato Abraham, qui, idolis Tharae patris sui contemptis, ad
 Deum, qui fecit caelum et terram, oculos levavit. « In te con- 5
 fisus sum », Deus patris nostri Abrahae, ait Isaac. « ne proi-
 cias animam meam ». « Custodi me Domine de manu superbo-
 rum », hinc ab Esau, inde a Laban: hoc Iacob oravit. « La-
 queos absconderunt » Ioseph, fratres eius et uxor Putipharis.
 Quid autem? « Cadant iniqui illi in retia sua », sed « transeat » 10
 Ioseph et Moyses. — « Voce mea ad Dominum » ¹: oratio Moysi
 postquam fugit et cognovit semitas Dei, qui misit eum ut edu-
 ceret Israel « per viam gressuum » Israel; sed « absconditae
 sunt foveae » Pharaonis. « Adspexit ad dexteram » et ad sini-
 stram, et omnes in circuitu inimicos Israel invenit esse: Ae- 15
 gyptios et Amalecitas et Moabitas et Og et Sihon et Balaam
 hariohum, nec non Canaanitas et Philisthaeos. Sed et « periit »
 in « fuga » David a Saul; « et non fuit illi ultor »; et « cla-
 mavit ad Dominum », ipse et posteri eius in Babylonem eieci,
 ut reduceret eos « in spe » ad « portionem » bonam, Ieru- 20
 salem, quae est « terra viventium ». « Intende deprecatio-
 nem meam », clamabat populus in tempore Antiochi, « quia
 humiliati sumus nimis ». « Libera nos de persecutibus nos »,
 clamabant Maccabaei, « quia confortati sunt super nos ». « Educ
 animam meam » de manu gentium, Romanorum, per manife- 25
 stationem tuam, « ut confiteamur nomini tuo ». quia te Do-
 mine, lumen verum. « expectant iusti » in retributionem bonam.
 — Item, « Lucerna verbum tuum » ²: hoc et Dominus noster dixit,
 quando Iohannem suo ipsius lumini comparavit: « Ille, inquit,
 p. 176. erat lucerna ardens et lucens; et vos voluistis *ad horam glo- 30
 riari in lumine eius: ego autem testimonium habeo maius
 Iohannis » ³. Et si Iohannes quasi lucerna fuit ad lucendum
 Domino, cum ipse Iudaeis dixerit: « Ego non sum Christus ⁴, sed
 qui missus sum ante eum », rite hic psalmus locum Iohannis
 implere dicitur Dominique dispensationis. Quid autem disci- 35
 puli? « Iuraverunt et asseverarunt custodire iudicia iustitiae
 eius », quia « humiliati sunt nimis », tam verbis Iudaeorum,

¹ Ps. cxlii. — ² Ps. cxix, 105. — ³ Iohan., v, 35, 36. — ⁴ Iohan., i, 20.

quam post passionem Domini *peractam*; et clamaverunt ad Dominum [ut mitteret] Spiritum, qui eos virtute sua vivificaret, sicut promiserat eis. Et rogabant ab eo ut « beneplacita fierent ei verba sua » et praedicatio sua, et ut manum extenderet ad sanandum, et aegroti sanitatem reciperent in nomine sancto eius. « Animas suas in manum » Dei commendarunt, ne mundanas passiones paterentur, quia promissionum eius et verborum eius non fuerunt obliti. « Imposuerunt » eis tyranni « laqueos mortis » et necis et omnis generis plagarum; sed de mandatis eius non declinaverunt. Quid autem post haec? « Haereditate possederunt » id, quod testatus erat eis quia perseverantes invenirent. Et ipse factus est illis « delectatio » incunda; et etiam populos errantes converterunt ut agnoscerent veritatem fidei eius; et custodiebant mandata eius. Quid autem? Vos gentes, qui virtutem Spiritus accepistis, et impressi estis moneta regia, « Laudate Dominum omnes gentes, laudate quoque omnes populi ¹ », qui surrecturi estis, et renovandi estis in generationem et generationem; « quoniam confortata est super nos misericordia eius »: et confortabitur, nunc quidem in dispensatione eius, postea autem in secunda eius manifestatione et in nostra resurrectione, « et Deus erit omne in omni » ². Hanc doctrinam variis modis Dominus noster in sua dispensatione impertivit.

Ceterum, a psalmis posterioribus incepit *Išō'yabh*, indeque ad priores recurrit, quasi praecogitatum consilium secutus. *secundum quod sapientes dicunt, *nempe* in domus aedificandae ratione domum quasi tecto instructam cogitari, tectum vero non sine muris stare posse, muros non sine fundamentis. A fundamentis denique opus incohatur, unde consilium desiit. Sic et patres, cum creaturam nostram propter resurrectionem et gaudium nostrum esse viderent, haec tamen stabiliri non posse *intelleverunt*, nisi hic prius legibus exerceremur, leges vero non sine natura dari posse. A natura incepit *Išō'yabh*, et usque ad finem mysticas significationes perduxit ³, secundum ordinem doctrinae Domini nostri ⁴. Incepit ab initio naturae.

¹ Ps. cxvii. — ² I Cor., xv, 28. — ³ I. e., primum posuit Ps. cxli, qui « naturam », seu tempus inter creationem et Abraham, significat, deinde Pss. cxlii, cxix, cxvii. — ⁴ Vide supra ad init. huius cap.

quod ultima *pars* est consilii Creatoris nostri: postea legem introduxit. Et quoniam tempus adventus Domini nostri honore quidem prius est lege ac natura, tempore autem posterius, sic rem tractavit: secundum seriem psalmorum *in officio* priores posuit *eos, qui significant* naturam et legem; secundum ordinem vero *dignitatis*, eos priores posuit, qui sunt istis *numero* priores: hoc est, psalmum CXL primo loco posuit, deinde CXLI; et inde reversus posuit CXVIII, et ultimo loco CXVI ¹. Quo ostendit legem carnalia atque naturalia mundare, cum sollicita sit circa purificationes ² corpori utiles; immunda autem facere ea corporalia quae, sive munda sive immunda, corpori nil usui essent. Itaque duo haec ³ unum post alterum posuit *in ordine*. Ubi vero cum Christi adventu haec comparavit, illum multo praeclariorem atque praestantiorum esse ostendit quam legalia et naturalia. Quapropter illum priorem fecit secundum ordinem *psalmorum* numericum. Atque ultimam eius manifestationem de caelo hac *prima manifestatione* pulchriorem splendidiorumque fore agnoscens, illius psalmum *numero* priorem fecit psalmo qui primum eius adventum significat ⁴.

p. 178. Sed beatus Bar Liphel *aliter est interpretatus. Id etenim ille instabat, ut verum illum « oblatio manuum mearum sicut oblatio vespertina » explicaret. Nos autem nequaquam ordinem negligentes dispensationis, quae ab initio incepit, rerum significandarum seriem gradatim exsequamur. Quando « Domine invocavi te » cum cantione (qīntā) dicitur, quatuor versus cum responso (‘unnāyā) dicuntur, qui quatuor psalmis ⁵ respondent. De doctrina Domini nostri hactenus.

De šurrāya secundo, nec non de altera electione *discipulorum* illa, quam evangelista sic ostendit: « Post haec designavit Iesus ex discipulis suis alios septuaginta » ⁶. Haec ergo electio est šurrāya secundus. Ante vocaverat discipulos, et ex eis duodecim elegerat; hic autem « designavit Iesus ex discipulis suis alios septuaginta ». Si vero de corpore et anima accipiendi essent šurrāyae, secundum opinionem beati Bar Liph, « sectiones » aut « partes » potius appellandi essent, non « šurrāyae » ⁷.

¹ Numeratio graeca hic ponitur. — ² A « condimenta » (ζυμοί). — ³ Sc. naturam et legem: i. e. Pss. CXL (CXLI), et CXLI (CXLI). — ⁴ I. e., psalmum CXVI (CXVII), post ps. CXVIII (CXIX) posuit. — ⁵ I. e., quatuor psalmis primi šurrāyae. — ⁶ Luc., x, 1. — ⁷ I. e., « initia ».

Ecce, cum nullus sit inter eos psalmus qui integer absolvitur, oportuit eum « sectiones » et « partes » eos nominare, *et dicere* ideo eos coniungi et unum quid fieri, quia corpus et anima invicem partes sint, quarum una sine altera sit imperfecta. Sed
5 ita, *ut dirimus*, sine controversia pulchrius explicantur: primo, ne officii cursus, dum procedit, confusionem patiatur; deinde, ne contra Syriacae linguae nominum significationes insurgamus.

In festis loco šurrāyarum responsorium (‘ōnīthā) dicimus, quia festa non doctrinam sed facta dispensationis repraesentant:
10 nativitatem dico, in qua Dominus noster nihil dixit; epiphani-
niam, quae dispensationis initium est; passionem, quae doctrina non est, sed redemptionis *consummatio; ascensionem, quae p. 179.
benedictio est *discipulorum* et *Domini nostri* elevatio; pen-
tecosten, quae praeparatio est ad docendum; inventionem *crucis*,
15 quae est resurrectio mystica. Et ideo responsoria dicimus, quia
šurrāyae discipulis conveniunt. In nativitate et epiphania non-
dum erant discipuli; in passione conturbati erant atque dispersi;
ascensio locum finis habet, non « initii » (šurrāyā); die pen-
tecostes descendit Spiritus ad perficiendum eos qui designati
20 erant, non ad initiandum. Sed et responsorium, cum honorem
festi ostendat, splendoris quoque amplitudinem festi declarat.
Diebus vero commemorationum *sanctorum* idcirco dicuntur
responsoria, ut in Domini honorem honorentur et illi qui ti-
ment eum; et sicut ipse dixit, « qui recipit prophetam in no-
mine prophetae, mercedem prophetae accipiet » ¹, et iterum « qui
35 vos recipit me recipit » ²: ita et nos istis festum agentes, ei
quoque festum quodammodo celebramus.

CAPUT XIII.

Quare post šurrāyam diaconus ascendit et litaniam (kārō-
30 zūthā) proclamat? et quid haec mystice significat? et quare
populus secundum illius allocutionem ei respondet?

Expleta iam serie interpretationis ab initio creationis usque
ad doctrinam et dispensationem Domini nostri, diaconus bema
ascendit in habitu modesto, et vice fungitur angeli, qui Do-
35 mino nostro in hora passionis et crucifixionis eius ministravit.

¹ MATTH., x, 41. — ² MATTH., x, 40.

Et quemadmodum ipse Dominus in cruce clamavit « Pater di-
mitte eis » ¹, nec non latroni debita condonavit: eadem hora
qua, ut vidimus, veniam crucifixoribus et latroni remissionem
p. 180. imploravit, veniam et nos, eius debitores, *imploremus, dum an-
gelus ² nobiscum particeps fit, et ea nos postulare docet quae 5
nobis sunt necessaria. Et sicut ipse nos Dominus docuit tem-
poralem vitam a tentationibus immunem petere, ita et nunc an-
gelus ea in primis omnia nos petere docet, quae nobis in hoc
mundo necessaria sunt. Et quemadmodum Gabriel et Michael
duo testamenta administrabant, ita et nunc diaconus Michael 10
prior ascendit; ille autem, qui Gabrielis ministrationem suscepit,
non ascendit. Cur non? Quia Michael in vetere scriptura ea
observari mandabat quae corpori erant necessaria, et promissa
eius ad populum corporalia commoda spectabant; ut qui legem
servarent atque implerent bonis praesentibus fruerentur: legis 15
vero transgressoribus temporales minitabatur poenas. Iuste ergo
nunc, dum corporalia petimus, ille, cui natura ususque eius
curae sunt, eiusdem *naturae* supplicationem nobiscum persolvit.
Iterum: legis administrator particeps fit *nobiscum*, ne vetus
testamentum inutile esse putemus. Attamen huius nihilominus 20
mandata corporum nostrorum carni sunt idonea, animae vero
nequaquam. Et cum homo ex corpore et anima constet, aequum
est ut duo testamenta in officio coniungantur. Et sicut anima
corpore melior est, ita et nova dispensatio sit vetere praestan-
tior. At quoniam vetus est nova tempore prior, atque de hoc 25
mundo docet, nova autem de saeculo futuro — cum homini ta-
men utrumque saeculum sit necessarium, — ita et nunc fit:
quoniam petitiones nobis in hoc mundo necessarias facimus.
Michael ascendit, qui harum rerum iugiter curam agit; po-
stea et Gabriel *ascendet*. Et uterque *diaconus*, loco miseri- 30
p. 181. cordiae invento, — *ubi Dominus* *nunc pro crucifixoribus
orat, nunc regnum latroni pollicetur, — populum crebro ex-
citatur, ut et eorum debita, aequae ac latronis, deleantur, et huius
mundi necessaria eis tribuantur. Et in primis formam prae-
claram in semetipso *diaconus* exhibet; deinde populum prae- 35
cipit ut, ad ipsius instar, in habitu stent modesto: « Stemus,
inquit, bene omnes ». Et quid sibi vult « omnes »? Grex unus

¹ LUC., XXIII, 34. — ² Sc. diaconus.

iam in Christo sumus, angeli et homines, et una sancta ecclesia. Et sicut unus grex sumus, « stemus omnes ». Quomodo? « In passione et diligentia ». « In passione », quia tempus passionis est: ecce Christus patitur, patiamur et nos cum eo. Petit ille et pro crucifixoribus, qui corporalia requirunt: rogemus et nos diligenter; neque sine compassione stemus, ne simus sicut crucifixo- res; neque negligentes simus, ne forte petitioni nostrae non satisfaciatur. Quid autem cum statione passionis et diligentiae? « Petamus et dicamus »: « petamus »
10 quidem ut filii; « dicamus » autem verbum quod misericordiam conciliet, hoc est « Domine miserere nostri ». Et *diaconus* quoque sic dicit: Quoniam ego scio quae natura vestra requirat: ego enim pavi *eam* ab initio, et ea procuravi quae necessaria sunt ei; nam populum de Aegypto eduxi, et quando
15 esuriebant et sitiebant implevi eos; et dum opprimebant eos inimici, pacem dedi; et quando salutem civitatis suae rogabant, inimicos eorum, Assyrios, occidi; et quando reges suos conservari rogabant, satisfeci eis; et quando sacerdotes requirebant, ut ipsos in moribus bonis instruerent, *hoc eis* procuravi: —
20 scio ego per experimentum quae naturae vestrae, qua induti estis, opus sint in hoc mundo. Nunc ergo *et vos me adiuvate p. 182.
in misericordia petenda atque impetranda; et omnia quae vobis necessaria sunt ordinatim percurram, et *Dominum* in memoriam reducam misericordiae eius in generatione et generatione,
25 et bonitatis eius et dilectionis et abundantiae miserationum eius. Naturam enim eius novi, quoniam bonus est et semper bonitate utitur erga creaturas eius; scio enim quia propria sunt ei ex natura eius immortalitas atque omnipotentia, et in caelo quoque et in terra adoratur et glorificatur; qui ab initio
30 « non vult mortem peccatorum, sed ut convertantur et vivant »¹; et redemptionem omnium desiderat, et maxime fide- lium et timentium se. Sciens ergo naturam eius, haec ordi- natim dispono, ut ea det vobis, quibus indigetis. Et quoniam redemptione ab inconstantia indigent etiam angeli, dicit:
35 « Redime nos omnes, Domine, qui venisti in bonitate tua ad redimendum », etc. Et dum ille docet eos, quasi vir qui melius quam ipsi secreta Dei noverit, id agunt quod iubet; et quod

¹ EZECH., XVIII, 23 (cfr. 32); XXIII, 11.

ille habitu modesto in bemate consistens admonet, petunt. Et ille typum exhibet crucifixionis Domini nostri in Ierusalem. Et cum finem fecerit descendit.

CAPUT XIV.

Quare dicit *Išō'yabh*: « Hoc descendente, ascendit diaconus ille qui pacem instituit, et aliam litaniam (*kā rō z ū th ā*) proclamat »? et quare invicem amplectuntur, qui ascendit et qui descendit?

p. 183. Miranda est re vera beati huius viri sapientia. Ecce quam sedulo scripsit: « Ascendit, inquit, diaconus ille, cuius est Pax, dum iste descendit: et invicem amplectuntur ». Concludit Michael mundanum officium, ostendens se more quodam typico atque ad praesens tantum fecisse id quod fecerit. « Ascendit, inquit, ille diaconus *qui pacem instituit »: quo ostendit novi *testamenti* moderationem per Gabrielem fieri. Dum adhuc carnalibus rebus congregatio indigebat, ille coram populo petitiones faciebat, qui huiusmodi rebus praeerat. Iam vero impleta sunt ea, quae ad mundanam conditionem requirebantur, et Dominus noster petitionem nostram suscepit. Manet alia petitio: latronis, inquam, cui promittitur Paradisus, qui adhuc de terra quidem est, sed ex parte tantum. Quid autem? Postquam hic ascendit, ille descendere festinat; et inclinato capite munus proprio tradit administratori, novi scilicet testamenti administratori: tamquam si haec diceret: Ego et tu solliciti sumus ne ullum per nostram administrationem damnum fiat. Res nobis ministranda haec congregatio est. Ego petivi quae illi in mundo sunt necessaria; tu porro quae tibi sunt credita illi tradas. Tu aliam similitudinem Christi mysticam exprimas. Ego crucifixionem, tu mortem eius ostende; ut populum Filii morte signatum sanctificemus, et cum resurrectione fuerint dignati, illi eos sine culpa tradamus, a quo sunt nobis commissi. Ego corporalia peto; tu quae animae atque misericordiae sunt. Et cum ille huic *populum* commiserit, hic tamquam thesaurarius bonus et fidus oeconomus ascendit, et mortem Filii mystice repraesentat. Et sic populum docens adloquitur, ita incipiens ut per formam verbi sui agnoscatur quis sit: id est: « Oremus: pax nobiscum »; et « genu flectite »; et

mystice cum Domino nostro mortui estote; et « in silentium recipite vos », sed « corde orate ». Quomodo? « Oremus atque rogemus Deum, omnium Dominum », qui cuncta nobis congruentia operatus est, ut ea quae petivit Michael bonum consequantur eventum; « ut ecclesia sine macula conservetur; ut patres episcopi *greges suos sine labe pascant; ut presbyteri et diaconi bono corde ministrent; ut populus cursum sanctificationis suae conficiat; *ut* memoria sanctorum defunctorum in ecclesia conservetur, ad ipsorum honorem et discipulorum suorum confirmationem, ut illorum orationes horum petitiones exaudiantur. Et pro regionibus *orate*, ut custodiantur; et pro errantibus, ut in viam veritatis revertantur; et pro aegrotis, ut sanentur; et pro pauperibus, ut recreentur. Et orate insuper et rogate Deum, ut ea quae meliora sunt accipiatis ». Quid autem? « Ut sitis ei in regno eius sacerdotes et populus sanctus »¹: sicut Dominus in quodam loco discipulis ait, cum illi gaudentes dixissent, « Domine, etiam daemones subiciuntur nobis in nomine tuo »²: quid autem ipse respondit? « In hoc nolite gaudere, quia daemonia subiciuntur vobis; sed gaudete quia merces vestra multa est in caelo »³. Daemonia enim etiam filii Scervae eiciunt⁴, sed nihil iam prodest eis; ait enim Dominus: « Multi dicent mihi in illa die: Nonne in nomine tuo prophetavimus, et in nomine tuo daemonia eiecimus, et virtutes multas fecimus? Et profitebor eis: Numquam noveram vos »⁵. Balaam vaticinatus est, et locuta est cum eo asina, sed non est commemoratione dignus; Iudas daemonia eiecit, sed nihil ei profuit. Sed illis dicetur « Euge », qui erunt in regno prospere agentes. Ita et diaconus, qui est Gabriel, profitetur: O vos mortales, nolite solliciti esse de eis, quorum finis mors est. Si autem huiusmodi rebus indigetis, tantum petite quantum opus est: sed hoc petite quod multo melius est, « ut sitis Domino in regno sacerdotes et populus sanctus »⁶. Hoc lucrum est quod non dissipatur, et divitiae quae non in paupertatem cedunt. Ceterum, « ad Dominum ex toto corde vestro totaque anima vestra clamate ». Quia sicut Michael, quae Deo propria sunt *recitans*, vobis dixit, ita est: Deus

p. 184.

¹ *Ex.*, XIX, 6. — ² *Luc.*, X, 17. — ³ *Ibid.*, V, 20. — ⁴ *Cfr. Act.*, XIX, 13, 14. — ⁵ *Matth.*, VII, 22. — ⁶ *Ex.*, XIX, 6.

p. 185. noster *est, Deus noster adorandus in honore eius; « benignus est et misericors, et non vult ut pereat homo, sed ut convertatur et vivat » ¹. Et cum persuasum habeamus talem esse Creatorem nostrum, « oportet nos multo magis eum laudare et adorare », « qui per Christum suum nobis redemptionem fecit, et per gratiam suam perficiet nobiscum misericordiam suam ».

At postquam ea percurrit quae naturae sunt necessaria, adiectis et iis quae ad regnum requiruntur, porro Domini nostri resurrectionem nostramque mystice ostendit. Et cum in priore litania passionem indicaverit Michael, ipseque Gabriel diem mortis et requiei eius *ostenderit*, inde deinceps resurrectionem quoque eius significat; et sicut in priore *litania* praeceptum erat ut mortis typum exprimerent, *ita et nunc* iubet: « Surgite in virtute Dei nostri ». Quoniam iam mortui estis cum Christo, *nunc* surgite cum eo, et cognoscite ea quae dicebam vobis: « Intelligite quoniam haec vera requies est ». Et quid nunc indigetis? Quievit iam huius mundi labor, et elementa quibus stipatur; otiosus iam stomachus fastidiosus, et palatum condimentorum sapiens; dulcia atque amara unum facta sunt. Quid iam requiritur? « Misericordia » Dei, « pax perpetua », magni consilii « angelus ». Et a quo *haec praestantur*? De morte iam resuscitati non indigent ut indicetur eis quid petant; hoc est enim quod dictum est per prophetam: « Cognoscent me omnes, a parvulo usque ad senem: nec indigebunt ut homo proximum suum doceat, aut dicat ei: Cognosce Dominum » ². Et quoniam de sepulchro surrexerunt, noverunt Deum, et sciunt quid sit in mente angeli. Sed et ipse angelus, quoniam iam liberatus est ab inconstantia et perfectus est, novit quod non indiget populus ut dicatur ei *quid sit petendum*. Ante mortem nec angelus hominum corda noverat, nec homines quid esset in corde angeli sciebant.

p. 186. Postquam vero liberati sunt per resurrectionem, *scientiam perfectam adepti sunt; et nos in una concordia participes facti cum angelis, unam *cum eis* petitionem facimus. Et quae angelus ordinatim recitat, a Deo praestari novimus; et propterea populus dicit: « A te, Domine ». Cum in initio ignora-

¹ EZECH., XVIII, 23. — ² IER., XXXI, 34.

rent, docebat eos et *corporis* habitum et petitionem: « Stemus bene », etc. Nunc autem dicit, « State in virtute Dei nostri »: quia per eum resurrectio perficitur. Et illud « state » audire necesse nobis erit quando resurgemus; sed nihil *amplius* indigebimus. Quare, diaconus petitiones proponit petendas, et populus fatetur eas a Deo concedi. Etsi enim tota huius mundi moderatio angelorum interventu tractatur, casibusque fortuitis subiacet, in futuro tamen *saeculo* nec angeli dispensabunt, nec casus incurrent; sed Deus ipse bonus *omnia* dabit.

10 Quamobrem omnibus petitionibus oblatis, et suas ipsius et populi accipit Gabriel, et Deo famulante eas offert per mediatorem, filium generis nostri, sacerdotem, qui vicem Domini nostri agit, et dicit: « Nostras et invicem animas », o congregatio — quia una omnium nostrum petitio est unusque amor,

15 et una concordia angelorum et hominum — « commendemus Patri et Filio et Spiritui sancto » per manum mediatoris designati. Et cum ille trinitatem verbis suis praedicaverit, populus unitatem naturae declarat. Licet enim in tribus hypostasibus est, unicus tamen Deus est natura ac voluntate.

20 Ille quidem trinitatem indicat, hi autem ipsas hypostases Patris et Filii et Spiritus sancti unum esse Deum ostendunt, et dicunt: « Tibi, Domine, Deus noster ». Deinde sacerdos, ut qui ad hoc designatus, sinum suum expandit, et communes suscipit petitiones, easque datori bono committit, *« Patri et

25 Filio et Spiritui sancto », angeli populi que sermoni amanter acquiescens; neque recusat quod expostulant, sed tamquam mediator verus ac fidelis id sincero perficit amore. Haec mystice usque ad resurrectionem Salvatoris nostri peracta sunt. p. 187.

CAPUT XV.

30 Quid sibi vult canon iste « Sanctus »? quid significat? et quare in fine officii dicitur?

Ut tradunt inspirati doctores scriptaque ecclesiastica, anno 748° Graecorum, Theodosii regis anno vigesimo quinto, quartoque post synodum impiam a nefario Cyrillo Ephesi coactam
 35 sanctumque Nestorium depulsum, anno quo fuit resuscitatio filiorum Ephesi ¹, ingens terrae motus Byzantii factus est, lapidesque

¹ Sc. septem fratrum dormientium.

e medio muro evulsi desuper urbem constiterunt. Quo perterriti homines, cum deleri penitus urbem arbitrati foras fugissent, cuidam Byzantinae urbis presbytero, Proclo nomine, angeli apparuerunt lingua Graeca concinentes ac dicentes: « Sanctus Deus, sanctus fortis, sanctus immortalis, miserere nobis » ⁵ ¹. Hunc admonuit angelus ut populum in ecclesiam congregaret, eisque audita verba recitaret. Collecto igitur in ecclesia populo *haec* coram clamabat, et illi ter post eum conclamarunt; et quievit urbs, et cessavit terrae motus. Quae cum audita ubique essent, visum est beato huic viro ² ut canon iste ¹⁰ in fine officii diceretur; ut quemadmodum illi tempore afflictionis misericordiam consecuti sunt, ita et nobis Deus hunc canonem recitantibus semper se praebeat misericordem. Petrus

p. 188. Fullo, nescio quis haereticus Severianae sectae, qui *Antiochiaie patriarcha fuit, ad hunc canonem adiecit « qui crucifixus es pro nobis ». Haec causa est quare hoc loco canon ¹⁵ dicatur. Diaconus autem ideo populo praecipit, « vocem vestram tollite et dicite Gloria », quia canon hic ab angelis *cantari* auditus fuit. Et sicut hic corporalis angelus populum iugiter ²⁰ excitat et admonet quidquid faciendum sit, nunc quoque ordinem officii sui persolvit. Quod autem nondum de bemate descendit: hoc quasi in honorem Salvatoris nostri fit; ut ostendat Dominum nostrum in dispensatione eius Ierusalem mansisse usque ad ascensionem. Et statim post canonem istum absolutum, finitur quoque officium vespertinum: nam huc usque ²⁵ vocatur « vespertinum ».

CAPUT XVI.

Quare post « Sanctus Deus » diaconus iubet: « Inclinate capita vestra »? et quare vela ligant?

Aliud iam angelus populum iubet: « Inclinate, inquit, capita vestra », etc., relicto sermone consueto « Oremus, pax ». Et quare hoc? Quia a mundi initio incepta oratio *nostra* perfectam absolutionem in resurrectione accepit; et quia dictus ³⁰

¹ Huic similis traditio a Nestorio laudatur in libro eius nuper in lucem edito, cui titulus *Tractatus Heraclidis* (ed. P. Bedjan, p. 499-500).
— ² Sc. Iṣō'yabh.

est iam canon « Sanctus », qui reconciliationem Dei cum creaturis significat illam, quae per mortem et resurrectionem Christi fuit effecta. Quid autem? Audita est iam oratio nostra, et labor noster bonum finem accepit. Nunc quasi filiis dilectis, qui digni
 5 sunt benedictione, loco benedictionis illius qua Dominus noster apostolis suis benedixit antequam ascendit, angelus ¹ populo *benedictionem* annuntiat, et Christus, sacerdos nempe, vicarius eius, benedicit. Quicumque est ceteris ordine superior hanc benedictionem confert, *voce* quieta recitans super populum et
 10 supplicationem faciens: « Domine Deus virtutum », *etc. Haec p. 189.
 illa supplicatio est, quam Dominus super discipulos fecit atque oravit antequam ascendit. Et ideo iam non dixit *diaconus* « Oremus, pax », quia populo iugiter monere solet misericordiam secreto postulare, ut acceptabilis fiat oratio mediatoris,
 15 qui est sacerdos. Quemadmodum enim homines, cum mediator stat inter ipsos et regem ut necessaria eis iugiter impetret, ipsi tacite opem ferunt. et alii quidem ex ipsis Deum orando, alii aliis suadendo, intercessores fiunt pro mediatore suo, ne confusionem patiatur coram rege: ita et diaconus populum mo-
 20 nere solet ut mediatorem adiuvent, qui petitiones eorum iugiter offert coram Rege Domino, ut sine macula inveniatur in sermone eius. At vero, siquando mediatorem rex ad familiare colloquium admittat, populus, qui una cum illo supplicationem faciebant modo, eum iam ipsi necessarium habent in adiutorem,
 25 quippe is perfecto regis fruitur amore. Ita et nunc, mediator populi auxilio nequaquam indiget, cum ipse familiari Domini perfruatur consortio; et adeptus iam caeli terraeque potestatem, moxque in caelum profecturus, populo benedictionem impertit et effugium de tribulationibus. Et sacerdos, qui est Christus.
 30 *populum* Deo tradit atque committit, ut ipse sit eis custos fidelis.

Ceterum, vela nunc idcirco ligantur, ut notum fiat redemptionem iam impletam esse, eumque ² ascendisse atque ad dexteram sedisse. Et caelum *nunc claudilur*, quod a *tempore*
 35 descensus eius et ab initio dispensationis eius, hoc est a « Tibi Domine », apertum manebat, *angelis ascendentibus et ad eum p. 190.

¹ Sc. diaconus. — ² Sc. Christum, nempe sacerdotem, qui in absidem nunc ascendit et in throno sedet.

descendentibus ac si unum quid essent caelum et terra, Deus-que, qui in caelis est, in terra sederet. Nunc autem Deus, qui in terra *fuit*, ad caelestes mansiones elevatur; et clausae sunt portae caeli.

CAPUT XVII.

Quare hic absoluto officio responsorium (‘ōnīthā) Basilicorum (dē-basilīqī¹) dicunt? et quid sibi vult hoc nomen « Basilicorum »? et quare in festis prius dicunt marmīthas, deinde responsorium?

Quando reges Romani baptizabantur et Christiani fiebant, primus horum fuit Constantinus. Hic vespere ad officium in ecclesiam veniebat; cui patres Graeci cum honorem praestari voluissent, orationemque pro eo in ecclesia offerri, intercessionem pro eo ad finem vespertini officii addiderunt, atque responsorium quo ad thronum eius deduceretur. Et inter hoc responsorium *canendum* cum choris eum excipiebant, et ante eum canentes ad sedem ducebant, versus adhibentes honori eius idoneos. Et hoc in perpetuum *observari* mandarunt. Et appellatum est responsorium « Basilicorum », hoc est regum et rectorum; sic *enim* hoc nomen lingua Syriaca interpretatur. Consideratis autem iis, quae a patribus in Nicaena urbe erant peracta, in illorum vestigiis incedere visum est et beato Iŏyabli; et hoc responsorium praescripsit, sicut et illi praescripserant, et nomen ei « Basilicorum » imposuit. Et cum notum facere vellet hoc responsorium propter reges fideles, non propter infideles, *institutum* — fideles autem sunt qui Christum agnoscunt, — illorum nomine hoc responsorium² vocavit, id est « Responsorium Basilicorum ». Et in vicem regis crucem substituit, *quae hoc responsorio adhibito ad sedem eius deducitur, *id est* a bemate in absidem, quae sedes est crucis. Diebus inter crucifixionem et ascensionem crucem foras deferunt: id est, apostoli nomen *Christi* inter gentes erant praedicaturi, ipso cum eis manente, sicut promiserat: « Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus »³.

Marmīthae, quae in festis adhibentur, ad augendum honorem

¹ I. e. Βασιλική; sed Syri recentiores perperere « regum » interpretantur. — ² Ad verbum, « hoc nomen ». — ³ MATTH., XXXVIII, 20.

festi, ante *responsorium* ponuntur; et locum habent completorii dierum ieiunii et passionis. Et sicut homines ad nuptias quidem voces canticorum et saltationis adhibent, in exequiis vero saltationes et voces tristitiae: ita dum ieiunium passionis observatur, completorium et voces lugubres cantamus: in festis vero cantiones (qīnāthā) et voces iucundas canimus: ut notum fiat utrum conventus noster sine luctu et laetitia ferialiter agatur, an unam aut alteram ex his *notis* prae se ferat, luctum dico aut laetitiam. Sed *sic* potius *exponendum* est: in festis cantiones (qīnāthā) iucundas addimus, uti in nuptiis; in ieiunio passionis completorium vespertino officio adicimus, sicut in exequiis. In dominicis vero, quae neutri horum conveniunt, nihil addimus.

CAPUT XVIII.

15 Quare alii in fine officii dicunt « Pater noster qui es in caelis », alii non dicunt? et *quare* quidam hanc *orationem* sine canone dicunt?

Qui non dicunt ideo, ut dixi, *omittunt*, quia beatus Iſō'yabī nec in initio nec in fine *officii* dici mandavit « Pater noster qui es
20 in caelis », sed *solum* tempore mysteriorum, *quando* cum consecratione *peraguntur* ¹. Qui dicunt « *Pater noster* », pio Timotheo obtemperant. Qui eam sine canone dicunt, sic disputant: Etsi *cum psalmis David canones dicimus, tamen hoc ideo fit p. 192.
quia de vetere *testamento* sunt. Cur orationi « Pater noster
25 qui es in caelis » canon accederet? Ipsa *oratio* melior canone, an canon ipsa melior est? Quod si canon melior est, viluit utique Domini nostri oratio. Si autem haec melior est, utpote magna atque a Rege pronuntiata, sola et sine canone comitante recitetur, quippe ipsa totum officium augeat. Ecce singulorum sententiae.
30

CAPUT XIX.

Quare quotidie ad vespertinum matutinumque *officium* dicuntur responsoria Martyrum; dominicis vero festisque diebus et in ieiunio passionis non dicuntur?

¹ Vide Tract. IV, cap. xv, ubi mysteria per ieiunium passionis sine consecratione agi dicuntur.

Cum patres sancti nos in fide stabiliri vellent, visum est eis ut semper in auribus nostris praedicarentur priorum virorum triumphi, prophetarum, apostolorum ac martyrum, qui fere omnes supplicio interierunt. Item, quia duo olim tyranni simul insurrexerunt, Sapor inquam et Iulianus impius, qui multos propter veram fidem interfecerunt, mandaverunt patres ut tempore officii martyrum memoria celebraretur, ut audientes fideles confortarentur: nec non ut illorum memoria ad sui ipsorum honorem servaretur, et filii spiritales, fideles, eorum orationibus adiuventur. Et si est quisquam qui mala a persecutoribus patitur, a martyribus doceatur, quorum responsoria et commemorationes didicit, et afflictiones suas cum gaudio tolerabit. At cum vidissent *patres* decens non esse si illos in medio officio commemoraremus, quippe hoc viam ab initio mundi et usque ad finem significet, placuit eis ut post officium commemorationes illorum agerentur. Sacrorum vero festorum diebus, ubi illorum Domini dispensatio celebratur: ne admittatur *commemoratio servorum in die honoris Domini sui. Sed neque in diebus ieiunii, cum hoc proelium sit Domini nostri cum Satana, nos quoque una cum eo in praelio simus, ullam commemorationem nisi solam Domini nostri certaminum admittamus; sed id officio adiciamus, quod est passioni magis germanum ¹. Dominicis autem diebus, quae resurrectionem significant, passiones atque afflictiones celebrare non licet.

CAPUT XX.

Quare šurrāyae dominicarum septeno cyclo absolvuntur, sextarum vero feriarum terno, et ferialium dierum bino tantum?

Septemplex honor videtur in dominica comprehendi, qui celebrari dignus sit. Hac die creatio incepit, et lux creata est; eadem testimonii tabernaculum Moysi est constitutum, quod utrumque saeculum significabat; eadem annuntiatus est Dominus noster; ea Salvator noster surrexit; ea Thomam de resurrectione sua confirmavit; ea Spiritus in apostolos descendit; et eadem erit resurrectio nostra. Haec autem sunt, naturae initium (šurrāyā); initium legis, et sacrificiorum quae carnem

¹ Sc. completorium.

emundant; initium adventus Dei in misericordia ad creaturas suas; initium typi saeculi futuri; initium confirmationis eorum qui de resurrectione dubitabant: initium adventus Spiritus ad rudes perficiendos: initium saeculi expectati. Hanc igitur diem
5 huiusmodi honoribus dignatam, variatis, prout idoneae sunt, sententiis celebramus. « Omnes gentes » ¹ et « Magnus Dominus » ², de mundi initio sunt. Ibi angeli gaudio effecti sunt discentes quis esset qui ipsos creasset. « Magnus Dominus » : quia laudibus magnificabant eum *angeli*. « Te decet » ³: *de p. 194.
10 constitutione tabernaculi testimonii, cuius, cum in Israel merneret, oraculis docebantur. Unde et cum ecclesiae consecrationem facimus, iisdem his šurrāyis utimur. « Laudate Deum » ⁴, *hoc est*: Nunc oblationes vestras offerte, o popule Dei. Item, « Misericordiam Domini » ⁵: de conceptione Salvatoris nostri:
15 hic enim psalmus conceptionem memorat, et promissiones David datas. « Dominus regnavit » ⁶ et « Laudate Dominum de » ⁷: — « Dominus regnavit », de resurrectione docet; sicut enim *Dominus* ait, « omnis potestas data est mihi in caelo et in terra » ⁸, ita et hic šurrāya habet, « indutus est Dominus
20 fortitudinem ». Et quomodo « induit fortitudinem » ille, qui ab aeterno fortis erat? Sed verba haec Christo conveniunt, qui surrexit et mortem devicit. « Laudate Dominum de » : angeli qui in honorem eius resurrectioni assistebant, et nuntiaverunt mulieribus eum surrexisse. « In convertendo » ⁹: quia
25 convertit Dominus animum dubitantem, et gaudere fecit; et « repletum est os » discipulorum « risu », quoniam confirmata est resurrectio; et « dicent inter gentes quia magnificavit Dominus », etc.; et « convertit Dominus captivitatem nostram », et mentem nostram de resurrectione eius dubitantem, « sicut
30 torrentes ». « Nisi Dominus » ¹⁰ eundem sensum habet: nisi Dominus stabiliverit mentem nostram dubitantem non stabilitur: et nisi ipse Thomam confirmaverit, discipuli eum confirmare non possunt. Quid autem? « Beati qui non viderunt me et crediderunt » ¹¹: nam hoc sonat « hereditas enim Domini filii
35 sunt ». « Audite hoc » ¹²: audite omnes gentes linguas quibus

¹ Ps. XLVII. — ² Ps. XLVIII. — ³ Ps. LXV. — ⁴ Ps. LXVI. — ⁵ Ps. LXXXIX. — ⁶ Ps. XCVI. — ⁷ Ps. XCVI. — ⁸ MATTH., XXVIII, 18. — ⁹ Ps. CXXVI. — ¹⁰ Ps. CXXVII. — ¹¹ IOHAN., XX, 29. — ¹² Ps. XLIX.

p. 195. loquuntur discipuli, Iudaei advenae ex omnibus linguis. « Auribus percipite omnes inhabitantes terram », etc., « os nostrum loquetur sapientiam, et meditatio cordis nostri » intelligentia Spiritus est: *non sicut vos putatis, sed dicemus vobis parabolam istam quae dicta est a Ioele propheta: « Inclinabo *in parabolam* aures meas », etc. « De profundo » ¹: quando discipuli sacrificabant Domino laudem, et ab eo remissionem petebant peccatoribus, qui convertebantur. « Expectavi Dominum » ²: sed et « Israel quoque Dei » ³ expectet Dominum, « quia ab ipso misericordia » oritur, non per nostram virtutem, « et copiosa apud eum redemptio ». « Super flumina » ⁴ est peccatorum compunctio et fletus, quod in tenebras traduntur, de superna Ierusalem ad flumina Babylonis, quae cupiebant. Sic Dominus noster ait: « Ibi erit fletus et stridor dentium » ⁵. « Cum, inquit, recordati sumus Sion », sedis iustorum, qui per labores suos heredes facti sunt, nos, qui fraudulenter egimus nec laboravimus, peregrini mansimus in terra aliena atque a caelorum regno longinqua; et captores nostri affligerunt nos, quia in vita nostra non rite laboravimus. « Confitebor tibi » ⁶: gratiarum actio iustorum, qui confitebuntur Deo propter regnum quod dederit eis, et psallent ei coram « regibus mundi », eis nempe qui non se fortiter gesserint, et in tormentis comburentur. « Adorabo » in thalamo tuo, « et confitebor nomini tuo propter bonitatem et veritatem tuam », quia respexisti faciem nostram et de corruptione nos liberasti, et quia in veritate iudicasti, et in iustitia iustis et iniquis retribuisti. « Magnificasti super omne nomen Verbi tui », mortem subvertens et Satanam, qui seipsum tuo nomine vocavit. Cum invocavimus te, de abyssi inferorum exaudisti nos, et « multiplicasti fortitudinem » nostram. « Confiteantur tibi », propter redemptionem tuam, « omnes reges terrae », qui morti succubuerunt. Tu solus mortem vicisti, quae omnes reges terrae vicerat.

p. 196. Sed est et alia šurrāyarum distributio, *eorum* qui non ita procedunt, sed « Dominus *regnabit » ⁷ et « Laudate Dominum » ⁸ ultimos faciunt. Et sic disputant: « In convertendo » ⁹ ad re-

¹ Ps. CXXX. — ² *Ibid.*, v, 6 (Pesch.). — ³ Gal., VI, 16. — ⁴ Ps. CXXXV II. — ⁵ MATTH., VIII, 12. — ⁶ Ps. CXXXVIII. — ⁷ Ps. XCIII. — ⁸ Ps. XCVI. — ⁹ Ps. CXXVI.

surectionem magis convenit. Et « Nisi Dominus » ¹, *hoc est*: Dominus ecclesiam suam aedificavit et mortem subvertit. Item, « Audite hoc » ², et qui huic comitatur *psalmus* ³, ad resurrectionis confirmationem conveniunt: ille quidem, quoniam Thomas discipulis, qui *de resurrectione* audierant, ait: Non accipiam a vobis hoc, quod surrexit Dominus noster, nisi manus meae palpaverint eum ⁴: « De profundo » autem, quia auditum est verbum eius, et Dominus noster confirmavit eum. « Super flumina » ⁵: tristitia qua discipuli, magistro suo orbati, affecti sunt. « Confitebor tibi » ⁶: Spiritus qui descendit et liberavit eos. « Dominus regnavit » ⁷: quando mortuos suscitaverit, et omnes liberaverit, et omnia in omnibus factus fuerit Deus. « Laudate Dominum de » ⁸: quia caeli et terra, una concordia, laudabunt eum, cum omnes a morte et inconstantia liberaverit. Et uterque
15 ordo valde convenit, sed prior ille magis.

Šurrāyae sextarum feriarum terno cyclo versantur, quia in sexta feria tria sunt mirabilia facta: creatio Adae, una cum peccato et expulsionem eiusdem; passio Domini nostri et mors eius; et sanatio paralytici per Simonem et Iohannem, quae
20 fuit principium conversionis ab eis effectae. Priores ⁹ sunt « Confitebimur tibi Deus » ¹⁰ et « Deus stetit » ¹¹. « Confitebimur tibi », quia nos esse fecisti ¹²: « confitebimur tibi », quia sapientiam et intellectum dedisti nobis. « Narrabimus omnia mirabilia tua »: nomina quae animalibus imposuimus, et prophetia Adae.
25 Quoniam tempus breve in Paradiso mansit et mandatum transgressus est, « humiliata est terra et omnes habitantes in ea » coram Adam: quoniam propter eum creata erant. « Deus stetit »: iudicium Domini, qui apparuit « et audivit Adam vocem » Domini Dei deambulantis in Paradiso post meridiem ¹³. « In
30 medio angelorum iudicabit » Adam et Hevam, qui cum immortales essent creati, mandatum non servaverunt. Quia non iudicastis in aequitate nec Deo obedistis, sed Satanae: quid ergo? Mortales eritis, et in pulverem revertemini, quia peccastis.

¹ Ps. CXXVII. — ² Ps. XLIX. — ³ Sc. Ps. CXXX (*De profundo*), vide supra. — ⁴ IOHAN., XX, 25. — ⁵ Ps. CXXXVII. — ⁶ Ps. CXXXVIII. — ⁷ Ps. XCIII. — ⁸ Ps. XCVI. — ⁹ Sc. duo šurrāyae sextae feriae eius, quae prima est in hac serie. — ¹⁰ Ps. LXXV. — ¹¹ Ps. LXXXII. — ¹² Ad verbum « nos in existentiam introduxisti ». — ¹³ Gen., III, 8.

Posteriores ¹ *sunt* « Venite glorificemus » ² et « Domine probasti me » ³. « Venite glorificemus », « et psallamus », « et praeoccupemus », « et in psalmis »: quare? Quia Deus rex est. Et cum adeo gloriosus sit, ad nostram tamen redemptionem venit, et in terra fuit, et nos « populus eius » facti sumus. « Domine probasti me »: Verbum, de humanitate sua *loquens*; et quod sine peccatis ambulaverit in mundo: « Domine probasti me », quod non inique ambulavi. Tu vias meas et omnia mea intellexisti; « quia non est mutatio in lingua mea » in omnibus quibus interfui ab initio et usque ad finem, ex quo formasti me donec in sepulcrum posuisti me. « Exaltabo te » ⁴ et « Prope est » ⁵: de signis quae fecerunt apostoli, quae quidem manifeste noscuntur. Primus, « Exaltabo te »: de miraculis quae patrabant; alter, de eo quod invocaverunt eum, et ipse exaudivit eos. De hisce ergo rebus hactenus.

Ad dies feriales quod attinet: cum nullius rei mysterium habeant, his quinque diebus decem dimidia ⁶ praescribuntur, numerus aequus; quibus et duo testamenta comparantur.

CAPUT XXI.

Quare diebus festis ac dominicis non genuflectunt? et *quare* pro « Cum passione et diligentia » dicunt, « Cum gaudio et laetitia »?

Officia omnia typos atque mysteria habent: et hoc in univ-
ersum *dici potest*. Si autem dies sit, quae proprietate aliqua
p. 198. ^a communi ordine distare videtur, aequum est ut aliquid ei
adiciamus, huic proprietati idoneum. Sancti angeli in nativitate Domini nostri gaudium mundo annuntiaverunt. Cum ergo diaconus sit quasi angelus, et angelus haec pastoribus dixerit, dicat et ipse *diaconus* in nativitate *Domini* « gaudium » et « laetiliam ». Item, in epiphania Pater spiritaliter clamavit voce mirifica, et caeli aperti sunt. Et licet hic scriptum non sit angelos gaudium annuntiasse, hoc tamen ideo fuit, quia ipse caeli terraeque Dominus spem et gaudium proclamavit.

¹ I. e., ut videtur, psalmi in sexta feria media adhibendi. — ² *Ps.* xcvi. — ³ *Ps.* cxxxix. — ⁴ *Ps.* cxlv. — ⁵ *Ibid.*, v, 18. — ⁶ Ad verbum « paria », id est quinque psalmi in binas partes divisi.

At post resurrectionem angelus mulieribus dixit: « Scio quia Iesum quaeritis crucifixum: surrexit » ¹; item: « Quare vivum quaeritis cum mortuis? » ² Cur denique non angelus ³ istis verbis gaudium populo denuntiet? Sed et in resurrectione
 5 duo angeli apparuerunt, et gaudium mulieribus discipulisque annuntiaverunt. Et si Deus visitavit plebem nostram et redemit nos, et si in festis potissime redemptio nostra praedicatur: cur non angeli gaudium proclament?

Genuflexio autem deponitur in festis ac dominicis, quia istis
 10 diebus typum agimus redemptionis nostrae a morte, et exaltationis nostrae a terra. Ita et in diebus resurrectionis, donec Spiritus descenderit ¹, hoc ipsum observamus. Quo ostendimur in festis et dominicis a morte erepti super terram elevari.

Sic Deo adiuvante absolvitur tractatus secundus. Et ipsi
 15 Domino nostro, qui venit et visitavit nos in misericordia sua, et a morte redemit, et viam veritatis docuit, et sapientes nos fecit doctrina sua, gloria et honor in saeculum saeculorum. Amen.

Explicit tractatus secundus.

Item, Deo adiuvante, tractatum tertium *incohamus*.

CAPUT PRIMUM.

Quare in nocturno *officio* dominicarum alii in primo cathismate (mau tēbhā) quinque hullālas adhibent, alii sex, alii
 5 septem, alii demum septem marmithas cum tonis (qālē)?

De vespertino officio absolutus est iam, Deo adiuvante, tractatus; fructusque inde, quos invenimus, spiritales collegimus. Et huic quidem rei operam dedimus, finemque adiecimus ⁵,

¹ MATTH., XXVIII, 5, 6. — ² LUC., XXIV, 5. — ³ I. e., diaconus. — ⁴ I. e., usque ad Pentecosten. — ⁵ Ad verbum: « finemque eius reliquimus ».

in secundo tractatu. Ad tertii nunc tractatus initium veniamus; et ea quae in nocturno *officio* observantur, cum mysticis eorum significationibus, ostendamus per virtutem Spiritus, qui est officii sui ordinator in sancta ecclesia.

Nocturni officii, mi frater, multiplex ratio est; et unaquaeque schola in re hullālarum adhibendorum suum exsequitur consilium. Neque enim beatus ipse Iśō'yabh iis obstare voluit, qui ad suum arbitrium *hoc* officium persolvebant. Hoc manifestum est: si regulam imposuisset de hullālis, non potuissent *homines* regulam eius transgredi; sicut nec in re responsoriorum (‘ō n y ā th ā) eius temporis: hoc est vespertini, nocturni, matutinique officii, et mysteriorum. Sed primum cathisma totum, cum responsoriis eius, ad arbitrium scholarum reliquit; neque primum cathisma ullo modo circumscribere voluit. Quod et iure fecit: nam primum cathisma vetus testamentum significat; quo cum mandatis eius ablato, nil curavit quo modo significationes eius mystice exponerentur.

Nonnullae igitur scholae ad hunc modum faciunt: singulis dominicis septem hullālas *adhibent*, prout doctoribus suis visum est. Ex iis autem ipsis, qui septem adhibent, alii ultimos *hull-* 20
p. 200. *lālas* in omnibus *dominicis adhibent, alii medios et ultimos adhibent; alii demum undecumque desumptos adhibent, primorum et ultimorum discrimine neglecto. Item, ex iisdem, qui septem adhibent, alii quinque adhibent in primo cathismate, alii sex. Qui hullālas undique desumptos adhibent, sic dicunt: Tem- 25
pora mundi, praeteritum, praesens et futurum, si prudenter considerantur, unum tempus sunt; et solum quoad nos divisa sunt. In nocturno dominicae *officio*, quoniam per hoc resurrectionem significamus, atque per resurrectionem tempora auferentur, nihil refert unde hullālae *desumantur*: nam totum psalterium 30
infra tempus concluditur. Qui medios et ultimos adhibent, haec dicunt: Ad hoc nobis tempora et hullālae *diversi* opus sunt, ut Domini nostri dispensationem significemus; atque dum unum eius adventum commemoramus, ambo includantur. Dispensationem ergo Domini nostri hullāla « Dominus regnavit » ¹ si- 35
gnificet. Et pulchre alio die medios, alio autem ultimos adhibemus. Qui ultimos hullālas adhibent, sic dicunt: Hullālae

¹ Ps. XCIII.

« ultimi » sunt: et ideo plane novum ¹ *testamentum* significant: nam a tempore passionis Domini nostri incipiunt, et usque ad manifestationem eius de caelo et iudicium et retributionem perveniunt.

5 Sunt tamen qui decem hullālas adhibeant: qui ad hunc modum dicunt: Numerus perfectus sit in hullālis; atque in officio novi *testamenti* incipiamus a tempore Danielis, qui de novo prophetavit. Porro, dum septem in primo cathismate adhibemus, et in altero tres, tres quoque numeri praeclari
10 stabiliuntur: denarius, inquam, qui est summa, et septenarius et trinus, qui sunt partes. Sic singuli disputant, qui huiusmodi dispositiones sequuntur.

*Qui vero decem marmīthas adhibent, hullālarum seriem p. 201. solvunt, et seriem marmitharum tenent. Et in primo cathismate
15 septem adhibent, in altero tres.

Qui septem *hullālas* undecumque desumptos adhibent, canones *interpretationis* de novo *testamento* ² non satis diligenter exquisierunt. Qui medios et ultimos adhibent, satis probabiles sunt; qui autem ultimos adhibent valde convenienter
20 faciunt.

Qui ex septem hullālis quinque in primo cathismate adhibent, sed nil curant de quanam serie sumantur, [sic dicunt]: Quinque hullālas istos pro quinque legis libris ponimus. Post hos cathisma interponimus, et dein novum *testamentum* per
25 cantiones (qīnāthā) significamus; nobis enim nil curae est ut hullālae novum *testamentum* significant, sed cantiones. Et quando duos hullālas cum cantionibus *interpositis* mystice explicamus, unus quidem cum cantionibus suis hunc *primum Domini* adventum, alter vero hullāla novissimum eius adventum
30 significat.

Qui sex hullālas in primo cathismate adhibent, sic dicunt: Per sex hullālas, quos simplices ³ adhibemus, *significantur* sex millia annorum, qui simpliciter de mundo transierunt. Cum vero sex millia annorum supergressi ad septimum pervenimus, quod Domini nostri manifestationem significat, tum
35

¹ Fortasse « finem » legendum est: h. e. *ههنا* pro *ههنا*. —

² Sc. quibus hoc officium de novo testamento mystice intelligitur. —

³ Sc. sine cantu.

demum per unum hullālam cum cantionibus, adventum eius indicamus.

Qui septem ultimos adhibent, quatuor ex eis simplices, et duos cum tonis (qālē) in primo cathismate adhibent; et sic dicunt: Nos initium mundi, novumque et vetus testamentum, 5
unum aevum computamus esse; primos autem Domini nostri dies significamus, quando 'ordinatim' ¹ typos eius recitamus cum cantionibus (qīnāthā); et *primo* cathismate exacto, per hullālam alterius cathismatis *futurum eius adventum gloriosum significamus. Ecce singulorum distributiones: quarum omnium 10
optima, ut mihi videtur, ea est quae seriem hullālarum tenet; quae vero decem *adhibet* satis convenit.

Eam distributionem quae septem habet, nunc exponamus. Quinque hullālae priores locum habent quinque librorum legis. Responsoria (‘ōnyāthā) primi cathismatis, quae ad libitum 15
praecentoris ² *dicuntur*, prophetarum praesagium indicant, qui variis modis de Domino nostro prophetaverunt. Unde haec responsoria secundum cantatorum suorum propositum dicuntur. Thuribulum, quod egreditur, est odor ortus Christi, quem olfaciebant prophetae, ut ait scriptura de Abraham: « Levavit 20
oculos suos, et vidit locum illum a longe » ³. Item Balaam dixit: « Vidi eum, sed non modo: aspexi eum, sed non prope » ⁴. Item David, quasi ipse eum vidisset, de eo narravit; Isaias quoque passionis eius, ac si iam coram depicta esset, historiam enarravit ⁵; et Daniel mysterium eius manifesta imagine 25
vidit. Et sic thuribulum deferunt, quasi ipsius Domini nostri visione per illorum prophetias recreati. Post responsoria, alii non dividunt, sed cantus vigiliae (qālē dhě-šahrā) dicunt; alii šubbāham dicunt; alii denique canonem. Qui non dividunt sic dicunt: Postquam legis ordinem complevimus, prophetasque 30
significavimus, cathismate nobis opus non est; quia inter vetus et novum testamentum nec spatium ullum nec tempus est. Ex iis vero qui dividunt, illi qui canonem dicunt sic exponunt: Šubbāha differatur, ut in secundo cathismate dicatur;

¹ Ad verbum: « cum ordine » (sedhrā); i. e., fortasse, ex libro quodam psalmos exhibente secundum usum liturgicum. — ² Ad verbum: « eius qui incipit ». — ³ *Gen.*, xxii, 4. — ⁴ *Num.*, xxiv, 17. — ⁵ *Is.*, liii.

ut Dominus noster in adventu eius uniusmodi ¹ gloria glorificetur a spiritalibus et corporalibus. Hic autem, dum prophetarum typum exprimimus, canonem dicamus, ^{*}et sermonem p. 203. compositum. Qui šubbāham dicunt, sic disputant: Homines sub
5 vetere testamento constituti in legibus simplicibus ambulabant, et in iis rebus quae *solum* naturae non repugnabant. Quid etenim? « Dilige amicum tuum, et odio habe inimicum tuum » ²: id quod ipsa natura postulat et probat. Et lex mandat, ut fiat purificatio carnalium rerum earum, quae ipsa caro etiam sine
10 lege respuit. Si ergo lex simplex est, simplex sit et symbolum eius. Pulchrum itaque est, ut šubbāha in primo cathismate dicatur. Tešbōhtam quoque de Gazza dicunt, non quae Hudhrae regulis subditur.

Post haec accedit diaconus, qui Michaelis locum implet, et
15 stat in ordine, ut mos est eius, populumque et *corporis* habitum et petitionis *formam* docet. Et quoniam assignatum ei ministerium iam absolutum est, accedit cum grege suo ut eos, semel misericordiam adeptos, alteri tradat dispensatori. Et postquam « pax » proclamavit, ministerium suum alii ³ tradit,
20 et populum sedere iubet. *Sessio haec est* tempus quo *Israelitae* Babylone degebant; et mulieres, quae *nunc* cantant, sunt Babylonii, qui dominabantur eorum. Et sic Babylone manent, donec Gabriel ad Danielelem venerit, eique ostenderit seipsum iam auctoritatem suscepisse.

25

CAPUT II.

Quid significat alterum cathisma? et quare quidam cum tonis (qālē) marmutharum unum *dumtarat* hullalam adhibent, alii plures, alii demum nihil aliud praeter cantus vigiliae (qālē dhē-šā hrā)?

30 Hic quidem: ut in fine prioris cathismatis, *ubi* sermonem nostrum reliquimus: Gabriel angelus Danieli apparuit. Quo tempore enim Babylonii potestatem in Israel habebant, ille supplicationi instabat. Quod dicit diaconus: « Surgite ad ora-

¹ Ad verbum « simplici »: šubbāha enim sine cantu dicebatur, ut mox apparebit. — ² MATTH., v, 3; cfr. LUC., xix, 18. — ³ Sc. alteri diacono, « Gabrieli ».

p. 204. tionem » : hoc illud est, quod Gabriel Danieli dixit: « Surge, vir *desiderii, pax tibi » ¹. Oratio sacerdotis est sermo cum Daniele a Domino habitus. Hinc *alterum cathisma* cum psalmis incipit, sive cum tonis, sive simplicibus: quod et iustum est; cum enim Domini nostri adventus prope sit, parvum ei initium faciamus, et sensim augeamus. Rursum, alio modo: si duae Christi revelationes figurantur, carnalis, inquam, haec et altera illa: ad revelationem hanc carnalem *significandam* tres marmithas adhibeamus de hullāla simplici; ad novissimum eius adventum *significandum*, tres marmithas cantuum vigiliae. 10
Ideo autem in fine priorum illarum trium cantionem (q̄ntā) magnam cantant, quia nos, dum in hoc mundo sumus, in Dei cultu cum cantionibus et obsequiis versamur; in futuro autem saeculo homines nec loquela nec cantionibus opus habebunt; sed simplici modo se habebunt, Deum sine verbis labiorum 15
laudantes. Angelis quoque illis, qui loquela utuntur, crassitudo auferetur, et scient quid sit in cordibus invicem, et naturam subtilem sibi acquirent. Et demonstratio sermonis nostri ab eis *venit*, qui adeo bene vivunt, ut secreta sine verbis scire mereantur. Elias propheta, dum zelo ardebat in reges Israel ini- 20
quos, Achab et Iezabel, qui iniquitatem in Deum faciebant et populum idolis servire cogeabant, necdum mens eius expedita erat a vexatione iniquitatis, quam *fieri* videbat, non potuit corde cognoscere quando fieret. Cum igitur Dominus Achab increpare voluisset, venit angelus et voce eum docebat, quid 25
diceret ad Achab. Et per hoc, quod *sic* eum docuit, ostendit quia propter labores quidem eius dignus erat cui secreta revelarentur; sed quoniam nondum mundata erat conscientia
p. 205. eius a turbulentis *zeli cogitationibus, revelatio in corde eius fieri non potuit. Eliseus ² quoque, dum adhuc negotiosus cir- 30
cumambulabat, et apud reges aditu fruebatur, simili vexationi erat obnoxius. Cuius rei hoc sit exemplo: cum Sunamitis honorem ei deferre vellet, interrogavit eam, num aliqua causa esset ei apud regem *agenda*. Cogitationibus enim de regibus atque iniuriis *eorum* vexatus, nondum intellexit curam sibi 35
ab illa honor deferretur. Et quamvis rebus divinis esset de-

¹ Cf. DAN., x, 19. — ² Cf. APHRAATES, *Demonstratio* vi, 16: ed. Parisot, col. 300.

ditus, cum tamen populo ac rege familiariter adhuc uteretur, mortuo Sunamitidis filio qua ratione illa ad se veniret, scire non potuit; unde et de puero interrogabat, dixitque insuper: « Dominus abscondit a me, et non ostendit » ¹. At postea, cum
 5 seorsum se recepisset, et solus in cella sederet: quid? « Vidi-
 stis, inquit, quando misit contra me hic filius meretricis, au-
 ferre caput meum » ²; item: « Vade, dic regi quia cras erit
 abundantia »; et cum vir ei incredulus maneret, ait: « Ecce
 tuis oculis videbis, sed non comedes ex ea » ³. Ad Giezi quoque
 10 *dixit*: « Cor meum ostendit mihi, quando vir de curru obviam
 tibi descendit » ⁴. Denique viri sancti, qui mundo declinantes
 solitarii manent, et spiritaliter vivunt, futuri saeculi res intuitu
 quodam *mystico* percipiunt. Et quemadmodum prophetae ex
 parte atque per similitudines Christi ortum videbant, ita et hi
 15 ex parte docentur de rebus gloriosis, quae in futuro saeculo
 retribuentur. Futurum ergo saeculum eiusmodi esse cogitemus,
 ut creaturae ibi rationales verbis uti non indigeant. Ita quoque
 et cantiones (qīnāthā), quae primum eius adventum signifi-
 cant, — in fine marmitharum fiunt modulationes ⁵ et cantio-
 20 nes; ut per cantiones gaudium adventus Domini nostri signifi-
 ficemus, et per tonos (qālē) et canones ostendamus nos prius
 per res carnales exercitari debere. Cantiones autem cantuum
 vigiliae tonos *habent* simplices et quietos, sed valde prolon-
 gatos: per quod significamus, *laudis praedicationem nostram
 25 in futuro saeculo quietam fore et simplicem.

p. 206.

Illi vero qui carnalem Domini nostri adventum cum vetere
 testamento in primo iam cathismate celebrarunt, alteram nunc
 salvatoris nostri manifestationem figurant. Et per sessionem
virorum et stationem mulierum *docent*, fore ut in adventu
 30 Filii perditionis ecclesia humilietur, daemonum autem potestas
 praevaleat, quae Aegyptiorum *potestati* respondet. Filius per-
 ditionis est velut Pharaos; Eliae adventus velut Moysi; dispu-
 tatio *Eliae* cum eo est disputatio Moysi cum Pharaone. Quod
 Filius perditionis confutandus sit, *hoc est*: quo modo Pharaos

¹ II (IV) *Reg.*, IV, 27. — ² *Ibid.*, VI, 32. — ³ *Ibid.*, VII, 1, 2. —
⁴ *Ibid.*, V, 26; cf. V, 21. — ⁵ Syr. kurrāḥē: ad verbum « cellae »;
 sed technice usurpari videtur in re poetica (cf. *batū*, *tar'ā*), vel mu-
 sica. Vide infra p. 169, ubi eadem vox « modulationem » musicam
 significare videtur.

confusus est, et populum dimisit. Occisio primogenitorum: *id est* daemonum, qui sunt primogeniti creaturae, qui et confundentur et in tenebras eicientur. Ascensus filiorum Israel *hoc est*: gentes de post Filium perditionis convertentur, et ab Elia baptizabuntur. Mare, columna nubis divisum, revelatio est Domini nostri in lumine. Quod Moyses baculum suum elevavit, *hoc est*: crux Domini nostri ante eum ventura est in manu Gabrielis; et tunc fiet resurrectio: sic enim Moyses *prius* baculum suum elevavit, deinde mare divisum est. Divisio maris est inferni divisio. Quod populus per siccum transiit, hoc est: mortui ab inconstantia immunes resurgent. Submersio Pharaonis, et confusio Aegyptiorum, et laetitia Israel, et victoria Moysi, sic se habent: per Pharaonem significatur Filius perditionis, qui periturus est; Aegyptii, qui a filiis Israel decepti confusionem passi sunt, et postea eos eiecerunt, similitudinem gerunt compunctionis malorum, cum viderint bonos trans mare huius mundi traiectionis, atque a malis liberatos, qui eorum in hoc mundo dominabantur. Cantus quoque vigiliae tres tubas figurant, in Salvatoris nostri adventu *sonandas*. Responsoria (‘ōnyāthā) sunt revelatio Domini nostri, et mortuorum resuscitatio, et iudicium futurum. Canon, vel šubbāḥa: reprehensio a iudice cum creaturis habenda. Tešbōḥta: gratiarum actio iustorum. *Litaniae: supplicatio peccatorum.

Illi vero qui septem *hullālas* in primo cathismate *iam* adhibuerunt, et tres in secundo adhibent, sic dicunt: Septem priores de creatura *docent*, quae per septem dies condebatur. Item, postquam Noe in arcam ingressus est, per septem dies factum est diluvium; et postquam de Aegypto exierunt filii Israel, donec per mare transierunt, septem dies fuerunt: *septem* azy-morum diebus testibus. Rursum, alio modo: hullāla primus, de creatione Adae est; hullāla secundus, de tempore Noe; tertius, de tempore Abrahae, dum Deum cognoscebat; quartus de Moyse, nec non de redemptione populi; quintus, de tempore David; sextus, de regressu e Babylone; septimus, de tempore Iohannis. Responsoria: baptismum Domini nostri, eiusque dispensatio. Šubbāḥa: dispensationis eius eventus, ubi corpus suum et sanguinem tradidit. Tešbōḥta: ubi in cruce glorificatus est. Litania: supplicatio discipulorum. Mulieres quae canunt: tyranni, qui potestatem adepti sanctos apostolos occiderunt.

Statio *virorum* ad alterum cathisma: laetitia ecclesiarum, et conversio gentium. Hullāla primus *alterius cathismatis*, simplex, vel etiam cum cantione (qīntā): laudes, quae Deo ab ecclesiis offeruntur. Hullāla secundus: *tempus* a baptismo Constantini usque ad adventum Domini nostri. Marmītha cantuum
5 vigiliae: tubae: cum ceteris, quae supra exposita sunt.

Illi, quos supra memoravimus, qui decem marmithas adhibent, septem cum tonis et tres cum cantibus vigiliae, nec simplicem *marmītham* adhibent: sic ratiocinantur: Cum virtus
10 divina nobiscum locuta sit, et nota fecerit nobis secreta ab aeterno: haec *secreta* per cantiones (qīnāthā) significamus, per marmithas vero mundi cursum. Et infra decem marmitharum praeclarum numerum, decem ordines *rationalium *crea-* p. 208.
turarum concludunt, novem videlicet spiritales, et ordinem
15 humanum unum. Divisio in septem atque tres *haec est*: in numeros a vetere et novo testamento laudatos dividunt. Ad primum cathisma ideo septem *adhibentur*, quia lex septenarium numerum in honore habet; ad secundum cathisma tres, quia
20 trinum numerum novum testamentum laudat. Item, prima marmītha de Adam est: secunda, de Noe; tertia, de Abraham; quarta, de Moyse; quinta, de David; sexta de Zorobabel et Iesu filio Iosedec: ideoque haec marmītha iugatis *partibus* ¹
utitur, quia duarum *personarum* vice fungitur; septima est vox Iohannis.

25 Similia in cantionibus (qīnāthā) invenies, si prudenter tractaveris. Prima, « Beatus vir » ², quieta est et mera ³. Sunt autem qui quiete quidem recitent, sed protrahant quoque. Et sic per *vocis* demissionem humiliationem Adae exhibet; et per protractionem *ostendit* eum diu in hoc mundo vixisse.
30 Qui hanc *cantionem* meram adhibent, *id* propterea *faciunt* quod Adam gloria Creatoris sui nudatus fuit. — « Verba mea *auribus* percipe » ⁴, est priori germana; sed festinat aliquantulum. *Priori* germana est propter illud, « terra Kabūli », quod *verbis* « pervenit Noe » respondet. Festinat aliquantulum,
35 quia non tam diu homines iam in hac vita manebant quam antiqui. — Tertia, « Domine, Dominus noster » ⁵, protracta

¹ I. e., psalmis dimidiatis. — ² Ps. I. — ³ Syr. šēḥī mā id sonat quod gr. ψαλμός. — ⁴ Ps. V. — ⁵ Ps. VIII.

est et moesta. Sed cum finis versiculi (pethgāmā) et hullālae¹ eius in altum desinat, hoc ad tempus beati Abrahae *referendum est*, qui gradatim ex naturali creaturae conditione provectus, Creatorem suum agnovit, et *propter hoc* laudatus est. Itaque per protractionem eius *significat tempus* 5
quo *Abraham* in statu naturali Deum respiciebat noveratque. Per moestitiam eius *significat tempus* quando Deum cognoscebat et supplicabat. Quod in fine insurgit, *hoc est*: Deus exaudivit eum et exaltavit eum. Quod hullāla eius in altum desinit, *hoc est*: terra ei bona data est. — Quarta, « In Do- 10
p. 209. mino confisus sum »². Haec de tempore *Moysi est; et finis eius cum supplicatione concluditur, et in initio eius festinat. Et hullāla eius demissior incipit, sed in altum insurgit. Per festinationem initii eius, *significatur* festinatio³ signorum *Moysi*; per supplicationem in fine, *significatur* redemptio 15
Israel, qui clamaverunt ad Deum, et per mare transierunt, Pharaone demerso. Hullāla, qui quiete incipit, et *postea* insurgit, de populo est, qui in infirmitate incipiebant, sed mox roborati sunt et exaltati. — Quinta, « Domine quis »⁴. Initium *eius* demissum est et planum; finis autem insurgit; et 20
hullāla eius in altum excitatur, nec descendit: *quibus significatur* David « de post gregibus » electus, statim post Saulum regnasse, promissumque accepisse « thronum eius in aeternum permansurum ». Per initium eius, quod festinanter sed leniter 25
cantatur, *significatur* initium electionis eius; per finem versiculi *significatur tempus* quando regnabat et in honore erat. Hullāla est promissio ei data, quod in regno regnaret in aeternum. — Sexta, « Diligam te Domine »⁵. Haec iugatis *partibus*⁶ adhibetur. Uterque versiculus parem habet lenitatem; sed in fine alterius supplicatio fit. Hullāla demissus et 30
supplex est. Iugatis partibus *utitur*, quia de duabus personis praedicat, Aggaeo et Zacharia; qui et ipsi de duobus prophetarunt, de Zorobabel et Iesu filio Iosedec: illum quidem regnum restitutum, hunc sacerdotium. Et sicut finis primi *versiculi* insurgit aliquantulum, ita primum sacerdotium *breve* 35

¹ « Hullāla » hic non tam divisionem psalterii significare videtur, quam *Alleluia* in fine dicendum. — ² Ps. XI. — ³ I. e., crebritas. — ⁴ Ps. xv. — ⁵ Ps. xviii. — ⁶ I. e., psalmis dimidiatis.

tempus mansit: secundum vero *sacerdotium* est Domini nostri. Finis secundi *versiculi* demissus est et supplex, quia semen regni humiliandum erat sub sacerdotio usque ad tempus Domini nostri. Hullāla supplex est et moestus, quia sic *fili*
 5 *Israel* in potestatem gentium tradendi erant, et victores modo, modo victi, Deum iugiter erant supplicaturi. — Septima, « Caeli enarrant » ¹, multum differt ab omnibus quae praecesserunt; finisque eius atque hullāla in altum desinunt. Sic Iohannis *conceptio in sancto sanctorum originem cepit, a p. 210.
 10 parentibus senescentibus atque honestis; et ipse ab angelis est educatus; et novi testamenti initium fecit. Quod finis eius in altum desinit, cum modulatione (kurrāḥā) protracta: *id propterea fit*, quod etiam Dominum suum *Iohannes* baptizavit. Unde et quidam hic responsoria dicunt, alii vero non dicunt.
 15 Qui non dicunt šubbāham substituunt, qui totam dispensationem significat: et tešhōḥtam, paschatis et iudicii ² *indicem*: et litaniam, *quae significat* crucifixionem et petitionem latronis, et ipsius Domini nostri petitionem pro crucifixoribus, ut apud vespertinum officium indicavimus. Ad cantus vigiliae quod at-
 20 tinet: quod mulieres cantant, hoc, ut supra diximus, tempus *significat* Filii perditionis.

Sunt autem qui dominicis diebus tres hullālas ad nocturnum officium adhibeant; et hi feria secunda ab initio psalterii incipiunt, et dominica absolvunt. Et sic dicunt: Hebdomada
 25 integra est mundus totus, hoc est sex millia *annorum*, et resuscitatio resurrectionis. Itaque septimam psalterii partem quotidie adhibemus. Et dominica die ultimos hullālas adhibemus, qui resurrectionem significant, quae die dominica futura est.

30 Monasteria autem solitariorum, qui se Deo dedicaverunt, sic faciunt: ad completorium die dominica novem *hullālas* adhibent, et in nocturno officio duodecim. Post quintum hullālam completorii dividunt; et dicunt responsoria vespertini officii feriae sextae praecedentis; et quatuor hullālas adhibent:
 35 [et dicunt responsoria nocturni officii sextae feriae praecedentis] ³. In nocturno officio quinque hullālas adhibent; et di-

¹ Ps. XIX. — ² I. e., ut videtur, iudicii Domini nostri coram Pilato.
 — ³ Haec, vel his similia, in utroque codice desiderari patet ex consequentibus.

cunt responsoria quae ad evangelii lectionem dicuntur; deinde quatuor *hullālas* adhibent, et dicunt responsoria primi cathismatis ecclesiae; deinde dividunt, et stantes adhibent duos *hullālas* simplices, et unum cum cantibus vigiliae; et dicunt

p. 211. responsorium. Et hoc eis consilium est *officii: quinque hullālae priores sunt quinque legis libri; per responsorium vespertini officii feriae sextae praecedentis, testamentum praeteritum significant; quatuor posteriores *hullālae* completorii, quatuor regimina sunt, id est regimen in deserto, regimen Iesu filii Nave et iudicum, et regimen Samuelis et Saul. Cum respon-

soria dicunt nocturni officii feriae sextae praecedentis ¹, ostendunt se iterum testamentum illud praeteritum significare: aetate tamen recentiore quam ante. Per canonem quem dicunt, reiectionem Saul significant: quod iuste sit reiectus. Tešbōhtā est electio David. Ex quinque hullālis prioribus nocturni officii, alius de tempore David est; alius de Salomone; alius de regibus Israel et Iudae usque ad Ezechiam regem, ubi in captivitatem ductus est Israel; alius de Ezechia et Iosia; ultimus autem de tempore captivitatis. Et dicunt responsoria interpretationis evangelii: id est, verba Gabrielis ad

Danielem dicta, quae dispensationem evangelii et manifestationem Christi significant. Ex quatuor qui sequuntur, alius est de tempore regressus, alius de Maccabaeis, alius de sacerdotibus, alius de tempore Iohannis. Et responsoria dicunt primi cathismatis ecclesiae, quae adventum Salvatoris nostri significant. Canonem quoque et šubbāham et tešbōhtam dicunt, secundum supra scriptum ordinem. Et hic divisio fit cathismatis. Cum ipsi solitarii per hanc conversationem suam ultro seipsos mundo mortificaverint, ut evangelicorum praeceptorum vitam praeclaram vivant, cathisma hoc voluntarium est. Neque mulieres cantant; sed lector legit, qui eos de huiusmodi conversatione sancta adhortetur. Et mox surgunt, ut ea quae ad

p. 212. novum *testamentum* pertinent figurent. Et hullālam, *quem primum adhibent, coenobium eorum significat, et officii dispositionem quae in eo est; hullāla secundus *significat tempus* postquam de coenobio liberati sunt, quando spiritali atque divina conversatione exercitantur, donec divinam revelationem

¹ Vide quae supra supplevi (p. 169, l. 35).

mereantur. Hullāla cantuum vigiliae *ita se habet* ac si quis, post solitariam vitam exactam, naturali corporis sui morte mortuus resurrectionis vocationem expectaret: et totum significat quod tunc agetur: ut supra de resurrectione monstratum est. Sic denique nocturnum officium singuli ecclesiae ordines persolvunt.

CAPUT III.

Quare praecepit sanctus Išō'yabh ne post ultimum cathisma mulieres cantent: sed ut hymnum (mēm rā) dicant *viri?* et
10 quid significat officium matutinum?

Quoniam mundus iam transiit, novusque ordo initiatur, requies scilicet regni caelestis: regnum enim per tešbōhtam significatur, quia gaudium eorum *qui ibi sunt* hoc est, laudis praedicatio ¹ eorum: ita et nunc typice agunt: loco mulierum, quae
15 per singula cathismata potestatem habebant, minora significantes, robusta iam virorum dominatio adest, quae doctrinam ² sanctam tradit. Per cantionum (qīnāthā) multa variaque genera significantur mansiones regni caelestis. Et quamadmodum omnia quae ibi sunt, perfecta sunt secundum genera sua, nec est ibi
20 minus aut maius: ita et versiculi huius hymni (mēm rā) ³ae- p. 213.
quales sunt. Nam omnes *ibi*, homines et angeli, quamvis multi, in una statura perfecta aequales sunt; nec quis ibi aut procerus aut brevi statura erit, nec senex nec iuvenis; sed omnes unius staturae perfectae erunt, secundum similitudinem staturae
25 Christi ³; diversi autem erunt inter se diversitate generis, non tamen statura sed gaudio praestabunt. Et ideo, cum omnes hymni versiculi aequales sint, cantiones (qīnāthā) diversae sunt. Et in hymni initio *sacerdos* (?) dicit ⁴ responsum ('unnāyā), et *ceteri* ei respondent, utpote amore et scientia perfecti, sicut et ipse. Et sic cantiones suas peragit usque ad
30 saeculum futurum; ut mox aliud officium mystice persolvant. Deinde toti populo, cuiuscumque sit aetatis, benedicit, omnes secum regni coheredes esse agnoscens, eo quod per baptismum sanctificati sint.

¹ Syr. *tešbōhtā*. — ² I. e. hymnum didacticum, seu *mēm rā*. — ³ Cfr. *Eph.*, iv, 13. — ⁴ Codd. « dicunt »; vide quae sequuntur.

Mox ad matutinum officium ¹ surgunt; et ad canonem consuetum denuo revertuntur ². Ait autem beatus Išō'yabh: « Episcopus et presbyteri sedent in bemate ³, et hymnum (mēm rā) audiunt ». Per quod ostendit episcopum, velut ipsum Dominum nostrum, in summa felicitate sedere; sacerdotes vero esse quasi sanctos, qui *Christo* servierint? hymnum autem esse retributionem bonorum et malorum in iudicio decretam.

Quid autem de psalmis matutini officii? Primus, qui decem versus habet: de creatione Adae, nec non de decem generationibus quae fuerunt usque ad diluvium. « Qui habitat in adiutorio » ⁴, de tempore Noe est: disce ex versiculorum serie: namque in protectione et in umbraculo Dei habitat a diluvio *securus*: cum ceteris versiculis, qui eandem rem indicant. « Benedic anima mea » ⁵: de beato Abraham. « Laudate servi » ⁶: de tempore beati Moysi, omniumque prophetarum qui fuerunt post eum. Quidam post « Benedic anima mea » dividunt, alii minime. Qui non dividunt, haec dicunt: Initium legis apud Abraham fuit, atque a promissionibus et circumcissione, et ceteris: at duo initia legis facere non debemus. Qui orant, sic dicunt: Etsi promissio et circumcisio apud Abraham fuerunt, 15
p. 214. sed lex et mandata et tabernaculum testimonii *nondum erant; haec enim per Moysen instituta sunt. Et Moysi ergo initium faciamus. Et utrinque sat bene disputatur; ii vero qui dividunt potius faciunt.

Nunc autem, quid? « Ad finem, inquit, *huius* psalmi egreditur episcopus; et omnia lumina accenduntur; et ipse episcopus orat et incipit: « Dominus regnavit » ⁷. Hic psalmus adventum Domini nostri in mundum significat: id quod et factis implent, lumina augentes. Et episcopus, qui egreditur, est vice Domini nostri; et ante eum lumen *venit*, quia ipse *Dominus* lumine 30
manifestationis suae omnibus illuxit; et omnis generis mirabilia facta sunt: [Pater de] caelo clamavit, Spiritus descendit, angeli iubilabant. Quid autem? In bemate stat ⁸: in loco ubi

¹ Officium in festis adhibendum hic describitur; vide MACLEAN, *East Syrian Daily Offices*, p. 165 seqq. — ² I. e., ut videtur, ad eum officii ordinem qui ab omnibus eodem modo observatur. — ³ Sic codd.; sed « in abside » procul dubio legendum est. — ⁴ Ps. xci. — ⁵ Ps. civ (vide MACLEAN, *op. cit.*, p. 166). — ⁶ Ps. cxiii. — ⁷ Ps. xciii. — ⁸ Codd. « stant ».

Dominus noster dispensationem egit, id est in Ierusalem: et cum eo clerus totus. « Laudate Dominum de caelis » ¹: ascensio Domini. « Cantate Domino canticum » ²: adventus Filii perditionis et Eliae. « Laudate Dominum in sanctuario eius » ³:
 5 tubae in resurrectione *sonandae*, nec non resurrectio, et adventus Domini nostri. « Laudate Dominum omnes » ⁴: resurrectio et renovatio *creaturarum* rationalium. Responsorium (‘ōnīthā) matutinum: iudicium Domini nostri cum creaturis. Et hic vela revolvunt, et thuribulum egreditur. Quod vela re-
 10 volvunt, *hoc est*: in Salvatoris nostri iudicio omnia patebunt, nec quidquam occultum coram eo manebit. Thuribulum quod egreditur est misericordia, quae erga omnes rationabiles *creaturas* exhibebitur. Quidam ante responsum dividunt, alii non dividunt. Qui dividunt, sic dicunt: Resurrectio est redemptio
 15 communis iustorum et peccatorum. Sed non ita erit iudicium: iusti enim *ibi* fulgebunt, peccatores torquentur; neque aequales erunt in iudicio. Iure ergo inter resurrectionem et iudicium dividimus, quia non unam *rem agimus, sed duas. Qui nec p. 215.
 orant nec dividunt, haec dicunt: Cum *venerit* resurrectio, tunc
 20 et iudicium simul aderit; nec ullum ibi [aut tempus] aut intervallum erit; nam ad hoc resurgunt, ut iudicentur. Qui vero orant, sic disputant: Si quoniam ad hoc resurgunt, ut iudicentur, idcirco *resurrectionem et iudicium* unum quid ducis esse; cum etiam ad hoc moriantur, ut resurgant, haec quoque
 25 unum esse cogita. Attamen inter eos non multum interest. Cum autem in festis ac dominicis septimus psalmus, « Cantate Domino canticum novum » ⁵, non dicatur, concordant inter se interpretes, hunc duabus de causis non dici: primo quidem, quoniam dominica Domini nostri adventum significat summam-
 30 que gloriam et pulcritudinem prae se fert, non decet in ea diem adventus Filii perditionis significari; huius itaque typus de serie deleatur. Item, altera causa: quoniam rex ⁶ ad officium egreditur, et *psalmus* ille haec habet, « ad alligandos reges eorum in compedibus, et honorabiles eorum in catenis
 35 ferreis »: non dicunt haec verba coram rege.

Ad orationes quod attinet, quas ante « Laudate servi » et

¹ Ps. CXLVIII. — ² Ps. CXLIX. — ³ Ps. CL. — ⁴ Ps. CXVII. — ⁵ Ps. CXLIX; qui septimus est in matutino officio. — ⁶ l. e., episcopus.

ante responsorium orari praecepit Iſō'yabh: cum ad ultimum psalmum non dicatur « Gloria », interpret ille Bar Lipheh haec dicit: Quoniam psalmus ille resurrectionem significat, Patris et Filii et Spiritus sancti ibi mentionem fieri non oportet, sed solum unius Dei, sublata iam a nobis hypostasium (qĕ-
n ō m ē) atque proprietatum agnitione, genitoris, inquam, geniti
et procedentis. Et Deum *ibi* unum confiteri noverimus, nec
p. 216. geniti gignentisque rationi subiectum. Equidem vero, *do-
ctores qui huic *interpretationi* assentiunt, nescio qua ratione
eam recipiant. Estne talis nunc divinitas, qualem confitemur et
intelligimus, hypostases Patris et Filii et Spiritus, an non? Quod
si non talem esse dicendum nobis est; mentitus est ergo nobis
quisquis hoc dixit, nec veritatem ostendit, sed errorem. Sed
et Christus homo merus *evaserit*. Si autem verum est quod
confitemur, naturam divinitatis hodie in tribus hypostasibus
existere, numquid illo *resurrectionis* die hoc, quod notum est ¹,
auferetur? Cui auferetur? ipsi *divinae* naturae, an nostrae
scientiae? Et si *divinae* naturae auferetur, Deus ergo muta-
tus fuerit; sed et mutatio eius in minus fuerit, e tribus nempe
in unum, sublata iam genitoris, geniti et procedentis ratione.
Quid igitur sentiendum nobis, quid cogitandum est? Num hoc,
quod hodie *non nisi* quoad nos genitoris et geniti rationem
habet? At quoniam nos mutandi sumus: et ipse hoc titulo pri-
vabitur. Nam si ita se res haberet, sublata semel nostra natura,
nec ipse *Deus* naturales proprietates haberet. Et ecce, ad crean-
dum nos hoc satis causae fuisset Creatori, ut per creaturam
nostram genitor evaderet. Et tandem Arium salvere iubeamus,
eique acquiescamus, solum Patrem aeternum, Filium et Spi-
ritum creatos et nos confessi: quod et iuste et sine ullo dubio
credendum esset. Sed neque ipse Arius temporales illos, Fi-
lium et Spiritum, docet esse perituros. Et quo pacto cum nos,
quamvis corruptibiles, permansuri simus, illi, qui Creatores
nostri sunt, destruentur? Si vero Pater est sua natura genitor:
Verbum ab eo sine tempore genitum, cur non sublato tempore
maneret? Item, alio modo: utrum Deus Verbum in homine ex
nobis *desumpto* resurrectionem facturum est, an homo merus?
p. 217. Et si Christus resurrectionem facturum est, id est *Deus Ver-

¹ Ad verbum: « hacc scientia ».

bum simul et homo, quo pacto filiatio Resuscitatoris cessaverit? Si autem filiatio non cessaverit, permanebunt et paternitas et processio. Si forte vero hoc non dicis, altera *dilemmae* pars evitari nullo modo potest: nempe nostram hypostasium cognitionem ita esse auferendam, ut unicam *divinitatis* naturam
 5 solum agnoscamus. Si autem hoc fiet, scientia perfecta nequaquam dabitur nobis: imo vero et praesens haec scientia a nobis auferetur; et resurrectio nobis in causam damni cedit. Sed huiusmodi homini quid dicam nescio, qui dum occulta assidue
 10 investigat, a manifestis claudicat. Disputatione ergo relicta, ad sermonis nostri seriem revertamur.

Responsorium (‘ōnīthā), inquit, iudicium est. Tešbōhta, « Lux orta est », et « Lumen ortus eius »: praemium et gaudium iustorum. « Benedicite omnia » ¹: omnes creaturae, quae
 15 Deum omne in omni esse agnoscent, et ex omni ore recta confessione confitebuntur. Et cum in canone dicatur, « et rectum iudicium iustitiae eius »: *in hoc* omnes simul, iusti et impii consentient. « Laus Deo »: duplex laus (tešbōhta) iustorum; quia praesentis *vitalis* angustiarum obliti, et in gloria absorpti,
 20 summo opere gaudebunt. Canon « Sanctus » est officii obsignatio. De « Pater noster qui es in caelis », sicut iam diximus *sentendum est*. De matutino officio hactenus.

CAPUT IV.

Quid significat officium dierum ferialium, hoc est vespertinum, nocturnum et matutinum? et quare diebus ferialibus episcopus ad officium non egreditur?

Vespertinum officium, quoniam *res gestas* usque ad passionem, resurrectionem et ascensionem Domini nostri significat, quae *omnia* in hoc mundo peracta fuerunt, secundum ordinem
 30 (sedhrā) *mutabilem* ² persolvitur. Nocturnum vero officium, quod *dominiciis diebus, ut diximus, et hunc mundum et resurrectionem significat, beatus Išō‘yahb unius *formae* voluit esse. Officium autem quod ferialibus diebus usurpamus, illud esse *voluit*, quod in dominica praesentem mundum significat ³. p. 218.

¹ Dan., III, 57. — ² Vide tract. II, cap. xx (ad init.). — ³ I. e., ut videtur: officium feriale eam significationem habere, quam et partem dominici officii quae hunc mundum significat.

At vero, alii unum hullālam adhibent, alii tres, alii quinque. alii septem. Qui unum hullālam adhibent, sic dicunt: In eo quod naturam spectat, *totum* mundum unius esse rationis putemus. Omnes homines, quamvis multi, fideque ac confessione diversi, secundum hanc rationem, hoc est secundum naturam, aequales sunt. Nulla est enim confessio aut fides hominum quin iniustos et raptores et fures reprobet, cum *ceteris* vitiis omnibus, quae damnum inferunt naturae. Etsi enim fornicationem non omnes paribus damnant iudiciis: tamen apud omnes ille laudatur qui castimoniam servat. Similiter et de iis omnibus quae naturae necessaria sunt, de cibo, de coniugio, de honoris appetitu *dicendum est*: haec omnes expetunt. Sed quoad religionem diversi sunt. Et hoc inter eos interest: alii veritatem de Deo confitentur, alii negant. Nos autem, qui veri sumus in confessione nostra, et scripturarum veritate ab istis separamur, in rebus vero naturalibus cum eis participamus, legi naturae versus *psalmorum* applicamus; sed et huic legem scripturarum adicientes, hullālas dicimus: ut versus pro natura stet, hullāla pro lege scripturarum. Et sic 'per versus et hullālam naturam et scripturam significemus; absoluto autem hullāla significemus ¹ adventum Salvatoris nostri, qui venit et liberavit nos a *mandatis* scripturae, et redemit nos de iugo legis: 'id quod *per responsoria (‘ōnyāthā) *significatur*, quae ex Gazza dicuntur ². Ex Gazza quidem, et non ex Ḥudhra: quia Dominum in primo eius adventu non omnes agnoverunt. Multi enim magum eum appellabant et seductorem. In fine autem omnibus ratione praeditis accurate notus erit. Itaque responsoria ferialium dierum, quia hunc *primum* eius adventum significant, ex Gazza atque ad uniuscuiusque libitum dicuntur. Etsi in re hullālarum discrepantia potest esse in ecclesia, quoad responsoria ³ tamen et šubbāhas omnes inter se conveniunt. Šubbāha baptismum significat, quod susceperunt, et veritatem quam confessi sunt ii, qui in eodem *baptismo* crediderunt. Tešbōhta mysterium corporis et sanguinis *significat*, quorum participes facti sunt discipuli, qui confessi sunt. Litanía est supplicatio latronis.

¹ Lectio eodd. hic intelligi nequit: vide emendationem textui appositam. — ² Ad verbum: « quod sunt responsoria Gazzae, quae dicuntur ». — ³ I. e., ut videtur, quoad numerum responsoriorum.

Qui tres hullālas adhibent, sic dicunt: Nos sacra divinitatis nomina, et naturam quoque et quae ad eandem pertinent, nec non numerum perfectum et tempora naturalia considerantes, per tres hullālas haec significamus: primo, trinitatis nomen
 5 adorandum; deinde, cum ipsius Davidis librum in septem partes dividerimus, quae *omnes* per unam hebdomadam absolvuntur ¹, duos numeros praeclaros stabilivimus, trinum et septenarium. Sed et omnium figurarum perfectissima est trigonica, seu tres angulos quae habet. Sapientes quoque corpori perfecto tres
 10 dimensiones tribuunt: longitudinem, latitudinem, et altitudinem. Tempora quoque in tria tempora dividerunt: praeteritum, praesens, et futurum. Et numerum trinum eum esse definiunt, qui nil superfluum cum habeat, nec ipse evitari potest: *nempe* primum, medium, et ultimum. Similiter et status, quae in natura apparuerunt, tres sunt, sicut scriptura ostendit: status
 15 primus, sine ^{*}lege; alter, status legis; tertius, status legis Christi. Humanae quoque naturae tria mutationis genera inhaerent, donec consummetur: creatio, mors, et resurrectio. Et ante resurrectionem homo in utero, in morte, et in sepulcro
 20 detinetur. Quibus omnibus perspectis, tres hullālas adhibere statuimus.

p. 220.

Qui quinque adhibent, ad hunc modum dicunt: Quoniam hoc officium vetus testamentum significat, et deinceps responsoria adventum Domini nostri *figurant*, quinque hullālas adhibemus,
 25 secundum quinque legis libros. Sed et in scripturis quinque mutationes memoratas videmus: migrationem Adae de Paradiso, migrationem Noe in hanc terram, migrationem Abrahae in terram promissionis, migrationem populi sub Moyse, et migrationem populi sub Zorobabel: et post haec Christus *venit*.
 30 Quinque ergo hullālas instituimus. Item, corporis nostri profectus in quinque initia distribuitur: infantiam, pueritiam, iuventutem, mediam aetatem, et senectutem. Sed et corporis et animae sensus quinque sunt. Quibus cognitis quinque hullālas ordinamus; deinde adventum Christi *significamus*. Quod de
 35 uno psalterio, deque una psalterii sectione *desumuntur*, hoc est: secundum hanc *interpretationis* rationem, si initia *consideras*, sive migrationum, sive corporis et spiritus sensuum

¹ Psalterium (psalmi et cantici) in 21 hullālas dividitur.

vel conditionum: omnia ad unum quid pertinent. Si enim *hullālas* ad temporis rationem referas: ecce Adam et Noe et Abraham et Moyses et Zorobabel omnes unius naturae sunt, licet temporis prioritatem et posterioritatem disiuncti. Sensus quoque omnes unius hominis sunt; et quoad conditionis mutationes, omnes in uno homine perficiuntur.

p. 221. Qui septem adhibent sic dicunt: Nos scripturas *et numerum *in iisdem* laudatum tenentes, septem adhibemus. Dies quibus mundus creabatur septem fuerunt; septem quoque dies fuit Moyses in monte, donec Dominus cum eo locutus est. Lex per septenos dies festa agi mandavit. Septem principes videntur olim gradus *insignes* in scriptura obtinuisse: fieri incipientibus nobis principium est Adam; transmigrationis nostrae principium est Noe; promissionum principium Abraham est; legis principium Moyses; sacerdotii principium Aaron; regni principium David; novi testamenti principium Iohannes est. Septem ergo *hullālas* ante adventum Domini nostri ordinavimus. Rursum vero: cum totus David inter tres noctes distribuatur, trinitatem septenario numero stipamus.

Ecce ergo, mi frater, cum officium eorum multis variisque modis ordinent, nemo tamen est quin regulam aliquam sequatur. Ita et Salvator noster omnia mandata ad nostram libertatem reliquit, ut ipsa secundum normam aliquam honestam ea tractaret et ordinaret. Et nequaquam docuit nos, sicut Moyses, « sic mactate », et « sic orate », et « sic vota vestra Domino persolvatis »; neque rursum, « hoc immundum, illud mundum est »: haec mandata sunt eorum qui scientia infantes fuerunt. Sed Dominus noster, cum viam nobis calcaret, quae ad caelum ducit: hoc est ut ieiunemus *praecipiens*, et oremus, et misericordes simus, et mundum odio habeamus: quomodo haec *implere* eligeremus ad liberum nostrum arbitrium reliquit ¹.

Solitarii autem in monasteriis degentes cum nemine horum conveniunt; sed uti homines qui ad propitiandum Deum vitam poenitentialem agere elegerunt, psalterium semel in die ac nocte integrum recitare statuerunt; ad completorium initium, et ad ultimam horam finem facientes. Ad completorium quin-

¹ Post haec S in marg. habet: « De officio solitariorum ».

que hullālas adhibent, qui quinque legis libros significant. Ad nocturnum vero officium septem *adhibent*, *qui septem regi- p. 222.
mina, iam ante memorata, significant. Ad tres horas *dicunt*

5 Dominum in tribus ecclesiis laudant. Has horas ideo interdium persolvunt, quia angeli in lumine voluptatis Dei versantur. Initium psalterii ad completorium adhibent, quia nos ab imis ad summa ascendimus. Sed et hora vespertina psalterium *recitare* incipientes, ostendunt legem ea quae noctis sunt exhibuisse,
10 et homines legalia sacrificia docuisse, quae particulam tantum lucis caperent, velut stellae a sole. At quoniam sub Moysi legibus surrexerunt prophetae, qui *Deo* bene serviebant: ita et hi quoque in nocturno officio perfectum faciunt *id quod illi significant*. Item, ubi per responsoria (‘ōnyāthā) nocturni officii
15 ad finem *legis significandae* perveniunt, et ad doctrinam Domini nostri, oritur eis lumen intelligentiae spiritalis, et sciunt et intelligunt esse novem superiorum ordines, *Deo* in tribus ecclesiis ministrantes; et quando mentes suas ad caelum levare cupiunt, ut ibi thesauros suos reponant, occurrit eis prima
20 spiritalium ecclesia, quacum tres hullālas orare statuunt. Et inter horas divisionem ponunt; ut ab una *angelorum* ecclesia ad aliam transitionem faciant. Et ubi ad mediam ecclesiam perventum est, cum his *angelis* surgunt *ad orationem*. Et hanc horam « dimidii » vocant, hoc est dimidii caeli: quam
25 quam id eis curae non est, ut tertia, sexta, et nona hora persolvant *officia horalia*; sed nomina tantum haec imposuerunt. Hic quoque responsorium (‘ōnīthā) dicunt et canonem: cum inter inferiores illos non dixerint, quia illi nobiscum paulisper, dum spiritaliter vivimus, in eodem ordine sunt. Cum mediis
30 vero *angelis*, quoniam loquela utuntur, vice huius colloquii responsorium et canon funguntur. Ubi autem *mente ad sum- p. 223.
mos *angelos* elevati sunt, cum his quoque tres *hullālas* adhibent. At quoniam hi mente dumtaxat et corde Domino ministrant, cum his non dicunt responsorium.

35 Nunc statim ad vespertinum officium surgunt, et deinde sacramentum sumunt. Et quoniam hora vespertina Dominus noster se revelaturus est, et cum eius revelatione ostendetur et gaudium eorum qui ei adhaeserint: per vespertinum officium visionem Domini in caelo significant, quasi homines

mente elevati et super spirituum ordines exaltati. Quid ergo? Et cum ipso Christo sunt, et ipsum recipiunt, et ipse eos delectat. Itaque post horas, quae typus sunt officii cum spiritalibus *peracti*, visionem Christi per vespertinum officium significant, et perfruitionem eius per receptionem mysteriorum. 5 Et dum horas et vespertinum ieiunantes persolvunt, angelos spiritales esse omnes ostendunt, eumque qui mentem intendat ut in altum elevetur, spiritaliter vivere debere. Deinde arrhabonem regni accipiunt per receptionem mysteriorum.

Sed hoc quoque modo *interpretationes* distribuunt: per completorium, quod post captam refectionem persolvunt, iis in rebus versati quae naturae debili opus sunt, aliud naturae officium significant; hoc est gratiarum actionem quinque sensuum corporalium, qui iam nutriti sunt atque repleti. Ad nocturnum officium cum lege surgunt, ut iis in rebus ambulent, 15 quas *lex* corpus edocuit; ut per easdem anima exerceatur; ut cum Dominus apparuerit, ipse eos perfectos faciat. Postquam vero perfecti sunt per alteram nativitatem, in manifestatione Domini nostri, tum denique thesauros suos in caelo recondere contendunt, ut ipse eos docuit: et ad horas et vespertinum 20 proceditur. Et hic demum sensibus animae exornatis, digni facti sunt qui Christo perfruantur ¹.

p. 224. Officium igitur eorum totum in tres *dispensationes partitur: dispensationem naturae; dispensationem legis, quae doctrinae modo per exercitationem fit; dispensationem divi- 25 nam, quae fit spiritaliter. Et denique per tria haec perfecti, pignus accipiunt regni *caelestis*. De hisce ergo rebus hactenus.

His diebus *ferialibus* episcopus ideo *ad officium* non egreditur, quia quandocumque egreditur, Christi manifestationem ostendit: eam dico, quae in hoc mundo fuit, vel etiam illam 30 quae adhuc expectatur; *et quia* in hoc officium alterum cathisma, quod in dominicis *agitur*, nullum est. Non debet ergo *ad officium* egredi. Festis autem ac dominicis diebus idcirco tempore cantuum vigiliae (qālē dhě-šah rā) egreditur, quo tempore significatur Domini nostri manifestatio, quia ipse vice 35 Domini nostri in officio fungitur. Nunc autem nulla fit revelatio Domini. Licet enim adventus eius per responsoria si-

¹ I. e., per receptionem mysteriorum post vespas.

gnetur: tamen cum ista de Gazza sumantur, et in iisdem dubitatio quaedam mentis sit ¹, de Domino nostro videlicet ², *episcopum ad officium* procedere non decet: sed solum quando accurate praescribitur *officium* diei, et sine mutatione agitur.

5 Sunt autem qui putaverint beatum Iśō'yabī episcopo statutis horis *ad officium* procedendum mandasse, propter desidi-
am episcopi, quippe cui officium displiceret. Sed non intel-
lexerunt beatum hunc virum revelationum series per officium
suum significasse: nequaquam vero propter desidiā episcopi
10 ita praescripsisse. De ferialibus diebus hactenus.

De psalmis matutini officii. Ad hunc modum eos applicare
potes, prout beatus Bar Liph ostendit: primus de Adam est;
secundus de Noe; tertius de Abraham; quartus de Moyse;
quintus de Iesu filii Nave, qui Domini vice fungitur, nomine
15 et factis convenientibus: ille quidem proelium cum hostibus
gerebat, et terram promissionis populo in hereditatem dedit;
hic *bellum fecit in hostes *humanae* naturae, et naturam p. 225.
nostram ab eis liberavit, a Satana, inquam, et morte; et sicut
ille oratione, nonnunquam autem et bello, victoriam fecit, ita
20 et Dominus noster morte sua Satanam vicit: mortem autem
ricit quando ad Tartarum (Šeōl) descendit, eique bellum intulit;
ille muros Iericho cornuum voce populique sui clamore evertit;
hic cornuum voce Tartarum contremiscere faciet, et sua voce
muros eius evertet, et filii Adam inde ascendent. Sextus
25 psalmus de ascensione Eliae est; septimus de vastatione Ieru-
salem, nec non de vinculis Iechoniae regis: octavus de victoria
populi, liberationem de Babylone adepti; nonus est adventus
Iohannis. *Responsorium* « Tibi Domine » (lā kh ū - Mā rā) ma-
nifestatio Domini nostri est; « Miserere mei » est clamor pecca-
30 torum, qui remissionem petierunt, et per baptismum mundati
sunt. « Tibi gloria » est gratiarum actio discipulorum, qui di-
lexerant eum et in eum crediderant. Canon « Sanctus » finis est
officii. Et ita matutinum officium ferialium dierum disponitur,
ut ei respondeat, quod significat et nocturnum. Et per tria haec
35 *officia*, vespertinum, nocturnum, et matutinum, unam dispen-
sationem significamus: ut impleatur sermo Domini nostri:
« super os duorum vel trium testium stabit omne verbum » ³.

¹ Nempe, quia ad libitum cantatorum deleguntur. — ² Vide cap. iv.
— ³ MATTH., XVIII, 16; Deut., XIX, 15.

CAPUT V.

Cur in nocturnis festorum totum David adhibemus, eumque in partes distribuimus: primo quidem quinque *hullālas adhibentes* cum responsoriis adiectis; deinde sex, et dividimus; mox quatuor cum responsoriis; postea duos, et dividimus; 5 demum tres cum responsoriis; post haec ultimum; et postremo cantus vigiliae (qāl ē dhě-šah rā)? et quare ultimum *hullālam* « catholica » (καθολική) ¹ vocamus; et quid sibi vult hoc nomen?

p. 226. *Quoniam Deus ad nostram redemptionem dispensationem egit per Christum, nobisque, quamvis indignis per peccata nostra, misericordiam suam ostendit, aequum est ut illos dies, 10 quibus potissime dispensatio agebatur, festos nuncupemus. Nam in eis praeclarissima quaeque dispensationis opera sunt peracta; et si Israelitico illi populo mandatum fuit, ut dies quo requievit Deus celebraretur; si etiam *diem* exodi eorum de 15 Aegypto festum magnum appellarunt, quippe in eo recordatio esset liberationis eorum: *diem* quoque quo Moyses populusque in montem ascenderunt, festum vocarunt; atque tempus quod in tabernaculis degebant in deserto, iussi sunt celebrare: quanto magis illis diebus, quibus nostra a morte et Satana 20 redemptio significatur, hanc *redemptionem* honorari oportet, nosque illos dies festos nuncupare? Et si illis *Deus* mandavit ut festis diebus orationem ampliorem et oblata potiora assignarent, quanto nos magis ita facere debemus? Unumquemque igitur dierum propriorum, quibus dispensatio agebatur, festum 25 nominamus; et hunc cum gaudio celebramus, cum canonibus et cantionibus (qīnāthā). Unde et in nocturna vigilia divisiones facimus *in officio*. Et primo quidem quinque *hullālas ponimus*, qui, ut supra monstravimus, aevum ab Adam usque ad Moysen significant. Et hic responsoria de Gazza dicimus, 30 quae significant mandata populo data, et signa quae viderunt; quae et divina virtute facta fuisse dicimus. Deinde per sex alios *hullālas tempus significamus* ab ingressu populi in terram promissionis usque ad captivitatem Babylonis. Et in hoc officio usque donec completi sunt quinque *hullālae* priores, 35

¹ Ad verbum: « catholicorum ».

cibum sumere licet. Quare? Quia secundum naturam adhuc ambulabamus. cui cibus et potus necessarii sunt. Abhinc autem. et usque ad sex *alios* absolutos, licet aquam bibere; quia dispensationem erga populum *Iudaicum* implemus, quae
 5 ex *mandatis legalibus constabat. et quasi mediatorie posita p. 227.
 erat inter corpus et animam. Corpus aliquantulum refrenabant *ista mandata* et animam erudiebant. Ita et aqua, si quando hibitur, non est refectio plena; nec enim sine aqua manere possumus. In hac itaque dispensatione illos *hullālas* persolvimus, qui *tempus* usque ad Babylonem significant. Huc autem
 10 postquam pervenimus, et Gabriel Danieli apparuit, iterum responsoria dicimus: responsoria autem 'mandata legis *significantia* ¹: canonem promissionis de Christo, quae eidem beato *Danieli* erat plene monstrata; *tešbōhtam*, *quae est* victoria
 15 eiusdem prophetae, et commemoratio gratiae Dei in dispensatione *Christi* adimpletae; litaniam (*kārōz ūthā*), *quae est* petitio populi pro regressu suo. Mulieres quae canunt, *significant* commorationem in Babylone.

Mox ad secundam officii *partem* surgunt, quae initium est
 20 novae dispensationis, a promissione de hebdomadis deque adventu Salvatoris nostri incipientis. Et quemadmodum Deus, data promissione Abrahae, aliquid temporis expectavit, donec lex per Moysen data est, iterumque post exodum de Aegypto spatium *temporis* expectavit, donec in terram promissionis ingressi sunt:
 25 ita fuit et haec promissio: ex quo Danieli data est donec per Dominum nostrum impleta est, *expectavit Deus*. Et ad sermonem nostrum confirmandum, annos ordine percurreremus ab Abraham usque ad Moysen. Vixit Abraham, donec promissionem accipit, 85 annos; et 430 anni fuerunt post promissionem
 30 acceptam ²: quorum summa est 515. Tharae autem 70 anni, cum 70 annis Babylone *consumptis* componendi sunt. Item, postquam filii Israel Babylone ascenderunt, usque ad crucifixionem et immolationem agni rationabilis, Christi, 515 anni fuere. Atque annos nunc regum, qui usque ad tempus Graecorum regnabant, ordine exponamus: licet *ante a nobis de-
 35 scripti sunt ³. Darius Hystaspis filius 36 *annos regnavit*; Asuerus 20; Artabanus 19; Artaxerxes 40; Ochus 27; Pars 4; p. 228.

¹ Ad verbum: « mandatorum legis » — ² Sc. usque ad exodum. —
³ Vide tract. I, cap. vi, p. 33.

Darius 6. Sexto huius anno, ipsum vicit atque occidit Alexander, qui et post eum 6 annos regnavit. Ptolemaeus 14. Anno quartodecimo huius regnavit Seleucus, a quo anni Graecorum computantur. Et anno *Graecorum* 305° annuntiatus est Iohannes, qui est principium novi testamenti. Anno secundo Darii 5 ascenderunt *Iudaei*; et postquam congregati sunt in Ierusalem, duo insuper anni fuerunt. Et summa horum est 214. At subtrahendi sunt 4 anni Darii, quos in Ierusalem congregati manserunt; et manent 210; qui cum 305 efficiunt annos 515. Et si annos computaveris a tempore quo cum Daniele locutus est 10 angelus, usque ad hunc annum, summa eorum est 554. Si rursum secundum eandem hanc rationem annos ab Abraham ad exodum, et ab exodo usque donec in terram promissionis ingressi sunt, computaveris, numerumque inveneris: eundem numerum colligunt atque a tempore quo Babylone ascendit 15 populus, usque ad passionem Domini nostri. Et sicut supra exposuimus, secundum hanc annorum dispositionem, tot anni positi sunt in praeparationem nativitatis *Domini*, quot apud Abraham fuerunt in praeparationem legis: qui Deo a puero [... donec lex] data est per Moysen ¹. 20

Incipimus ergo a « Deus stetit » ², qui ascensionem filiorum Israel de Babylone significat. Et quatuor hullālas adhibemus illos, *qui significant tempus* donec Dominus noster in cruce p. 229. est glorificatus, *et de sepulcro surrexit. Et rursum responsoria dicimus: de Gazza tamen, quia, ut iam diximus, dispensatio eius carnalis non ab omnibus clare agnoscebatur ³. Et quidem, cum omnes, etiam Christiani, Christum unum quid esse dicant; alii tamen Deum sine corpore, alii hominem merum eum nuncupant. Nostra veritas duas naturas et duas hypostas- 25 ses (qĕn ō mē) *confitetur*; sed alii diversis variisque appellationibus de eo utuntur. Propter quod responsoria, quae hic dicuntur, similia sunt illis prioribus, quae in diebus prophetarum ⁴ usurpata sunt. 30

Item duos hullālas cum tonis (qāl ē) marmītharum adhibent, eo quod nova dispensatio, quae fit per baptismum, iam regna- 35

¹ Desiderantur aliquot verba. Ex praecedentibus sensus eruitur: post promissionem Abrahae datam, expectavit Deus aliquid temporis, donec lex per Moysen data est. — ² Ps. LXXXII. — ³ Vide supra, cap. IV. —

⁴ I. e., ad significandum tempus prophetarum.

verit in mundo. Mox responsoria dicunt, et canonem, et te-
 šbohtam: quia Christi fidei sigillo iam signati sunt, et Spiritum
 sanctum acceperunt. Quod mulieres hic canunt, *significat*
 ecclesiam humiliatam fuisse coram inimicis, regibus infidelibus.
 5 Denique ad ultimum cathisma surgunt, hullālas « catholi-
 corum » adhibentes. Et prius inquiramus, quid sibi velit voca-
 bulum « catholicorum »? Graeca haec vox est, et interpreta-
 tur « pater communis ». Atque dum in huius interpretatione
 nominis sumus, omnia simul graeca et hebraica vocabula decla-
 10 remus, quae in ecclesia usurpantur. Et primo quidem sub-
 diaconus (hupadyāqōn) est « pars diaconi ». Diaconus (mš-
 šamšānā) est graece « dēyāqōn ». Archidiaconus (ʾarkhā-
 dyāqōn), *vox* graeca, est « caput diaconorum ». Sacerdos
 (kāhnā) est vox hebraica, et syriace interpretatur « sacrifi-
 15 cator ». Pontifex (kumrā), hebraica vox, et « consecrator »
 sonat. Episcopus (ʾapesqōpā) autem est « qui aerumnas tole-
 rat » ¹. Chorepiscopus (khōr-ʾapesqōpā) est « episcopus
 vicorum ». Periodeutes (peryādōṭā) est « visitator ». Me-
 20 tropolitanus (mīṭrpōlēṭā) est « caput sociorum eius »: nam
 urbs metropolitana (mīṭrpōlēṭis) est caput urbium; *unde et p. 230.
 suum ipsius caput est caput capitum. Catholicus (qāthōlīqā)
 est « pater communis » in iis rebus, in quibus dicti rectores eius
 interventu gubernantur; et ipse est qui eorum iudicia com-
 probat. Patriarcha (paṭriyārkhis) interpretatur « omnia te-
 25 nens ». Hullālae ergo isti « catholicae » sic vocantur, quia ad
 rem communem pertinent. At cum eius *ecclesiae* mysterium
 exprimant quae « universa » vocatur, in voce « universa »
 totius communitatis congregatio fit, hoc est, totius ecclesiae;
 quia in toto orbe terrarum ecclesia orthodoxa canones accipit,
 30 quos ista instituit, et in statutis eius ambulat usque ad reve-
 lationem Domini nostri. Ita et hic, per hullālas illos *hoc* si-
 gnificamus: quoniam a malitia persecutorum iam liberati, in
 unam concordiam coadunati sumus, sacerdotium quidem et
 regnum, rectores nunc paravimus dictae congregationi idoneos.
 35 Nam congregatio « communis », una dicitur esse. Episcopus
 ergo hoc tempore ad officium egreditur, quod congregationi
 patrum comparatur. Egreditur nunc episcopus, ut qui ratum

¹ Auctor e gr. *ἐπίσκοπος* sensum derivat.

faciat quidquid per interventum eiusdem sanctae congregationis constitutum sit. Et sic in significatione (κωνών) horum « catholicae » cantuum perseverant usque ad finem psalterii, qui est huius mundi finis.

Alii hic responsoria dicunt, alii minime. Qui dicunt, significant per ea cantiones (qīnāthā) et praeparationem angelorum, qui se paratos habent ad comitandum Dominum nostrum. Quamobrem ad responsorium adiciunt tešbōhtam Moysi ¹, quae resurrectionem significat et ea quae ad iudicium pertinent. Et cum ita res typice usque ad finem peregerint, retrorsum versi ¹⁰ psalmos deligunt ² festivitati idoneos; et ad bema ascendunt. Et p. 231. mox dispensationem Domini in Ierusalem figurant: *eius vero diei celebrationi incumbentes, quo peractum fuit illud dispensationis miraculum, *quod commemoratur*. Et quoniam tota dispensatio in Ierusalem fuit expleta, quotiescumque festum celebratur, cantus vigiliae (qālē dhě-šahrā) in bemate dicunt; ¹⁵ ut ostendant Domini nostri dispensationem in Ierusalem fuisse. Et cum tres marmithas expleverint, quibus constant cantus vigiliae, responsoria (‘ōnyāthā) dicunt. Cantus vigiliae hic ³ illos significant qui digni fuerunt ut festum eius ibi ⁴ cum ²⁰ angelis agerent: illos *dico* qui in Ierusalem cum ipso *Domino* diem dispensationis eius celebrabant. Et mox tria insuper responsoria nocturni officii dicunt, et ad unumquodque eorum dicunt « gloria » et orant: quo ostendunt Christum in dispensatione sua in tribus statibus esse versatum: in statu legis, ²⁵ usque ad baptismum eius: in proprio suo statu post baptismum; et in tertio immortalitatis statu, per eos dies qui medii fuerunt inter resurrectionem eius et ascensionem. Haec per responsoria significant. Canonem vero in abside dicunt: quo ostendunt eum post illos dispensationis suae status, in caelum ³⁰ ascendisse. Tešbōhta *significat* discipulos et angelos eum laudavisse, postquam Spiritum sanctum accepissent. Litania est petitio discipulorum pro conversione gentium. Et mox primum quoque psalmum matutini officii in abside dicunt. Quare? Ut plene significant laudes angelorum. Angeli enim iam in cae- ³⁵

¹ Sc. canticum Exodi (xv), quod est ultimi hullālae initium. — ² I. e., psalmos cantus vigiliae, qui alibi « delecti » vocantur, — ³ Sc. in bemate. — ⁴ Sc. in Ierusalem.

lum pervenerunt, et laudem illi persolvunt, qui lumen ipsis oriri fecit, et nunc in terra quoque lumen eis ostendit. Hactenus nocturnum officium collectim expositum est.

CAPUT VI.

5 Quare in nativitate et epiphania ad cantus vigiliae (qālē dhē-šahrā) genua flectimus, sed non in omnibus festis? et quomodo hoc nomen « cantus vigiliae » interpretatur?

Quoniam in nativitate Salvatoris nostri angeli gaudium omnibus *annuntiaverunt, plenum gaudio hoc festum est. At ubi p. 232.

10 Magi cum muneribus suis venerunt, et obtulerunt ei aurum myrrham et thus — aurum quidem regi convenit, thus Deo offertur, per myrrham vero passionem eius significabant —, per munera quae obtulerunt significabant fore ut Salvator ille pateretur. At voce passionis audita, aliquid passionis gaudio nostro
15 infertur. Et quemadmodum filio nato gaudent parentes; si vero certiores fiunt supplicium aliquod ei iuveni subeundum esse, aut casum aliquem malum ei occursurum, tristitia eos occupat et dolor: ita cum passionem eius praedicassent Magi, tristitia affecti sunt ii, qui *in eum* crediderant. Et nos fideles ortho-
20 doxi cum simus, propter passionem quam subiit contristamur, et passionem agimus, quando hos delectos (gub bā y ē) *psalmos*¹ adhibemus, qui dispensationem eius significant. Et cum hactenus honorem festi dispensationis eius celebraremus, nunc ipsum festum in Ierusalem *peractum* significamus per psalmos *prae-*
25 *senti* diei idoneos. Et quoniam genuflexio passionem et mortem significat, rite nunc ad breve quoddam tempus passionem per psalmos festi *proprios* figuramus. Ita et in baptismo eius²: quoniam Iohannes, baptizando *Dominum*, mortem eius mystice designavit, eadem qua et in nativitate ratione *ducti*, rever-
30 tentes passionem agimus. Et quomodo patiamur, ipse Dominus noster ostendit: « tristis est anima mea usque ad mortem »; et rursum: « si fieri potest, transeat a me calix iste »³; et: « factus in timore vehementius orabat »⁴, aliaque huiusmodi. Ita et nos quoque cum eo mystice patimur.

¹ I. e., psalmos cantus vigiliae. — ² I. e., in epiphania. — ³ MATTH., xxvi, 38, 39. — ⁴ LUC., xxii, 44.

Dies autem Hosannarum ¹ festum non est. Ieiunium est praelium contra Satanam; et hoc totum cum passione peragimus. In resurrectione vero, transiit passionis metus. In ascensione
p. 233. *ille, qui passus est, in summum caelum est elevatus. In pentecoste, ubi Spiritus descendit, et discipuli gavisī sunt, passio 5
vacat. Nullum igitur festum est, quod nos ad passionem invitet, nisi nativitas et epiphania.

De vocabulo « cantus vigiliae » interrogasti. Quoniam quotiescumque cantus vigiliae in dominicis dicimus, resurrectionem significamus, et tubas ibi ab angelis sonandas; et quoniam 10
isti iugiter vigilant et non dormiunt, sed omni hora vigiliis Domini sui instant: rite hoc nomen datum est marmīthis horum *cantum*, hoc est « vigiliae ». Nos quoque, quando non dormitamus, in « vigilia » nos esse dicimus: sive orando, sive psallendo, sive ambulando. Et quare ita dicimus? Quia natura 15
mortalis nocte somni requiem captat, et in huiusmodi *statu nox consumi* semper solet: si in ea non dormitavimus, hoc « vigiliam » vocamus: id est, supra naturam in ista nocte fuimus. At interdiu, licet totum diem in eodem opere quo et nocte versaremur, non tamen vigilare diceremur, sed aut laborare 20
aut requiescere. Nocte vero, etiamsi in cibi potusque delectatione moramur, « vigiles » nihilominus vocamur. Et ideo hoc nomine vocati sunt « cantus vigiliae »: id est cantus eorum qui vigiles sunt, nec dormiunt. Item, quoniam in festis totam noctem cum psalmis delectis vigilamus, et angelos imitamur, id 25
est, supra naturam ambulamus, finisque vigiliae nostrae est absolutio nocturni nostri officii, quae nunc fit: iure « cantus vigiliae » vocantur.

In festo autem resurrectionis, quae dies magna est, non delectos psalmos adhibemus, sed illum hullālam dicimus, qui typus 30
est resurrectionis et manifestationis Domini nostri: id est, « Tunc cantabant » ², qui est laus (tešbōhtā) resurrectionis.

p. 234.

*CAPUT VII.

Quare Išō'yabī nulla assignavit responsoria (‘ōnyāthā) vespertino nocturnoque officio dominicae ingressus ieiunii; ma- 35

¹ Sc. dominica in palmis. — ² *Ev.*, xv.

tutino vero et mysteriis, et vespertino officio feriae secundae praescripsit? ¹.

Beatus iste vir, cum sapientia ac scientia summopere pol-
 leret, spiritusque virtute valde praeditus esset, humanae naturae
 5 fragilitati consuluit; et ea duntaxat praescripsit, quae huic
 molesta non essent, nec ipsam reprehensioni redderent obno-
 xiam. Et quemadmodum ipsi patres, cum persuasum haberent
 nos in ieiunio passionis caste vivere debere, atque cum a car-
 nium esu cohibiti simus, tum etiam coniugale consortium vitare
 10 — nam idcirco a carnibus abstinendum statuerunt, ne carne in-
 valescente lascivia quoque abundaret — hoc tamen legibus sta-
 tuere noluerunt; sed infirmorum ignorantiae parcentes (eorum,
 qui honesta ac decora percipere nequeunt, sed solummodo minis
 poenisque deterreri possunt ne mala et turpia committant, et
 15 qui domi cum uxoribus dormientes canonem negligerent, appo-
 sitamque *legis* obicem transgrederentur), noluerunt de hac re
 legem ferre; sed visum est eis res duntaxat externas statuere,
 relictis internis ac secretis; ne, si statuerent, stulti legem trans-
 grediendo maius peccatum haberent: ita et beatus hic noster
 20 fecit: et in primis quidem, quia diebus ingressus ieiunii, sab-
 bato ac dominica, Christiani cibo potuque nimis gravari solent:
 quod tamen nec immerito faciunt; nam fieri non potest quin
 ira *interdum* rixaeque inter eos oriantur; atque cum ieiunium
 *sincero animo observari oporteat, hominumque corda non nisi p. 235
 25 mutuo inter se colloquio a malitia mundari possint, statuerunt
 patres ut hac die non solum laici, sed etiam religiosi in con-
 cordia et reconciliationis poculo in unum conspirarent. Et hic
 usus late obtinet, atque in consuetudinem inter Christianos est
 receptus. Cum igitur persuasum haberet *Išō'yabh* multos ve-
 30 spertinum nocturnumque officium frequentare non posse, sive
 ob ciborum pondus vinique nimietatem, sive ob subsequencia
 incommoda ex humorum commotione, capitisque dolore, titu-
 batione, et si quae his similia: visum est ei, illum officii or-
 dinem, qui secundum ritum *Hudhrae* totius anni procedit, hodie
 35 deserere, hominesque ad suam voluntatem relinquere. Non tamen
 sine ulla prorsus praescriptione eum *diem* reliquit, ne totus

¹ Sic codd.: ex consequentibus tamen manifestum est hanc clau-
 sulam sensum habere negativum (« non praescripsit »).

ecclesiae conventus officium penitus negligeret, ipsique sacerdotes laudes Domini sinerent ab ecclesia cessare. Vespertino quidem officio feriae secundae ob suprascriptam causam non praescripsit; matutino ¹ vero, quia nemo est quin matutina hora se excitet, vinumque suum a se deponat, responsum praescripsit, ut fieri decorum est. Mysteriis quoque, quia homines ante hanc horam manducare prohibuerat, responsum mysteriorum et responsum ('unnāyā) assignavit atque praescripsit.

Quidam vero dixerunt eum propterea hanc *dominica* non intra seriem dominicarum reputasse, sed ei ex Hūdhra praescripsisse, quod re vera festum sit. Quibus sic respondendum est: Magnus festi dies non est; id quod sciri potest ex hoc, quod ipsum ieiunium re vera festum est. Sed haec *dominica* de ieiunio non est, sed est solum ieiunii « ingressus ». Sic et Iudaei sabbato proprium tribuunt honorem; sextam vero feriam « ingressum » vocant, hoc est ingressum sabbati. Ita et hic quoque: *haec dominica* dies « ingressus » ieiunii vocata est, non primus ieiunii dies. Et quo pacto hanc *dominica* ad ieiunium pertinere censebimus, cum *omnes dominicae ieiunii *dies* soluti ² sunt? Sic nec ipse Codex *officiorum* festum vocat cam, sed quasi festum celebrari *dicit*. At detur esse festum: hoc quidem festa dominicis praestant, quae non sunt festa, quod augmentum accipiunt responsoriorum, non diminutionem. Qui fit ut nullum festum videas quin unum saltem habeat respon- sorium proprium? Neque obstat *responsum illud* matutini officii atque mysteriorum, siquidem hoc proprium non est. Sic et in commemoratione inventionis *crucis* et in sanctorum commemorationibus fieri videmus: cum vespertini nocturnique officii *responsoria* propria sint, responsum matutini ac mysteriorum mutuatum est. Aut non potuit fortasse *Išō'yabh* huic *dominicae* responsoria praescribere, quasi uni ex festis aut dominicis? Unde ergo in matutino et mysteriis potuit? Et ecce responsoria matutini et mysteriorum neque festi neque ieiunii notam prae se ferunt; sed commune quid, cuilibet diei aptum. Sed et responsum mysteriorum non nisi admonitionum ad Christianos plenum est, ne sequentibus diebus se immisceant

¹ Sc. dominicae (?). — ² Sc. dies quibus non ieiunatur.

infidelibus: festivum prorsus nihil inest. Quod si dominicam festum putas esse. cur diluculo (magh hā i) ¹ secundae feriae nullum praescripsit responsum? et quare illud « Ecce ieiunium decorum » ad nocturnum officium, non tamen ad vespertinum, dicitur? Nunc adest ieiunium, cum responsum adesse demonstrat; et hic demum responsum de omnibus observantiis loquitur, quae ieiunio debentur. Hoc ergo consilio, ut mihi videtur, beatus noster ista responsoria praescribere praetermisit.

10

CAPUT VIII.

Quare in dominica resurrectionis nihil adhibemus *ad officium* praeter hullālam cantus vigiliae (qāl ē dhĕ-šā h rā), neque festorum more vigilamus? et quare in nocturno officio p. 237. unum responsum dicimus, non tria?

15 Cum labor et fatigatio mundi usque ad resurrectionem permaneant, rite in ipsa resurrectione labor et officium vacant. Etsi enim in omnibus festis ac dominicis resurrectionem per officium mysteriorum significamus, tamen in hac ipsa die nullam fingamus imaginem, sed rem ipsam ostendamus. Hodie
20 enim a mortuis surreximus, et immortales facti sumus; et in resurrectione labor nullus est nec fatigatio, sed gaudium et pax in Spiritu sancto. In nativitate quidem, quia angeli apparuerunt stantes et glorificantes *Deum*, glorificemus pariter et nos. In epiphania cum Iohanne et angelis vigilemus, et
25 stemus cum tremore ad excipiendum eum. In passione, quemadmodum discipuli dolore fracti sunt oculique eorum somno gravati, ita et nostra oratio constitutum festorum ordinem derelinquat, dum sine cantionibus (qīn ā thā) vigilamus, et evangelium legimus sine mysteriis: primo quidem, quia passionem celebramus, in qua nihil est laetitiae; deinde quia
30 exsequias *quasdam* prosequimur. Nunc autem, cum Christum vidimus vinculis inferni solutum, nostramque naturam a morte liberatam, quievimus a labore. Rursum: audito evangelii verbo dicentis, « descendit angelus et revolvit lapidem a monumento, et sedit super eum » ², intelligimus et angelorum

¹ I. e., vespere ante secundam feriam, unde dies liturgicus incipit.

— ² MATTH., XXVIII, 2.

hanc esse requiem. Usque adhuc Gabriel nusquam sedens apparuit. Ubi Zachariae annuntiavit, apparuit « stans a dextris altaris » ¹; et dixit ei: « Ego sum Gabriel qui asto ante Deum » ²; et ad Mariam angelus intrasse dicitur, non sedisse. Et rursus *dicitur*: « apparuit ei angelus de caelo confortans eum » ³; non tamen sedens. Hic autem quid? *« Et accedens revolvit lapidem de sepulcro, et sedebat super eum » ⁴; et Iohannes sic ait: « Et apparuerunt duo angeli in albis sedentes » ⁵; itemque Marcus dicit: « Et viderunt iuvenem sedentem a dextris, coopertum stola candida, et admiratae sunt » ⁶. Nunc denique angelis requiescentibus, requiescamus et nos. Si illi, qui semper vigilant, hodie requieverunt, quanto nos magis nunc requiescere oportet, qui iugiter dormitamus, vigilare insoliti? Neque quid aliud hic repraesentare debemus, praeter id quod in resurrectione agendum est: tubas, gloriam, resurrectionem, iudicium, gaudium. 5 10 15

Ideo autem unum dumtaxat responsorium dicimus, non tria, quia duo status a Christo hoc ipso die transierunt, et iam in solo immortalitatis statu manet. Responsorium ergo dicamus illud, quod hunc statum significet. Transierunt ab eo status illi, et ipse in novo mundo est, ubi opus non est « unum » et « multa » memorare: ibi enim omnia sine numero cognoscentur; et quidquid ibi est singulariter cognoscitur, nec « millia » aut « decem millia » usurpatur. Nunc quidem numeris eorumque compositione *res* designamus, propter infirmitatem nostram. Quoniam *res* in essentia sua intelligere non possumus, definitiones eis indicativas imposuimus. Ibi vero nemo mortalium omnes filios Adam noverit, qui sint, aut cuius quisque filius. Neque enim loquela [utemur]. Atqui numeratio per loquelam exprimitur: si ergo verbis nobis opus non erit, tolletur et numerus, qui verbis exprimitur. Item alio modo: verba nobis opus sunt ut *res* nominibus appellemus. Si autem naturas et *res* sine nominibus cognosceremus, nomina nobis verbis composita non essent necessaria. Cum ergo *spiritualium intellectu *res* cognoverimus, nomina nobis ex verbis composita opus non erunt. Item: nomina sunt signa conventorum temporalium. Et hic 20 25 30 35

¹ LUC., 1, 11. — ² LUC., 1, 19. — ³ LUC., XXII, 43. — ⁴ MATTH., XXVIII, 2. — ⁵ IOHAN., XX, 12. — ⁶ MARC., XVI, 5.

quidem inter mortales conventa multa sunt, et rerum nomina multa. Quid autem? Et apud angelos quoque sunt fortasse? Si autem apud eos multitudo linguarum non est, quamam lingua loquentur? Eos cum omnibus hominibus, qua quisque lingua
 5 intelligeret, videmus esse locutos: cum Noe syriace, cum Moyse hebraice, cum Balaam sua lingua loquebantur, et cum ceteris sanctis, e quibus alii Graeci fuerunt, alii Arabes, *alii* Persae, etc. In futuro saeculo auferetur hic status imperfectus et dabitur perfectus; resque ipsas sine nominibus et sine numeris cognos-
 10 scemus. Si enim servaretur loquela, iustum esset ut omnes linguae manerent; si autem auferentur, auferantur omnes. Et hypostases (qŏn ō mē) quoque Divinitatis non numerice sed naturaliter cognoscemus. Manifesta fit igitur beati huius viri sapientia, cum unum dumtaxat responsorium resurrectionis diei
 15 assignaverit.

CAPUT IX.

Quid significant litaniae in matutino officio dierum ieiunii passionis?

Sicut ante exposuimus, psalmi matutini dierum ferialium
 20 ab Adam incipiunt, et usque ad Christum *perveniunt*. « Tibi Domine » (lakh u - Mārā): adventus Domini nostri. « Miserere mei » ¹: purificatio, quam peccatores per baptismum eius acceperunt. « Tibi gloria »: gratiarum actio apostolorum, et ceterorum qui in eum crediderunt. Et quoniam discipuli non pleno
 25 gaudio gavisii sunt donec in cruce est glorificatus et de [†]sepulcro surrexit, sed vim patiebantur ex malitia Iudaeorum — sicut in quodam loco dixerunt ei: « Magister, Iudaei modo quaerebant te interficere » ²; Thomas quoque dixit; « Eamus, et nos cum eo moriamur » ³ — in magno timore fuerunt, ne
 30 forte inveniret eum manus Iudaeorum, et occiderent eum, et ipsi Dominum suum amitterent. Et quamquam in eum credebant, et in baptismo eius baptizati erant, nihilominus timore mortis timebant. Nunc autem, dum dispensationis eius diem per ieiunium celebramus, psalmosque matutinos secundum ferialium
 35 dierum ordinem prosequimur, solum cantionibus (qīnā thā) eorum aliquantulum mutatis: post adventum, baptismum, mysteriumque eius significata, crucifixionem quoque mortemque

¹ Ps. LI. ² IOHAN., XI, 8. — ³ IOHAN., XI, 16.

eius ac resurrectionem figuremus, quae per litanias significantur; deinde gaudium discipulorum introducamus, hoc est « Tibi gloria ». In illis vero matutinis ferialium dierum, quia non adeo solliciti sumus typum aliquem perfectum significare, omissae sunt litaniae. Sed et *in ieiunio* matutinis psalmis 5
« Domine mane » et strophas (bātē) addimus, deinde litaniam; ut per « Domine mane » significetur visio discipulorum et electio eorum; per responsum (‘unnāyā) vero et strophas significetur doctrina prophetarum, quae per Domini nostri doctrinam perficitur, et *cum eadem* coniungitur: dum per 10
vetus *testamentum* similitudo corporis ostenditur, per novum vero *similitudo* animae; et prophetarum prophetia per novitatem Domini nostri perficitur. Responsum (‘unnāyā) ergo est Domini nostri doctrina; strophae (bātē) eiusdem, de novo testamento desumptae, quarum finis cum responso coniungitur, 15
sunt prophetia prophetarum, quae Domini nostri dispensationi adiungitur. Cum ergo electio discipulorum post baptismum

p. 241. *Domini* *per « Miserere mei » significatur, plena autem electio eorum per « Domine mane », doctrina eorum per responsum, et testimonium prophetarum de *Domini* dispensatione per 20
versus ex David: iuste hic demum crucifixionem per primam litaniam, mortem eius per genuflexionem secundae, et resurrectionem per obsignationem *in nomine* Trinitatis figuramus, cui praemittitur « Surgite in virtute Dei nostri ». Hic tandem cum mulieribus et angelis, qui per resurrectionem eius gaudio 25
repleti sunt, dicimus « Tibi gloria », « Sanctus », qui canon est absolutionis officii, manuum impositionem et benedictionem, *quae* est illa Domini nostri benedictio, qua discipulis suis benedixit cum in caelum ascenderet. Quae omnia iam dicta sunt, alia in matutini, alia in vespertini expositione officii. 30

Et ecce per Deum, infirmorum auxiliatorem, cuius porta omnibus pulsantibus patet, qui omnes in ipsum confidentes adiuvat, absoluta sunt capita et explicationes nocturni et matutini officii.

Deo autem, qui creaturas suas sua scientia sapientes facit, 35
et timentes se per officium suum ad se adducit, gloria et honor in saeculum saeculorum.

Explicit tractatus tertius: 'et Deo sit gloria perpetua. Amen ¹.

¹ S om.

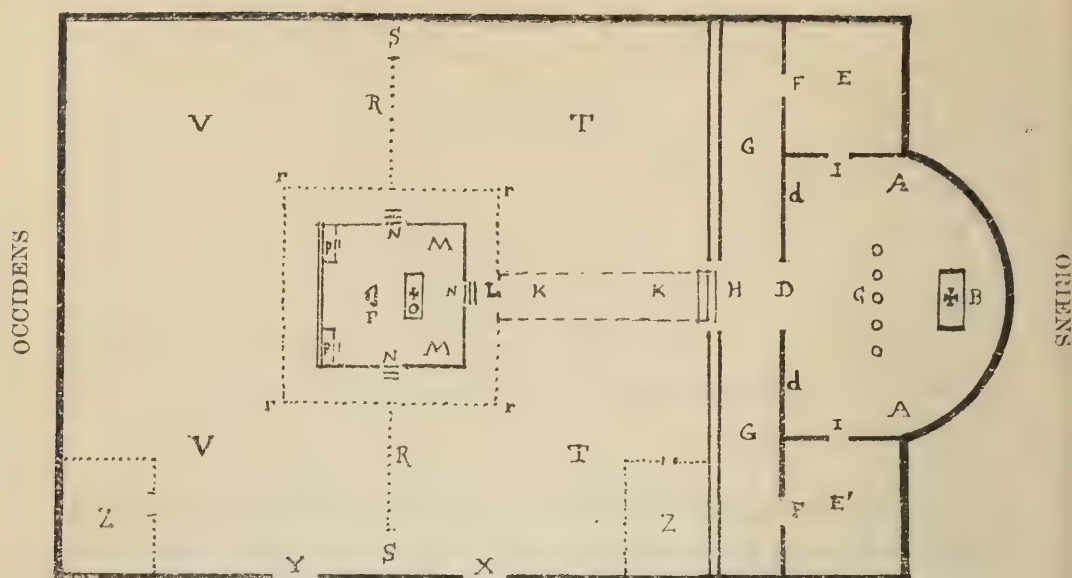
APPENDIX

DELINEATIO ECCLESIAE ad mentem auctoris

(vide Tractatus II cap. II, supra, p. 90).

Hic ecclesiae partes delineare secundum descriptionem in Tractatus II cap. II prolatam conati sumus. Nonnulla vero quaerenda sunt in prioribus Tractatus IV capitulis. Quaedam, quae minus perspicue ab auctore descripta sunt, aut omnino praetermissa, coniectura supplevimus ex aliarum ecclesiarum orientalium delineationibus. Videas praecipue H. POGNON, *Inscriptions sémitiques* (Paris, 1907), pp. 91-92, ubi invenies delineationem antiquae Iacobitarum ecclesiae, in pago regionis Tur-ʿAbdīn Kafar-Zē dicto; necnon W. R. LETHABY, *Mediaeval Art* (London, 1904), p. 75, ubi licet videre figuram pervetustae ecclesiae cathedralis urbis Etschmiadsin, in Armenia.

E. A. WALLIS BUDGE *The Book of Governors* (London, 1893), tribus in locis descripsit partes ecclesiae Nestorianae ex dictis Thomae Margensis: videlicet, vol. II, p. 342, n. 2, et p. 343, n. 1; p. 431, n. 1, ubi etiam delineationem apposuit; et in notis ad pp. 543-4. Sed ex eis quae minus distincte a Thoma Margensi dicta sunt, duo eum praecipua latuerunt: scilicet, qe štr ō mā (κκτῶστρομα) extra absidem iacere; et bema in medio templo, seu navi, stare, nec esse ambonem vel pulpitem tantum, sed locum ampliorem, in quo plures simul ministri sedere possint (vide in subiecta figura, GG et MM).

AA. Absis, in orientali ecclesiae parte (*Tract. II, cap. II*).

B. Altare in abside (*Tract. IV, cap. XVI*).

C. Lampades inter portam et altare absidis suspensae (*Tract. II, cap. V*).

D. Porta maior inter absidem et *qes̄trōmā* [vide GG] (*Tract. IV, cap. V*).

dd. Murus: utrum solidus an perforatus, non apparet.

E, E'. Diaconicum (*bē th di y ā qō n*) (*Tract. IV, cap. IV*). Utrum in utroque latere absidis an in uno tantum, non apparet.

F, F. Portae diaconici, seu portae minores (*Tract. IV, capp. IV, V*).

GG. *Qes̄trōmā* (*κατάστροφμα*): locus extra absidem, et eiusdem altitudinis atque absis, quo a templo, seu navi, gradibus ascendebatur (*Tract. II, cap. II*).

H. Gradus quibus per portam ad *qes̄trōmā* ascendebatur.

I, I. Portae inter absidem et diaconicum (?).

KK. Transitus (*šě q ā qō n ē*: anglice « gangway »): « via recta » inter *qes̄trōmā* et bema (*Tract. II, cap. II*).

L. Porta inter bema et transitum (*Tract. II, cap. II*: ubi tres portae dicuntur esse inter absidem et bema, « pro abside » [D], « in medio » [H], et « pro bemate » [L]).

MM. Bema, « in medio templo » positum (*Tract. II, cap. II*). Elevatum fuisse bema a templo, certum est; namque ministri illuc semper « ascendere » dicuntur. Spatiosum quoque fuisse necesse est, quia episcopus ibi, una cum presbyteris assistantibus, manebat usque ad finem « responsorii mysteriorum », quod cantabatur post missionem catechumenorum (*Tract. IV, capp. XIII-XV*).

N, N, N. Gradus quibus ad bema

ascendebatur. Fuisse gradus in orientali parte, seu versus absidem, verisimile videtur, cum et porta ibi fuisse dicatur. Colligimus quoque gradus fuisse in utroque latere bematis; nam in Tract. IV, cap. vii, cantor, qui hymnum (zum mārā) post lectionem apostoli canebat, aliunde (« ex altero latere ») ascendere dicitur quam diaconus apostoli.

O. Altare « in medio bemate » (*Tract. II, cap. ii*; et *Tract. IV, cap. iii*).

P. Sedes episcopi in bemate (*Tract. II, cap. ii*; et *Tract. IV, cap. iii*).

p, p. Pulpita, seu « loca lectorum » (bēth qārōyē) in bemate posita. Elevata haec videntur fuisse a bemate, quia in Tractatus IV cap. xii, auctor ita de evangelio loquitur: « Descensus eius de loco lectorum (significat) quod ducunt eum (Dominum) ad crucifixionem. Quod altari imponitur, (significat) crucifixionem eius ». Altare hoc, illud est quod in bemate stat, namque Golgotha, hoc est crucifixionis locus,

per altare bematis passim significatur in symbolismo auctoris. Porro, processio crucis et evangelii a bemate in absidem, in sequenti capite (xiii) describitur. « Descendit » ergo evangelium de loco lectorum, ut altari bematis imponatur.

RR. Murus humilis inter loca virorum atque mulierum (?) (Vide Pognon, *op. cit.*, pp. 91, 92).

rrrr. Murus humilis bemati circumductus (?).

S, S. Transitus inter loca virorum et mulierum (?) (vide Pognon, *loc. cit.*).

TT. Locus virorum in templo (*Tract. II, cap. ii*).

VV. Locus mulierum in templo (*ibid.*).

X. Porta virorum. Portae in australi parte ecclesiae fuerunt (*Tract. II, cap. ii*).

Y. Porta mulierum.

Z, Z. Baptisterium. Situs eius incertus manet: solum in australi latere ecclesiae dicitur fuisse (*Tract. II, cap. ii*); fortasse non in navi, sed loco E' notato, fuerit (?).

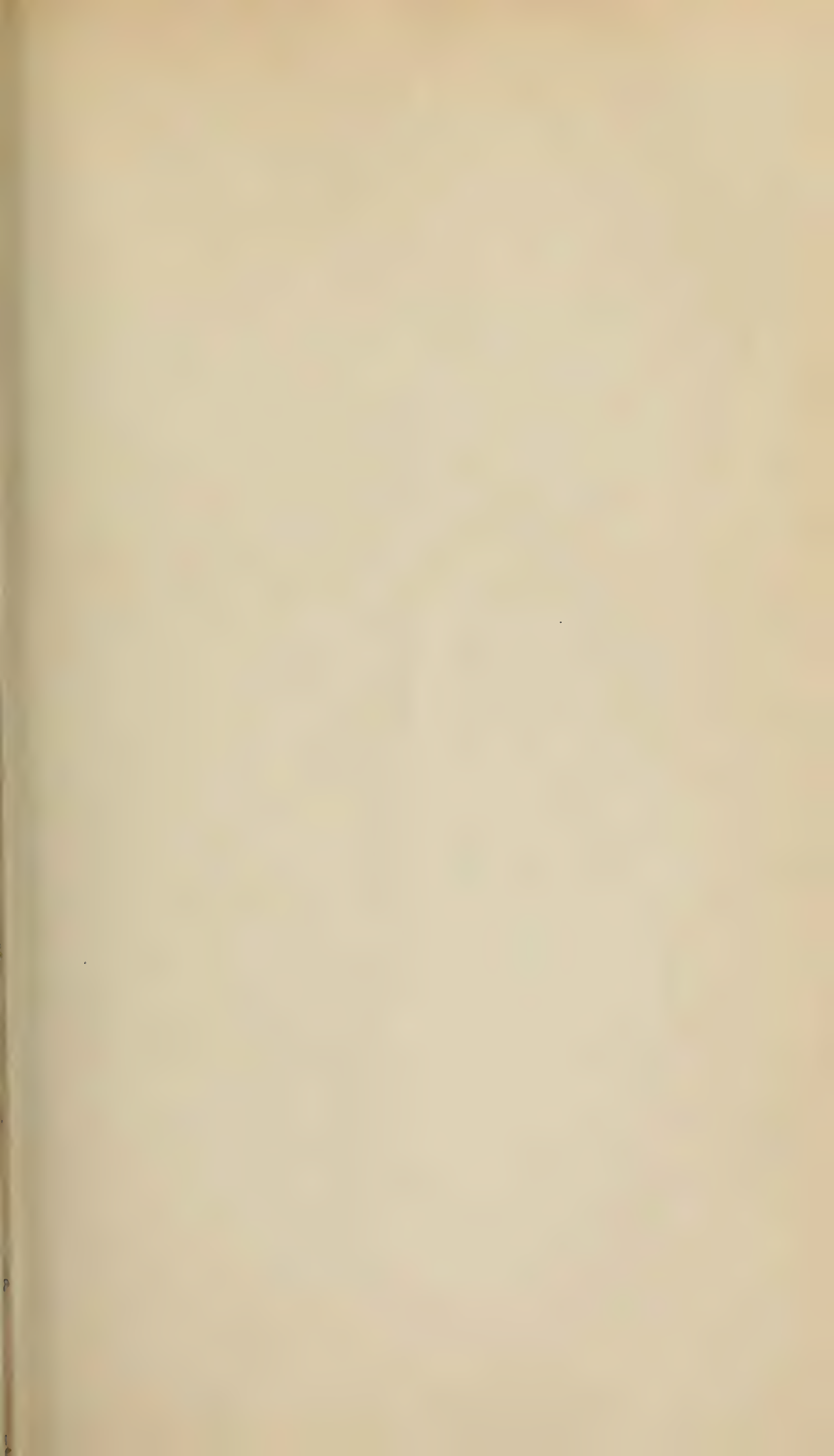
INDEX TOMI XCI

Praefatio editoris	p.	4
Descriptio capitulorum totius operis	»	5
TRACTATUS I	»	16
TRACTATUS II	»	87
TRACTATUS III	»	159
Appendix	»	195

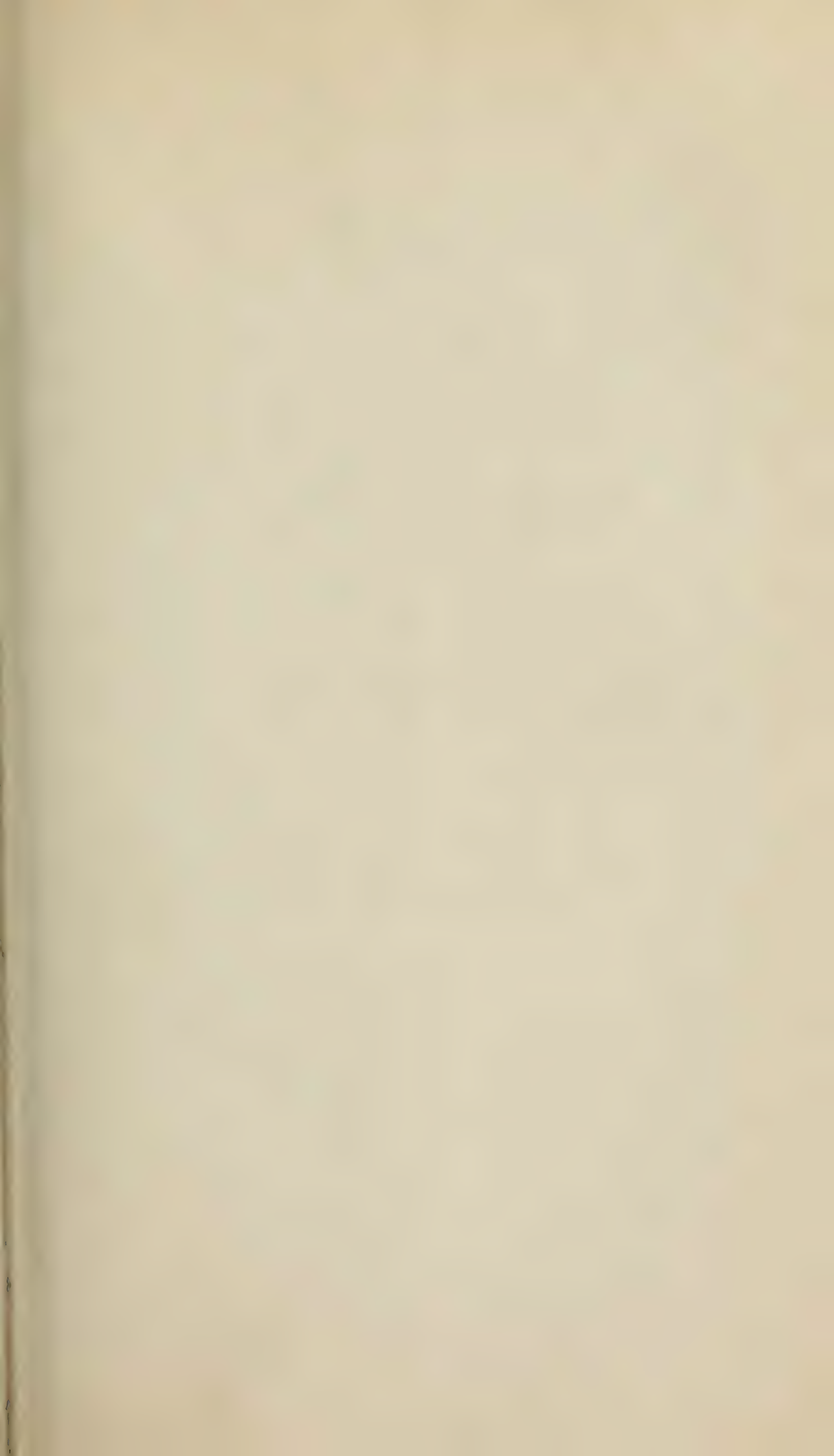
CORRIGENDA.

Pp. 37, l. 10; 41, l. 24; 43, l. 11 *pro* Elizabeth *lege* Elisabeth. —
p. 45, l. 6 *pro* lorum, *lege* loram. — p. 49, l. 33, et p. 50, l. 20 *pro*
Satanus, *lege* Satanas. — p. 53, l. 28 *pro* Bethania, *lege* Bethaniac. —
p. 56, l. 3, *pro* Ie š ū s', *lege* I š ō'. — p. 56, l. 25 *pro* celebrari accidit,
lege celebrandus occurrit. — p. 72, l. 15 *pro* e, *lege* et.

Inter pp. 33-56, passim, 'ō n ī t h ā *pro* 'ō n ī t h ā, 'a r ū b h t ā *pro*
'a r ū b h t ā, etc., imprimendum erat.

[illegible]

¹ Sic. — ² S כחכח. — ³ A add.: כחכח כחכח : ex malo.

וְחָסֵם לְמֹתָם כִּי־חָסֵם מִן־הַיָּמִים לִקְדֵּשׁ
 לְעִמּוּקֵי הַיָּם וְלִלְבֵּי הַיָּבֵשׁ. וְהָיָה עֲמֻקָּה:
 מִמֶּנּוּ הַעֲלֵתָהּ אֶת־מִסְכָּהּ. כֹּכָבִים¹ וְשֶׁמֶשׁ
 וְיָרֵחַ אֵלֶּיךָ עֲלֵתָהּ וְשִׁתָּהּ וְהַעֲמֻקָּה שִׁתָּהּ
 5 לְהַעֲבִיֵּהָ. וְכִּי־הִיא הִיא. וְשֶׁמֶשׁ וְכֹכָבִים אֵלֶּיךָ חֲבִי:
 וְהַיָּם וְהַיָּבֵשׁ לְמֹתָם שִׁתָּהּ וְהַיָּבֵשׁ. אֵלֶּיךָ לְעִמּוּקֵי
 וְהַיָּבֵשׁ מִן־הַיָּמִים וְהַיָּבֵשׁ חֲבִי אֵלֶּיךָ לְעִמּוּקֵי
 וְהַיָּבֵשׁ חֲבִי אֵלֶּיךָ חֲבִי אֵלֶּיךָ לְעִמּוּקֵי
 10 חֲבִי. חֲבִי אֵלֶּיךָ וְהַיָּבֵשׁ וְהַיָּבֵשׁ וְהַיָּבֵשׁ
 וְהַיָּבֵשׁ לְעִמּוּקֵי הַיָּבֵשׁ. וְהַיָּבֵשׁ חֲבִי
 וְהַיָּבֵשׁ חֲבִי אֵלֶּיךָ חֲבִי אֵלֶּיךָ לְעִמּוּקֵי
 15 לְעִמּוּקֵי הַיָּבֵשׁ. חֲבִי וְהַיָּבֵשׁ חֲבִי אֵלֶּיךָ
 וְהַיָּבֵשׁ חֲבִי אֵלֶּיךָ חֲבִי אֵלֶּיךָ לְעִמּוּקֵי
 וְהַיָּבֵשׁ חֲבִי אֵלֶּיךָ חֲבִי אֵלֶּיךָ לְעִמּוּקֵי
 וְהַיָּבֵשׁ חֲבִי אֵלֶּיךָ חֲבִי אֵלֶּיךָ לְעִמּוּקֵי

20 זיא האטא דאמא זא אלהא :: זא
 זא אלהא דאמא דאמא דאמא
 דאמא ::

אני ומידיך נתיבך לך. מנחם ונחמך
מנחם נתיבך ארץ מנחם. מנחם ונחמך
מנחם. לנחמך: מנחם ונחמך, ונחמך:
מנחם ונחמך מנחם ונחמך. לך ונחמך:
מנחם ונחמך מנחם ונחמך. מנחם ונחמך
מנחם. מנחם ונחמך ונחמך ונחמך
מנחם ונחמך: מנחם ונחמך מנחם ונחמך

¹ S ५३०. — ² A om.

וסוד חלל קאך גי סכיא סוד מרס חלל.
 וסוד נעמ סכיא אגז. סאדסו וזי סלסא
 סמסא וסוד. סוד מוסס אגז. סו, חלל
 וסוד גי סכיא סלסא סלסא סודס.
 5 סכיא סאדסו סלסא סלסא נעמ. א. סמסא
 סכיא⁷ סאדסו¹ נעמ. ע. סכיא נעמ סכיא
 סכיא. סמסא סלסא סכיא. סכיא סלסא. סלסא
 ל סודס סלסא סלסא סלסא סלסא
 סלסא: סלסא סלסא סלסא סלסא
 10 סכיא. א. סלסא סלסא ל סלסא סלסא סלסא
 נעמ: סלסא וזי סכיא סכיא גי סכיא סכיא
 סכיא סכיא: סלסא סכיא סלסא סלסא
 סלסא. סלסא סלסא סכיא סכיא סכיא.
 סכיא סלסא סכיא. סלסא סכיא
 15 סלסא: סלסא² סלסא סכיא נעמ סלסא.
 סלסא סלסא סלסא סלסא סלסא. סלסא
 סלסא סכיא: ע. סלסא. סלסא סלסא
 סלסא. סכיא סכיא: סלסא סלסא סלסא
 סלסא סלסא סלסא. סלסא סלסא
 20 סלסא סלסא סלסא. סלסא סלסא
 סלסא. סלסא סכיא: סלסא גי סכיא סכיא
 סלסא. סלסא סכיא: סלסא סכיא סלסא.
 סלסא סכיא סלסא. סלסא סלסא
 סלסא. סלסא סלסא סלסא. סלסא
 25 סלסא סכיא סלסא סלסא. סלסא סלסא
 סלסא סלסא סלסא: סלסא סלסא
 סלסא. סלסא סלסא סלסא סלסא סלסא
 סלסא: סלסא סלסא: סלסא סלסא³ סלסא
 סלסא סכיא סלסא סכיא. סלסא סלסא

¹ A om. — ² S add. סלסא. — ³ S om.

הכאָר. הלכא נהא חמשה אנזינן כללן הלא
מקא הלה.:

תלך רבנא הלאהא רחלנא ברנא למנהא
מנהז: בארנא לא אנה ברנא הנהגהא
5 במנהא. חזק דה סאף בל כארנא סנהגתא
מנהא תלפסמ כהנהגהא הארנא. אלא כמ
במנהא מ לא נהנהגהא נהז. אלא מ סנהגהא
במנהא נהנהגהא. אנהא נהנהגהא מנהא
מנהא: מנהא לא מנהא. הלה במנהא ברנא
10 הלאהא: אלא נהנהגהא נהנהגהא נהנהגהא.
ברנא דה האנהא תלכא נהנהגהא מנהגהא:
נהנהגהא נהנהגהא. נהנהגהא נהנהגהא
נהנהגהא נהנהגהא נהנהגהא. נהנהגהא
הנהגהא האנהא נהנהגהא נהנהגהא
15 כנהא: מנהא נהנהגהא לא נהנהגהא נהנהגהא
נהנהגהא האנהא. נהנהגהא נהנהגהא:
נהנהגהא נהנהגהא נהנהגהא. נהנהגהא
נהנהגהא: הלה כמ נהנהגהא. הנהגהא⁷ נהנהגהא¹
נהנהגהא. מנהא דה נהנהגהא נהנהגהא, נהנהגהא
20 נהנהגהא: האנהא נהנהגהא נהנהגהא. האנהא נהנהגהא
נהנהגהא. הנהגהא נהנהגהא נהנהגהא
הנהגהא: נהנהגהא נהנהגהא⁷ נהנהגהא²
נהנהגהא⁷ נהנהגהא³ נהנהגהא. האנהא נהנהגהא נהנהגהא
נהנהגהא נהנהגהא לא נהנהגהא, נהנהגהא. נהנהגהא
25 נהנהגהא: האנהא, נהנהגהא נהנהגהא נהנהגהא.
נהנהגהא נהנהגהא: אנהא אנה נהנהגהא נהנהגהא
נהנהגהא. הנהגהא נהנהגהא נהנהגהא נהנהגהא
הלא מנהא נהנהגהא. הנהגהא נהנהגהא, נהנהגהא נהנהגהא
נהנהגהא נהנהגהא נהנהגהא: לא נהנהגהא. מנהא דה נהנהגהא.

¹ א נהנהגהא. — ² Som. — ³ א נהנהגהא.

וְכַפֵּרָה לְמִנְחָה: הִלָּךְ מִלְּהֶרֶץ לְבָא בָּהּ כְּתֻבָּה
 אֶלָּא כִּסְסָא דִּנְהָ בַּחַד עָד. פִּיזָה אֲרִימָה לְהַנְחִי
 לֵה בְּלִיטָה בְּלִיטָה אֶלָּא סָאפּ מִסְתָּא: מִסְתָּא
 מִלְּהֶרֶץ כִּסְסָא לְהַנְחִי מִכְּסָא דְּלִיבָה לְבָא בָּהּ עָדָא.
 5 מִסְתָּא לְבָא לְבָא לְבָא לְבָא לְבָא לְבָא לְבָא לְבָא
 בְּלִיטָה. מִלְּהֶרֶץ דְּנִיבָה מִסְתָּא לְבָא מִכְּסָא
 מִכְּסָא מִכְּסָא דְּנִיבָה לְבָא מִכְּסָא. אֶלָּא
 מִלְּהֶרֶץ מִכְּסָא דְּנִיבָה: אֶלָּא מִלְּהֶרֶץ מִכְּסָא
 אֶלָּא מִלְּהֶרֶץ מִכְּסָא דְּנִיבָה בְּלִיטָה בָּהּ וְהִיא
 10 דְּבִיבָה מִכְּסָא דְּנִיבָה מִכְּסָא דְּנִיבָה מִכְּסָא
 לֵה מִכְּסָא מִכְּסָא מִכְּסָא. אֶלָּא מִכְּסָא דְּנִיבָה
 דְּבִיבָה מִכְּסָא דְּנִיבָה. מִכְּסָא לְבָא לְבָא לְבָא
 דְּבִיבָה מִכְּסָא דְּנִיבָה: הִלָּךְ בְּלִיטָה דְּבִיבָה
 לְבָא לְבָא מִכְּסָא לְבָא לְבָא. אֶלָּא בָּהּ בְּלִיטָה
 15 מִכְּסָא בְּלִיטָה מִכְּסָא דְּנִיבָה בְּלִיטָה. אֶלָּא
 בְּלִיטָה דְּבִיבָה. פִּיזָה דְּבִיבָה: כִּסְסָא דְּבִיבָה אֶלָּא
 בְּלִיטָה דְּבִיבָה: אֶלָּא דְּבִיבָה דְּבִיבָה מִכְּסָא. לְבָא
 בְּלִיטָה. אֶלָּא דְּבִיבָה דְּנִיבָה. אֶלָּא דְּבִיבָה: כִּסְסָא
 20 דְּבִיבָה לְבָא לְבָא דְּבִיבָה מִכְּסָא בְּלִיטָה דְּבִיבָה
 לְבָא: פִּיזָה לְבָא בְּלִיטָה דְּבִיבָה דְּבִיבָה.
 אֶלָּא דְּבִיבָה דְּנִיבָה. מִלְּהֶרֶץ דְּבִיבָה אֶלָּא מִכְּסָא.
 לֵה מִכְּסָא כְּסָא דְּנִיבָה. כִּסְסָא לְבָא לְבָא מִכְּסָא
 מִכְּסָא. מִכְּסָא דְּנִיבָה מִכְּסָא לְבָא מִכְּסָא. מִכְּסָא
 25 דְּבִיבָה דְּבִיבָה לְבָא מִכְּסָא. מִכְּסָא מִכְּסָא: כִּסְסָא
 דְּבִיבָה מִכְּסָא מִכְּסָא אֶלָּא מִכְּסָא. מִכְּסָא לְבָא
 אֶלָּא מִכְּסָא: אֶלָּא מִכְּסָא. מִכְּסָא מִכְּסָא פִּיזָה
 אֶלָּא לְבָא. מִכְּסָא דְּנִיבָה מִכְּסָא מִכְּסָא לְבָא לְבָא.
 מִכְּסָא דְּבִיבָה מִכְּסָא. מִכְּסָא אֶלָּא מִכְּסָא: מִכְּסָא
 30 דְּבִיבָה מִכְּסָא אֶלָּא. מִכְּסָא מִכְּסָא מִכְּסָא.
 מִכְּסָא מִכְּסָא מִכְּסָא לְבָא מִכְּסָא בָּהּ בְּלִיטָה

ונעשה לך חסד. כפי חסדך: ונעשה
 ונעשה ונעשה: כפי חסדך. חסדך לך חסד
 חסדך חסדך חסדך לך חסדך חסדך.
 חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד
 5 חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד
 חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד
 חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד
 חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד
 10 חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד
 חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד
 חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד
 חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד
 חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד
 15 חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד
 חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד
 חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד
 חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד
 20 חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד
 חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד
 חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד
 חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד
 25 חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד
 חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד
 חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד
 חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד
 30 חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד

¹ S om.

סביר: ערשטא מלא בארא מלא. אלא ב' אהם
 מלאא כמסדמסד: מסדא למ דמא מסדא
 סלממלא. דמא למלא נעם. מסדא דאלמא
 לבמלא מ, סבירא זכור נעם. ⁷ דמא¹ כמלא
 מסדא דמלא מ' פוסטא מלא דמא. סב' אבא
 דמא אבאב: מלא נא מלא כמלא. סאבא
 סב' מלא כ' נא כ' אבמסד, ב' ד' מלא
 מלאב' דמלא כ' מלא מלאב' מלא
 כמלאב: א' ד' מלא מלאב: אבא
 מלאב' מלא סבירא. מלא סב' מלאב' ¹⁰
 אבמסד נעם: אבאבא אב' דמלא. מלא
 דמלאב' ד' אבאבא אבאב: מלא דמלא
 אבאבא: סב' נא כ' אבאבא דמלא
 דמלא: דמלאב' סבירא. מלא דמלא
 למלא: לעמסד דמלא סבירא נעם. מלא ¹⁵
⁷ למ² למלא דמלאב' מלאב': ב' מלאב'
 דמלאב' למלא סאב. מלאב' דמלאב'
 נא סבירא מלאב: באבא מלא נא
 מלאב' מלא מלאב' כמלא סבירא דמלא.
 סב' ד' סבירא. כ' דמלא ב' אבמסד מלאב' ²⁰
 באבאב למ. למ' למלאב' מלאב' מלאב'
 סבירא נא. סאבא נעם א' מ' מלאב'.
 ב' מ', למ' למלאב' למלא. סבירא
 מלאב' מלאב' מלא. סב' מלאב' מלאב'
 אבאבאב' מלאב' מלא. סאבאבאב' מלאב'. ²⁵
 מלאב' א' נעם מלאב' באבא. אבאב' ד' מלאב'
 למ באבא אבאב. מלאב' מלאב' מ' דמלא
 מלאב'. סב' מלאב' מלאב'. מלאב' ד' ב' מלאב'
 למ מלאב' מ' דמלא נא. סאבא: אבאב'

[illegible]

חסדך בך מביא. מאתתך אתה חסדך בך.
 כח; ואני האמת בך לך: מביאך מביא
 ובכח לך לך לך. ובכח לך לך בך
 בתפלה: עד מדין מביא לך לך. מביא
 5 בך לך לך לך לך לך לך. מביא בך
 מביא. מביא בך לך לך לך מביא
 מאתך מביא מביא בך לך לך לך לך
 לך. ובכח חסדך מביא לך לך מביא
 למביא. ובכח בך לך לך לך. ובכח בך
 מביא בך לך לך לך לך לך לך
 10 המביא בך לך מביא לך לך לך לך
 מביא לך לך חסדך⁷ מביא¹ מביא
 האמת בך לך מביא לך לך. מביא
 וביא מביא. מביא לך לך: בך
 15 המביא בך לך לך לך לך. ובכח
 בך מביא לך לך. בך מביא לך לך
 מביא בך מביא. לך מביא לך:
 20 מביא לך לך. מביא לך לך. מביא
 בך לך לך לך. מביא לך לך. מביא
 25 מביא לך לך: מביא לך לך. מביא
 לך מביא. מביא לך לך⁷ מביא לך לך³.
 מביא: מביא. מביא לך לך⁷ מביא⁴.
 מביא⁵ מביא לך לך לך מביא⁷

¹ S in plur. — ² S om. — ³ S om. — ⁴ S ,תחבבתי. —

⁵ Deest in S, spatio relictio.

פֶּסֶחַ הַנֶּחֱשֶׁת הַבְּרִיָּה אֲחֵשֶׁת רַחֵם פֶּזֶק
 לִפְעָא. לִפְזָא פֶּזֶק מִלֵּל: מִלְּפָא הִיָּע. מִבָּא
 מִפֶּזֶק בֶּה מַעֲהֵם: לִהְיוֹת אֲחֵשֶׁת לִפְזָא.
 מִלָּא מַעֲהֵת הַבְּרִיָּה הָאֵל מִתָּא. מִמִּבָּא מִמִּבָּא
 5 הַבְּרִיָּה: ⁷ מַעֲהֵת ¹ לִמְלֵל מִנֵּי הַבְּרִיָּה לִפְזָא
 הַבְּרִיָּה מִלְּפָא. בֶּה הֵן לִמְלֵל מִמִּבָּא.
 מִבְּרִיָּה מִמִּבָּא לִמְלֵל. חֲשֵׁת אֲחֵשֶׁת.
 חֲשֵׁת הֵן הַפֶּסֶחַ הַנֶּחֱשֶׁת. מִמִּבָּא הַבְּרִיָּה
 הַבְּרִיָּה ⁷ מַעֲהֵת ². הַבְּרִיָּה אֲחֵשֶׁת, לִמְלֵל.
 10 אֲחֵשֶׁת: וְחֵת הַבְּרִיָּה הַבְּרִיָּה. מִמִּבָּא
 הַבְּרִיָּה הַבְּרִיָּה הַבְּרִיָּה מִמִּבָּא.
 בִּרְיוֹת: אֲחֵשֶׁת הַבְּרִיָּה הַבְּרִיָּה. יָקָא
 אֲחֵשֶׁת: בִּרְיוֹת הַבְּרִיָּה. מִבְּרִיָּה
 לִפְזָא הַבְּרִיָּה. הַבְּרִיָּה הַבְּרִיָּה.
 15 הַבְּרִיָּה מִמִּבָּא הַבְּרִיָּה מִמִּבָּא הַבְּרִיָּה.
 מִבָּא הַבְּרִיָּה מִמִּבָּא לִפְזָא. מִבָּא
 וְחֵת הַבְּרִיָּה מִמִּבָּא מִמִּבָּא.
 מִבָּא מִמִּבָּא מִלֵּל בֶּה הַפֶּסֶחַ הַבְּרִיָּה
 הַבְּרִיָּה לִפְזָא הַבְּרִיָּה: מִמִּבָּא מִמִּבָּא
 20 מִמִּבָּא: בֶּה הַבְּרִיָּה לִפְזָא הַבְּרִיָּה
 בֶּה מִבְּרִיָּה. מִבְּרִיָּה מִלֵּל: מִבְּרִיָּה
 אֲחֵשֶׁת הַבְּרִיָּה לִפְזָא. מִבְּרִיָּה מִבְּרִיָּה ⁷ הַבְּרִיָּה ³
 מִמִּבָּא מִמִּבָּא מִמִּבָּא. מִבְּרִיָּה מִמִּבָּא
 מִמִּבָּא הַבְּרִיָּה. הַבְּרִיָּה מִמִּבָּא
 25 מִמִּבָּא. בֶּה מִבְּרִיָּה לִפְזָא מִמִּבָּא
 הַבְּרִיָּה. מִבְּרִיָּה מִבְּרִיָּה מִבְּרִיָּה
 בֶּה מִבְּרִיָּה לִפְזָא מִמִּבָּא מִמִּבָּא
 מִמִּבָּא. מִמִּבָּא מִמִּבָּא. מִמִּבָּא מִמִּבָּא
 לִפְזָא מִמִּבָּא מִמִּבָּא. מִמִּבָּא בֶּה

¹ S מַעֲהֵת. — ² S מַעֲהֵת (sic). — ³ A om.

אבנך האלמא מברכנא ומברכנא לפרסם כדאמא.
 ובה לא ענן מרן לרעך כלל מלמך: אדנא
 חלם רעמא, ודס דרעמא דכסא מרן דלכא
 מברכנא: ברעך נעמא אדנא. כס; דכס
 מרן נד נד כן מברכנא עבדנא דברכנא.
 סאמא דברכנא דנעמא לברכנא דנעמא האלמא
 פמא אדנא דאפ מרן נברכנא. ובה נפמא כן
 מרן דברכנא דכא עממא: כס; האלמא
 דברכנא דנעמא. ובה מלם דברכנא
 10 לברכנא דברכנא עממא. ובה מלם דברכנא
 מברכנא דברכנא פמא דנעמא. נד דברכנא
 דברכנא דנעמא מרן דברכנא דנעמא:
 ודס דנעמא כן מרן מלם. דברכנא נעמא לנעמא
 דברכנא. סאמא דברכנא מלם דנעמא
 15 דברכנא דנעמא מרן: דברכנא אפ נד ודס ל
 לברכנא. דברכנא לברכנא דנעמא
 אדנא מברכנא: לברכנא נד מרן דברכנא
 מברכנא. האלמא דברכנא מלם. מרן
 מברכנא. דברכנא אפ כס דברכנא דלכא: פמא
 20 דברכנא. מרן דס: מברכנא עממא מרן
 אפ דנעמא כן לברכנא: דברכנא דברכנא
 לברכנא. האלמא מרן דברכנא: דברכנא
 פמא דברכנא לברכנא האלמא דנעמא: דברכנא
 מלם האלמא דברכנא דנעמא. ודס דברכנא
 25 מרן אדנא: כן מלם דברכנא לברכנא
 דברכנא דברכנא לברכנא דברכנא. דברכנא
 דברכנא דברכנא דברכנא מרן: מרן
 לברכנא. האלמא. כס; דברכנא מלם: דברכנא
 דברכנא מברכנא. ודס דברכנא דברכנא
 30 לברכנא: מרן לברכנא מרן. כס; דברכנא
 דברכנא מרן דברכנא מלם. האלמא

דה מוֹכָא חֲבֵה חַם כַּלְדָּיָא דַּמִּיָּא. הִנֵּה
 לַחֲמֵה חֲמֵה. חַם שִׁפְיָא אֲחִיָּא מַחֲמָא.
 אֲחִיָּא דִּחֵה חַם כַּלְדָּיָא: כֹּחַ דֵּה חַם כַּמִּיָּא
 מַחֲלָא מִקָּא וּבִחֲמֵה. מַחַם מַחֲלָא לַחֲמֵה מַחֲמָא.
 5 וְחֵה. לַחֲמָא דֵּה חַם נִשְׁחָא לַחֲמָא נִחֲמִיָּא חֲמֵה.
 חֵה חַם לַחֲמָא מַחֲלָא דִּחֵה: כַּמִּיָּא דִּמִּיָּא
 מַחֲמָה חֲמָא. מִחָא דֵּה כַּמִּיָּא דִּמִּיָּא חֵה
 חֵה לַחֲמָא. חֲמֵה חֵה מַחֲלָא דִּחֵה: חֲמֵה חֵה
 אֲחֵה חֵה. מַחֲמָא מַחֲמָא חֵה מַחֲמָא חֵה.
 10 חֲמֵה. חֵה מַחֲמָא דִּחֵה חֵה. חֲמֵה חֵה
 חֵה חֵה⁷ חֵה. חֲמֵה חֵה חֵה חֵה חֵה חֵה.
 חֵה חֵה חֵה חֵה חֵה חֵה חֵה חֵה חֵה חֵה.
 חֵה חֵה חֵה חֵה חֵה חֵה חֵה חֵה חֵה חֵה.
 15 חֵה חֵה חֵה חֵה חֵה חֵה חֵה חֵה חֵה חֵה.
 חֵה חֵה חֵה חֵה חֵה חֵה חֵה חֵה חֵה חֵה.
 חֵה חֵה חֵה חֵה חֵה חֵה חֵה חֵה חֵה חֵה.
 חֵה חֵה חֵה חֵה חֵה חֵה חֵה חֵה חֵה חֵה.
 20 חֵה חֵה חֵה חֵה חֵה חֵה חֵה חֵה חֵה חֵה.
 חֵה חֵה חֵה חֵה חֵה חֵה חֵה חֵה חֵה חֵה.

חֵה חֵה חֵה חֵה חֵה חֵה חֵה חֵה חֵה חֵה.
 חֵה חֵה חֵה חֵה חֵה חֵה חֵה חֵה חֵה חֵה.
 חֵה חֵה חֵה חֵה חֵה חֵה חֵה חֵה חֵה חֵה.
 חֵה חֵה חֵה חֵה חֵה חֵה חֵה חֵה חֵה חֵה.
 חֵה חֵה חֵה חֵה חֵה חֵה חֵה חֵה חֵה חֵה.
 חֵה חֵה חֵה חֵה חֵה חֵה חֵה חֵה חֵה חֵה.
 חֵה חֵה חֵה חֵה חֵה חֵה חֵה חֵה חֵה חֵה.
 חֵה חֵה חֵה חֵה חֵה חֵה חֵה חֵה חֵה חֵה.

¹ A חֵה. — ² A חֵה. — ³ A in plur.

[illegible]

¹ S Kux. — ² Sic codd.; lege Kuxuxhwa (?).

מהחלם כעממבא לה מלם חלקא. מנהם אבא
 חממם הללחא מעממע. ממם אבמ
 רכעממבא כלמם הלכא מעמע לחזקא: לכ
 אנהם חממם אעממא. ממם ממם לחזקא
 5 מעמא. חמ אעמלם מעממא. רממא דם: כמ, רמ
 מהללחא כמ חמ מהללחמם כעממבא רמלם
 רממם למ מעממא: כרממא מללמם מלמם
 רממ רכממא. אק אקמא רמממם כעממבא
 חכמם מעמא רמממא רמממם. חמא. חמ
 10 חמ רמממא ממם. חמ ממלם. חמ חממ
 למ. כרמ אב ממם כמ חזקא: רמממם
 מללמם רממממא רמ רמממא: ממם רממא
 חמ מלמם רמממא¹ חזקא: רממבא רמממם,
 כעממבא. רממע דם חזקא רממא כה לכ
 15 חזקא: רממם רמללמם רמממא אעמא:
 רמממא חמ לחמא לממא רממם מלמם רמל
 רממם. ממם חמ רמממא חמ ממלם מלממא
 כה מעמבא רממא. חמ דם מללמם חמא.
 מעמבא למ: כמ, רמ רמממם מעמע למ.
 20 רממם למלם רממא ממלם ממם חממם:
 רממא² רממא² רממא מלמם כמ. ממ דם
 ממללממא רממא רממא רממא רמממם
 מממם. לממ דם. כה ממם חמ מממא:
 למלמם כמלם רמל ללממא. אעמא רממא
 25 כמם חממם. רמ רמ חזקא מלמם אעמא. חמ
 דם רמממם כמלמא חזקא כממם רממם:
 ממם מהממע לממם מממם מעממא:
 אבמא רמם אב אעמא. מממא לחמא רממא.
 חמ רממא אקממם רממא רממא: חמ למממא
 30 רמממא. רמל חמ מלמם מעממא לחלחא

¹ S om. — ² S om.

וְלַחֲסִידָא דְּמַלְכָּא: מַעֲבָדֵי עַבְדָּא. עַבְדָּא נִתְּמָה
 דְּכִתְּמֵה אֲחֵרָה, חֲלָלָא. עַבְדָּא וְהִתְּמָה נִתְּמָה מִמֶּנָּה
 מַעֲבָדֵי חֲלָלָא: חֲלָלָא וְאֲחֵרָה חֲלָלָא¹.
 עַבְדָּא עַבְדָּא נִתְּמָה חֲלָלָא חֲלָלָא חֲלָלָא.
 5 עַבְדָּא וְעַבְדָּא אֲחֵרָה דְּמַלְכָּא אֲחֵרָה דְּמַלְכָּא חֲלָלָא.
 עַבְדָּא, מִתְּמָה אֲחֵרָה. עַבְדָּא, עַבְדָּא נִתְּמָה. חֲלָלָא
 אֲחֵרָה. עַבְדָּא, עַבְדָּא מַעֲבָדֵי. עַבְדָּא, חֲלָלָא
 אֲחֵרָה. עַבְדָּא, חֲלָלָא דְּמַלְכָּא. עַבְדָּא, חֲלָלָא
 עַבְדָּא נִתְּמָה. מִתְּמָה אֲחֵרָה עַבְדָּא מִתְּמָה
 10 מַעֲבָדֵי חֲלָלָא. וְהִתְּמָה דְּמַלְכָּא. חֲלָלָא חֲלָלָא
 לְחֲלָלָא חֲלָלָא. וְלִחֲלָלָא אֲחֵרָה².
 עַבְדָּא חֲלָלָא. מִתְּמָה חֲלָלָא אֲחֵרָה: חֲלָלָא
 חֲלָלָא חֲלָלָא חֲלָלָא חֲלָלָא חֲלָלָא. חֲלָלָא
 חֲלָלָא חֲלָלָא חֲלָלָא חֲלָלָא חֲלָלָא.
 15 חֲלָלָא חֲלָלָא חֲלָלָא חֲלָלָא חֲלָלָא: חֲלָלָא
 חֲלָלָא חֲלָלָא חֲלָלָא חֲלָלָא חֲלָלָא. חֲלָלָא
 חֲלָלָא חֲלָלָא חֲלָלָא חֲלָלָא חֲלָלָא.
 חֲלָלָא חֲלָלָא חֲלָלָא חֲלָלָא חֲלָלָא.
 20 חֲלָלָא חֲלָלָא חֲלָלָא חֲלָלָא חֲלָלָא.
 חֲלָלָא חֲלָלָא חֲלָלָא חֲלָלָא חֲלָלָא.
 חֲלָלָא חֲלָלָא חֲלָלָא חֲלָלָא חֲלָלָא.
 חֲלָלָא חֲלָלָא חֲלָלָא חֲלָלָא חֲלָלָא.
 25 חֲלָלָא חֲלָלָא חֲלָלָא חֲלָלָא חֲלָלָא.
 חֲלָלָא חֲלָלָא חֲלָלָא חֲלָלָא חֲלָלָא.
 חֲלָלָא חֲלָלָא חֲלָלָא חֲלָלָא חֲלָלָא.
 חֲלָלָא חֲלָלָא חֲלָלָא חֲלָלָא חֲלָלָא.

¹ S om. — ² S מעבד.

נבטא. הריכיא וזינא נבטא. הריכיא
 הללוא נבטא ⁷נבטא ¹. מן הללוא אנא.
 הללוא ⁷נבטא ²נבטא ² ל מן
 נבטא. מן נבטא. כזא נבטא נבטא.
 5 חכ כזא מן נבטא נבטא נבטא
 נבטא נבטא. חכ כזא נבטא נבטא:
 נבטא נבטא נבטא נבטא. מן נבטא
 נבטא נבטא נבטא. נבטא נבטא נבטא
 נבטא נבטא. חכ נבטא נבטא נבטא.
 10 נבטא נבטא נבטא: נבטא נבטא נבטא
 נבטא. חכ נבטא נבטא נבטא נבטא
 נבטא: נבטא נבטא נבטא. נבטא נבטא
 נבטא נבטא. נבטא נבטא נבטא נבטא.
 15 נבטא, נבטא. נבטא נבטא. מן נבטא
 נבטא נבטא. נבטא נבטא נבטא נבטא
 נבטא נבטא נבטא: נבטא נבטא נבטא
 נבטא. נבטא נבטא נבטא. נבטא נבטא
 נבטא נבטא נבטא נבטא. חכ נבטא נבטא
 20 נבטא נבטא נבטא. נבטא נבטא נבטא
 נבטא נבטא נבטא נבטא: נבטא נבטא
 נבטא נבטא נבטא: נבטא נבטא נבטא
 נבטא נבטא נבטא: נבטא נבטא נבטא
 נבטא נבטא נבטא נבטא: נבטא נבטא
 25 נבטא נבטא נבטא נבטא. נבטא נבטא
 נבטא נבטא נבטא. נבטא נבטא נבטא
 נבטא נבטא נבטא: נבטא נבטא נבטא
 נבטא נבטא נבטא. מן נבטא נבטא
 נבטא. מן נבטא נבטא נבטא נבטא

¹ A נבטא. — ² S נבטא. — ³ Sic codd.; lege נבטא (?).

חַעֲשֵׂהָ רָחֵק מִבְּרִיתִי. רָחֵק הָיָה מִלֵּב דַּעֲמִידָא:
 כֵּן, רִבִּי כְּכֹאֲדֵהוּ מִדְּבַר־הָאֵל¹ לֵב דַּלִּי
 אֶשְׁחַלְלֵהוּ. שָׁפָהּ הָיָה הָאֵל מִיָּד מִדְּבַר־
 מִזְכָּרוֹ. לִשְׁמֵהּ הָיָה לְחַסֵּד מִלֵּל הַיִּזְכָּר
 5 מִדְּבַר. מִבָּרַךְ חַעֲשֵׂהָ הַבְּרִיתִי עֲתִידָא: כֵּן,
 דַּעֲמִידָא כְּכֹאֲדֵהוּ מִדְּבַר־חֶסֶד: רָחֵק מִבְּרִיתִי. הָאֵל
 אֵיךְ לִפְנֵי חֶסֶד. הָאֵל שְׁמֵהּ הַמְּלִיכָה הַמְּלִיכָה
 בְּרֵה בְּרִיתִי. אֵל חַעֲשֵׂהָ הַמְּלִיכָה חֶסֶד.
 אֶשְׁכַּח הָיָה: בְּרִיתִי² הַמְּלִיכָה הַמְּלִיכָה אֵל
 10 הַמְּלִיכָה כֵּן. הַמְּלִיכָה אֵל הַמְּלִיכָה הַמְּלִיכָה:
 הַמְּלִיכָה חֶסֶד הַמְּלִיכָה הַמְּלִיכָה. הַמְּלִיכָה:
 בְּרִיתִי רָחֵק. מִן הַמְּלִיכָה הַמְּלִיכָה מִדְּבַר־
 מִבָּרַךְ אֵיךְ. בְּרֵה חֶסֶד לְעַבְדֵּי מִיָּד
 הַמְּלִיכָה: הַמְּלִיכָה חֶסֶד לֵב: הַמְּלִיכָה
 15 הַמְּלִיכָה חֶסֶד לֵב. מִבָּרַךְ חֶסֶד. הַמְּלִיכָה
 מִדְּבַר־הָאֵל לְעַבְדֵּי חֶסֶד. הַמְּלִיכָה.
 הַמְּלִיכָה חֶסֶד לֵב. בְּרֵה לְעַבְדֵּי חֶסֶד.
 חֶסֶד: הַמְּלִיכָה אֶשְׁכַּח חֶסֶד חֶסֶד:
 הַמְּלִיכָה חֶסֶד אֶשְׁכַּח. אֵיךְ הָיָה. הַמְּלִיכָה
 20 מִבָּרַךְ. מִבָּרַךְ הָיָה: חֶסֶד חֶסֶד אֶשְׁכַּח.
 אֶשְׁכַּח חֶסֶד חֶסֶד. חֶסֶד הָיָה חֶסֶד חֶסֶד.
 אֵל הָאֵל מִבָּרַךְ לְעַבְדֵּי מִיָּד הַמְּלִיכָה
 מִבָּרַךְ אֶשְׁכַּח לֵב. חֶסֶד הָיָה: חֶסֶד:
 25 חֶסֶד. אֵל אֵל וְכֵן לְחַסֵּד וְכֵן חֶסֶד.
 לְחַסֵּד³ הַמְּלִיכָה הַמְּלִיכָה. מִבָּרַךְ חֶסֶד
 הַמְּלִיכָה. מִן חֶסֶד לֵב חֶסֶד חֶסֶד חֶסֶד
 חֶסֶד חֶסֶד. מִדְּבַר־הָאֵל חֶסֶד חֶסֶד.
 מִבָּרַךְ חֶסֶד חֶסֶד חֶסֶד. אֶשְׁכַּח חֶסֶד
 חֶסֶד. חֶסֶד חֶסֶד. חֶסֶד חֶסֶד חֶסֶד חֶסֶד

¹ Desunt in S, et locus vacat. — ² A om. — ³ S om.

[illegible]

¹ A in sing. — ² S *ቀክሩ*. — ³ S om. — ⁴ Sic codd.; lege: *ቀክሩ ሲቀክር ይህ ቀክሩ ሲቀክር* *ቀክሩ* *ቀክሩ* (?) — ⁵ Desunt in S, et locus vacat.

אמלח וכליתא דחברתא דעלמא לנ. אדא מחא
אמלח אלמחא אבא דחברתא דעלמא. מלחא
דאדא דאדא דאדא אדא ל אבא. אבא
אבא אבא. ⁷ דאדא דאדא דאדא דאדא
5 אבא אבא, אבא אבא. אבא אבא אבא
אבא אבא, אבא אבא דאדא אבא אבא
אבא אבא אבא אבא אבא אבא: אבא אבא
אבא אבא. אבא אבא אבא אבא אבא
10 אבא אבא אבא אבא אבא אבא אבא
אבא אבא אבא אבא אבא אבא אבא
אבא אבא. אבא ⁷ אבא ² אבא אבא אבא אבא
אבא אבא אבא אבא אבא אבא אבא
15 אבא אבא אבא אבא אבא אבא אבא
אבא. אבא אבא אבא אבא: אבא אבא אבא
אבא: אבא אבא אבא אבא אבא אבא
אבא אבא אבא אבא אבא אבא: אבא אבא
20 אבא אבא אבא אבא אבא אבא: אבא אבא
אבא. אבא אבא אבא אבא אבא אבא. אבא
אבא אבא אבא. אבא אבא אבא אבא אבא
אבא אבא: אבא אבא אבא אבא אבא אבא
25 אבא אבא אבא אבא אבא אבא אבא
אבא אבא אבא אבא אבא אבא אבא
אבא אבא אבא אבא אבא אבא אבא
אבא אבא אבא אבא אבא אבא: אבא אבא
אבא. אבא אבא אבא אבא אבא אבא: אבא אבא

¹ א : חכ. — ² א om. — ³ א חכ.

מהחיות לחיות אלק וזר. מנה דה דלק מחלם
 ופסמם מחא אחר. דאמח, דממחא: חמ
 אפ דמא. ח ליה וזר⁷ אפ אפ חמ¹. חזר
 למח² מנח⁷ דמחמח³. חח נפמ דמח מנה
 5 דמחלם אחר. דאמח דח, דמנח מחל ח,
 דמחמח עה חח אה. חח אפ דמחלם מחל
 דמנח: עה מהחיות נמח. מחמח וזמח ל
 זמח נמח. חזר דה מחמח אפמח.
 אפמח וזמח מחמח מחא. מחמח
 10 מחמח ל אחר ל. מחמח מחמח
 מחמח מחל וזר חל ל מחמח. מח
 ח: ח, דמחמח מחמח מחל חזו. חח
 אפמח. ל אפ דמחמח מחמח
 דמחמח חח אפמח: אלק מחמח מחמח
 15 מחמח. מחמח מחמח מחמח מחמח
 נפמ מחמח: מחמח מחמח: למח
 מחמח⁷ מחמח⁴. מחמח⁷ מחמח
 דמח⁵. ל אחר חח חל מחמח מחמח.
 אלק מחל מחמח מחמח מחמח. מחמח
 20 מחמח מחמח מחמח מחמח. חזר דה מחמח
 מחמח⁶ ח ליה מחמח אחר. ח, דלק
 מחמח מחמח מחמח. אחר לח מחמח.
 מחל דמחמח מחמח חזו: ליה דמחמח מחמח
 אפ חח מחמח. אלק עה אלק ח
 25 מחמח מחמח מחמח מחמח מחמח.
 מחמח מחמח מחמח מחמח. מחמח מחמח
 מחמח למחמח. מח דלק מחמח חל נפמ מחמח
 מחמח מחמח מחמח. מח דלק נפמ מחמח

¹ Sic S; A : אפ אפ חמ; lege : אפ (אחר vel) מחמח —
² S add. מחמח. — ³ S מחמח. —
⁴ S om. — ⁵ S om. — ⁶ A om.

1
 2
 3
 4
 5
 6
 7
 8
 9
 10
 11
 12
 13
 14
 15
 16
 17
 18
 19
 20
 21
 22
 23
 24
 25

¹ Sic codd.; lege **كَنْ**(?). — ² S om. — ³ Sic codd.; sed **صَتَا** procul dubio legendum est.

כהעצמות. עמך מלל מדתך: עמך
 מלל האומה. חמלך דתך דחמלך
 דחמלך: ⁷ דמלך ¹ דמלך דחמלך מללך. וחס
 ד ⁷ אומך אומך ² דמלך: ח ⁷ אומך
⁵ דמלך: אומך ד ³ דמלך דמלך. דמלך
 דמלך כח ⁷ דמלך ⁴ דמלך דמלך. דמלך
 דמלך חמלך חמלך חמלך דחמלך:
 דמלך חס דח, דמלך דחמלך חמלך: חמלך
 חמלך אומך ח, חמלך דמלך: חמלך
¹⁰ דמלך: דמלך אומך, חמלך: חמלך
 דמלך. חמלך דחמלך מלל מדתך: ח ⁷
 חמלך דמלך. חמלך חמלך ⁷ חמלך ⁵ ח
 חמלך חמלך דמלך: חמלך חמלך
 חמלך חמלך ⁶ חמלך חמלך חמלך. חמלך
¹⁵ חמלך חמלך חמלך. חמלך חמלך
 דמלך דמלך: חמלך: חמלך חמלך חמלך
 חמלך. דמלך חמלך אומך חמלך חמלך
 דמלך. אומך דחמלך: ח ⁷ חמלך
 חמלך חמלך. חמלך חמלך חמלך חמלך
²⁰ חמלך. חמלך חמלך חמלך חמלך:
 חמלך חמלך חמלך חמלך חמלך חמלך
 חמלך חמלך חמלך חמלך חמלך חמלך
 חמלך חמלך חמלך חמלך חמלך חמלך
²⁵ חמלך חמלך חמלך חמלך חמלך חמלך
 חמלך חמלך חמלך חמלך חמלך חמלך
 חמלך חמלך חמלך חמלך חמלך חמלך
 חמלך חמלך חמלך חמלך חמלך חמלך

¹ S. — ² A. — ³ S om. — ⁴ S om. —
⁵ S om. — ⁶ Sic. — ⁷ A.

שׁוֹמֵר הַתְּלִילִים: וְהָיָה יְהוָה עִמָּךְ אֲנִי
 כְּפֹלֶה דַּעֲתָא מִלְּהָא. בְּכִסּוּסֵי מַלְאָכָא
 כְּמִשְׁמַח מַלְאָכָא מִלְּפָנֶיךָ. כְּמִשְׁמַח מִלְּפָנֶיךָ
 אֲנִי. לְפָנֶיךָ הַנְּחַמְתָּ מִי לְעַבְדָּךְ. כְּמִשְׁמַח
 5 מִלְּפָנֶיךָ אֲנִי לְפָנֶיךָ הַנְּחַמְתָּ מַלְאָכָא לְהַלְלָא. וְהָיָה
 דְּכִי תִכְתְּבֵהּ מִלְּפָנֶיךָ הַנְּחַמְתָּ. וְהָיָה דְּכִי
 אֲנִי הַנְּחַמְתָּ הַנְּחַמְתָּ. הַנְּחַמְתָּ הַנְּחַמְתָּ. וְהָיָה
 דְּכִי תִכְתְּבֵהּ הַנְּחַמְתָּ הַנְּחַמְתָּ. וְהָיָה
 10 אֲנִי הַנְּחַמְתָּ הַנְּחַמְתָּ. אֲנִי הַנְּחַמְתָּ מִלְּפָנֶיךָ
 הַנְּחַמְתָּ. הַנְּחַמְתָּ כִּי מִיָּדָא מַעֲבֵד אֲנִי: בְּכִסּוּסֵי
 אֲנִי לְפָנֶיךָ כְּמִשְׁמַח. מִלְּפָנֶיךָ¹ הַנְּחַמְתָּ
 לְפָנֶיךָ: מִיָּדָא מַעֲבֵד אֲנִי. הַנְּחַמְתָּ הַנְּחַמְתָּ
 מִיָּדָא מַעֲבֵד. הַנְּחַמְתָּ כְּמִשְׁמַח מִלְּפָנֶיךָ
 15 הַנְּחַמְתָּ² מִיָּדָא. הַנְּחַמְתָּ: הַנְּחַמְתָּ בְּכִסּוּסֵי
 מִיָּדָא. הַנְּחַמְתָּ הַנְּחַמְתָּ מִיָּדָא: אֲנִי
 הַנְּחַמְתָּ כִּי אֲנִי הַנְּחַמְתָּ. הַנְּחַמְתָּ. אֲנִי
 מִיָּדָא הַנְּחַמְתָּ מִיָּדָא. אֲנִי הַנְּחַמְתָּ: כִּי
 הַנְּחַמְתָּ הַנְּחַמְתָּ הַנְּחַמְתָּ. אֲנִי הַנְּחַמְתָּ
 20 הַנְּחַמְתָּ מִיָּדָא: הַנְּחַמְתָּ מִיָּדָא מִיָּדָא
 מִיָּדָא. הַנְּחַמְתָּ³ הַנְּחַמְתָּ. הַנְּחַמְתָּ הַנְּחַמְתָּ
 מִיָּדָא. הַנְּחַמְתָּ מִיָּדָא מִיָּדָא מִיָּדָא מִיָּדָא
 מִיָּדָא חַל וְכִי הַנְּחַמְתָּ אֲנִי הַנְּחַמְתָּ
 הַנְּחַמְתָּ אֲנִי. הַנְּחַמְתָּ לְפָנֶיךָ הַנְּחַמְתָּ. הַנְּחַמְתָּ
 25 כִּי הַנְּחַמְתָּ: בְּכִסּוּסֵי מִיָּדָא מִיָּדָא לְפָנֶיךָ.
 הַנְּחַמְתָּ: בְּכִסּוּסֵי מִיָּדָא מִיָּדָא לְפָנֶיךָ.
 הַנְּחַמְתָּ מִיָּדָא. בְּכִסּוּסֵי מִיָּדָא מִיָּדָא.
 הַנְּחַמְתָּ לְפָנֶיךָ מִיָּדָא: הַנְּחַמְתָּ אֲנִי
 לְפָנֶיךָ. הַנְּחַמְתָּ. כִּי הַנְּחַמְתָּ. הַנְּחַמְתָּ חַל וְכִי

¹ Sic. — ² S הַנְּחַמְתָּ. — ³ Sic.

בַּיּוֹמוֹתָא: אַלְהָא דַּפְּלִיָּא. מִיָּנָה דִּם דַּעֲבָא
 אַתְּמָא כְּמִדָּא. הִלְלָא מַעֲמָא כְּאִיָּא מִדָּא
 אַתְּמָא. דַּעֲבָא מִדָּא בַּל כִּיָּא דַּעֲבָא
 נִיָּמָא מִדָּא. הִלְלָא בַּל נִיָּמָא לִמְבָּא: לִעֲבָא
 5 נִיָּמָא מִדָּא פִּלְפִּיָּא. הִכְּךָ דִּבְרָא ⁷כְּתִיבָא ¹מִיָּנָה
 7 ²דַּעֲבָא ²נִיָּמָא אַתְּמָא מִדָּא. הִלְלָא מִדָּא
 נִיָּמָא דַּפְּלִיָּא. הִלְלָא אִיָּא מִדָּא. מִלְּלָא מִדָּא.
 בַּל כִּיָּא דַּעֲבָא. מִלְּלָא דִּיָּא בַּל וְכִיָּא דַּעֲבָא.
 הִלְלָא. בַּל וְכִיָּא דַּעֲבָא. בַּל ⁷נִיָּמָא ³לִלְלָא.
 10 הִלְלָא. בַּל מִדָּא דִּבְרָא מִדָּא. מִלְּלָא
 בַּל וְכִיָּא דַּעֲבָא. הִלְלָא בַּל מִדָּא ⁷דַּעֲבָא ⁴כְּתִיבָא.
 מִלְּלָא בַּל וְכִיָּא דַּעֲבָא. מִלְּלָא בַּל וְכִיָּא
 מִדָּא מִדָּא. מִלְּלָא מִדָּא מִדָּא. מִלְּלָא
 אַתְּמָא מִדָּא. מִלְּלָא מִדָּא: בַּל אַתְּמָא
 15 כְּמִדָּא. בַּל מִדָּא: כְּמִדָּא דַּפְּלִיָּא. נִיָּמָא
 דַּעֲבָא: דַּעֲבָא מִלְּלָא לִמְבָּא
 עִלְמָא. מִדָּא דַּעֲבָא ⁷אִיָּא ⁵: מִדָּא
 דַּעֲבָא מִדָּא. מִלְּלָא מִדָּא פִּלְפִּיָּא
 מִדָּא כְּמִדָּא: מִלְּלָא מִדָּא לִלְלָא
 20 בַּל. מִלְּלָא דִּיָּא: בַּל מִדָּא מִלְּלָא
 מִדָּא לִלְלָא מִדָּא. מִלְּלָא דַּעֲבָא
 דַּעֲבָא: מִדָּא: בַּל מִדָּא לִלְלָא
 אַתְּמָא דַּעֲבָא בַּל. דַּעֲבָא מִדָּא
 אַתְּמָא מִדָּא: בַּל מִדָּא: בַּל מִדָּא
 25 לִלְלָא מִדָּא: מִדָּא מִדָּא. מִלְּלָא
 מִלְּלָא מִדָּא מִדָּא מִדָּא. מִלְּלָא
 מִלְּלָא מִדָּא. מִלְּלָא מִדָּא מִדָּא.
 בַּל אַתְּמָא מִדָּא מִדָּא. מִלְּלָא

¹ S om. — ² Sic S; A מִדָּא; lege: דַּעֲבָא. —

³ S נִיָּמָא. — ⁴ S כְּתִיבָא. — ⁵ S אִיָּא.

והעבדתי ששכא אשכחני ופגשתי. כי נא
 הנאמרים הנני רכבתי בך חתומה כמחשבה
 מרבה גדולה. מה נא נא נא נא נא
 נא נא. כי למחשבה נא נא. הנאמרים
 5 הנני אכרתי מחשבה גדולה. הנאמרים
 נא נא. מה נא נא נא. הנני אכרתי
 נא נא. הנאמרים הנאמרים הנאמרים.
 הנאמרים. הנני אכרתי הנאמרים הנאמרים.
 כי אכרתי. אכרתי הנאמרים הנאמרים.
 10 מלא רכבתי נא נא הנאמרים הנאמרים
 הנאמרים. הנאמרים הנאמרים הנאמרים.
 הנני נאמרים. הנאמרים הנאמרים הנאמרים.
 הנאמרים הנאמרים. הנאמרים הנאמרים.
 הנאמרים הנאמרים הנאמרים. הנאמרים
 15 הנאמרים. הנאמרים הנאמרים. הנאמרים
 הנאמרים. הנאמרים הנאמרים. הנאמרים
 הנאמרים. הנאמרים הנאמרים. הנאמרים
 הנאמרים. הנאמרים הנאמרים. הנאמרים
 20 הנאמרים. הנאמרים הנאמרים. הנאמרים
 הנאמרים. ¹ הנאמרים. הנאמרים הנאמרים.
 הנאמרים הנאמרים הנאמרים. הנאמרים
 הנאמרים. הנאמרים הנאמרים. הנאמרים
 25 הנאמרים. הנאמרים הנאמרים. הנאמרים
 הנאמרים. הנאמרים הנאמרים. הנאמרים
 הנאמרים. הנאמרים הנאמרים. הנאמרים
 הנאמרים. הנאמרים הנאמרים. הנאמרים

¹ א. אשכחני. — ² א. הנאמרים. — ³ א. הנאמרים.

[illegible]

¹ S Kibb. — ² A Khausas.

וכלהא כזבבאה. מנה דה דאכא אכזיב.
 מביא נפמ דא. דאכא דאכא דאכא דאכא
 מביא דאכא דאכא דאכא דאכא דאכא
 דאכא דאכא דאכא דאכא דאכא
 5 דאכא דאכא דאכא דאכא דאכא
 דאכא דאכא דאכא דאכא דאכא
 דאכא דאכא דאכא דאכא דאכא
 דאכא דאכא דאכא דאכא דאכא
 דאכא דאכא דאכא דאכא דאכא
 10 דאכא דאכא דאכא דאכא דאכא
 דאכא דאכא דאכא דאכא דאכא
 דאכא דאכא דאכא דאכא דאכא
 דאכא דאכא דאכא דאכא דאכא
 דאכא דאכא דאכא דאכא דאכא
 15 דאכא דאכא דאכא דאכא דאכא
 דאכא דאכא דאכא דאכא דאכא
 דאכא דאכא דאכא דאכא דאכא
 דאכא דאכא דאכא דאכא דאכא
 דאכא דאכא דאכא דאכא דאכא
 20 דאכא דאכא דאכא דאכא דאכא

דאכא דאכא דאכא דאכא דאכא
 דאכא דאכא דאכא דאכא דאכא
 דאכא דאכא דאכא דאכא דאכא
 דאכא דאכא דאכא דאכא דאכא
 5 דאכא דאכא דאכא דאכא דאכא
 דאכא דאכא דאכא דאכא דאכא
 דאכא דאכא דאכא דאכא דאכא
 דאכא דאכא דאכא דאכא דאכא
 דאכא דאכא דאכא דאכא דאכא
 דאכא דאכא דאכא דאכא דאכא
 10 דאכא דאכא דאכא דאכא דאכא
 דאכא דאכא דאכא דאכא דאכא
 דאכא דאכא דאכא דאכא דאכא
 דאכא דאכא דאכא דאכא דאכא
 דאכא דאכא דאכא דאכא דאכא
 15 דאכא דאכא דאכא דאכא דאכא
 דאכא דאכא דאכא דאכא דאכא
 דאכא דאכא דאכא דאכא דאכא
 דאכא דאכא דאכא דאכא דאכא
 דאכא דאכא דאכא דאכא דאכא
 20 דאכא דאכא דאכא דאכא דאכא

¹ Sic codd.; lege למי(?). — ² S דאכא.

[illegible]

¹ A ḥmā. — ² S om. — ³ S ḥ (sic). — ⁴ Sic codd.; lege: ḥmā ḥmā ḥmā (?). — ⁵ S ḥmā. — ⁶ S om. — ⁷ S ḥmā.

נעבדא. האנה דנחניא האניא נעבדא האנה
 דל¹ אילי¹ דנחניא נעבדא. דל לא ונא
 למה דל מדנא האניא. מילי נעבדא
 עבדא: אנה נעבדא נעבדא נעבדא מדנא.
 האנה נעבדא. דל מנה¹ דמולל² דל³ אילי³
 דנחניא נעבדא מן אכזי. דנא דלמא
 דגביר דמאק דנחניא. נא ונא אנה. דל
 נחניא נעבדא. כלמה ל מן נחניא. לל
 נחניא נעבדא: כח, נעבדא נחניא נחניא
 נעבדא דל נחניא ונא: לא אילי ל מן
 אנה אנה מולל. מילי דלמא דנא נחניא
 נחניא. מילי דל נעבדא נחניא האניא נחניא
 אכזי. דלמא מן נעבדא דל ונא מולל.
 מילי נעבדא נחניא נחניא. דל נא
 נחניא נחניא: נחניא נחניא. דל
 נחניא אכזי מולל נחניא נחניא נחניא.
 נחניא אנה נחניא מילי נחניא נחניא. נחניא
 מנה אנה. מילי מולל אנה נעבדא.
 נחניא אכזי. מולל אנה אנה נחניא.
 מנה דנחניא נחניא. כח, נחניא מן ונא
 נחניא נחניא: נחניא ללמא דל נחניא
 נחניא. אנה דל אנה נחניא מולל
 נעבדא. נחניא אכזי. נחניא נחניא
 מולל. נחניא נחניא נחניא נחניא מן
 ונא נחניא. נחניא דל נחניא. דל נחניא
 נעבדא נעבדא נחניא נחניא: אנה
 נחניא נחניא נחניא נחניא. אנה דל
 נחניא נחניא: נחניא נחניא נחניא. אנה
 נחניא נחניא. דל נא נחניא נחניא

¹ Sic codd. — ² A om. — ³ Sic codd.

[illegible]

25
 זאך רחמים מנה דמא מוֹא וְזוֹא ::
 למוֹא חֲתוּמָא חֲתוּמָא לֹא מִנְחָמָא בְּזוֹא
 מַלְא בְּמַא חֲתוּמָא. כַּדְמוּלָא חֲתוּמָא
 אֲחִיָּה ::

בלה דה דיגדעה א קעגנא קייא פאר. ממלא
למלא. בר דה נמלא מולמא רמא אמלא נח

¹ A Khasak. — ² S Kdk.

אכלי מעבליהו בן אטקא. ונפיק זוטא
 7מ¹. ב' זוטא למעבליהו בן אטקא. זוטא.
 זוטא בן אטקא למעבליהו. זוטא בן אטקא
 זוטא בן אטקא. למעבליהו בן אטקא. זוטא
 5ב' אטקא זוטא בן אטקא. למעבליהו בן אטקא.
 זוטא בן אטקא. זוטא בן אטקא. זוטא בן אטקא.
 7מ². ב' אטקא. זוטא בן אטקא. זוטא בן אטקא.
 זוטא בן אטקא. זוטא בן אטקא. זוטא בן אטקא.
 10זוטא בן אטקא. זוטא בן אטקא. זוטא בן אטקא.
 זוטא בן אטקא. זוטא בן אטקא. זוטא בן אטקא.
 זוטא בן אטקא. זוטא בן אטקא. זוטא בן אטקא.
 15זוטא בן אטקא. זוטא בן אטקא. זוטא בן אטקא.
 זוטא בן אטקא. זוטא בן אטקא. זוטא בן אטקא.
 זוטא בן אטקא. זוטא בן אטקא. זוטא בן אטקא.
 זוטא בן אטקא. זוטא בן אטקא. זוטא בן אטקא.
 20זוטא בן אטקא. זוטא בן אטקא. זוטא בן אטקא.
 זוטא בן אטקא. זוטא בן אטקא. זוטא בן אטקא.
 זוטא בן אטקא. זוטא בן אטקא. זוטא בן אטקא.
 זוטא בן אטקא. זוטא בן אטקא. זוטא בן אטקא.
 25זוטא בן אטקא. זוטא בן אטקא. זוטא בן אטקא.
 זוטא בן אטקא. זוטא בן אטקא. זוטא בן אטקא.
 זוטא בן אטקא. זוטא בן אטקא. זוטא בן אטקא.
 זוטא בן אטקא. זוטא בן אטקא. זוטא בן אטקא.

1 S ב' — 2 A: אטקא, glossa plane e margine intro-
 ducta. — 3 S add. ב' — 4 A om. — 5 A add. אטקא. —
 6 S אטקא.

[illegible]

¹ A om. — ² A om. — ³ A 4.

הדינה אחרים כחם מנה. אבנך דרך חלמיה
 אש. ילדוהא דאבנך דבבבא לזכא איל לז
 מנה. מ, מנהא בך מנהא. אש מנהא מנהא
 מנה. האמיה מנהא מנהא מנהא וזוהי ילדוהא
 5 הדי. האמיה דמ, מנהא אש זכא ¹אש ¹
 דמלכא אבנז. מ, כלמנהא דמלכא. לה ד
 מנהא בך מנהא. אלא ד מ, מנהא לז
 דמנהא. מנהא מ, וזוהא דמנהא מנהא.

זכא דמנהא דמלכא וזכא :: לזכא
 10 אחרים כלמנהא בבבא בבבא חסיהא דמנהא.
 מנהא בבבא בבבא בבבא דמנהא ל
 אחרים ::

כמ, דמנהא מנהא בך אבנז מנהא.
 דמנהא דמנהא מנהא בבבא דמנהא
 15 בבא מנהא מנהא. מנהא מנהא אש
 מנהא מנהא מנהא מנהא. דמנהא
 וזכא וזכא מנהא מנהא אחרים מנהא
 זכא. מנהא מנהא מנהא מנהא זכא.
 דמנהא אבנז דמנהא בבבא דמנהא:
 20 דמנהא מנהא מנהא. דמנהא מנהא
 מנהא לזכא. מנהא מנהא מנהא
 מנהא מנהא. מנהא מנהא מנהא
 מנהא בך דמנהא: מנהא מנהא חסיהא
 מנהא מנהא מנהא: מנהא מנהא, מנהא.

דמנהא מנהא דמנהא דמנהא מנהא
 25 אש. אבנך דמנהא אש דמנהא לזכא
 מנהא. דמנהא דמנהא מנהא מנהא
 מנהא מנהא. מנהא מנהא מנהא, מנהא,
 דמנהא מנהא מנהא. מנהא מנהא. לזכא

וְלִבְיָשִׁים כְּשֶׁשָּׂאָה⁷ מְכַלְכֵּל¹ לִי בְּיָמַי כִּסֵּי
 לִמְתָּךְ. וְיִשְׁרָאֵל אֲשֶׁר־שָׂאָה, בְּיָשִׁים הִלְכָּה. כִּתְּתֵהּ
 בְּיָמָהּ וּשְׂמֹהָהּ לִשְׂמֹהָהּ. לְבִי מְפֹסֵף לִי לִלְכָּה.
 מִנֶּה הִיא. הַחֲבִירָהּ הַחֲבִירָהּ עֲלִיתָהּ עֲמִיתָהּ כִּי
 חֲתָנָהּ. בֶּה חֲתָנָהּ אֲשֶׁר־שָׂאָה, אֵיךְ הָאֲשֶׁר־הִיא. וְשָׂאָה⁵
 אֵלָּה חֲבִירָהּ אֵלָּה חֲבִירָהּ נִתְּתָהּ. מִתְּתָהּ
 הַחֲתָנָהּ מִתְּתָהּ: וְשֶׁשָּׂאָה הָאֲשֶׁר־הִיא
 מִתְּתָהּ מִתְּתָהּ. מִלֵּךְ הִיא הַחֲבִירָהּ שֶׁשָּׂאָה כִּשְׂמֹהָהּ
 הַחֲתָנָהּ הִיא מְכַלְכֵּל. הָאֲשֶׁר־הִיא הַחֲתָנָהּ כִּשְׂמֹהָהּ
 10 קָלָה הַחֲתָנָהּ הַחֲתָנָהּ מִתְּתָהּ: כִּי כִּי הִיא
 יִשְׂרָאֵל הַחֲתָנָהּ. מִכֵּן חֲבִירָהּ הִיא הִיא מִתְּתָהּ
 שֶׁשָּׂאָה הַחֲתָנָהּ מִתְּתָהּ. כִּי־הִיא הִיא מִתְּתָהּ
 הַחֲתָנָהּ מִתְּתָהּ אֲשֶׁר־הִיא. אֲשֶׁר־הִיא⁷ יִשְׂרָאֵל² חֲתָנָהּ:
 אֲשֶׁר־הִיא⁷ הַחֲתָנָהּ³ מִי הַחֲתָנָהּ עֲמִיתָהּ
 15 אֲשֶׁר־הִיא. אֵלָּה חֲתָנָהּ מִי. אֲשֶׁר־הִיא אֲשֶׁר־הִיא
 עֲמִיתָהּ. מִלֵּךְ הִיא. לְחֲתָנָהּ אֲשֶׁר־הִיא
 מִתְּתָהּ מִתְּתָהּ מִתְּתָהּ. חֲתָנָהּ הִיא אֲשֶׁר־הִיא
 הַחֲתָנָהּ חֲבִירָהּ. שֶׁשָּׂאָה מִתְּתָהּ חֲתָנָהּ.
 עֲמִיתָהּ הִיא. הִיא אֲשֶׁר־הִיא חֲתָנָהּ לִי
 20 מִתְּתָהּ חֲתָנָהּ.

יִשְׂרָאֵל הַחֲתָנָהּ הַחֲתָנָהּ הַחֲתָנָהּ:
 לְחִי אֲשֶׁר־הִיא אֲשֶׁר־הִיא הַחֲתָנָהּ חֲתָנָהּ
 הַחֲתָנָהּ: הַחֲתָנָהּ הַחֲתָנָהּ: הַחֲתָנָהּ הַחֲתָנָהּ לִי
 הַחֲתָנָהּ: מִלֵּךְ הַחֲתָנָהּ. אֲשֶׁר־הִיא הַחֲתָנָהּ
 25 הַחֲתָנָהּ מִתְּתָהּ לִי אֲשֶׁר־הִיא. לִי
 חֲתָנָהּ, הַחֲתָנָהּ אֲשֶׁר־הִיא חֲתָנָהּ אֲשֶׁר־הִיא
 חֲתָנָהּ. אֲשֶׁר־הִיא הַחֲתָנָהּ חֲתָנָהּ. חֲתָנָהּ
 הַחֲתָנָהּ אֲשֶׁר־הִיא לִי חֲתָנָהּ. חֲתָנָהּ הַחֲתָנָהּ
 אֲשֶׁר־הִיא לִי חֲתָנָהּ מִי אֲשֶׁר־הִיא. חֲתָנָהּ הַחֲתָנָהּ

¹ A מְכַלְכֵּל. — ² S יִשְׂרָאֵל. — ³ A הַחֲתָנָהּ (sic).

והללך שלום מן הים ושלום לאדם. אבך העבד
 איהו עבד מן. הלאה העבד איהו
 נח. מן איהו עבד לך איהו¹ איהו¹ איהו
 איהו איהו עבד איהו.

5 איהו העבד איהו העבד איהו העבד
 איהו איהו איהו איהו איהו איהו איהו איהו
 איהו איהו איהו איהו איהו איהו איהו איהו
 איהו איהו איהו איהו איהו איהו איהו איהו
 איהו איהו איהו איהו איהו איהו איהו איהו
 10 איהו איהו איהו איהו איהו איהו איהו איהו
 איהו איהו איהו איהו איהו איהו איהו איהו
 איהו איהו איהו איהו איהו איהו איהו איהו
 איהו איהו איהו איהו איהו איהו איהו איהו
 איהו איהו איהו איהו איהו איהו איהו איהו
 15 איהו איהו איהו איהו איהו איהו איהו איהו
 איהו איהו איהו איהו איהו איהו איהו איהו
 איהו איהו איהו איהו איהו איהו איהו איהו
 איהו איהו איהו איהו איהו איהו איהו איהו
 איהו איהו איהו איהו איהו איהו איהו איהו
 20 איהו איהו איהו איהו איהו איהו איהו איהו
 איהו איהו איהו איהו איהו איהו איהו איהו
 איהו איהו איהו איהו איהו איהו איהו איהו
 איהו איהו איהו איהו איהו איהו איהו איהו
 איהו איהו איהו איהו איהו איהו איהו איהו
 25 איהו איהו איהו איהו איהו איהו איהו איהו
 איהו איהו איהו איהו איהו איהו איהו איהו
 איהו איהו איהו איהו איהו איהו איהו איהו
 איהו איהו איהו איהו איהו איהו איהו איהו
 איהו איהו איהו איהו איהו איהו איהו איהו

¹ A om. — ² A איהו. — ³ S om. — ⁴ S איהו. — ⁵ S om.

7 והעזבא. בה מרסא והעזבא אהבא מן, והעזבא¹
 והעזבא מן חיל חל הלבנתה, וכו' אנה
 מרסא מרסא. מן, ולא אנה מרסא עזבא: מן,
 רבולות: מרסא מרסא לרסא רבולות רסא
 5 העזבא. והעזבא מרסא רסא מרסא
 והעזבא, מרסא. והעזבא⁷ רסא אנה, ² המרסא
 למרסא מרסא מרסא מרסא למרסא רסא
 כמרסא עזבא מרסא מרסא. מרסא מן
 העזבא⁷ רסא³. בה מרסא מן כתרסא רסא
 10 אלמא. מרסא למרסא מרסא מרסא. והעזבא
 רסא למרסא למרסא מרסא מרסא. מרסא אנה מרסא
 מרסא רבולות לרסא. מרסא מרסא למרסא
 למרסא רסא. והעזבא מרסא מרסא מרסא
 מרסא מרסא מרסא. והעזבא מרסא מרסא
 15 והעזבא מרסא, והעזבא מרסא מרסא
 7 רסא⁴ מרסא. רסא רסא מרסא למרסא. מרסא
 אנה מרסא מרסא מרסא מרסא מרסא. למרסא
 מרסא מרסא מרסא. אנה מרסא מרסא מרסא
 מרסא מרסא. מרסא מרסא למרסא מרסא
 20 למרסא מרסא מרסא. מן, והעזבא,
 מרסא מרסא מרסא. מרסא⁷ רסא⁵ מרסא
 מרסא מרסא. מרסא מרסא מרסא מרסא
 מרסא מרסא מרסא למרסא מרסא.
 מרסא מרסא מרסא למרסא מרסא מרסא.
 מרסא למרסא⁷ מרסא⁶ והעזבא, מרסא למרסא
 25 מרסא. מרסא מרסא מרסא. רסא אנה
 מרסא מרסא. מרסא מרסא מרסא מרסא
 מרסא מרסא מרסא. מרסא מרסא מרסא
 מרסא מרסא מרסא. מרסא מרסא מרסא.

¹ S om. — ² A om. — ³ S מרסא. — ⁴ A רסא. —
⁵ S רסא. — ⁶ A מרסא.

אזא חכיא מוהמא המהמא. בה גלגל עמבואנה
לחלהא המלאכה מהמא. ולא מהמא למה
הולכה נמש. אלא כעמא גלגל פניו מהמא. אמר
מחברא צינא האומות. ממלך ביהם למעלה
5 והיותם אחת.

זי האט געזאגט: וואס האט זיך געפאלן?
 אים האט זיך געפאלן. וואס האט זיך געפאלן.
 צאלט זיך געפאלן.

[illegible]

30 ב' מלכא מלכא ארומ. וזיל סגיא כח מלכא
ב' חתו חתו חתו חתו. ראוהו, חתו וזיל

[illegible]

¹ A כמלכא. — ² S מלכא (sic). — ³ S כמלכא. — ⁴ A om.
— ⁵ S מלכא. — ⁶ A מלכא.

אנהמס, ¹ אלס שפנה אנהמס. מנא מן הכוזבא
 מן. הלא נכא נאכר כוזא. אלא הנחב מנא.
 חבד מן כפסמ כוזת, ואנהמס, מהנא ח'לל ל
 הנחא מנפנה למ. דמס כפסמ חבד ל פנאמא.
 5 הכפסמ נאכלא חבד פנאמס, חבד דן שדו
 מלך דמנא חלמס חבד. חלמס אלא חלמ
 הכפסמ נאכלא חבד. חבד חבד מנחמס דח'לל
 מנחמס. חבד חבדא כפסמא ח'לל מנחמס
 ח'לל. חבדא נאכלא חבדא מנחמס. חבדא
 מנחמס ח'לל. חבדא חבדא חבדא חבדא.
 10 הנחא חבדא חבדא. חבדא חבדא חבדא
 חבדא. חבדא חבדא חבדא חבדא. חבדא
 חבדא. חבדא חבדא חבדא חבדא. חבדא
 חבדא חבדא חבדא חבדא. חבדא חבדא
 15 חבדא חבדא חבדא חבדא. חבדא חבדא
 חבדא חבדא חבדא חבדא. חבדא חבדא
 חבדא חבדא חבדא חבדא. חבדא חבדא
 חבדא חבדא חבדא חבדא. חבדא חבדא
 20 חבדא חבדא חבדא חבדא. חבדא חבדא
 חבדא חבדא חבדא חבדא. חבדא חבדא
 חבדא חבדא חבדא חבדא. חבדא חבדא
 חבדא חבדא חבדא חבדא. חבדא חבדא
 25 חבדא חבדא חבדא חבדא. חבדא חבדא
 חבדא חבדא חבדא חבדא. חבדא חבדא
 חבדא חבדא חבדא חבדא. חבדא חבדא
 חבדא חבדא חבדא חבדא. חבדא חבדא

¹ A om. — ² S אנהמס. — ³ S חבדא.

האמנם עלמא. בה ממשא דהכורא דעגורא כאנא,
 לבית מוסא: סתתא דכל מלמ פתגמא אשחמ
 לא: עאל סדק ברא מו דרבי למלמ. מעא דמ
 האשחמל מלמ דכחכח לממנא בלמא: סא 9
 5 חו סב ברא. אנה חסכ בראא אעורא מו,
 דלמא. מו האשחמ, אסחמ פתגמא. דבבב
 בן ברא מו אשחמ, בלמא דבבב. מו
 דמ. בה מלמ ממוכ לממא סדקא. בה מו
 דמ. סתתא סתתא⁷ למכורא דלמ. מוכמ
 10 דעגורא¹. באכח דאמא מו. האמא סא דל
 במוכא מוסא מוסא כה דכח. סתתא מו לא
 אשחמ, האמא אנה דכלמא מוסא חכח. מו
 אשחא אשחא למ. מלמ האמא אשחמ בלמא.
 15 וו א 9 אנה. דעגורא אעורא דעגמא. האמא
 15 וסחא וו האמא ברא. דממממ, למא
 האשחמ בראא דכח. אנה דה⁷ ממוכ²
 לממא. דל ולמא מלמ אנה למו דמ
 בלמא. בה אמא פתגמא אנה. האמא מלמ
 דממא דממממא. בה מלמ מו למא.
 20 מו מלמ מו אמא אנה לבא מוכא
 מלמ. סתתא דכח מו. האמא למא בה מו
 מו. בה ברא דכלמא מו. אמא דמממ
 דמ אשחמ, מו דמ. מלמ אשחא ברא. סתתא
 ברא. סתתא⁷ כאמא ברא³ חו. סתתא
 25 אשחמ. כח דמ ברא מו. אנה. מלמ
 מו בן אלמא מו. מו בלמא דמממ מו
 למ. דמלמ דמממ מו. מוסא אשחא ברא.
 סתתא דמממ דל מוסא. האמא אשחמ

הממוכ² S —. למכורא דלמ מוכמ דעגורא A.

¹ S: כאמא (sic).

[illegible]

זא האזכח לי בתאריך זה ::
לכא אנו רבני מלך פלם בעצמא האמרי
עלמא. מרביו ברוחא אלוהא. הלבא חפמ
לתדא מלך הפלם חסד הנח ::

כִּי־יָקָר הַלִּחְיִיתָ אֲנִי עֲבָדְךָ הַמֵּת כִּי־לֹא
וְעַתָּה הֵן. הֲאֵיכָא כִּי־לֹא לִי לְחַיֵּה. פֶּלֶם לֹא
מַעֲבָדְךָ מִן הָאֲמֻלִּים, אֲלֵךְ הַלֵּל בִּי יְיָ מֵאֵל.
מִכְּבָרִים לַעֲבָדֶיךָ. מִגִּלְגַּל הֵן מִכָּאֵל וְהַעֲבָדֶיךָ
חַלְשִׁים. בִּי מֵאֵל הַכֹּאֲלֵם סִבֵּי מֵהַ סִּבֵּי
הַעֲבָדֶיךָ⁷ כִּי־לֹא וְכֵן. פֶּלֶם לֹא מִן מַעֲבָדְךָ

¹ A ۱۹۱۹. — ² S ۱۹۱۹.

מעא נח זא חל ילדא. מעא דם חל ילדא.
 מעא דם חל ילדא. ⁷ מעא דם חל ילדא. ¹ מעא.
 מעא דם חל ילדא. מעא דם חל ילדא. ² מעא.
 מעא דם חל ילדא. מעא דם חל ילדא. ³ מעא.
 מעא דם חל ילדא. מעא דם חל ילדא. ⁴ מעא.
 מעא דם חל ילדא. מעא דם חל ילדא. ⁵ מעא.
 מעא דם חל ילדא. מעא דם חל ילדא. ⁶ מעא.
 מעא דם חל ילדא. מעא דם חל ילדא. ⁷ מעא.
 מעא דם חל ילדא. מעא דם חל ילדא. ⁸ מעא.
 מעא דם חל ילדא. מעא דם חל ילדא. ⁹ מעא.
 מעא דם חל ילדא. מעא דם חל ילדא. ¹⁰ מעא.
 מעא דם חל ילדא. מעא דם חל ילדא. ¹¹ מעא.
 מעא דם חל ילדא. מעא דם חל ילדא. ¹² מעא.
 מעא דם חל ילדא. מעא דם חל ילדא. ¹³ מעא.
 מעא דם חל ילדא. מעא דם חל ילדא. ¹⁴ מעא.
 מעא דם חל ילדא. מעא דם חל ילדא. ¹⁵ מעא.
 מעא דם חל ילדא. מעא דם חל ילדא. ¹⁶ מעא.
 מעא דם חל ילדא. מעא דם חל ילדא. ¹⁷ מעא.
 מעא דם חל ילדא. מעא דם חל ילדא. ¹⁸ מעא.
 מעא דם חל ילדא. מעא דם חל ילדא. ¹⁹ מעא.
 מעא דם חל ילדא. מעא דם חל ילדא. ²⁰ מעא.
 מעא דם חל ילדא. מעא דם חל ילדא. ²¹ מעא.
 מעא דם חל ילדא. מעא דם חל ילדא. ²² מעא.
 מעא דם חל ילדא. מעא דם חל ילדא. ²³ מעא.
 מעא דם חל ילדא. מעא דם חל ילדא. ²⁴ מעא.
 מעא דם חל ילדא. מעא דם חל ילדא. ²⁵ מעא.

¹ S : מעא דם חל ילדא. — ² S om. — ³ Sic codd.; delenda puto.

נחא נאמא. ב' ב' נאמא נאמא. נחא.
 ל' נחא נאמא. נאמא נאמא. נאמא נאמא.
 נחא נאמא נאמא נאמא נאמא נאמא.
 נחא נאמא נאמא נאמא נאמא נאמא.
 5 נחא נאמא נאמא נאמא נאמא נאמא.
 נחא נאמא נאמא נאמא נאמא נאמא.
 נחא נאמא נאמא נאמא נאמא נאמא.
 נחא נאמא נאמא נאמא נאמא נאמא.
 נחא נאמא נאמא נאמא נאמא נאמא.
 10 נחא נאמא נאמא נאמא נאמא נאמא.
 נחא נאמא נאמא נאמא נאמא נאמא.
 נחא נאמא נאמא נאמא נאמא נאמא.
 נחא נאמא נאמא נאמא נאמא נאמא.
 נחא נאמא נאמא נאמא נאמא נאמא.
 15 נחא נאמא נאמא נאמא נאמא נאמא.
 נחא נאמא נאמא נאמא נאמא נאמא.
 נחא נאמא נאמא נאמא נאמא נאמא.
 נחא נאמא נאמא נאמא נאמא נאמא.
 נחא נאמא נאמא נאמא נאמא נאמא.
 20 נחא נאמא נאמא נאמא נאמא נאמא.
 נחא נאמא נאמא נאמא נאמא נאמא.
 נחא נאמא נאמא נאמא נאמא נאמא.
 נחא נאמא נאמא נאמא נאמא נאמא.
 נחא נאמא נאמא נאמא נאמא נאמא.
 25 נחא נאמא נאמא נאמא נאמא נאמא.
 נחא נאמא נאמא נאמא נאמא נאמא.
 נחא נאמא נאמא נאמא נאמא נאמא.
 נחא נאמא נאמא נאמא נאמא נאמא.
 נחא נאמא נאמא נאמא נאמא נאמא.

¹ A in plur. — ² S : נאמא נאמא.

דהחלוצי. שאלה איהם נחמם.
 ופחמם איהם נחמם. איהם נחמם.
 דהחלוצי. שאלה איהם נחמם.
 דהחלוצי. שאלה איהם נחמם.
 5 בלח נחמם ללח נחמם. כחמם
 7 נחמם¹ מן איהם. כחמם איהם
 דהחלוצי. שאלה איהם נחמם.
 דהחלוצי. שאלה איהם נחמם.
 דהחלוצי. שאלה איהם נחמם.
 10 איהם נחמם דהחלוצי. כחמם²
 דהחלוצי. שאלה איהם נחמם.
 דהחלוצי. שאלה איהם נחמם.
 דהחלוצי. שאלה איהם נחמם.
 דהחלוצי. שאלה איהם נחמם.
 15 איהם נחמם דהחלוצי. כחמם
 איהם נחמם דהחלוצי. כחמם
 כחמם.

דהחלוצי. שאלה איהם נחמם.
 דהחלוצי. שאלה איהם נחמם.
 20 איהם נחמם דהחלוצי. כחמם
 איהם נחמם דהחלוצי. כחמם
 דהחלוצי. שאלה איהם נחמם.
 דהחלוצי. שאלה איהם נחמם.
 25 איהם נחמם דהחלוצי. כחמם
 איהם נחמם דהחלוצי. כחמם
 איהם נחמם דהחלוצי. כחמם
 איהם נחמם דהחלוצי. כחמם
 איהם נחמם דהחלוצי. כחמם

1 א. — 2 S. נחמם.

העבדא כוונתו. לו הוה איהו לו שפחהו א דוכא
בך דנעם. האניסו דנעם אפי' עזא איהו
לכוונת דכז. ב' עאלת, שפחהו אכז לכו.
האזא לו מוהו כעמא. אלא עלמא אלא
5 הסבחה, באזאז איהו אכז וכו' איהו מרא.
העבדא דכז נעם סבחהו איהו דכז. כזא דה
הלכה. נכח האזו. הנהו דתא דוהמחה.
כזא דאיהו איהו דוכא אפ' בך מלכות
המחה. אפ' כזא נעם. הנהו דתא [הנהו] דתא
10 דנעם אלא כעמא אפי' האזוהו. האזוהו כזא
הנהו כעמא סבחהו סבחהו. ב' כעמא
איהו לאיהו סבחהו דתא דתא כעמא
סבחה. נעם דתא כזא, אלא איהו.
15 הלא נעם נעם כזא חלכה. ב' לא נעם
איהו סבחה, סבחה לכו. סבחה לכו
הנהו איהו סבחה סבחה. סבחה לכו
לכו דכז כעמא כעמא. סבחה לכו
20 דנעם איהו סבחהו. הנהו איהו סבחהו,
כזא דה. איהו חתא דנעם סלא דתא
הנהו כעמא כעמא¹ חתא. איהו חתא
חתא. איהו חתא חתא. חתא חתא
25 סבחהו. כזא דה. חתא חתא חתא
הנהו חתא חתא חתא. חתא חתא חתא
כזא חתא חתא חתא. חתא חתא חתא
כזא חתא חתא חתא. חתא חתא חתא
כזא חתא חתא חתא. חתא חתא חתא

¹ S in marg. : חתא : חתא.

[illegible]

¹ Codd. כִּיכ. — ² S om. — ³ S : רבא רבא; forsitan vera lectio sit : רבא רבא מאן.

וְהָיָה שֶׁמֶדֶד חַלֵּה. וְהָיָה שֶׁבִּיחֵהוּ וְהָיָה
 מִפְּחִיזָא לְהֵא מִדֶּק אֶכָא. אֲהֵמֶס, חֵם
 וְהִמְפִּיזָא לְהֵא. מִמֶּכָא מִן דְּכֵס שֶׁבִּיחֵהוּ.
 וְהָיָה דְּמִמֶּכָא לְמִסְבֵּל מִמֶּכָא לְחֵם נִסָּה לְהֵא¹
 5 נִמְשָׁא מִכָּא. וְהָיָה חֵם דְּהֵה. אֶכָּיָה מִכָּא לְחֵה.
 וְהָיָה דְּבָאָא וְהָיָה חֵם. מִן, מִן לְחֵה לְחֵה
 וְהָיָה. וְהָיָה: כְּמִשָּׁא אֶכָּא חֵם. אֶכָּא
 מִכָּא. מִכָּא אֶכָּא. מִכָּא מִן. וְהָיָה דְּמִן
 10 וְהָיָה וְהָיָה דְּמִן מִן. וְהָיָה חֵם
 מִכָּא מִכָּא מִכָּא לְחֵה. כְּמִשָּׁא חֵם. אֶכָּא מִן
 וְהָיָה אֶכָּא לְמִסְבֵּל דְּבִלְבִּיגֵהוּ. וְהָיָה חֵם
 15 וְהָיָה³ וְהָיָה אֶכָּא מִכָּא. אֶכָּא מִכָּא
 15 כְּמִשָּׁא מִכָּא מִכָּא מִכָּא מִכָּא. וְהָיָה
 לְחֵם לְחֵם דְּמִן חֵם וְהָיָה מִן. אֶכָּא
 אֶכָּא לְחֵם. וְהָיָה מִכָּא מִכָּא אֶכָּא
 וְהָיָה חֵם דְּמִן חֵם. חֵם מִן. חֵם מִן
 20 חֵם חֵם. וְהָיָה לְחֵם לְחֵם אֶכָּא. אֶכָּא
 חֵם, אֶכָּא וְהָיָה חֵם אֶכָּא מִכָּא. חֵם
 25 חֵם חֵם. וְהָיָה חֵם חֵם. חֵם חֵם
 חֵם חֵם. חֵם חֵם חֵם חֵם. חֵם חֵם
 חֵם חֵם, חֵם חֵם. חֵם חֵם חֵם חֵם. חֵם
 חֵם⁷ חֵם חֵם חֵם חֵם חֵם חֵם חֵם חֵם.

¹ A om. — ² S add. (sic). — ³ A וְהָיָה. — ⁴ S om. —
⁵ S om.; A : וְהָיָה חֵם (sic).

חלל פתח. לכתוב ולעלות הכתוב. והנה
 חסד האבות, ולא נעבד. חלפנו לבחש
 לנא. ובה חסדו בזה. אכתב האבות
 פתחו. מעתה כל אדם בזה. ובה
 מידתו נחם ונא פתחו. לבחש. ובה
 5 חי כאדם מן. חסד מן אל. מסוג
 עליו בעת הכתוב. ולעמוד נחם בזה
 בחש. חסד למ לחסד בזה חסד
 למ. מסוג לחסד חסד עבד חסד. ובה
 10 חסד. ואם חסד חסד חסד חסד¹ וחי.
 אלא אלא חסד חסד חסד חסד. אלא חסד
 חסד חסד, חסד חסד חסד חסד. חסד חסד
 חסד חסד. חסד חסד חסד חסד: אלא
 לא חסד לחסד חסד חסד חסד חסד חסד
 15 למ חסד לחסד חסד חסד. אלא חסד חסד, חסד
 חסד חסד חסד חסד חסד חסד. חסד חסד
 חסד חסד למ. חסד חסד חסד חסד חסד חסד
 חסד חסד. חסד חסד חסד חסד חסד חסד
 חסד, חסד חסד חסד חסד. אלא חסד חסד
 20 בחסד חסד. אלא חסד חסד חסד חסד חסד חסד
 חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד
 חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד
 חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד
 חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד
 25 חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד
 חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד
 חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד
 חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד
 חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד

¹ A om.

וְיָו כְּבֹדֹת פְּדוּתָם. כִּי־יָדָה אֶפְרַיִם אֶת־
הַחַיִּה הַגְּדוֹלָה וְהַמְּעֹלָה לְמִלְחָה זֹאת. וְהָיָה לָם
נִסְבָּעוּתָם. הַיְחַלְּתָם־יָדָה עִמָּם וְכִתְּבָה: הַמְּעֹלָה
חֲסִידָה אֵת־לִי בְּיָם אֵלֹהִים, מִמֶּנּוּ חֲסִידָה לְהַמְּעֹלָה.
5 מִי־יָדָה וְיָדָה. מִי־יָדָה חֲסִידָה לִי לֵאמֹר וְכִתְּבָה:
אֲנִי־יָדָה הִנֵּה לִי¹ אֵלֹהִים אֲנִי־יָדָה הִנֵּה הִנֵּה
לְיָדָה. מִי־יָדָה חֲסִידָה מִי־יָדָה אֵלֹהִים
חֲסִידָה. אֲנִי־יָדָה חֲסִידָה. מִי־יָדָה
אֵלֹהִים הִנֵּה פִּי־יָדָה חֲסִידָה מִי־יָדָה לִי.
10 אֲנִי־יָדָה חֲסִידָה לְיָדָה מִי־יָדָה. אֵלֹהִים מִי־יָדָה
פִּי־יָדָה הִנֵּה חֲסִידָה חֲסִידָה. וְכִתְּבָה
הַמְּעֹלָה הַיְחַלְּתָם. וְכִתְּבָה. מִי־יָדָה
הִנֵּה¹ חֲסִידָה. וְכִתְּבָה². מִי־יָדָה אֵלֹהִים הַמְּעֹלָה
וְכִתְּבָה כִּי־יָדָה אֲנִי־יָדָה. וְכִתְּבָה
15 חֲסִידָה וְכִתְּבָה חֲסִידָה. כִּי־יָדָה חֲסִידָה. מִי־יָדָה
אֲנִי־יָדָה חֲסִידָה וְכִתְּבָה בְּיָם אֵלֹהִים
חֲסִידָה לְיָדָה חֲסִידָה. הַיְחַלְּתָם אֲנִי־יָדָה
כִּי־יָדָה חֲסִידָה אֲנִי־יָדָה. אֲנִי־יָדָה חֲסִידָה
אֲנִי־יָדָה לִי. וְכִתְּבָה חֲסִידָה חֲסִידָה
20 לְיָדָה. חֲסִידָה בְּיָם הִנֵּה חֲסִידָה חֲסִידָה:
הַיְחַלְּתָם חֲסִידָה: חֲסִידָה חֲסִידָה. וְכִתְּבָה
חֲסִידָה חֲסִידָה חֲסִידָה חֲסִידָה. חֲסִידָה חֲסִידָה
חֲסִידָה חֲסִידָה חֲסִידָה. אֲנִי־יָדָה חֲסִידָה חֲסִידָה
חֲסִידָה חֲסִידָה חֲסִידָה. אֲנִי־יָדָה חֲסִידָה חֲסִידָה
25 חֲסִידָה חֲסִידָה. וְכִתְּבָה חֲסִידָה חֲסִידָה. וְכִתְּבָה
חֲסִידָה חֲסִידָה חֲסִידָה חֲסִידָה³ חֲסִידָה חֲסִידָה
לְיָדָה. חֲסִידָה חֲסִידָה חֲסִידָה חֲסִידָה חֲסִידָה
חֲסִידָה חֲסִידָה חֲסִידָה חֲסִידָה חֲסִידָה חֲסִידָה

¹ A om. — ² Codd. : كحاص ليكو. — ³ S in marg.
الاقرار.

אָיט דערנאָך אַזוי ⁷זיך מלך ¹דערמאָל זינגט:
מאָ אָיט זינגט: דערנאָך זיך מלך דערמאָל דער
נאָרען זינגט. מען דער דערמאָל דער נאָרען.
דאָרט דערנאָך דערמאָל דערמאָל דערמאָל
5 זינגט דערמאָל דערמאָל. ייט דער זינגט
זינגט דערמאָל. זינגט דערמאָל דערמאָל
דערמאָל דערמאָל. זינגט דערמאָל דערמאָל
זינגט דערמאָל. זינגט דערמאָל דערמאָל
10 דערמאָל דערמאָל. זינגט דערמאָל דערמאָל
דערמאָל דערמאָל. זינגט דערמאָל דערמאָל
דערמאָל דערמאָל. זינגט דערמאָל דערמאָל
זינגט דערמאָל. זינגט דערמאָל דערמאָל
15 זינגט דערמאָל. זינגט דערמאָל דערמאָל
דערמאָל דערמאָל. זינגט דערמאָל דערמאָל
זינגט דערמאָל. זינגט דערמאָל דערמאָל
זינגט דערמאָל. זינגט דערמאָל דערמאָל
20 זינגט דערמאָל. זינגט דערמאָל דערמאָל
זינגט דערמאָל. זינגט דערמאָל דערמאָל
זינגט דערמאָל. זינגט דערמאָל דערמאָל
זינגט דערמאָל. זינגט דערמאָל דערמאָל
25 זינגט דערמאָל. זינגט דערמאָל דערמאָל
זינגט דערמאָל. זינגט דערמאָל דערמאָל
זינגט דערמאָל. זינגט דערמאָל דערמאָל
זינגט דערמאָל. זינגט דערמאָל דערמאָל

¹ A אכלו קלל. — ² S ~~אכלו~~. — ³ S אכלו (sic). — ⁴ S om.
— ⁵ Legi nequit in S.

[illegible]

¹ S om. — ² A om.

[illegible]

¹ S om. — ² S om. — ³ A om.

5
 10
 15
 20
 25

[illegible]

בזה כתב. כי קראתי בך לבית אל
 אשכנזי ופנימי. ונחמתי אשכנזי, ונחמתי
 אשכנזי כי לא. אשכנזי בך: ונחמתי ונחמתי
 ונחמתי ונחמתי. כל בשר אשכנזי.
 5 וכן נשקף ונחמתי ונחמתי. ונחמתי ונחמתי
 ונחמתי ונחמתי ונחמתי ונחמתי. 1.
 ונחמתי ונחמתי. אשכנזי בך כל ונחמתי ונחמתי
 ונחמתי. ונחמתי לך ונחמתי 7 אשכנזי: 2.
 ונחמתי. ונחמתי ונחמתי, לך ונחמתי ונחמתי.
 10 ונחמתי ונחמתי ונחמתי ונחמתי. ונחמתי ונחמתי.
 ונחמתי, ונחמתי לך ונחמתי. ונחמתי ונחמתי.
 לאלה ונחמתי ונחמתי. ונחמתי ונחמתי כל ונחמתי
 ונחמתי ונחמתי. לאלה ונחמתי ונחמתי ונחמתי
 ונחמתי. אשכנזי בך ונחמתי ונחמתי ונחמתי.
 15 אשכנזי בך ונחמתי ונחמתי. ונחמתי ונחמתי
 ונחמתי ונחמתי ונחמתי ונחמתי. אשכנזי ונחמתי
 ונחמתי ונחמתי ונחמתי ונחמתי ונחמתי ונחמתי.
 ונחמתי ונחמתי ונחמתי ונחמתי ונחמתי ונחמתי.
 בך ונחמתי ונחמתי ונחמתי. ונחמתי ונחמתי.
 20 ונחמתי ונחמתי ונחמתי ונחמתי. ונחמתי ונחמתי
 ונחמתי 7 ונחמתי 3 ונחמתי ונחמתי. ונחמתי ונחמתי
 ונחמתי 7 ונחמתי 4. ונחמתי: ונחמתי ונחמתי:
 ונחמתי בך ונחמתי אשכנזי. אשכנזי 5 ונחמתי
 ונחמתי. ונחמתי ונחמתי ונחמתי ונחמתי
 25 ונחמתי. ונחמתי ונחמתי ונחמתי ונחמתי
 ונחמתי ונחמתי. בך ונחמתי ונחמתי 7 ונחמתי 6
 ונחמתי ונחמתי ונחמתי. ונחמתי ונחמתי ונחמתי
 ונחמתי, ונחמתי ונחמתי ונחמתי. ונחמתי ונחמתי

1 A om. — 2 S om. — 3 S נחמתי. — 4 A om. — 5 S כהן. —

6 S ונחמתי.

אֲנִי אֶלֶּךָ כִּי ⁷חֲסִידֶיךָ הֵם, הַיְהוּדִים
 כִּי מִכִּמְּךָ הִנֵּהְךָ. כִּי מִכִּמְּךָ לֹא. הַשְׁמִיעִי
 אֶת מִנִּי. הַעֲבִירִי יִשְׂרָאֵל בְּלִבְבִּיתִי.
 אֲנִי הֵאָפֵא אֵלֶיךָ הֵלָּא מִפֶּה לֹא אֵלֶּךָ אֲדַלְמִידָה
 לֹא מִכִּמְּךָ ⁷שְׂמִיעִתִּי ². אֲבִירִי. מִכִּמְּךָ לֹא שְׂמִיעִתִּי. ⁵
 אֲנִי הֵאָפֵא מִן עַמִּי לִשְׁמִיעִתִּי. ⁷וְ, ³אֲנִי מִדֶּךָ
 בְּלִבְבִּיתִי. כִּי מִדֶּךָ מִדֶּךָ מִכִּמְּךָ. הַאֲנִי
⁷הַאֲנִי גִלְגִּילִי מִכִּמְּךָ. מִכִּמְּךָ לִשְׁמִיעִתִּי.
 הַאֲנִי ⁴הַאֲנִי לֹא הַאֲנִי. לֹא מִכִּמְּךָ
 כִּי מִכִּמְּךָ הַאֲנִי מִכִּמְּךָ. הַאֲנִי הֵלָּא הַאֲנִי לֹא. ¹⁰
 לֹא מִכִּמְּךָ חֵטֵּא. הַאֲנִי הַאֲנִי כִּי נִלְכָּה
 מִכִּמְּךָ עַל לִבְבִּיתִי, מִכִּמְּךָ לֹא לִמְכֹּר
 עַמִּי: הֵלָּא הַאֲנִי הַאֲנִי מִכִּמְּךָ עַמִּי
 חֵטֵּא, אֲנִי. הַאֲנִי הֵלָּא מִכִּמְּךָ לֹא כִּי
 לֹא מִכִּמְּךָ אֶלֶּךָ אֵלֶיךָ הַאֲנִי לֹא מִכִּמְּךָ. ¹⁵
 אֲנִי הֵלָּא הַאֲנִי חֲבִיתִי לֹא. אִם אֲנִי
 פִּיד לֹא. אִם לֹא מִכִּמְּךָ אֲנִי. כִּי מִכִּמְּךָ
 מִדֶּךָ אֶלֶּךָ אֲנִי לִבְבִּיתִי מִכִּמְּךָ
⁷הַאֲנִי מִכִּמְּךָ חֵטֵּא ⁵. הֵלָּא ⁷הַאֲנִי לִשְׁמִיעִתִּי. אֲנִי
 פִּיד מִכִּמְּךָ כִּי מִכִּמְּךָ לֹא. הַאֲנִי הַאֲנִי
 הַאֲנִי: לֹא הַאֲנִי: מִדֶּךָ הַאֲנִי. אֲנִי
 הַאֲנִי הַאֲנִי לֹא. הַאֲנִי לֹא. הַאֲנִי לֹא. הַאֲנִי
 הַאֲנִי לֹא כִּי מִכִּמְּךָ. הֵלָּא מִכִּמְּךָ
 הַאֲנִי. אֲנִי מִכִּמְּךָ אֲנִי כִּי מִכִּמְּךָ. הֵלָּא
²⁰כִּי מִכִּמְּךָ הַאֲנִי מִכִּמְּךָ הַאֲנִי מִכִּמְּךָ
 פִּיד מִכִּמְּךָ אֲנִי מִכִּמְּךָ הַאֲנִי מִכִּמְּךָ. הַאֲנִי
 הַאֲנִי מִכִּמְּךָ מִכִּמְּךָ מִכִּמְּךָ לֹא
 חֵטֵּא. מִכִּמְּךָ הַאֲנִי מִכִּמְּךָ הַאֲנִי מִכִּמְּךָ

¹ A חֲסִידֶיךָ. — ² A מִכִּמְּךָ. — ³ S וְ. — ⁴ A om. —
⁵ Sic codd.; lege: מִכִּמְּךָ מִכִּמְּךָ חֵטֵּא. — ⁶ S: לֹא.

זעך דוהרעך דערמאנען זינען :: מיר, מיר
 גלייך דערמאנען אלץ זיך לאלענדעס, גלייך
 מיר. מיר איר שטילע דער. גלייך זיך
 לאלענדעס דערמאנען דערמאנען דערמאנען
 גלייך ::

5 זיך דערמאנען דערמאנען דערמאנען דערמאנען
 אירעם למ דערמאנען. גלייך דערמאנען דערמאנען
 גלייך דערמאנען. ⁷ דערמאנען ¹ זיך דערמאנען
 דערמאנען לאלענדעס. דערמאנען למ דערמאנען
 10 דערמאנען אלעם. גלייך דערמאנען דערמאנען
 דערמאנען למ :: איר, דערמאנען דערמאנען
 דערמאנען. גלייך דערמאנען. גלייך דערמאנען
 דערמאנען דערמאנען לאלענדעס, דערמאנען שטילע
 שטילע. גלייך איר גלייך דערמאנען דערמאנען
 15 דערמאנען דערמאנען דערמאנען גלייך דערמאנען. דערמאנען
 למ ⁷ זיך ² גלייך דערמאנען דערמאנען דערמאנען
 דערמאנען דערמאנען. דערמאנען דערמאנען דערמאנען
 אירעם דערמאנען דערמאנען. איר דערמאנען
 איר דערמאנען דערמאנען דערמאנען. גלייך דערמאנען
 20 דערמאנען. דערמאנען דערמאנען, דערמאנען דערמאנען
 למ. אירעם דערמאנען דערמאנען. ⁷ דערמאנען ³
 לאלענדעס מיר דערמאנען. דערמאנען, דערמאנען
 דערמאנען. מיר גלייך דערמאנען. דערמאנען דערמאנען
 דערמאנען דערמאנען דערמאנען דערמאנען. מיר
 25 דערמאנען איר למ דערמאנען דערמאנען. למ דערמאנען
 דערמאנען. דערמאנען דערמאנען דערמאנען דערמאנען
 דערמאנען דערמאנען דערמאנען דערמאנען. מיר איר
 דערמאנען דערמאנען דערמאנען. ⁷ דערמאנען ⁴ דערמאנען דערמאנען

¹ S דערמאנען. — ² A גלייך (sic). — ³ A דערמאנען. — ⁴ A דערמאנען.

מדינא כוכא סכפא: דכי אס דבמא.
 ומא דכי אכין. ספא דלכ מנפמ דספי
 גי מוא נאכין. אללכ כי אפלא במא.
 ל וסכ אפי דכפא אללכ במא אפלא
 5 כי. וסכ דיי מוא אכין דדמא. סכ אכין
 מדינא בתי. במא למ אפי נפמ דנאכ
 אכין במא. נאכין אפי מלכ במא: מדינא
 נאכין מדינא כפא. אכין אכין למדינא
 כפא. אכין דכ במא אללכ מדינא אס
 10 אפמא. נאכין נאכין, במא מדינא. אכין במא
 מדינא וכא כפא. נאכין מדינא כפא.
 מוא נאכין אכין במא. ספא דכי דבמא.
 מדינא, כי. ספא דכין. ספא דכי
 נאכין מדינא כפא. מדינא. ספא
 15 סכ נאכין גי בתי. כי גי בתי
 מדינא נאכין נאכין. אכין למדינא
 דכין. ל אכין למדינא דכין. אכין
 סכ נאכין דכין. אכין למדינא. אכין
 20 נאכין דכין. ל אכין למדינא. אכין
 סכ אכין למדינא אכין למדינא.
 אכין נאכין אכין. מדינא דכין
 במא מדינא דכין. אכין למדינא. ל
 אכין דכין. ספא דכין. אכין למדינא
 25 סכ דכי. סכין למדינא דכי. גי
 אכין. אללכ נאכין מדינא דכי.
 מדינא דכין מדינא דכי. סכין
 סכין במא. ל אכין דכין כפא אפי
 דכין.

אכּהּ דכּעצמא כּעצמא. כּחזן וּתּי אהּפּלגא.
 ממשּה דנּה כּחלּא ממשּה. וּבּהּ אכּחזן אכּהּ
 דכּעצמא. אעזא דנּה אכּחזן אכּהּ דכּעצמא.
 ממשּה כּחלּא ממשּה. ממשּה דממשּה כּחלּא ממשּה
 אכּחזן. דודס למ דנּחלּא ממשּה. אכּכּא דפּמא 5
 נאכּכּא. וּבּהּ נאכּחזן אכּהּ דכּעצמא אכּכּא
 דפּמא פּלגאכּא. ממשּה דנּה אכּחזן אכּהּ
 דכּעצמא. וּבּהּ כּחלּא ממשּה אכּחזן. דודס דנאכּחזן
 פּלגא דאכּהּ דכּעצמא ממשּה נאכּא. וּבּהּ
 נחלּא ממשּה נאכּא אכּעצמא דממשּה. אכּכּא 10
 דלּא אהּפּלגא דנּחלּא דממשּה נאכּא. דנּחלּא
 ממשּה ממשּה ממשּה דנּחלּא ממשּה ממשּה. דאכּכּא
 נחלּא דנּחלּא דאכּהּ נחלּא נחלּא אכּחזן.
 נחלּא פּמא פּמא פּמא כּחלּא ממשּה. למא כּחזן
 אכּהּ דכּעצמא לּא כּחלּא: וּבּהּ כּחזן 15
 כּחזן. אכּהּ אכּעצמא אכּחזן. ממשּה וּדס ממשּה
 דאכּכּא. אכּהּ לּאכּחזן אכּעצמא. כּחזן פּלגא
 דאכּהּ נחלּא. לּא לּאכּחזן לּאכּחזן ממשּה. ממשּה
 כּחזן דממשּה אכּעצמא. דאכּכּא דנּחלּא ממשּה:
 ממשּה אכּהּ דכּעצמא. נחלּא ממשּה כּחזן 20
 דאכּהּ. דאכּכּא אכּחזן. ממשּה כּחלּא אכּכּא דנּחלּא
 אכּחזן פּלגא. ממשּה דנּה: כּחזן דממשּה נחלּא
 אכּעצמא דאכּהּ. ממשּה דנּה: פּלגא דממשּה ממשּה
 נחלּא אכּהּ דממשּה נחלּא נחלּא. אכּהּ עקב
 דאכּכּא. דאכּהּ דממשּה ממשּה. ממשּה ממשּה 25
 ממשּה¹ נחלּא. דאכּהּ דממשּה ממשּה כּאכּא.
 אכּהּ דממשּה דאכּהּ דאכּכּא. דאכּהּ עקב כּחלּא.
 ממשּה ממשּה פּלגא דאכּחזן אכּהּ כּחזן.
 כּחזן, דלּא כּחזן וּבּהּ אכּחזן. אכּהּ ממשּה

¹ A om.

ברוך אלהים' המעשה והמעשה! ליהיה
 מזהב כאלה. האין ליהיה אלהים והנה
 מעשה מזהב. והנה המעשה והנה
 מזהב ל' מעשה. אלהים המעשה מזהב ל'
 לאלהים. הנה ל' מעשה, והנה המעשה.
 מעשה האלהים ל' מעשה.

זא העבד הנכבד אהיה לך לחם
מנוח ורחוק אחי אבה והעבד כשרו,
ועתה: מנחת לא אחי. הוליד אתו יקני
סוף אבה והעבד נקרא ממנה: האם רבו
אבה והעבד.

15
 20
 25

¹ Sic codd.; lege : המחבר (?). — ² A add. : כלל.

נחב מן הארץ לאשפה ארץ ארץ. נחב
 מן הארץ נחב ארץ ארץ. נחב
 נחב ארץ. נחב ארץ, נחב ארץ.
 נחב ארץ נחב ארץ. נחב ארץ
 5 נחב ארץ נחב ארץ. נחב ארץ נחב ארץ.
 נחב ארץ נחב ארץ. נחב ארץ.
 נחב ארץ נחב ארץ. נחב ארץ.
 נחב ארץ נחב ארץ. נחב ארץ.
 10 נחב ארץ נחב ארץ. נחב ארץ.
 נחב ארץ נחב ארץ. נחב ארץ.
 נחב ארץ נחב ארץ. נחב ארץ.
 נחב ארץ נחב ארץ. נחב ארץ.
 15 נחב ארץ נחב ארץ. נחב ארץ.
 נחב ארץ נחב ארץ. נחב ארץ.
 נחב ארץ נחב ארץ. נחב ארץ.
 נחב ארץ נחב ארץ. נחב ארץ.
 20 נחב ארץ נחב ארץ. נחב ארץ.
 נחב ארץ נחב ארץ. נחב ארץ.
 נחב ארץ נחב ארץ. נחב ארץ.
 נחב ארץ נחב ארץ. נחב ארץ.
 25 נחב ארץ נחב ארץ. נחב ארץ.
 נחב ארץ נחב ארץ. נחב ארץ.
 נחב ארץ נחב ארץ. נחב ארץ.
 נחב ארץ נחב ארץ. נחב ארץ.

להלכה כח זמנא. בה לי קליה חל זמנא. לה
 גמולא דמלכא ליחיה. אלא מעהר אבדא
 מרסא דמלכא חל זמנא. אבדא דמלכא
 אבדא אבדא דמלכא. אבדא דמלכא
 5 אבדא דמלכא. אבדא דמלכא
 אבדא דמלכא. אבדא דמלכא
 אבדא דמלכא. אבדא דמלכא
 אבדא דמלכא. אבדא דמלכא
 אבדא דמלכא. אבדא דמלכא
 10 אבדא דמלכא. אבדא דמלכא
 אבדא דמלכא. אבדא דמלכא
 אבדא דמלכא. אבדא דמלכא
 אבדא דמלכא. אבדא דמלכא
 15 אבדא דמלכא. אבדא דמלכא
 אבדא דמלכא. אבדא דמלכא
 אבדא דמלכא. אבדא דמלכא
 אבדא דמלכא. אבדא דמלכא
 20 אבדא דמלכא. אבדא דמלכא
 אבדא דמלכא. אבדא דמלכא
 אבדא דמלכא. אבדא דמלכא
 אבדא דמלכא. אבדא דמלכא
 25 אבדא דמלכא. אבדא דמלכא
 אבדא דמלכא. אבדא דמלכא
 אבדא דמלכא. אבדא דמלכא
 אבדא דמלכא. אבדא דמלכא
 30 אבדא דמלכא. אבדא דמלכא

¹ S : אבדא דמלכא.

אנטו ד'טעם נ'ך ג'דא ב'לע ש'ג'דא ד'אלמ
 נ'אלמ. א'ג'דא ד'א'ג'י פ'ל'דא פ'ל'מ. ד'ג'דא
 א'ד'ל'ד' ש'ג'דא ד'אלמ. ל'א'ד'מ פ'ל'ד'ל'פ'ט
 ד'ג'דא. א'ג'דא מ'מ מ'מ א'ג'דא מ'מ
 5 מ'מ'ל'פ'ט. א'ג'דא ד'ש'ד' מ'מ ד'ג' ג'דא ג'ל'דא
 א'ג'דא, ב' ג'דא ג'ג'דא ד'א'ד'א ד'מ'א ד'ג'דא
 מ'ג'דא מ'מ'ל' ג'דא א'ג'דא. ב' ל'ג'י ל'מ' ג'ל'ד'א
 ג'מ'מ, א'ג'דא ד'ל'א ג'דא ל'ג'ד'מ'ד' ל'מ. א'ג'דא
 מ'מ א'מ ד'ג'דא ד'ג'דא ד'ש'ד' ד'ג'ל'ד'א מ'מ.
 10 מ'מ'ג' ל'ג'ד'א ד'ג'דא ד'ל'א ל'ל'ל'ד'א מ'מ'ל'פ'ט.
 מ'מ'ג' א'פ' ג'דא ל'ד'ל'א ד'ל'ל'ד'א מ'מ ד'מ'ג'ד'א
 מ'מ'ל'פ'ט ל'ג'ד'א. א'ד'א. א'ג'דא ג'ג'דא א'ג'דא
 ד'ג'דא. מ', ד'ג'דא ג'דא א'מ מ'דא ד'ג'דא.
 מ'ג'דא ד'מ'דא ד'ג'דא א'ג'דא א'ג'דא. מ'ל'ל' ד'מ',
 15 פ'ל'פ'ט ד'מ'דא מ'ד'א מ'מ'ל'פ'ט. מ'מ'ג' ד'ג'י ל'י.
 מ'מ'ג' מ'ג'ד'י. ש'ד'א. א'מ מ'מ ד'ג'דא ד'ג'דא
 ד'ש'ד'א. מ'ג'דא מ'מ'ג' א'ג'דא. ד'מ' ד'א'ג'דא,
 ש'ד'א ג'דא מ'ג'ד'י מ'מ ג'מ' ד'ג'דא ד'ג'דא
 ד'ש'ד'א. מ'ג'ד'י מ'מ ש'ד'א ג'מ' ג'דא ד'ג'דא
 20 ד'ג'דא. א'ג'דא ד'ג'ד'א מ'דא ג'ג'דא ד'א'ד'א
 ד'ג'ל'. ג'מ' מ', ד'ג'דא ג'דא. מ'ג'ד'א, ג'ג'ד'א.
 ד'א'ד'א פ'ל'פ'ט. ל'א מ'ג'ד' ש'ד'א ג'דא מ'מ'ג'
 ג'מ' ד'ג'ל'מ'. מ'דא ג'ג'דא ג'דא א'ג'דא ש'ד'א
 ד'א'ד'א מ'מ'ג' ל'מ מ'מ'ל'פ'ט. מ'מ'ג' ל'מ'ג'
 25 מ'מ'ג'א. ב' ל'י ג'ד'א מ'ג'ד'י ל'מ'ג'. ל'א א'ג'י
 ד'א'ג'ד'א ל'מ ד'מ'א ד'מ'ג'ד'א. א'ל'א מ'מ'ג' א'מ'ג'ד'
 ד'מ'א ד'מ'ג'ד'א ד'א'ד'א. מ'מ'ג' ד'ג'ל'א מ'מ'ג'.
 מ'מ'ג' ד'ג'. מ'מ'ג' פ'מ' ל'מ'ג'א מ'מ'ג'ד'א: מ'מ'ג'א.
 מ'מ'ג' ל'מ מ'מ'ג'א ג'א'ד'מ', מ'מ'ג'ד'. א'ג'דא ד'א'ג'י
 30 ד'א א'פ'מ'. מ'מ'ג' ל'מ מ'מ'ג'א מ'מ'ג' ל'מ ל'מ'ג'
 ד'מ'ג'ד'א מ'מ'ג'ד'. מ'מ'ג' מ', ג'ד'א ג'מ'מ'. מ'מ'ג'א

אִינְכָּא דְּמִנְיָא לְמִנְיָא דְּפִיָּא וְדִינְיָא וְדִינְיָא וְדִינְיָא
 עִינְיָא דְּעִלְיָנָא מִדִּינְיָא. וְדִינְיָא לְמִנְיָא וְדִינְיָא
 אִינְכָּא דְּעִלְיָנָא וְדִינְיָא מִדִּינְיָא. בְּדִינְיָא
 אִינְכָּא וְדִינְיָא מִדִּינְיָא. וְדִינְיָא מִדִּינְיָא
 5 מִדִּינְיָא. בְּדִינְיָא אִינְכָּא וְדִינְיָא מִדִּינְיָא. וְדִינְיָא
 אִינְכָּא מִדִּינְיָא: בְּדִינְיָא אִינְכָּא לְמִנְיָא
 וְדִינְיָא. וְדִינְיָא ⁷ מִדִּינְיָא ¹ לְמִנְיָא. וְדִינְיָא
 מִדִּינְיָא ⁷ בְּדִינְיָא ² וְדִינְיָא ³ מִדִּינְיָא. וְדִינְיָא
 מִדִּינְיָא אִינְכָּא בְּדִינְיָא מִדִּינְיָא וְדִינְיָא
 10 לְמִנְיָא. וְדִינְיָא מִדִּינְיָא. וְדִינְיָא מִדִּינְיָא
 אִינְכָּא, לְמִנְיָא בְּדִינְיָא מִדִּינְיָא. וְדִינְיָא
 מִדִּינְיָא בְּדִינְיָא אִינְכָּא מִדִּינְיָא. וְדִינְיָא
 אִינְכָּא בְּדִינְיָא לְמִנְיָא. וְדִינְיָא מִדִּינְיָא
 15 אִינְכָּא, מִדִּינְיָא. וְדִינְיָא מִדִּינְיָא. וְדִינְיָא
 אִינְכָּא. וְדִינְיָא מִדִּינְיָא מִדִּינְיָא. וְדִינְיָא
 מִדִּינְיָא לְמִנְיָא. וְדִינְיָא מִדִּינְיָא. וְדִינְיָא
 מִדִּינְיָא מִדִּינְיָא. וְדִינְיָא ⁷ לְמִנְיָא ⁴ מִדִּינְיָא. וְדִינְיָא
 20 מִדִּינְיָא. וְדִינְיָא מִדִּינְיָא. וְדִינְיָא מִדִּינְיָא
 מִדִּינְיָא. וְדִינְיָא מִדִּינְיָא. וְדִינְיָא מִדִּינְיָא
 מִדִּינְיָא. וְדִינְיָא מִדִּינְיָא. וְדִינְיָא מִדִּינְיָא
 מִדִּינְיָא. וְדִינְיָא מִדִּינְיָא. וְדִינְיָא מִדִּינְיָא
 25 מִדִּינְיָא. וְדִינְיָא מִדִּינְיָא. וְדִינְיָא מִדִּינְיָא
 מִדִּינְיָא. וְדִינְיָא מִדִּינְיָא. וְדִינְיָא מִדִּינְיָא
 מִדִּינְיָא. וְדִינְיָא מִדִּינְיָא. וְדִינְיָא מִדִּינְיָא
 מִדִּינְיָא. וְדִינְיָא מִדִּינְיָא. וְדִינְיָא מִדִּינְיָא
 מִדִּינְיָא. וְדִינְיָא מִדִּינְיָא. וְדִינְיָא מִדִּינְיָא

¹ S om. — ² S om. — ³ A דִּינְיָא. — ⁴ Sic codd. — ⁵ S om.

¹ S : $\overline{\alpha\mu}$: i. e. $\overline{\kappa\alpha\mu}$ (?). — ² A om.

25

¹ A : אהבה רב קלף. — ² S קמם — ³ A כל כלקא.
— ⁴ Codd. כל. — ⁵ S in plur. — ⁶ S כלקא. — ⁷ S קלף. —
⁸ S קממם.

אנה. הנלך בך סתם נא. כחבם הנלך
 הוהנחם הנך הכחך. הכחך אנה
 נלך. כח, הכחך הנלך גלך כח
 נלך הנלך לנך. הנך כחך נלך.
 5 חם הנלך הנלך כח ונך הנך כחך.
 הנך כחך למלך כח נא נך כחך
 כח. לפי נא הנך כחך: נא
 הנלך כח נא נא לא נך. הנלך
 כחך נא לנך. נלך הנלך כחך.
 10 אנה נא נא נא נא נא נא נא
 נא לא נך נא. נלך הנלך כחך. הנלך
 נלך הנלך כח כחך. הנלך אנה
 הנלך הנלך הנלך. הנלך כחך
 למלך. כח נלך נך נלך נא
 15 כחך. כח נך, נלך. הנלך לנך
 הנלך כחך. כח, הנך נא למ נלך
 כח הנלך כחך הנלך נלך
 נא. הנלך למ הנלך. הנלך נא ונך
 נלך. כח נך נא נא נך, כחך.
 20 נלך כח נך, נא נא. כח נא
 כחך נא. הנלך, נלך הנלך
 נא. כחך הנלך הנלך נא.
 נא נא נא נא. הנלך נא
 אנה נלך נא נא. כחך
 25 הנלך הנלך נא נא נא נא
 נא. כח נך נא נא נא, נא
 נא נא נא. כח, הנלך נא.
 נא נא נא. נא נא. נא נא
 נא נא נא. אנה נלך נא נא
 30 נא. הנלך נא נא. נא נא
 נא נא נא נא. הנלך נא נא

ממחלם בם מדתם. מרפם השמחתיך ולכי
 ופזשם: כמיתלך מולךך מראש מלם. בך
 למחלםך דתך בם דתתממך ממחלם. מיתם
 דם. אחתך דכדמחלם מלךךך ממחלםךך למח
 5 כממך מליתך מיתם. חתךך מרפם למחלם.
 מרמחתיך מלמך. דחלם מלחמחלם דחלםך.
 דחלממך מר, מלחמחלם דחלמך. למח מלח
 חלמך למחלם מלחמחלם. ¹ דחלמך ¹ דחמחלם
 מיתם. מלח דמלם מלחךך מלחחלם. שמחתיך
 10 דמחמחלם מלחמחלם. מלחחלםך דלח מלחממך
 מלחמחלם בם מלחמך. מלחחלם דחלמךך למחמחלם.
 מלחמחלם מלחמך מיתם מלחמחלם מלחמחלם. מלח דם
 מלח. מלחחלם מלחמחלם. בך מלחמחלם מלחמחלם
 חלמחלם. מלחחלם למחלם. מלחמחלם למחמחלם.
 15 מלח, דחל מלחמחלם מלחמחלם מלחמחלם. מלח
 מלחמחלם מלחמחלם מלחמחלם מלחמחלם. מלחמחלם
 מלחמחלם מלחמחלם למח מלחמחלם מלחמחלם, מלחמחלם
 מלחמחלם מלחמחלם מלחמחלם מלחמחלם. מלחמחלם
 דמלח מלחמחלם מלחמחלם מלחמחלם. מלחמחלם
 20 מלחמחלם מלחמחלם מלחמחלם מלחמחלם. מלחמחלם
 מלחמחלם מלחמחלם מלחמחלם מלחמחלם. מלחמחלם
 למחמחלם מלחמחלם מלחמחלם. מלחמחלם מלחמחלם
 מלחמחלם מלחמחלם מלחמחלם. מלחמחלם מלחמחלם
 מלחמחלם מלחמחלם מלחמחלם מלחמחלם. מלחמחלם
 25 מלחמחלם ² מלחמחלם מלחמחלם מלחמחלם מלחמחלם.
 בך מלחמחלם למחמחלם מלחמחלם. מלחמחלם מלחמחלם
 מלחמחלם למח מלחמחלם מלחמחלם מלחמחלם מלחמחלם
 מלחמחלם מלחמחלם מלחמחלם. מלחמחלם מלחמחלם

¹ Sic codd.; lege ממחלם (?). — ² Sic codd.; lege : מלח
 ממחלם (?).

2 סוֹא בְּרוּא אֶס נַמְסָא ⁷וְהָלֵא ¹וְכִתְּבָא ⁷וְהַמְדָּב
 הַחֲלָא וְכִי הוֹמְעָא. אִלָּא בִּינָא ⁷כִּתְּבָא ³
 הַחֲלָא בִּינָא כְּפִלְפִל הַמְדָּא. כְּפִלְפִל הִי הַמְדָּא
 בִּינָא לְפִלְפִל מִינָא אֶסְמִית, בְּ כָּפִל מִינָא לְחִיבָא
 5 אֶסְמִית. ⁷הַמְדָּא ⁴הָאֵלָּא כִּי הַמְדָּא. כִּי ⁵כִּי ⁵בְּ
 אֶסְמִית הַמְדָּא. כִּי לְבִי לְבִי מִינָא
 הַמְדָּא בִּינָא מִינָא. בִּי לֵא ⁷לֵא ⁶מִינָא הִלָּא
 מִינָא הִלָּא בִּינָא. כְּפִלְפִל הַמְדָּא בִּינָא
 הַמְדָּא מִינָא אֶס. מִינָא כִּי לְבִי מִינָא
 10 מִינָא. אֶסְמִית הִי מִינָא הַמְדָּא בִּינָא בִּינָא
 מִינָא. מִינָא מִינָא בִּינָא. מִינָא מִינָא
 הַמְדָּא מִינָא מִינָא. מִינָא מִינָא מִינָא
 מִינָא. מִינָא מִינָא מִינָא. מִינָא מִינָא
 15 מִינָא. מִינָא מִינָא מִינָא. מִינָא מִינָא
 מִינָא. מִינָא מִינָא מִינָא. מִינָא מִינָא
 מִינָא. מִינָא מִינָא מִינָא. מִינָא מִינָא
 מִינָא. מִינָא מִינָא מִינָא. מִינָא מִינָא
 20 מִינָא. מִינָא מִינָא מִינָא. מִינָא מִינָא
 מִינָא. מִינָא מִינָא מִינָא. מִינָא מִינָא
 מִינָא. מִינָא מִינָא מִינָא. מִינָא מִינָא
 מִינָא. מִינָא מִינָא מִינָא. מִינָא מִינָא
 25 מִינָא. מִינָא מִינָא מִינָא. מִינָא מִינָא
 מִינָא. מִינָא מִינָא מִינָא. מִינָא מִינָא
 מִינָא. מִינָא מִינָא מִינָא. מִינָא מִינָא
 מִינָא. מִינָא מִינָא מִינָא. מִינָא מִינָא

¹ S הָלֵא. — ² S om. — ³ A כִּתְּבָא (sic). — ⁴ Sic codd.;
 lege : אֶסְמִית, aut simile quid (?). — ⁵ S add. הִי.
 — ⁶ Sic codd. — ⁷ S om. — ⁸ S om. — ⁹ S כִּתְּבָא. — ¹⁰ S
 om. — ¹¹ S om.

חַיִּים בְּהַאֲדָהּ הַלְלוּהָ לְעוֹלָם
 בְּחַיִּים בְּהַאֲדָהּ. בְּהַאֲדָהּ בְּחַיִּים
 7 הַלְלוּהָ¹ בְּהַאֲדָהּ. בְּהַאֲדָהּ בְּחַיִּים²
 בְּחַיִּים. בְּהַאֲדָהּ בְּחַיִּים בְּהַאֲדָהּ. בְּחַיִּים
 5 וְהָאֵל הַלְלוּהָ בְּחַיִּים בְּהַאֲדָהּ אֲנִי.
 מְהִימָה בְּהַאֲדָהּ. בְּחַיִּים בְּהַאֲדָהּ בְּחַיִּים
 וְהָאֵל הַלְלוּהָ בְּחַיִּים בְּהַאֲדָהּ. בְּחַיִּים
 מְהִימָה אֵל מְהִימָה. בְּחַיִּים מְהִימָה בְּחַיִּים
 הַלְלוּהָ בְּחַיִּים. בְּחַיִּים בְּחַיִּים. בְּחַיִּים
 10 הַלְלוּהָ בְּחַיִּים. הַלְלוּהָ בְּחַיִּים. הַלְלוּהָ
 בְּחַיִּים. הַלְלוּהָ בְּחַיִּים. הַלְלוּהָ בְּחַיִּים
 הַלְלוּהָ בְּחַיִּים. הַלְלוּהָ בְּחַיִּים. הַלְלוּהָ
 7 בְּחַיִּים³ אֲנִי בְּחַיִּים. בְּחַיִּים בְּחַיִּים. בְּחַיִּים
 בְּחַיִּים בְּחַיִּים. בְּחַיִּים בְּחַיִּים. בְּחַיִּים
 15 הַלְלוּהָ בְּחַיִּים⁴ לְחַיִּים. הַלְלוּהָ
 הַלְלוּהָ בְּחַיִּים. בְּחַיִּים בְּחַיִּים. בְּחַיִּים
 בְּחַיִּים בְּחַיִּים. בְּחַיִּים בְּחַיִּים. בְּחַיִּים
 בְּחַיִּים בְּחַיִּים. בְּחַיִּים בְּחַיִּים. בְּחַיִּים
 20 אֲנִי בְּחַיִּים בְּחַיִּים בְּחַיִּים. הַלְלוּהָ
 בְּחַיִּים בְּחַיִּים בְּחַיִּים.

וְהָאֵל הַלְלוּהָ בְּחַיִּים בְּחַיִּים. לְחַיִּים
 וְהָאֵל הַלְלוּהָ בְּחַיִּים בְּחַיִּים. לְחַיִּים
 וְהָאֵל הַלְלוּהָ בְּחַיִּים בְּחַיִּים. לְחַיִּים
 25 וְהָאֵל הַלְלוּהָ בְּחַיִּים בְּחַיִּים. לְחַיִּים
 וְהָאֵל הַלְלוּהָ בְּחַיִּים בְּחַיִּים. לְחַיִּים
 וְהָאֵל הַלְלוּהָ בְּחַיִּים בְּחַיִּים. לְחַיִּים

¹ S add. — ² S add. — ³ A. — ⁴ A :
 אֲנִי.

[illegible]

¹ A חלום מלום. — ² A : אמא דה חב; fortasse legendum : אמא דה רחב.

נא אפודא אפודא דהלל אפודא אפודא נא.
 מנה דה. דהא דלל אפודא. דלל אפודא
 דהא דלל אפודא אפודא⁷ אפודא¹. דלל
 אפודא אפודא דהא אפודא אפודא ::
⁵ דה² אפודא אפודא אפודא אפודא אפודא.
 מנה דה. דהא דלל אפודא. דהא אפודא.
 דהא אפודא אפודא אפודא אפודא. אפודא
 אפודא אפודא אפודא. אפודא אפודא אפודא
 אפודא. דהא אפודא אפודא. דהא אפודא
¹⁰ אפודא אפודא. דהא דהא אפודא. דהא אפודא
 דהא אפודא אפודא אפודא אפודא. דהא אפודא
 דהא אפודא אפודא אפודא אפודא. אפודא
 אפודא אפודא. אפודא אפודא אפודא אפודא
¹⁵ אפודא. דהא אפודא אפודא אפודא. דהא אפודא
 אפודא אפודא. אפודא אפודא אפודא אפודא
 אפודא אפודא אפודא אפודא. אפודא אפודא
 אפודא אפודא אפודא אפודא. אפודא אפודא
²⁰ אפודא אפודא. דהא אפודא אפודא אפודא
 אפודא אפודא אפודא אפודא. אפודא אפודא
 אפודא אפודא אפודא אפודא. אפודא אפודא
 אפודא אפודא אפודא אפודא. אפודא אפודא
²⁵ אפודא אפודא אפודא אפודא אפודא. אפודא
 אפודא אפודא אפודא אפודא אפודא. אפודא
 אפודא אפודא אפודא אפודא. אפודא אפודא
 אפודא אפודא אפודא אפודא. אפודא אפודא
 אפודא אפודא אפודא אפודא. אפודא אפודא

¹ S אפודא. — ² S אפודא. — ³ S אפודא. — ⁴ A om. —

⁵ S אפודא.

[illegible]

$\text{זי האט זיך אים געגעבן} :: \text{האט}$

¹ A add. տն. — ² A ձուկ. — ³ S բազմաձուկ. — ⁴ S բազմաձուկ.

וְנִיחַ לַהֲזִיזָהּ. אֲזִיזָהּ. הַכֹּהֵן הַזֶּה
 מִשְׁחָחֵת מֵהָ, אֲהֲזִיזָהּ כִּי עֲלִיטָהּ. לֹא.
 חַל מִבְּחַב אֲמַמ, הַזֶּה. הַעֲבִיטָהּ מִמָּה מִקָּדָה.
 מִלֵּה אֲלֵהָ. חַל אֲלֵהָ, אֲמַמ מִבְּחַבִּים, הַעֲבִיטָהּ,
 5 חַל חֲפֹץ הַמִּלֵּל. חַל חֲפֹץ. לֹא אֲהֲזִיזָהּ
 כֹּהֵן חַל מִמָּה מִמָּה. חֲזִיזָהּ לֹא אֲהֲזִיזָהּ
 לֹא. מִבְּחַבִּים הַעֲלִיטָהּ חַל אֲהֲזִיזָהּ. חֲזִיזָהּ
 הַזֶּה מִמָּה מִבְּחַבִּים חַל הַזֶּה עֲלִיטָהּ
 מִבְּחַב לֹא. מִבְּחַב מִלֵּל מִמָּה. הַעֲבִיטָהּ,
 10 חֲזִיזָהּ חַל חֲזִיזָהּ. מִמָּה מִמָּה מִבְּחַבִּים חֲזִיזָהּ חֲזִיזָהּ
 עֲלִיטָהּ לִמְזִיזָה מִמָּה. חַל חֲזִיזָהּ. חַל אֲהֲזִיזָהּ
 חֲזִיזָהּ לִמְזִיזָה חֲזִיזָהּ חֲזִיזָהּ⁷ חֲזִיזָהּ¹ אֲמַמ.
 חֲזִיזָהּ לִמְזִיזָה. חֲזִיזָהּ חֲזִיזָהּ חַל מִמָּה
 חֲזִיזָהּ מִמָּה חֲזִיזָהּ חֲזִיזָהּ לִמְזִיזָה.
 15 חֲזִיזָהּ חֲזִיזָהּ. חֲזִיזָהּ חֲזִיזָהּ. חַל חֲזִיזָהּ
 חֲזִיזָהּ. חֲזִיזָהּ חֲזִיזָהּ חֲזִיזָהּ חֲזִיזָהּ
 חֲזִיזָהּ לִמְזִיזָה לִמְזִיזָה. חֲזִיזָהּ חֲזִיזָהּ
 חֲזִיזָהּ חֲזִיזָהּ חֲזִיזָהּ חֲזִיזָהּ חֲזִיזָהּ
 20 חַל חֲזִיזָהּ חֲזִיזָהּ חֲזִיזָהּ חֲזִיזָהּ חֲזִיזָהּ
 חֲזִיזָהּ לִמְזִיזָה חֲזִיזָהּ חֲזִיזָהּ חֲזִיזָהּ
 חֲזִיזָהּ חֲזִיזָהּ חֲזִיזָהּ חֲזִיזָהּ חֲזִיזָהּ⁷ חֲזִיזָהּ²
 חֲזִיזָהּ חֲזִיזָהּ. חֲזִיזָהּ חֲזִיזָהּ חֲזִיזָהּ חֲזִיזָהּ
 חֲזִיזָהּ חֲזִיזָהּ חֲזִיזָהּ חֲזִיזָהּ חֲזִיזָהּ
 25 חַל חֲזִיזָהּ חֲזִיזָהּ חֲזִיזָהּ חֲזִיזָהּ חֲזִיזָהּ
 חֲזִיזָהּ חֲזִיזָהּ חֲזִיזָהּ חֲזִיזָהּ חֲזִיזָהּ
 חֲזִיזָהּ חֲזִיזָהּ חֲזִיזָהּ חֲזִיזָהּ חֲזִיזָהּ
 חֲזִיזָהּ חֲזִיזָהּ³ חֲזִיזָהּ⁴ חֲזִיזָהּ חֲזִיזָהּ חֲזִיזָהּ

¹ S חֲזִיזָהּ. — ² S om. — ³ Legi nequit in S. — ⁴ Legi nequit in S.

[illegible]

¹ S om. — ² S *கிண்கிண*. — ³ S om. — ⁴ A *மலகா*.

והגזיק. עבד אלמלך מלך. בה נדב נחלם האדמוני
 והנמאכ מסוף ארץ. האד עבד, כי יקרא
 אדמוני נמאכ. לך נמא. חסם נמאכ נמא,
 עבד. עבד לאלמלך¹ חלם¹. נמאכ נמאכ
 עבד. נמאכ נמאכ. בה אדמוני לך אדמוני.⁵
 אלמלך נמאכ. נמאכ נמאכ נמאכ נמאכ.
 מסוף אדמוני: האדמוני, הוֹלֵךְ וְהוֹלֵךְ חֲתָמִים.
 נמאכ ונמאכ נמאכ נמאכ ונמאכ נמאכ נמאכ
 אדמוני. נמאכ נמאכ נמאכ נמאכ נמאכ.
 נמאכ נמאכ נמאכ נמאכ. נמאכ נמאכ אדמוני.¹⁰
 נמאכ נמאכ² נמאכ. נמאכ נמאכ נמאכ.
 נמאכ. נמאכ נמאכ נמאכ נמאכ. אלמלך
 נמאכ נמאכ נמאכ. נמאכ נמאכ נמאכ נמאכ
 נמאכ. אלמלך נמאכ נמאכ. אלמלך נמאכ
 נמאכ: נמאכ נמאכ נמאכ. נמאכ נמאכ,¹⁵
 נמאכ נמאכ נמאכ. אדמוני לך. נמאכ
 נמאכ נמאכ נמאכ: אדמוני נמאכ נמאכ
 נמאכ³. נמאכ נמאכ. בה אדמוני נמאכ נמאכ
 נמאכ אלמלך. נמאכ נמאכ אלמלך. נמאכ
 נמאכ נמאכ. נמאכ נמאכ נמאכ⁴ נמאכ²⁰
 נמאכ. נמאכ נמאכ נמאכ, נמאכ. נמאכ
 נמאכ נמאכ נמאכ נמאכ. נמאכ נמאכ, נמאכ
 נמאכ. נמאכ נמאכ נמאכ נמאכ נמאכ נמאכ.
 נמאכ נמאכ נמאכ. נמאכ נמאכ נמאכ נמאכ
 נמאכ נמאכ: נמאכ נמאכ נמאכ⁵ נמאכ
 נמאכ נמאכ נמאכ נמאכ נמאכ נמאכ נמאכ
 נמאכ: אדמוני נמאכ, נמאכ. בה נמאכ נמאכ

¹ S om. — ² S נמאכ. — ³ S נמאכ. — ⁴ A נמאכ.
 — ⁵ A נמאכ.

בחלוקת הדין והענין. מכלל ארץ. אל
 ארץ. כל שיהיה דין כל שיהיה כן
 ארץ. כל שיהיה דין כל שיהיה כן
 5 הדין כל שיהיה דין כל שיהיה כן
 הדין כל שיהיה דין כל שיהיה כן
 הדין כל שיהיה דין כל שיהיה כן
 הדין כל שיהיה דין כל שיהיה כן
 10 הדין כל שיהיה דין כל שיהיה כן
 הדין כל שיהיה דין כל שיהיה כן
 הדין כל שיהיה דין כל שיהיה כן
 הדין כל שיהיה דין כל שיהיה כן
 15 הדין כל שיהיה דין כל שיהיה כן
 הדין כל שיהיה דין כל שיהיה כן
 הדין כל שיהיה דין כל שיהיה כן
 הדין כל שיהיה דין כל שיהיה כן
 20 הדין כל שיהיה דין כל שיהיה כן
 הדין כל שיהיה דין כל שיהיה כן
 הדין כל שיהיה דין כל שיהיה כן
 הדין כל שיהיה דין כל שיהיה כן
 25 הדין כל שיהיה דין כל שיהיה כן
 הדין כל שיהיה דין כל שיהיה כן
 הדין כל שיהיה דין כל שיהיה כן
 הדין כל שיהיה דין כל שיהיה כן

1 S מכלל. — 2 A דין. — 3 A ארץ. — 4 S
 ארץ (sic).

אַוּיָא. אָיט נָח רַבֵּי אַנְזוּ ⁷מָקָא ¹לְמַעַן מַחְלָא
 לְפָנָא. אַנְזוּ מָקָא לְמַ. דַּסָּם לְפָנָא מַחְלָא
 אַנְזוּ בְּ מַחְלָא. מַחְלָא אַנְזוּ מַחְלָא. מַחְלָא
 מַחְלָא אַנְזוּ מַחְלָא לְפָנָא. נַח, מַחְלָא
⁵לְפָנָא אָיט מָקָא. מַחְלָא אַנְזוּ בְּ חַל לְמַחְלָא
 מַחְלָא. אַנְזוּ פֿוּם מַחְלָא מַחְלָא לְפָנָא
 מַחְלָא. בְּמַחְלָא. מַחְלָא לְפָנָא. מַחְלָא
 מַחְלָא. אַנְזוּ מַחְלָא. בְּ מַחְלָא מַחְלָא
 חַל מַחְלָא. ⁷מַחְלָא ²מַחְלָא. מַחְלָא
¹⁰מַחְלָא חַל מַחְלָא מַחְלָא מַחְלָא. מַחְלָא
 מַחְלָא אַנְזוּ. מַחְלָא מַחְלָא מַחְלָא
 מַחְלָא. מַחְלָא מַחְלָא מַחְלָא. מַחְלָא
 אַנְזוּ. בְּמַחְלָא לְפָנָא אַנְזוּ. מַחְלָא
 דְּ מַחְלָא מַחְלָא. מַחְלָא מַחְלָא מַחְלָא
 מַחְלָא מַחְלָא לְמַ. בְּ מַחְלָא מַחְלָא
¹⁵מַחְלָא מַחְלָא לְמַ מַחְלָא. מַחְלָא
 מַחְלָא. בְּ מַחְלָא מַחְלָא. מַחְלָא
 לְמַ מַחְלָא. מַחְלָא אַנְזוּ מַחְלָא
 מַחְלָא מַחְלָא מַחְלָא מַחְלָא. מַחְלָא
²⁰מַחְלָא לְפָנָא: מַחְלָא מַחְלָא. מַחְלָא
⁷מַחְלָא ³מַחְלָא, מַחְלָא. מַחְלָא מַחְלָא.
 מַחְלָא מַחְלָא מַחְלָא. מַחְלָא מַחְלָא
⁷מַחְלָא ⁴מַחְלָא: מַחְלָא מַחְלָא ⁵מַחְלָא.
 מַחְלָא מַחְלָא מַחְלָא. מַחְלָא מַחְלָא
²⁵מַחְלָא מַחְלָא מַחְלָא לְפָנָא מַחְלָא. בְּ
 מַחְלָא מַחְלָא מַחְלָא מַחְלָא. מַחְלָא
 מַחְלָא מַחְלָא מַחְלָא. מַחְלָא מַחְלָא
 מַחְלָא. ⁷מַחְלָא לְפָנָא מַחְלָא מַחְלָא

¹ A om. — ² A מַחְלָא. — ³ S om. — ⁴ חַל אַ —
⁵ A נַח (sic).

אִתִּי לְבִיָּהּ דְּחַלְמָה אֶמְצֵא מִלֵּם אֲדַמְסֶהָ.
 נִבְחָהּ אֶמְסַמְסֶהּ אֶמְלַחֶהּ. חֲלֵם הִיא הִלְכָּהּ
 הָאֵלֶם. ¹ הַחֲמָדָה ¹ בְּהִיא מְהִיָּה. כֵּן, הַחֲמָדָה
 הַחֲמָדָה הַבְּנֵי דְּחַלְמָה. הַחֲמָדָה לְבִיָּהּ בְּהִיא
⁵ מְהִיָּה. מְהִיָּה הַחֲמָדָה בְּהִיא הַחֲמָדָה. הַחֲמָדָה
 וְהַחֲמָדָה הַחֲמָדָה אֶל מִסָּה. הַחֲמָדָה הַחֲמָדָה
 בְּהִיא מִסָּה ⁷ חֲלֵם ² מְהִיָּה. הַחֲמָדָה הַחֲמָדָה
 וְהַחֲמָדָה ⁷ חֲמָדָה ³ הַחֲמָדָה. הַחֲמָדָה אֶמְסַמְסֶהּ
 מִלֵּם הִיא מִסָּה. מְהִיָּה הַחֲמָדָה הַחֲמָדָה
¹⁰ אֲדַמְסֶהּ. אֲדַמְסֶהּ מְהִיָּה חֲמָדָה עַד הַחֲמָדָה
 חֲמָדָה. מְהִיָּה אֶל. מִסָּה חֲמָדָה. הַחֲמָדָה וְהַחֲמָדָה
 אֶל אֶל חֲמָדָה חֲמָדָה מִסָּה. הַחֲמָדָה
 הַחֲמָדָה חֲמָדָה חֲמָדָה. חֲמָדָה חֲמָדָה. הַחֲמָדָה
 הַחֲמָדָה וְהַחֲמָדָה אֶמְסַמְסֶהּ: אֶל הַחֲמָדָה וְהַחֲמָדָה
¹⁵ הַחֲמָדָה הַחֲמָדָה. מְהִיָּה אֶל. אֶל אֶל חֲמָדָה
 בְּחֲמָדָה אֶל הַחֲמָדָה חֲמָדָה ⁷ חֲמָדָה ⁴. אֶל חֲמָדָה
 הַחֲמָדָה לֵל אֶל לֵל. חֲמָדָה חֲמָדָה חֲמָדָה חֲמָדָה
 חֲמָדָה חֲמָדָה. חֲמָדָה חֲמָדָה חֲמָדָה. הַחֲמָדָה אֶל
 חֲמָדָה ⁷ חֲמָדָה ⁵ חֲמָדָה חֲמָדָה חֲמָדָה. חֲמָדָה;
²⁰ חֲמָדָה חֲמָדָה חֲמָדָה. עַד חֲמָדָה. חֲמָדָה חֲמָדָה חֲמָדָה
 אֶל חֲמָדָה חֲמָדָה חֲמָדָה חֲמָדָה. חֲמָדָה
 חֲמָדָה חֲמָדָה חֲמָדָה חֲמָדָה. חֲמָדָה חֲמָדָה חֲמָדָה
 חֲמָדָה, חֲמָדָה. מִלֵּם חֲמָדָה חֲמָדָה. חֲמָדָה חֲמָדָה
 חֲמָדָה חֲמָדָה. אֶל חֲמָדָה חֲמָדָה, חֲמָדָה חֲמָדָה
²⁵ חֲמָדָה ⁷, חֲמָדָה ⁶ חֲמָדָה חֲמָדָה חֲמָדָה חֲמָדָה חֲמָדָה
 חֲמָדָה. חֲמָדָה חֲמָדָה. חֲמָדָה חֲמָדָה, חֲמָדָה
 חֲמָדָה. חֲמָדָה חֲמָדָה חֲמָדָה חֲמָדָה חֲמָדָה חֲמָדָה
 חֲמָדָה: חֲמָדָה חֲמָדָה חֲמָדָה, חֲמָדָה חֲמָדָה

¹ S חֲמָדָה. — ² S om. — ³ S om. — ⁴ A חֲמָדָה. —

⁵ S חֲמָדָה. — ⁶ S om.

על לנ למדא. דנדרג מן מקל להא אהעלמ.
 אלה דנחמ לנ להבולא אהעלמ נאכזה. אה
 דן לא נא לא אהעלמ חן נבמס מנא.
 נלנדרג לא נחא.

5 זא דהללח דנאכזה זנא :: לחא
 ננדרג נחל נעמ דנה ננדרג. נהז נ
 חלמ נחל מנא. נלחא נחלמ ל
 נחלל נחלמ. נחא נחלמ נחלמ.
 נחלמ נחלמ נחלמ, נחלמ נחלמ ::
 10 ננדרג דן דנה נחלמ נהז נחלמ
 נחלמ נחלמ נחלמ נחלמ נחלמ:
 נחלמ נחלמ נחלמ נחלמ נחלמ
 נחלמ נחלמ נחלמ נחלמ נחלמ
 15 נחלמ נחלמ נחלמ נחלמ נחלמ
 נחלמ נחלמ נחלמ נחלמ נחלמ
 נחלמ נחלמ נחלמ נחלמ נחלמ
 20 נחלמ נחלמ נחלמ נחלמ נחלמ
 נחלמ נחלמ נחלמ נחלמ נחלמ
 נחלמ נחלמ נחלמ נחלמ נחלמ
 25 נחלמ נחלמ נחלמ נחלמ נחלמ
 נחלמ נחלמ נחלמ נחלמ נחלמ
 נחלמ נחלמ נחלמ נחלמ נחלמ
 נחלמ נחלמ נחלמ נחלמ נחלמ

1 S נחלמ. — 2 S add. (e linea superiore, ut videtur) : נחלמ.
 נחלמ.

דהבחהוּ כההא. מרן חר תלכא. נחמתי ב
 מחל מרעוּ. מרן חר נחמתי. נחמתי
 ב נחל ומתוּ. מרן חר נחמתי. נחמתי
 נחל נחמתי. מרן חר נחמתי. נחמתי
 5 דהבחהוּ כההא. מרן חר תלכא. נחמתי ב
 מחל מרעוּ. מרן חר נחמתי. נחמתי
 נחל מרעוּ. מרן חר נחמתי. נחמתי
 נחל מרעוּ. מרן חר נחמתי. נחמתי
 נחל מרעוּ. מרן חר נחמתי. נחמתי
 10 נחל מרעוּ. מרן חר נחמתי. נחמתי
 נחל מרעוּ. מרן חר נחמתי. נחמתי
 נחל מרעוּ. מרן חר נחמתי. נחמתי
 נחל מרעוּ. מרן חר נחמתי. נחמתי
 נחל מרעוּ. מרן חר נחמתי. נחמתי
 15 נחל מרעוּ. מרן חר נחמתי. נחמתי
 נחל מרעוּ. מרן חר נחמתי. נחמתי
 נחל מרעוּ. מרן חר נחמתי. נחמתי
 נחל מרעוּ. מרן חר נחמתי. נחמתי
 נחל מרעוּ. מרן חר נחמתי. נחמתי
 20 נחל מרעוּ. מרן חר נחמתי. נחמתי
 נחל מרעוּ. מרן חר נחמתי. נחמתי
 נחל מרעוּ. מרן חר נחמתי. נחמתי
 נחל מרעוּ. מרן חר נחמתי. נחמתי
 נחל מרעוּ. מרן חר נחמתי. נחמתי
 25 נחל מרעוּ. מרן חר נחמתי. נחמתי
 נחל מרעוּ. מרן חר נחמתי. נחמתי
 נחל מרעוּ. מרן חר נחמתי. נחמתי
 נחל מרעוּ. מרן חר נחמתי. נחמתי
 נחל מרעוּ. מרן חר נחמתי. נחמתי

¹ א נחמתי. — ² א נחמתי; lege נחמתי(?).

מתקדמא דאנא מלכא נפמא ממלכא לאלב
 דענא למאזא בנא. דשנמא כמא¹ כעמקמא¹
 דנא דאנא דאנא דאנא דאנא: בנא מתא דנא
 לבנא. אנא דנא דנא דנא דנא דנא דנא
 5 בנא. דנא דנא דנא דנא דנא דנא דנא
 למאזא דנא דנא דנא דנא דנא דנא דנא.
 דנא דנא דנא דנא דנא דנא דנא.
 דנא דנא דנא דנא דנא דנא דנא.
 10 דנא דנא דנא דנא דנא דנא דנא.
¹ דנא דנא דנא דנא דנא דנא דנא.
 דנא דנא דנא דנא דנא דנא דנא.
 דנא דנא דנא דנא דנא דנא דנא.
 דנא דנא דנא דנא דנא דנא דנא.
 15 דנא דנא דנא דנא דנא דנא דנא.
 דנא דנא דנא דנא דנא דנא דנא.
 דנא דנא דנא דנא דנא דנא דנא.
 דנא דנא דנא דנא דנא דנא דנא.
 20 דנא דנא דנא דנא דנא דנא דנא.
 דנא דנא דנא דנא דנא דנא דנא.
 דנא דנא דנא דנא דנא דנא דנא.
 דנא דנא דנא דנא דנא דנא דנא.
 25 דנא דנא דנא דנא דנא דנא דנא.
 דנא דנא דנא דנא דנא דנא דנא.
 דנא דנא דנא דנא דנא דנא דנא.
 דנא דנא דנא דנא דנא דנא דנא.
 דנא דנא דנא דנא דנא דנא דנא.

¹ S דנא. — ² S: דנא דנא. — ³ A דנא. —
⁴ A דנא דנא.

[illegible]

¹ S : ሰጠኩህ ቤ. — ² A : ሰ ህ. — ³ A : እኔም እኔምኔም. — ⁴ Erasmus in S.

מַהֲלֵיכָא מִ; אִיחָא דַּמְבַּשָּׁא בְּ מַדָּא. מַהֲלֵיכָא דַּמְ
 פִּדְשָׁא בְּ מִ, אִיחָא. הַאֲבָחָא מַהֲלֵיכָא מַדָּא
 אִיחָא. כְּפִדְשָׁא דַּמְ הַאֲפֵלָא בְּ שִׁלְבָא שִׁלְבָא
 וְחֵיכָא הַאֲבָל בְּ אֵלֵיכָא אִדְכָּ. אַעֲבַד דַּמְלֵיכָא וְחֵי.
 5 כַּהֲלֵיכָא דַּמְ דַּמְבַּשָּׁא בְּ שִׁלְבָא שִׁלְבָאִימָא אִדְשָׁמָא.
 אִיחָא דַּמְ מַדָּא דַּמְבָּא בְּ מִ; בְּכָא הַא שִׁלְבָא
 שִׁלְבָא דַּמְבָּשָׁא לַא מַהֲלֵיכָא מַמְ. אִיחָא דַּמְ¹
 דַּמְשִׁלְבָא בְּ מִמְ אִדְשָׁמָא מַהֲלֵיכָא. מִ;
 דַּמְבָּשָׁא אִיחָא אִדְשָׁמָא. הַאֲבָכָא דַּמְבָּשָׁא אִיחָא
 10 דַּמְשִׁלְבָא בְּ מִמְ אִדְשָׁמָא. מַמְ מַהֲלֵיכָא
 אִיחָא דַּמְ בְּ דַּמְשִׁלְבָא. שִׁמְבָּכָא דַּמְשִׁלְבָא
 דַּמְבָּשָׁא אִדְשָׁמָא. הַאֲפֵלָא בְּ אִדְשָׁמָא
 מַדָּא כַּהֲלֵיכָא דַּמְבָּשָׁא אִדְשָׁמָא, לַא מִ.
 הַאֲבָכָא דַּמְבָּשָׁא אִדְשָׁמָא. הַאֲבָכָא דַּמְבָּשָׁא
 15 כַּהֲלֵיכָא: דַּמְשִׁלְבָא מַמְבָּשָׁא מַמְבָּשָׁא. מַמְ
 לַאֲבָכָא מִ; פִּדְשָׁא דַּמְשִׁלְבָא. הַאֲפֵלָא בְּ דַּמְ
 אִדְשָׁמָא, אִדְשָׁא. אִלָּא לַאֲבָכָא דַּמְבָּשָׁא. וְחֵי
 אִדְשָׁמָא כַּהֲלֵיכָא. מַמְבָּשָׁא מַמְבָּשָׁא אִדְשָׁמָא מַמְ
 מַהֲלֵיכָא. בְּ מַמְבָּשָׁא מַמְבָּשָׁא מַמְבָּשָׁא דַּמְבָּשָׁא:
 20 הַאֲבָכָא דַּמְ אִדְשָׁא. אִדְשָׁא מִ. דַּמְשִׁלְבָא מִ
 מַמְבָּשָׁא דַּמְ. מַמְבָּשָׁא דַּמְבָּשָׁא דַּמְבָּשָׁא
 מַמְבָּשָׁא. כַּלָּל מַמְבָּשָׁא מַמְבָּשָׁא. מַמְבָּשָׁא
 אִדְשָׁמָא דַּמְבָּשָׁא מַמְבָּשָׁא. דַּמְבָּשָׁא
 25 מַמְבָּשָׁא דַּמְבָּשָׁא. מַמְבָּשָׁא דַּמְ. כַּלָּל מַמְבָּשָׁא
 מַמְבָּשָׁא דַּמְבָּשָׁא דַּמְבָּשָׁא. אִדְשָׁמָא לַא
 אִדְשָׁמָא דַּמְבָּשָׁא. אִלָּא דַּמְבָּשָׁא מַמְבָּשָׁא
 מַמְבָּשָׁא בְּ, אִדְשָׁמָא כַּהֲלֵיכָא. אִדְשָׁמָא
 אִדְשָׁמָא בְּ, אִדְשָׁמָא לַאֲבָכָא. אִדְשָׁמָא

¹ S om.

על ברכא האצטע וועלכע זיך ברכא זיך
 דאס זיך. דער ברכא זיך זיך זיך
 דער ברכא. דאס זיך זיך זיך זיך
 זיך. אבער דאס זיך זיך זיך זיך.
 5 זיך זיך זיך זיך זיך זיך זיך זיך
 זיך זיך זיך זיך זיך זיך זיך זיך זיך.

דער ברכא זיך זיך זיך

דער ברכא זיך זיך זיך זיך זיך זיך זיך זיך.

זיך זיך זיך זיך זיך זיך זיך זיך
 10 דער ברכא זיך זיך זיך זיך זיך זיך זיך זיך
 זיך זיך זיך זיך זיך זיך זיך זיך זיך
 דער ברכא זיך זיך זיך זיך זיך זיך זיך זיך
 זיך זיך זיך זיך זיך זיך זיך זיך זיך
 זיך זיך זיך זיך זיך זיך זיך זיך זיך
 זיך זיך זיך זיך זיך זיך זיך זיך זיך
 15 זיך זיך זיך זיך זיך זיך זיך זיך
 זיך זיך זיך זיך זיך זיך זיך זיך זיך
 זיך זיך זיך זיך זיך זיך זיך זיך זיך
 זיך זיך זיך זיך זיך זיך זיך זיך זיך
 זיך זיך זיך זיך זיך זיך זיך זיך זיך
 20 זיך זיך זיך זיך זיך זיך זיך זיך
 זיך זיך זיך זיך זיך זיך זיך זיך זיך
 זיך זיך זיך זיך זיך זיך זיך זיך זיך
 זיך זיך זיך זיך זיך זיך זיך זיך זיך
 זיך זיך זיך זיך זיך זיך זיך זיך זיך
 25 זיך זיך זיך זיך זיך זיך זיך זיך
 זיך זיך זיך זיך זיך זיך זיך זיך זיך
 זיך זיך זיך זיך זיך זיך זיך זיך זיך
 זיך זיך זיך זיך זיך זיך זיך זיך זיך
 זיך זיך זיך זיך זיך זיך זיך זיך זיך

¹ A דער ברכא. — ² S זיך (sic).

נהגה⁷ אבדחם¹. בה וכלילי דמס אבדחם, מנעכא
 דלא נעכא. הלא וליפס חלמס, דבדכא דנעכא
 לא מנע למ מנעכא. אלא מנע גמ אבדחם
 נעכא מנעכא. האפ נעכא מנעכא נעכא
 5 דאבדחם כדכא. מנעכא כדכא דאבדחם דאבדחם
 מנעכא דאבדחם אבדחםכא לנעכא דאבדחם
 כדכאכא כדכא כדכא אבדחםכא אבדחם.
 מנע אבדחם. מנע נעכא דמנע כל מנע דבדכא.
 אבדחם דג. ⁷האפ² מנע אבדחם כדכא. אלא
 מנעכא אבדחם. דכא כל דאבדחםכא. לא
 10 אבדחם. דכא כדכא דאבדחםכא אבדחם. כד
 למ מנעכא דאבדחם, אבדחםכא כדכא:
 דאבדחם אבדחםכא דאבדחם, כלכא דאבדחם: נהגה
 אבדחם. דאבדחםכא דאבדחםכא דאבדחםכא.
 15 כדכאכא אבדחםכא דאבדחםכא דאבדחםכא. האפ
 כדכא כלכא מנעכא מנעכא. האפ כל אבדחםכא
 מנעכא אבדחם. מנעכא דג כדכא אבדחםכא
 מנעכא. בה ⁷חנע³ כדכא כלכא דאבדחםכא
 דאבדחםכא דאבדחםכא. מנעכאכא דאבדחםכא
 20 דאבדחםכא. בה אבדחםכא דאבדחםכא כדכאכא.
 לנעכאכא דאבדחםכא. מנע דג דאבדחםכא, דאבדחםכא
 כדכאכא דאבדחםכא דאבדחםכא. דאבדחםכא
 כלכא. האפ דאבדחםכא דאבדחםכא דאבדחםכא
 דאבדחםכא מנע. אבדחםכא דג. דאבדחםכא
 25 דאבדחםכא דאבדחםכא. דאבדחםכא דאבדחםכא
 דאבדחםכא. מנע דאבדחםכא מנעכא. דאבדחםכא
 דאבדחםכא אבדחםכא דאבדחםכא. אבדחםכא
 דאבדחםכא ⁷אבדחםכא⁵ כדכא. בה לא אבדחםכא

¹ A in plur. — ² S האפ. — ³ A חנע. — ⁴ S דאבדחםכא.

⁵ A om.

בִּינִיָּה רִשְׁמִיָּה. וְהָ לֵךְ אֲהִיָּה, שְׁמִיָּה בִּינִיָּה
 רִאֲשִׁיָּה בִּינִיָּה רִשְׁמִיָּה. ¹ חֶבֶר ¹ רִאֲשִׁיָּה,
 חֶבֶר חֶבֶר רִאֲשִׁיָּה, אֲהִיָּה. שְׁמִיָּה בִּינִיָּה
 חֶבֶר חֶבֶר רִאֲשִׁיָּה. חֶבֶר רִאֲשִׁיָּה חֶבֶר חֶבֶר
⁵ רִאֲשִׁיָּה חֶבֶר חֶבֶר חֶבֶר. חֶבֶר חֶבֶר חֶבֶר חֶבֶר.
 חֶבֶר חֶבֶר חֶבֶר. חֶבֶר חֶבֶר חֶבֶר חֶבֶר.
 חֶבֶר חֶבֶר חֶבֶר חֶבֶר. חֶבֶר חֶבֶר חֶבֶר חֶבֶר.
 חֶבֶר חֶבֶר חֶבֶר חֶבֶר. חֶבֶר חֶבֶר חֶבֶר חֶבֶר.
¹⁰ חֶבֶר חֶבֶר חֶבֶר חֶבֶר. חֶבֶר חֶבֶר חֶבֶר חֶבֶר.
 חֶבֶר חֶבֶר חֶבֶר חֶבֶר. חֶבֶר חֶבֶר חֶבֶר חֶבֶר.
 חֶבֶר חֶבֶר חֶבֶר חֶבֶר. חֶבֶר חֶבֶר חֶבֶר חֶבֶר.
 חֶבֶר חֶבֶר חֶבֶר חֶבֶר. חֶבֶר חֶבֶר חֶבֶר חֶבֶר.
¹⁵ חֶבֶר חֶבֶר חֶבֶר חֶבֶר. חֶבֶר חֶבֶר חֶבֶר חֶבֶר.
 חֶבֶר חֶבֶר חֶבֶר חֶבֶר. חֶבֶר חֶבֶר חֶבֶר חֶבֶר.
 חֶבֶר חֶבֶר חֶבֶר חֶבֶר. חֶבֶר חֶבֶר חֶבֶר חֶבֶר.
 חֶבֶר חֶבֶר חֶבֶר חֶבֶר. חֶבֶר חֶבֶר חֶבֶר חֶבֶר.
²⁰ חֶבֶר חֶבֶר חֶבֶר חֶבֶר. חֶבֶר חֶבֶר חֶבֶר חֶבֶר.
 חֶבֶר חֶבֶר חֶבֶר חֶבֶר. חֶבֶר חֶבֶר חֶבֶר חֶבֶר.
 חֶבֶר חֶבֶר חֶבֶר חֶבֶר. חֶבֶר חֶבֶר חֶבֶר חֶבֶר.
 חֶבֶר חֶבֶר חֶבֶר חֶבֶר. חֶבֶר חֶבֶר חֶבֶר חֶבֶר.
²⁵ חֶבֶר חֶבֶר חֶבֶר חֶבֶר. חֶבֶר חֶבֶר חֶבֶר חֶבֶר.
 חֶבֶר חֶבֶר חֶבֶר חֶבֶר. חֶבֶר חֶבֶר חֶבֶר חֶבֶר.
 חֶבֶר חֶבֶר חֶבֶר חֶבֶר. חֶבֶר חֶבֶר חֶבֶר חֶבֶר.
 חֶבֶר חֶבֶר חֶבֶר חֶבֶר. חֶבֶר חֶבֶר חֶבֶר חֶבֶר.

¹ S חֶבֶר. — ² Sic codd.; lege חֶבֶר (?). — ³ Legi nequit in S. — ⁴ S חֶבֶר. — ⁵ Sic codd.; lege חֶבֶר (?).

מלך מלך⁷ אבד¹ מלך. מ² לל² ל²
 מלך ל². מלך ל² מלך מלך, מלך מלך מלך
 מלך. מלך מלך מלך מלך מלך. מלך
 מלך ללך מלך ללך. מלך מלך
 5 מלך מלך, מלך. מלך מלך מלך מלך.
 מלך מלך מלך מלך מלך מלך מלך.
 מלך מלך³ מלך מלך מלך מלך מלך
 מלך. מלך מלך: מלך מלך מלך מלך
 מלך מלך. מלך מלך מלך מלך מלך
 10 מלך מלך. מלך מלך מלך מלך מלך
 מלך מלך מלך מלך מלך מלך מלך.
 מלך מלך מלך מלך מלך מלך מלך.
 מלך מלך מלך מלך מלך מלך מלך.
 מלך מלך מלך מלך מלך מלך מלך.
 15 מלך מלך מלך מלך מלך מלך מלך.
 מלך מלך. מלך מלך מלך מלך מלך
 מלך מלך. מלך מלך מלך מלך מלך
 מלך מלך. מלך מלך מלך מלך מלך
 מלך מלך. מלך מלך מלך מלך מלך
 20 מלך מלך מלך מלך. מלך מלך מלך
 מלך מלך. מלך מלך מלך מלך מלך
 מלך מלך מלך מלך. מלך מלך מלך
 מלך מלך מלך מלך. מלך מלך מלך
 מלך מלך מלך מלך. מלך מלך מלך
 25 מלך מלך: מלך מלך מלך מלך מלך
 מלך מלך מלך מלך מלך מלך מלך.
 מלך מלך. מלך מלך מלך מלך מלך
 מלך מלך מלך מלך מלך מלך מלך.
 מלך מלך מלך מלך מלך מלך מלך.
 מלך מלך מלך מלך מלך מלך מלך.

רחלם. כשתק נד חסא אנה: כזק חסמ
 עני, פזקא אנהמם. חסמם. חסמ: חסמ
 עני, כשתק חסמם. כשתק: חסמ. אנה
 חסמם. חסמ: חסמם. חסמם. חסמם
 5 חסמם. חסמם: חסמם. חסמם. חסמם
 חסמם: חסמם. חסמם, חסמם. חסמם, חסמם
 חסמם. חסמם. חסמם. חסמם. חסמם. חסמם
 חסמם. חסמם. חסמם. חסמם. חסמם. חסמם
 10 חסמם. חסמם. חסמם. חסמם. חסמם. חסמם
 חסמם. חסמם. חסמם. חסמם. חסמם. חסמם
 חסמם. חסמם. חסמם. חסמם. חסמם. חסמם
 חסמם. חסמם. חסמם. חסמם. חסמם. חסמם
 חסמם. חסמם. חסמם. חסמם. חסמם. חסמם
 15 חסמם. חסמם. חסמם. חסמם. חסמם. חסמם
 חסמם. חסמם. חסמם. חסמם. חסמם. חסמם
 חסמם. חסמם. חסמם. חסמם. חסמם. חסמם
 חסמם. חסמם. חסמם. חסמם. חסמם. חסמם
 חסמם. חסמם. חסמם. חסמם. חסמם. חסמם
 20 חסמם. חסמם. חסמם. חסמם. חסמם. חסמם
 חסמם. חסמם. חסמם. חסמם. חסמם. חסמם
 חסמם. חסמם. חסמם. חסמם. חסמם. חסמם
 חסמם. חסמם. חסמם. חסמם. חסמם. חסמם
 חסמם. חסמם. חסמם. חסמם. חסמם. חסמם
 25 חסמם. חסמם. חסמם. חסמם. חסמם. חסמם
 חסמם. חסמם. חסמם. חסמם. חסמם. חסמם
 חסמם. חסמם. חסמם. חסמם. חסמם. חסמם
 חסמם. חסמם. חסמם. חסמם. חסמם. חסמם
 חסמם. חסמם. חסמם. חסמם. חסמם. חסמם
 30 חסמם. חסמם. חסמם. חסמם. חסמם. חסמם
 חסמם. חסמם. חסמם. חסמם. חסמם. חסמם

אָפּ מ' דעמאָסאָס זענען: מ' דעמאָסאָס
 מ' אַרבעט נעבן. האָבן דאָס זענען ליטא:
 דעמאָסאָס דעמאָסאָס זענען דעמאָסאָס
 דעמאָסאָס: מ' דעמאָסאָס זענען דעמאָסאָס
 5 דעמאָסאָס ליטא: אַרבעט דעמאָסאָס מ' דעמאָסאָס.
 דעמאָסאָס זענען דעמאָסאָס ליטא: אַרבעט דעמאָסאָס.
 דעמאָסאָס דעמאָסאָס זענען דעמאָסאָס זענען.
 דעמאָסאָס זענען דעמאָסאָס זענען דעמאָסאָס.
 דעמאָסאָס זענען דעמאָסאָס זענען דעמאָסאָס.
 10 דעמאָסאָס זענען דעמאָסאָס זענען דעמאָסאָס.
 דעמאָסאָס זענען דעמאָסאָס זענען דעמאָסאָס.
 דעמאָסאָס זענען דעמאָסאָס זענען דעמאָסאָס.
 דעמאָסאָס זענען דעמאָסאָס זענען דעמאָסאָס.
 15 דעמאָסאָס זענען דעמאָסאָס זענען דעמאָסאָס.
 דעמאָסאָס זענען דעמאָסאָס זענען דעמאָסאָס.
 דעמאָסאָס זענען דעמאָסאָס זענען דעמאָסאָס.
 דעמאָסאָס זענען דעמאָסאָס זענען דעמאָסאָס.
 20 דעמאָסאָס זענען דעמאָסאָס זענען דעמאָסאָס.
 דעמאָסאָס זענען דעמאָסאָס זענען דעמאָסאָס.
 דעמאָסאָס זענען דעמאָסאָס זענען דעמאָסאָס.
 דעמאָסאָס זענען דעמאָסאָס זענען דעמאָסאָס.
 25 דעמאָסאָס זענען דעמאָסאָס זענען דעמאָסאָס.
 דעמאָסאָס זענען דעמאָסאָס זענען דעמאָסאָס.
 דעמאָסאָס זענען דעמאָסאָס זענען דעמאָסאָס.
 דעמאָסאָס זענען דעמאָסאָס זענען דעמאָסאָס.
 דעמאָסאָס זענען דעמאָסאָס זענען דעמאָסאָס.

¹ Sic cod.

חֲתָנָא דְּלִמְסָה: מִסְתֵּי חֲתָנָא דְּמִסְתֵּי.
 וְאִם לֵאמֹר: אֵלֶּיךָ כֵּן יֵלֶךְ לִמְסָה.
 חֲתָנָא דְּלִמְסָה מִסְתֵּי יֵלֶךְ לִמְסָה
 דְּמִסְתֵּי אֵלֶּיךָ. חֲתָנָא דְּמִסְתֵּי חֲתָנָא
 5 מִסְתֵּי: יֵלֶךְ לִמְסָה מִסְתֵּי, מִסְתֵּי חֲתָנָא.
 אֵלֶּיךָ חֲתָנָא מִסְתֵּי. מִסְתֵּי חֲתָנָא
 מִסְתֵּי חֲתָנָא מִסְתֵּי חֲתָנָא. מִסְתֵּי
 חֲתָנָא מִסְתֵּי חֲתָנָא. מִסְתֵּי חֲתָנָא
 10 חֲתָנָא מִסְתֵּי חֲתָנָא. מִסְתֵּי חֲתָנָא
 חֲתָנָא מִסְתֵּי חֲתָנָא. מִסְתֵּי חֲתָנָא
 חֲתָנָא מִסְתֵּי חֲתָנָא. מִסְתֵּי חֲתָנָא
 חֲתָנָא מִסְתֵּי חֲתָנָא. מִסְתֵּי חֲתָנָא
 15 חֲתָנָא מִסְתֵּי חֲתָנָא. מִסְתֵּי חֲתָנָא
 חֲתָנָא מִסְתֵּי חֲתָנָא. מִסְתֵּי חֲתָנָא
 חֲתָנָא מִסְתֵּי חֲתָנָא. מִסְתֵּי חֲתָנָא
 חֲתָנָא מִסְתֵּי חֲתָנָא. מִסְתֵּי חֲתָנָא
 20 חֲתָנָא מִסְתֵּי חֲתָנָא. מִסְתֵּי חֲתָנָא
 חֲתָנָא מִסְתֵּי חֲתָנָא. מִסְתֵּי חֲתָנָא
 חֲתָנָא מִסְתֵּי חֲתָנָא. מִסְתֵּי חֲתָנָא
 חֲתָנָא מִסְתֵּי חֲתָנָא. מִסְתֵּי חֲתָנָא
 25 חֲתָנָא מִסְתֵּי חֲתָנָא. מִסְתֵּי חֲתָנָא
 חֲתָנָא מִסְתֵּי חֲתָנָא. מִסְתֵּי חֲתָנָא
 חֲתָנָא מִסְתֵּי חֲתָנָא. מִסְתֵּי חֲתָנָא
 חֲתָנָא מִסְתֵּי חֲתָנָא. מִסְתֵּי חֲתָנָא

¹ Sic cod.

פֿירטא מוֹרֶה: לֵאמֹר הַפֿירטא נִיטֶט דאס
 מוֹרֶה לֵאמֹר מֵאָס לֵאמֹר פֿירטא דעמא
 הַפֿירטא נִיטֶט: לֵאמֹר דאס לֵאמֹר מֵאָס נִיטֶט
 מֵאָס: דאס דאס דאס דאס מֵאָס מֵאָס
 5 הַפֿירטא דאס דאס. מֵאָס מֵאָס מֵאָס מֵאָס,
 מֵאָס דאס דאס. מֵאָס דאס. מֵאָס דאס
 מֵאָס מֵאָס מֵאָס מֵאָס מֵאָס מֵאָס: מֵאָס
 דאס דאס מֵאָס. מֵאָס; דאס מֵאָס מֵאָס
 דאס מֵאָס מֵאָס מֵאָס דאס. דאס מֵאָס
 10 דאס מֵאָס מֵאָס לֵאמֹר. מֵאָס מֵאָס
 מֵאָס מֵאָס: לֵאמֹר מֵאָס: אָט אָט דאס
 דאס דאס מֵאָס לֵאמֹר נִיטֶט מֵאָס.
 מֵאָס דאס לֵאמֹר מֵאָס: דאס דאס
 15 מֵאָס. ⁷ מֵאָס דאס מֵאָס מֵאָס: אָט
 מֵאָס דאס דאס מֵאָס מֵאָס לֵאמֹר דאס
 מֵאָס מֵאָס: מֵאָס; דאס לֵאמֹר מֵאָס:
 מֵאָס מֵאָס מֵאָס. מֵאָס מֵאָס: דאס
 מֵאָס מֵאָס, אָט דאס: דאס לֵאמֹר
 אָט דאס. מֵאָס דאס אָט כּוֹ אָט דאס
 20 מֵאָס מֵאָס מֵאָס: דאס דאס דאס מֵאָס
 מֵאָס; מֵאָס; דאס מֵאָס, מֵאָס מֵאָס
 דאס לֵאמֹר לֵאמֹר מֵאָס: מֵאָס דאס
 אָט. מֵאָס מֵאָס דאס מֵאָס: דאס אָט
 דאס מֵאָס לֵאמֹר לֵאמֹר מֵאָס דאס
 25 מֵאָס מֵאָס: אָט אָט מֵאָס מֵאָס
 מֵאָס מֵאָס מֵאָס מֵאָס מֵאָס: מֵאָס
 מֵאָס דאס מֵאָס מֵאָס מֵאָס מֵאָס
 מֵאָס מֵאָס מֵאָס מֵאָס מֵאָס מֵאָס
 דאס מֵאָס. מֵאָס מֵאָס מֵאָס מֵאָס
 דאס מֵאָס. מֵאָס דאס מֵאָס: מֵאָס; דאס

¹ Sic cod.; lege מֵאָס (?).

כמלא. ⁷ וְיִלְכָּהּ ¹. וּמִשְׁכָּח כְּמִלֵּךְ. אִם בֶּה מַחְשָׁב
 לְמַחְשָׁב ⁷ וְיִלְכָּהּ ² וְיִלְכָּהּ ³ בְּיָד עֵינָא חִלְלָה. אִם בֶּה
 מִזְבֵּחַ מִלְכָּה כְּלִמָּה חִלְלָה כִּי. אִם בֶּה ⁴ מַחְשָׁב
 כְּמַחְשָׁב מַחְשָׁב לְחִלְלָה: אִם בֶּה מַחְשָׁב
 5 כְּלִמָּה מַחְשָׁב מַחְשָׁב: אִם בֶּה לְיִלְכָּהּ, מִזְבֵּחַ
 חִלְלָה מִחְשָׁב מִזְבֵּחַ חִלְלָה. מִשְׁכָּח חִלְלָה
 כִּי כִּי: כְּמִלֵּךְ עֵינָא וְיִלְכָּהּ מַחְשָׁב. מִזְבֵּחַ
 חִי כִּי מִזְבֵּחַ חִי חִי חִי חִי חִי חִי חִי חִי חִי
 אִם מִזְבֵּחַ חִי חִי חִי חִי חִי חִי חִי חִי חִי
 10 מִזְבֵּחַ חִי. חִי חִי חִי חִי חִי חִי חִי חִי
 עֵינָא חִי. חִי חִי חִי חִי חִי חִי חִי חִי
 חִי חִי חִי חִי חִי חִי חִי חִי חִי חִי חִי
 חִי חִי חִי חִי חִי חִי חִי חִי חִי חִי חִי
 15 חִי חִי חִי חִי חִי חִי חִי חִי חִי חִי חִי
 חִי חִי חִי חִי חִי חִי חִי חִי חִי חִי חִי
 חִי חִי חִי חִי חִי חִי חִי חִי חִי חִי חִי
 חִי חִי חִי חִי חִי חִי חִי חִי חִי חִי חִי
 20 חִי חִי חִי חִי חִי חִי חִי חִי חִי חִי חִי
 חִי חִי חִי חִי חִי חִי חִי חִי חִי חִי חִי
 חִי חִי חִי חִי חִי חִי חִי חִי חִי חִי חִי
 חִי חִי חִי חִי חִי חִי חִי חִי חִי חִי חִי
 25 חִי חִי חִי חִי חִי חִי חִי חִי חִי חִי חִי
 חִי חִי חִי חִי חִי חִי חִי חִי חִי חִי חִי
 חִי חִי חִי חִי חִי חִי חִי חִי חִי חִי חִי
 חִי חִי חִי חִי חִי חִי חִי חִי חִי חִי חִי

¹ Sic codd.; lege וְיִלְכָּהּ (?). — ² A om. — ³ S om. — ⁴ Hic
 desunt 3 folia in S; vide init. cap. seq. — ⁵ Cod. מַחְשָׁב.

חַלְלֵהּ דַּמְסָא לְחַלְלָא אֱלֵהָ פְּרִימָה. הִלָּא מִרְקָא הַזֶּה.
 חֲלִילָהּ כְּתִיבָא שְׂעִי מִרְקָא כְּכִינְהִימָה לְהִי
 כְּתִיבָא. אִם אֵין כְּתִיבָא אֵינִי. אִכָּא עֲבָדָא לְמֵהָ.
 לֹא אֵין נִרְעָה מִרְקָא בְּחֵדָה. הִכָּא כְּהִי מִיִּבְחָא.
 5 אִמְרֵהּ דְּחַלְלָא מִרְקָא לְמֵהָ. לְחַלְלָא הִיִּיבָא
 חֲלִילָהּ מִסְּדִיקָא דְּמִזְכָּרָא, חֲלִילָהּ. הִדְּעָא כְּהִי
 אִמְרֵהּ, וְיָקָר מִרְקָא לְמֵהָ בְּחֵדָה. חַלְלֵהּ דְּבִיכָא
 לֹא יִכָּא מִרְקָא כְּחַלְלָא הִנְעָדָא לְחַלְלָא. הִכָּא
 יִמְסַחֲרָא כְּהִי מִיִּבְחָה מִרְקָא לְמֵהָ. אִלָּא חִי
 10 כְּ; הִלָּא נִמְכָּרָה חֲלִילָהּ כְּחֵדָה כְּיָכָא. בְּלֹא
 נִפְעָא כְּ הִנְעָרָא לְחֵדָה. כְּעֲבָדָא מִרְקָא אֵין אִלָּא כְּכָא
 מִרְקָא דְּחַלְלָהּ עֲבָדָה. אִמְרֵהּ דְּחַלְלָהּ מִיִּבְחָא
 כְּכִי אִכְרִימָה. הִכָּא לְחֵדָה כְּלֹאֲכָא בְּחֵדָה: הִכָּא
 הִנְעָרָה. אִמְרָא לֹא כְּעֲבָדָא מִרְקָא¹ מִיִּבְחָא¹ דְּמִזְכָּרָא עֲבָדָה.
 15 נָה, לְחַלְלָהּ מִיִּבְחָה, אִמְרֵהּ, הִיִּיבָא, אִם דְּחַלְלָהּ
 דְּתִיבָא. הִנְעָרָא דְּנָה, לְמֵהָ. כְּעֲבָדָא מִרְקָא הִכָּא
 לְמִסְּדִיקָא חֲבָדָא נָה. הִכָּא חֵדָה מִרְקָא
 דְּלִיבָא חֲלִילָהּ חֲלִילָהּ לְחֵדָה כְּכָא. חֵדָה
 כְּחֵדָה דְּנִימָה לְחֵדָה לְמֵהָ מִזְכָּרָא. חֵדָה יִסְמִי
 20 כְּחֵדָה מִיִּבְחָה חֲלִילָהּ. מִיִּבְחָא מִזְכָּרָא. אִמְרָא,
 לְחַלְלָהּ חֲלִילָהּ דְּמִזְכָּרָא אִמְרָא. לְמִסְּדִיקָא אִם
 כְּחֵדָה מִרְקָא. כְּכָאֲכָא עֲבָדָה מִרְקָא כְּחֵדָה. יִמְסַחֲרָא
 כְּהֵדָה אִכְרִימָה כְּ עִיבָא כְּכָא. מִיִּבְחָא
 כְּכָאֲכָא חֲלִילָהּ כְּ אִכְרִימָה חֲכָאֲכָא לְנִימָא
 25 דְּכָא אִמְרָא. מִיִּבְחָא חֵדָה אִם לְנִימָא
 כְּחֵדָה כְּ עִיבָא מִיִּבְחָה. הִנְעָרָא דְּחַלְלָהּ חֵדָה
 7 כְּחֵדָה² לְחַלְלָהּ. לְחֵדָה דְּכָא כְּכָא עִיבָא
 מִזְכָּרָא לְמֵהָ. לְחַלְלָהּ חֲכָאֲכָא חֲכָאֲכָא.
 מִיִּבְחָא הִכָּא כְּנִימָה דְּפְרִימָה לְחֵדָה פְּרִימָה,

¹ A om. — ² A om.

אַרְיֵהוּ הַמַּעֲבָדִים: אֲחֵהּ, הַנֶּפֶשׁ לִי אֶלֶּכָּה
 הַמַּעֲבָדִים. הַכֹּהֵן הַיֵּצֵא מִהַדְרֵי חֵלֶק
 לַמַּעֲבָדִים בְּיָמָם. בִּי לֹא יִנָּח חֵלֶק מִן
 מִבְּנֵי אֶדְוָה מִמַּעֲבָדִים אֲלֵיכֶם הַכֹּהֵן מִלֵּךְ מַעֲבָדִים.
 5 יִצְחָק הַמַּעֲבָדִים מַעֲבָדִים לִמֹּד. הַחֵטִּית אֲשֶׁר־הָיָה
 חֵטִּית בְּתֵנָּה עַד כִּינֵה מִהַמַּעֲבָדִים הַכֹּהֵן
 אֲשֶׁר־הָיָה. הַכֹּהֵן עַד מִן חֵטִּית חֵלֶק. חֵטִּית מִן
 7¹ דָּם¹ בִּלְעַד עַד הַנֶּפֶשׁ אֲחֵהּ הַמֶּלֶךְ. אֲשֶׁר־הָיָה
 בְּמַעֲבָדִים הַחֵלֶק מִן. הַכֹּהֵן הַחֵטִּית הַלֵּוִי מִן
 10 הַכֹּהֵן. 7² מִן² הַחֵטִּית הַחֵלֶק. אֲשֶׁר־הָיָה
 דָּם עַל עַד אֶלֶּכָּה אֶלֶּכָּה אֶלֶּכָּה דָּם. בְּיָמָם
 אֲשֶׁר־הָיָה לַמַּעֲבָדִים. הַכֹּהֵן הַחֵטִּית חֵלֶק
 7³ הַחֵטִּית³ בִּלְעַד מִן מִן. הַכֹּהֵן הַחֵטִּית חֵלֶק
 מִן. לֵב חֵטִּית אֲשֶׁר־לֵב חֵטִּית לַמַּעֲבָדִים
 15 בְּתֵנָּה. אֶלֶּכָּה הַחֵטִּית מִן. מִן חֵטִּית מִן.
 אֲשֶׁר־הָיָה מִן. אֶדְוָה מִן בְּתֵנָּה מִן.
 אֶדְוָה מִן מִן מִן מִן מִן מִן מִן מִן מִן
 20 חֵלֶק מִן מִן מִן מִן מִן מִן מִן מִן מִן
 מִן מִן מִן מִן מִן מִן מִן מִן מִן מִן מִן
 מִן מִן מִן מִן מִן מִן מִן מִן מִן מִן מִן
 25 מִן מִן מִן מִן מִן מִן מִן מִן מִן מִן
 מִן מִן מִן מִן מִן מִן מִן מִן מִן מִן מִן
 מִן מִן מִן מִן מִן מִן מִן מִן מִן מִן מִן
 מִן מִן מִן מִן מִן מִן מִן מִן מִן מִן מִן

¹ A om. — ² A om. — ³ S om. — ⁴ S נֶפֶשׁ (sic).

פֿאַר ⁷ אַרמֶה ¹ כּוּמֶה. אַרמֶה, דִּם דִּםמֶה לֵאמֹר כּוּמֶה
 אַרמֶה אַרמֶה מִנְחֶה. אַרמֶה דִּםמֶה אַרמֶהמֶה
 מִנְחֶה כּוּמֶה. מִנְחֶה כּוּמֶה מִנְחֶה. מִנְחֶה דִּם
 אַרמֶה דִּםמֶה אַרמֶה. דִּםמֶה מִנְחֶה דִּםמֶה
⁵ מִנְחֶה מִנְחֶה דִּםמֶה. מִנְחֶה מִנְחֶה דִּםמֶה
 מִנְחֶה דִּםמֶה אַרמֶה. מִנְחֶה דִּםמֶה אַרמֶה
 מִנְחֶה. מִנְחֶה מִנְחֶה דִּםמֶה. אַרמֶה מִנְחֶה
 דִּםמֶה אַרמֶה דִּםמֶה. מִנְחֶה מִנְחֶה דִּםמֶה
 דִּםמֶה. אַרמֶה דִּםמֶה. מִנְחֶה מִנְחֶה דִּםמֶה.
¹⁰ אַרמֶה לֵאמֹר. אַרמֶה דִּםמֶה מִנְחֶה. אַרמֶה דִּםמֶה
 מִנְחֶה אַרמֶה דִּםמֶה. אַרמֶה דִּםמֶה אַרמֶה
 אַרמֶהמֶה, ² מִנְחֶה אַרמֶה דִּםמֶה אַרמֶה
 אַרמֶה. ⁷ אַרמֶה אַרמֶה דִּםמֶה ³ מִנְחֶה דִּםמֶה אַרמֶה.
 אַרמֶה דִּםמֶה לֵאמֹר אַרמֶה מִנְחֶה לֵאמֹר. מִנְחֶה
¹⁵ מִנְחֶה מִנְחֶה מִנְחֶה. מִנְחֶה מִנְחֶה אַרמֶה. מִנְחֶה אַרמֶה
 אַרמֶה. מִנְחֶה מִנְחֶה מִנְחֶה. אַרמֶה מִנְחֶה
 דִּםמֶה אַרמֶה מִנְחֶה. אַרמֶה מִנְחֶה דִּםמֶה
 מִנְחֶה. מִנְחֶה מִנְחֶה מִנְחֶה. מִנְחֶה מִנְחֶה
²⁰ מִנְחֶה מִנְחֶה מִנְחֶה. מִנְחֶה מִנְחֶה מִנְחֶה.
 מִנְחֶה לֵאמֹר מִנְחֶה. מִנְחֶה מִנְחֶה לֵאמֹר.
 מִנְחֶה לֵאמֹר. מִנְחֶה דִּםמֶה מִנְחֶה לֵאמֹר
 מִנְחֶה מִנְחֶה מִנְחֶה. מִנְחֶה מִנְחֶה מִנְחֶה
 מִנְחֶה. מִנְחֶה מִנְחֶה מִנְחֶה. מִנְחֶה מִנְחֶה
²⁵ מִנְחֶה מִנְחֶה מִנְחֶה. מִנְחֶה מִנְחֶה מִנְחֶה.
 מִנְחֶה מִנְחֶה מִנְחֶה. מִנְחֶה מִנְחֶה מִנְחֶה.
 מִנְחֶה מִנְחֶה מִנְחֶה. מִנְחֶה מִנְחֶה מִנְחֶה.
 מִנְחֶה מִנְחֶה מִנְחֶה. מִנְחֶה מִנְחֶה מִנְחֶה.

¹ A אַרמֶה. — ² Sin marg. : אַרמֶה מִנְחֶה. — ³ A : אַרמֶה.
 אַרמֶה מִנְחֶה. — ⁴ A מִנְחֶה.

למאן בל. הנהב. ¹אמסו¹ המאן בל האב למ
 אהאן נפא למ אהאן. בלו אהאן מא. האמסו
 דמא חתהא חתמא האלמ. אהאן חתמא חתמא
 חתמא: אהאן, חתמא. האמסו חתמא: חתמא
 5 מאן בל. האמסו בל חתמא. לא מאן בל האב
 למ אהאן אהאן למ אהאן. חתמא חתמא
 אהאן חתמא. מאן בלו אהאן חתמא. חתמא דמ
 חתמא בלו למ אהאן. חתמא חתמא חתמא. אהאן לא
 חתמא חתמא. האמסו חתמא חתמא חתמא. האמסו
 10 למאן חתמא. אהאן חתמא חתמא. האמסו חתמא
 למאן. חתמא מאן אהאן למאן. חתמא חתמא
 חתמא למ. בל חתמא חתמא חתמא חתמא חתמא
 חתמא. מאן חתמא חתמא חתמא חתמא חתמא
 חתמא. לה חתמא חתמא² חתמא חתמא² חתמא. האמסו
 15 חתמא חתמא חתמא. למ חתמא. אהאן חתמא חתמא
 אהאן חתמא: למ חתמא חתמא חתמא חתמא חתמא
 חתמא חתמא. חתמא חתמא חתמא חתמא. חתמא
 חתמא. ³חתמא³ חתמא חתמא חתמא. אהאן
 חתמא חתמא חתמא חתמא חתמא. אהאן חתמא חתמא
 20 חתמא חתמא חתמא חתמא. אהאן חתמא חתמא
 חתמא⁴ חתמא חתמא. חתמא חתמא חתמא
 חתמא חתמא חתמא חתמא: חתמא חתמא חתמא
 חתמא חתמא. חתמא חתמא חתמא חתמא חתמא
 חתמא⁵ חתמא חתמא חתמא. חתמא חתמא חתמא
 25 חתמא חתמא חתמא. חתמא חתמא. ⁷חתמא⁷ חתמא חתמא
 חתמא חתמא חתמא. ⁶חתמא⁶ חתמא חתמא חתמא
 חתמא חתמא. חתמא חתמא חתמא חתמא חתמא
 חתמא. חתמא חתמא חתמא חתמא חתמא.

¹ S אמסו. — ² S add. לא. — ³ S חתמא. — ⁴ A חתמא.
 — ⁵ S חתמא חתמא. — ⁶ S om.

זיך א רחמים מנה: :: אבא זיך מנהעב
 דמא מנהעב דגם ביה מנהעב. אבא נחמ
 מנהעב ביה מנהעב דגם ביה מנהעב ::
 ב' אעמ' אבא דל' אעמ' מנהעב דגם ביה
 5 מנהעב. ג' אבא אעמ' מנהעב ביה אעמ'.
 דל' אעמ' אבא ל' אעמ' נחמ ל'. ¹ אלה ¹ ב'
 אעמ' אבא ל' אעמ'. אעמ' דמא מנהעב
 אעמ'. אעמ' דל' אעמ' דגם זיך אעמ'.
 אעמ' מנהעב. ב' אעמ' ל' אעמ' אעמ'.
 10 אעמ' מ' אעמ' מנהעב אעמ' דגם מ' אעמ'.
 אעמ' אעמ' אעמ', אעמ' אעמ' אעמ'.
 אעמ' דל' אעמ' אעמ'. ² אעמ' ² אעמ'
 מ'. דא' מנהעב מנהעב אעמ' דל' אעמ'
 מנהעב. נחמ דל' ב' נחמ ג' נחמ
 15 מנהעב אעמ'. אעמ' דגם אעמ' דאעמ',
 מנהעב. ³ אעמ' ל' אעמ' דל' אעמ' אעמ'
 דאעמ', אעמ'. דאעמ' דל' אעמ'.
 אעמ' דל' אעמ' אעמ'. מנהעב מנהעב ג'
 אעמ' מנהעב. מנהעב אעמ'. אעמ', אעמ'
 20 אעמ' ג' אעמ'. אעמ' אעמ' אעמ'.
⁷ אעמ' ⁴ מנהעב ⁵. אעמ' ל' אעמ' דל'
 אעמ' אעמ'. אעמ' דל' אעמ' מנהעב
 דל' אעמ' אעמ'. מנהעב דל' אעמ' אעמ'
 מנהעב. מ' דל' אעמ' אעמ'. אעמ' דגם
 25 דל' אעמ' אעמ'. אעמ' אעמ'. דל' אעמ'
 אעמ' דל' אעמ' אעמ'. אעמ' אעמ' אעמ'

¹ A אלה. — ² A : אעמ' אעמ'. — ³ A add. אעמ'. —
⁴ S אעמ'. — ⁵ S ; legendum est fortasse aut :
 אעמ' אעמ' אעמ', aut : אעמ' אעמ' אעמ'.

[illegible]

זיך דאס דאס \therefore דאס ווייט דאס, דאס
 15 לאלהות, דאס דאס דאס \therefore ⁷ לאלהות \therefore
 און ⁵ דאס דאס דאס ווייט דאס, דאס
 דאס דאס דאס לאלהות. דאס דאס.
 דאס דאס לאלהות ⁷ דאס ⁶. דאס. לאלהות
 דאס. דאס דאס דאס. דאס דאס
 20 דאס דאס, לאלהות. דאס. לאלהות
 דאס. דאס. לאלהות דאס. דאס. לאלהות
 דאס דאס דאס לאלהות. דאס. לאלהות
 דאס, דאס. דאס. לאלהות דאס.
 דאס דאס דאס דאס. דאס. דאס
 25 דאס. דאס. דאס. דאס. לאלהות. דאס.
 דאס דאס דאס, דאס דאס ⁷ דאס ⁷ דאס ⁸
 לאלהות.

¹ A ԼԵՄԵԼԻԿԱ. — ² A ԼԵԼԵԼԻԿԱ. — ³ A ԿԵՄ. — ⁴ A om.
— ⁵ S ԿՐԿԱ. — ⁶ S ԿՆԻՐԻԿԱ (sic). — ⁷ S om. — ⁸ A
ԿՆԻՐԱ.

נעֶעֱבְדֶנּוּ, אִיזָא לְבָחָא חַם בְּלִבִּי. וְנִיבְחָה
 לְמִיזָא לְעֶעֱבָא חַם בְּלִבִּי וְנִיבְחָה לְמִיזָא.
 וְנִיבְחָא לִמְכָּרָא שְׂפִיזָא בְּנִיבְחָה לְמִיזָא
 וְנִיבְחָא לְמִיזָא. וְנִיבְחָא לְמִיזָא. וְנִיבְחָא
 5 וְנִיבְחָא. מִלֵּךְ נִיבְחָא וְנִיבְחָא. וְנִיבְחָא
 לְמִיזָא. ¹ וְנִיבְחָא. ² וְנִיבְחָא. וְנִיבְחָא.
 וְנִיבְחָא לְמִיזָא. וְנִיבְחָא. וְנִיבְחָא. וְנִיבְחָא.
 וְנִיבְחָא. וְנִיבְחָא. וְנִיבְחָא. וְנִיבְחָא.
 וְנִיבְחָא. וְנִיבְחָא. וְנִיבְחָא. וְנִיבְחָא.
 10 וְנִיבְחָא. וְנִיבְחָא. וְנִיבְחָא. וְנִיבְחָא.
 וְנִיבְחָא. וְנִיבְחָא. וְנִיבְחָא. וְנִיבְחָא.
 וְנִיבְחָא. ³ וְנִיבְחָא. וְנִיבְחָא. וְנִיבְחָא.
 וְנִיבְחָא. וְנִיבְחָא. וְנִיבְחָא. וְנִיבְחָא.
 וְנִיבְחָא. וְנִיבְחָא. וְנִיבְחָא. וְנִיבְחָא.
 15 וְנִיבְחָא. וְנִיבְחָא. וְנִיבְחָא. וְנִיבְחָא.
 וְנִיבְחָא. וְנִיבְחָא. וְנִיבְחָא. וְנִיבְחָא.
 וְנִיבְחָא. וְנִיבְחָא. וְנִיבְחָא. וְנִיבְחָא.
 וְנִיבְחָא. וְנִיבְחָא. וְנִיבְחָא. וְנִיבְחָא.
 20 וְנִיבְחָא. וְנִיבְחָא. וְנִיבְחָא. וְנִיבְחָא.
 וְנִיבְחָא. וְנִיבְחָא. וְנִיבְחָא. וְנִיבְחָא.
 וְנִיבְחָא. וְנִיבְחָא. וְנִיבְחָא. וְנִיבְחָא.
 וְנִיבְחָא. וְנִיבְחָא. וְנִיבְחָא. וְנִיבְחָא.
 25 וְנִיבְחָא. וְנִיבְחָא. וְנִיבְחָא. וְנִיבְחָא.
 וְנִיבְחָא. וְנִיבְחָא. וְנִיבְחָא. וְנִיבְחָא.
 וְנִיבְחָא. וְנִיבְחָא. וְנִיבְחָא. וְנִיבְחָא.
 וְנִיבְחָא. וְנִיבְחָא. וְנִיבְחָא. וְנִיבְחָא.

— וְנִיבְחָא. — ³ A. — ² S. — ¹ S. —
 — וְנִיבְחָא. — ⁵ S. — ⁴ S. om.

ב' אהבתיך נא. מהא כמכא ב' אהבתיך נא
 רבמחא ב' אהב. רמבא¹ לבחלח¹ האהב רמא
 נבב. האבא רמחא נא אהב לב' רמא. מחא
 האב רמבא רמא נא רמא. האבא רמא רמא
 5 רמא כממחא רמא אהב. מחא רמחא רמא
 ב' אהב רמא רמא רמא. ב' רמא רמא רמא
 האב רמא, רמא. אב רמא רמא. ב'
 אהב רמא רמא רמא רמא. אהב רמא
 אהב רמא. רמא רמא רמא רמא²
 10 רמא אהב. רמא רמא רמא רמא רמא רמא
 אהב. רמא; רמא רמא רמא רמא, רמא
 רמא רמא. רמא רמא רמא. רמא רמא רמא
 רמא. רמא רמא רמא רמא. רמא רמא רמא
 רמא רמא רמא רמא, רמא רמא רמא רמא,
 15 רמא רמא. אהב רמא רמא רמא. רמא
 רמא רמא רמא רמא רמא רמא רמא
 רמא רמא. רמא רמא רמא רמא רמא.
 רמא רמא רמא רמא. רמא רמא רמא רמא
 רמא רמא רמא רמא. רמא רמא רמא רמא
 20 רמא רמא רמא רמא רמא רמא רמא
 רמא רמא רמא רמא. רמא רמא רמא רמא
 רמא. רמא רמא רמא רמא רמא רמא
 רמא רמא. רמא רמא רמא רמא רמא
 רמא רמא. רמא רמא רמא רמא רמא
 רמא רמא. רמא רמא רמא רמא רמא
 25 רמא רמא רמא רמא רמא רמא רמא
 רמא רמא רמא רמא רמא רמא רמא
 רמא רמא רמא רמא. רמא רמא רמא רמא
 רמא רמא רמא רמא. רמא רמא רמא רמא
 רמא רמא רמא רמא. רמא רמא רמא רמא
 רמא רמא רמא רמא. רמא רמא רמא רמא
 רמא רמא רמא רמא. רמא רמא רמא רמא

¹ S רמא. — ² S רמא. — ³ S om.

[illegible]

¹ S om. — ² A om. — ³ S om. — ⁴ A *ਅਕੁਲੁ*.

עתה. אם כחלום המציאות כי ארץ נחם.
 והוא ארץ החיים עם שחיה בארץ. והוא
 כחלום השחיה בארץ עם שחיה ארץ
 ארץ שחיה: ארץ שחיה נחם: ארץ שחיה.
 5 ארץ שחיה ארץ שחיה. ארץ שחיה
 שחיה: שחיה שחיה ארץ שחיה:
 נחם שחיה נחם שחיה. שחיה שחיה. ארץ
 כחלום שחיה שחיה ארץ שחיה שחיה.
 ארץ שחיה¹ ארץ שחיה. ארץ שחיה²
 10 ארץ שחיה שחיה: ארץ שחיה שחיה. ארץ
 ארץ שחיה שחיה ארץ שחיה שחיה.
 לנחם ארץ שחיה לנחם ארץ שחיה, כי ארץ שחיה
 עתה לנחם שחיה. שחיה שחיה. ארץ שחיה
 שחיה ארץ שחיה שחיה. ארץ שחיה שחיה
 15 כחלום ארץ שחיה. שחיה שחיה לנחם
 שחיה, ארץ שחיה שחיה. ארץ שחיה שחיה
 שחיה שחיה שחיה שחיה: ארץ שחיה
 שחיה שחיה שחיה שחיה שחיה שחיה.
 ארץ שחיה ארץ שחיה שחיה שחיה לנחם
 20 שחיה. ארץ שחיה שחיה שחיה שחיה
 שחיה. שחיה שחיה שחיה שחיה שחיה
 ארץ שחיה שחיה שחיה שחיה שחיה שחיה.
 ארץ שחיה שחיה שחיה שחיה שחיה שחיה
 לנחם שחיה שחיה שחיה שחיה שחיה שחיה.
 25 שחיה שחיה שחיה שחיה שחיה שחיה
 שחיה שחיה שחיה שחיה שחיה שחיה.
 שחיה שחיה שחיה שחיה שחיה שחיה.

וְלִיּוֹהֵא: רַב־הָאֵלֶּה הַגִּבּוֹרִים אֲחֵי יוֹ. הַחֹסֶה
 1 בְּחַלְלֵהוּ¹ לְמַחְלָא. רַב־הָאֵלֶּה בְּחַלְלֵהוּ חַתְמָא
 וְהָאֵלֶּה מִקָּדָא. בַּמִּנְחָא הַשְּׂמִינִי: אֲבָרָא הָאֵלֶּה בְּחַלְלֵהוּ
 מִלֵּךְ וְהָאֵלֶּה לֵּט. הַאֲבָרָא, מִקָּדָא שְׂמִינִי בַּמִּנְחָא. אֲלֵא
 5 הַאֲבָרָא בְּחַלְלֵהוּ בְּחַלְלֵהוּ וְהָאֵלֶּה. מִמָּא וְהָאֵלֶּה אֲבָרָא.
 בְּחַלְלֵהוּ בְּחַלְלֵהוּ. הַאֲבָרָא בְּחַלְלֵהוּ אֲבָרָא. אֲבָרָא
 הַאֲבָרָא בְּחַלְלֵהוּ בְּחַלְלֵהוּ. מִמָּא בְּחַלְלֵהוּ:
 הַאֲבָרָא אֲבָרָא בְּחַלְלֵהוּ בְּחַלְלֵהוּ. הָאֵלֶּה בְּחַלְלֵהוּ
 בְּחַלְלֵהוּ לֵ. הַאֲבָרָא בְּחַלְלֵהוּ בְּחַלְלֵהוּ. הָאֵלֶּה
 10 רַב־הָאֵלֶּה מִקָּדָא² בְּחַלְלֵהוּ בְּחַלְלֵהוּ. אֲבָרָא
 הָאֵלֶּה מִמָּא בְּחַלְלֵהוּ לְחַלְלֵהוּ. בְּחַלְלֵהוּ; הַאֲבָרָא בְּחַלְלֵהוּ.
 הַאֲבָרָא בְּחַלְלֵהוּ הָאֵלֶּה מִקָּדָא בְּחַלְלֵהוּ. הַאֲבָרָא
 בְּחַלְלֵהוּ. הַאֲבָרָא הַאֲבָרָא אֲבָרָא בְּחַלְלֵהוּ
 לְחַלְלֵהוּ. הַאֲבָרָא הָאֵלֶּה בְּחַלְלֵהוּ בְּחַלְלֵהוּ לֵ.
 15 הָאֵלֶּה בְּחַלְלֵהוּ הַאֲבָרָא מִמָּא. הַאֲבָרָא לְחַלְלֵהוּ
 בְּחַלְלֵהוּ רַב־הָאֵלֶּה. הַאֲבָרָא הַאֲבָרָא, בְּחַלְלֵהוּ. הַאֲבָרָא
 הַאֲבָרָא בְּחַלְלֵהוּ. הַאֲבָרָא בְּחַלְלֵהוּ, הַאֲבָרָא. מִלֵּךְ
 חַלְלֵהוּ בְּחַלְלֵהוּ. הַאֲבָרָא בְּחַלְלֵהוּ, הַאֲבָרָא. מִלֵּךְ
 חַלְלֵהוּ בְּחַלְלֵהוּ. הַאֲבָרָא בְּחַלְלֵהוּ. הַאֲבָרָא³ אֲבָרָא
 הַאֲבָרָא. מִמָּא הַאֲבָרָא חַלְלֵהוּ: מִמָּא חַלְלֵהוּ
 20 הַאֲבָרָא⁴ בְּחַלְלֵהוּ. בְּחַלְלֵהוּ מִמָּא⁵ הַאֲבָרָא
 לְחַלְלֵהוּ. בְּחַלְלֵהוּ הַאֲבָרָא מִמָּא הַאֲבָרָא
 הַאֲבָרָא הַאֲבָרָא. הַאֲבָרָא אֲבָרָא. אֲבָרָא
 בְּחַלְלֵהוּ הַאֲבָרָא. הַאֲבָרָא אֲבָרָא. הַאֲבָרָא
 בְּחַלְלֵהוּ. אֲבָרָא בְּחַלְלֵהוּ הַאֲבָרָא. הַאֲבָרָא
 25 בְּחַלְלֵהוּ בְּחַלְלֵהוּ. הַאֲבָרָא. מִמָּא הַאֲבָרָא,
 כִּי וְלֵהוּ עֲתִי: אֲבָרָא⁶ בְּחַלְלֵהוּ בְּחַלְלֵהוּ
 בְּחַלְלֵהוּ, כִּי אֲבָרָא בְּחַלְלֵהוּ. הַאֲבָרָא מִמָּא
 הַאֲבָרָא בְּחַלְלֵהוּ. בְּחַלְלֵהוּ הַאֲבָרָא, מִמָּא כִּי וְלֵהוּ

¹ Sic codd.; lege חַלְלֵהוּ(?). — ² A om. — ³ Sic codd.; lege :
 לְחַלְלֵהוּ(?). — ⁴ Sic codd.; lege מִמָּא(?). — ⁵ A הַאֲבָרָא. —
⁶ A : בְּחַלְלֵהוּ מִמָּא הַאֲבָרָא.

ידע עליה. וכלל בזה כלל ארזא העבדא
 מיווא. הארזא דכח ארזא דארזא דארזא
 דכח ארזא לך ארזא. ארזא לך ארזא
 דארזא דארזא. מרזא ארזא דארזא.
 5 מרזא דארזא. וכלל דך כח ארזא דארזא
 דארזא דארזא: מרזא דארזא דך דארזא
 דארזא דך דארזא דארזא. הארזא
 דארזא: מרזא דארזא. דך דארזא דארזא
 דארזא דך. ארזא דך דארזא דארזא.
 10 הארזא, למ מרזא. דך דך למ מרזא
 ארזא דארזא דארזא דארזא דך. מרזא
 דארזא, הארזא דארזא דך. דך דארזא
 למ מרזא. הארזא דארזא דארזא
 מרזא דארזא דך דך. מרזא דארזא
 15 דארזא. מרזא דך דך. מרזא דך דך
 הארזא, דארזא דארזא דארזא. ארזא
 דך דארזא דך. מרזא דארזא דארזא
 מרזא דארזא, ארזא דך דך. הארזא
 הארזא דך דך; ארזא דארזא דארזא
 20 דארזא דך דך.

דך דארזא דך. למ דך דך דך
 דארזא דך. מרזא דארזא דארזא
 דך דארזא דך דך. ארזא דך
 דארזא.

25 דך דך דך דך דך דך דך דך
 דך דך דך דך דך דך דך. דך דך
 דך דך. דך דך דך דך דך דך¹ למ דך²
 דך. ארזא דך דך. ארזא דך דך
 דך דך דך. ארזא דך דך דך.

¹ S מרזא. — ² Sic codd.; lege מרזא(?).

וְהַלְלֵה־חַיִּי. לֹא בָעֵץ חַיִּי. אֵלֶּךָ מִן הַ
 פֶּה הַנִּבְחָשׁ בָּרָא כְּמִלֵּךְ עֵץ. אֲחִיזָא בַּעֲבָד.
 מִיָּמֶיךָ בָּעֵץ בְּהַלְלֵה־חַיִּי.
 מִיָּמֶיךָ בָּעֵץ בְּהַלְלֵה־חַיִּי. בֵּה מִן אֲחִיזָא מִיָּמֶיךָ:
 הֵלֶךְ מִיָּמֶיךָ אֲחִיזָא הַשְׁמִיךְ לֵלֵךְ בְּךָ אֲחִיזָא
 הַעֲבָדָא. כֹּחַ, הַיָּדָא הַשְׁמִיךְ בְּיָדֶיךָ בְּךָ הַעֲבָדָא.
 הַאֲחִיזָא, הַיָּמִיךָ וְהַכֹּחַ מִכָּתָב הַעֲבָדָא וְהַיָּדָא
 פִּינָא. אֲחִיזָא בֵּה מִיָּמֶיךָ לְהַלְלֵה פִּינָא
 יָמֶיךָ¹ בְּיָדֶיךָ. כֹּחַ מִן אֲחִיזָא. אֵלֶּךָ בֵּה יָד
 כְּמִלֵּךְ הַנִּבְחָשׁ פֶּה אֵלֶּךָ: הַעֲבָדָא וְהַכֹּחַ פִּינָא
 מִיָּמֶיךָ הַיָּדָא כְּמִלֵּךְ בָּרָא כְּמִלֵּךְ. הַאֲחִיזָא לְיָמֶיךָ
 הַעֲבָדָא מִיָּמֶיךָ הַשְׁמִיךְ בְּיָדֶיךָ. אֵלֶּךָ בֵּה יָד
 אֲחִיזָא בָּרָא מִיָּמֶיךָ. כֹּחַ מִן אֲחִיזָא. לֹא
 בָּעֵץ חַיִּי כְּמִלֵּךְ עֵץ הַאֲחִיזָא. מִיָּמֶיךָ בַּעֲבָד
 וְהַלְלֵה־חַיִּי. בָּעֵץ² יָדֶיךָ³ בָּעֵץ בָּעֵץ וְהַלְלֵה
 וְהַעֲבָדָא וְהַלְלֵה־חַיִּי וְהַלְלֵה־חַיִּי. מִיָּמֶיךָ
 וְהַלְלֵה לִי הַלְלֵה מִיָּמֶיךָ הַלְלֵה לִי הַלְלֵה־חַיִּי. הֵלֶךְ
 הַלְלֵה לִי בֵּה יָדָא אֵלֶּךָ הֵלֶךְ בָּעֵץ חַיִּי פִּינָא:
 וְהַלְלֵה־חַיִּי: כֹּחַ מִן, הַלְלֵה הַאֲחִיזָא
 פִּינָא הַיָּדָא, הַלְלֵה כְּמִלֵּךְ הַאֲחִיזָא בְּיָדֶיךָ. 20
 הַלְלֵה מִיָּמֶיךָ מִיָּמֶיךָ מִיָּמֶיךָ:
 אֲחִיזָא הַיָּדָא פִּינָא הַיָּדָא, הַלְלֵה מִיָּמֶיךָ
 מִיָּמֶיךָ הַיָּדָא הַלְלֵה מִיָּמֶיךָ, הַלְלֵה מִיָּמֶיךָ הַלְלֵה
 הַלְלֵה מִיָּמֶיךָ. הַלְלֵה מִיָּמֶיךָ³ הַלְלֵה מִיָּמֶיךָ⁴
 מִיָּמֶיךָ. הַלְלֵה מִיָּמֶיךָ הַלְלֵה מִיָּמֶיךָ. אֲחִיזָא הַיָּדָא
 מִיָּמֶיךָ מִיָּמֶיךָ. אֲחִיזָא הַיָּדָא מִיָּמֶיךָ. אֲחִיזָא הַיָּדָא
 אֲחִיזָא מִיָּמֶיךָ מִיָּמֶיךָ. אֲחִיזָא מִיָּמֶיךָ מִיָּמֶיךָ. אֲחִיזָא מִיָּמֶיךָ

¹ Sic codd.; lege מעין(?). — ² S om. — ³ A add. אֵלֶּךָ. —

⁴ A om.

הַיָּהוָה מִשְׁחֵק הַיָּהוָה לְבִי אֶחָד מִשְׁמֵר לְעַמּוֹ
עָלָה אֶתְּךָ. הַלְּבָב עַד עֵינֶיךָ מִשְׁמֵר הַיָּהוָה וְשִׁפְּתֵי מִשְׁמֵר.
מִשְׁמֵר מִשְׁחֵק הַלְּבָב אֶחָד מִשְׁמֵר הַלְּבָב וְשִׁפְּתֵי מִשְׁמֵר.
הַיָּהוָה בְּךָ מִשְׁחֵק הַמִּשְׁחֵק בְּלִפְנֵי. בְּךָ הַיָּהוָה
5 הַיָּהוָה מִשְׁחֵק הַלְּבָב מִשְׁחֵק הַלְּבָב מִשְׁמֵר בְּךָ
מִשְׁמֵר. אֶתְּךָ הַיָּהוָה מִשְׁמֵר הַיָּהוָה וְשִׁפְּתֵי מִשְׁמֵר.
אֶתְּךָ עֵת לְחַיֵּה. מִשְׁמֵר הַלְּבָב אֶחָד מִשְׁמֵר.
אֶתְּךָ הַיָּהוָה מִשְׁחֵק הַלְּבָב מִשְׁמֵר. מִשְׁמֵר
מִשְׁמֵר לְמִשְׁמֵר הַיָּהוָה לְחַיֵּה. הַיָּהוָה מִשְׁמֵר
10 מִשְׁמֵר מִשְׁמֵר לְמִשְׁמֵר הַיָּהוָה. הַיָּהוָה וְשִׁפְּתֵי מִשְׁמֵר.
הַיָּהוָה מִשְׁמֵר הַיָּהוָה מִשְׁמֵר הַיָּהוָה מִשְׁמֵר מִשְׁמֵר.
הַיָּהוָה מִשְׁמֵר אֶתְּךָ בְּךָ הַיָּהוָה מִשְׁמֵר.
לְמִשְׁמֵר הַיָּהוָה. הַיָּהוָה הַיָּהוָה הַיָּהוָה מִשְׁמֵר
הַיָּהוָה. מִשְׁמֵר מִשְׁמֵר הַיָּהוָה מִשְׁמֵר. הַיָּהוָה
15 הַיָּהוָה מִשְׁמֵר. מִשְׁמֵר. בְּךָ הַיָּהוָה מִשְׁמֵר.
מִשְׁמֵר הַיָּהוָה. מִשְׁמֵר מִשְׁמֵר מִשְׁמֵר לְמִשְׁמֵר.
אֶתְּךָ לְמִשְׁמֵר הַיָּהוָה מִשְׁמֵר הַיָּהוָה מִשְׁמֵר.
מִשְׁמֵר הַיָּהוָה מִשְׁמֵר מִשְׁמֵר מִשְׁמֵר הַיָּהוָה.
אֶתְּךָ מִשְׁמֵר הַיָּהוָה וְשִׁפְּתֵי מִשְׁמֵר. הַיָּהוָה
20 הַיָּהוָה מִשְׁמֵר¹ מִשְׁמֵר מִשְׁמֵר הַיָּהוָה מִשְׁמֵר.
לְמִשְׁמֵר² בְּךָ הַיָּהוָה מִשְׁמֵר. הַיָּהוָה מִשְׁמֵר
הַיָּהוָה מִשְׁמֵר מִשְׁמֵר. מִשְׁמֵר מִשְׁמֵר הַיָּהוָה.
מִשְׁמֵר. הַיָּהוָה מִשְׁמֵר מִשְׁמֵר לְמִשְׁמֵר. הַיָּהוָה
הַיָּהוָה מִשְׁמֵר³ לְמִשְׁמֵר. מִשְׁמֵר הַיָּהוָה
25 הַיָּהוָה מִשְׁמֵר אֶתְּךָ מִשְׁמֵר. מִשְׁמֵר מִשְׁמֵר.
מִשְׁמֵר. הַיָּהוָה מִשְׁמֵר מִשְׁמֵר מִשְׁמֵר.
הַיָּהוָה מִשְׁמֵר. מִשְׁמֵר מִשְׁמֵר מִשְׁמֵר.
אֶתְּךָ מִשְׁמֵר. מִשְׁמֵר מִשְׁמֵר מִשְׁמֵר.
מִשְׁמֵר. הַיָּהוָה מִשְׁמֵר לְמִשְׁמֵר. מִשְׁמֵר

¹ Legi nequit in S. — ² Legi nequit in S. — ³ S om.

הנהוּ לְפָנֶיךָ הַשְׁמֹחַת הָאֵלֶּמָה. הַשְׁחֵלֶל לְפָנֶיךָ
 הַשְׁחֵלֶל לְפָנֶיךָ ¹ הַשְׁחֵלֶל ² הַשְׁחֵלֶל. הַשְׁחֵלֶל לְפָנֶיךָ
 עֵץ נֶחֱמָה: אֲדֹנָיִם ³ הַשְׁחֵלֶל ⁴ הַשְׁחֵלֶל. הַשְׁחֵלֶל לְפָנֶיךָ
 מִן כֶּבֶדָּה: הַשְׁחֵלֶל לְפָנֶיךָ הַשְׁחֵלֶל. הַשְׁחֵלֶל לְפָנֶיךָ
⁵ הַשְׁחֵלֶל לְפָנֶיךָ. ⁶ הַשְׁחֵלֶל לְפָנֶיךָ. הַשְׁחֵלֶל לְפָנֶיךָ
 הַשְׁחֵלֶל ⁷ הַשְׁחֵלֶל. הַשְׁחֵלֶל לְפָנֶיךָ. הַשְׁחֵלֶל לְפָנֶיךָ
 הַשְׁחֵלֶל לְפָנֶיךָ. הַשְׁחֵלֶל לְפָנֶיךָ. הַשְׁחֵלֶל לְפָנֶיךָ
 הַשְׁחֵלֶל לְפָנֶיךָ. הַשְׁחֵלֶל לְפָנֶיךָ. הַשְׁחֵלֶל לְפָנֶיךָ
¹⁰ הַשְׁחֵלֶל לְפָנֶיךָ. הַשְׁחֵלֶל לְפָנֶיךָ. הַשְׁחֵלֶל לְפָנֶיךָ
 הַשְׁחֵלֶל לְפָנֶיךָ. הַשְׁחֵלֶל לְפָנֶיךָ. הַשְׁחֵלֶל לְפָנֶיךָ
 הַשְׁחֵלֶל לְפָנֶיךָ. הַשְׁחֵלֶל לְפָנֶיךָ. הַשְׁחֵלֶל לְפָנֶיךָ
 הַשְׁחֵלֶל לְפָנֶיךָ. הַשְׁחֵלֶל לְפָנֶיךָ. הַשְׁחֵלֶל לְפָנֶיךָ
¹⁵ הַשְׁחֵלֶל לְפָנֶיךָ. הַשְׁחֵלֶל לְפָנֶיךָ. הַשְׁחֵלֶל לְפָנֶיךָ
 הַשְׁחֵלֶל לְפָנֶיךָ. הַשְׁחֵלֶל לְפָנֶיךָ. הַשְׁחֵלֶל לְפָנֶיךָ
 הַשְׁחֵלֶל לְפָנֶיךָ. הַשְׁחֵלֶל לְפָנֶיךָ. הַשְׁחֵלֶל לְפָנֶיךָ
 הַשְׁחֵלֶל לְפָנֶיךָ. הַשְׁחֵלֶל לְפָנֶיךָ. הַשְׁחֵלֶל לְפָנֶיךָ
²⁰ הַשְׁחֵלֶל לְפָנֶיךָ. הַשְׁחֵלֶל לְפָנֶיךָ. הַשְׁחֵלֶל לְפָנֶיךָ
 הַשְׁחֵלֶל לְפָנֶיךָ. הַשְׁחֵלֶל לְפָנֶיךָ. הַשְׁחֵלֶל לְפָנֶיךָ
 הַשְׁחֵלֶל לְפָנֶיךָ. הַשְׁחֵלֶל לְפָנֶיךָ. הַשְׁחֵלֶל לְפָנֶיךָ
 הַשְׁחֵלֶל לְפָנֶיךָ. הַשְׁחֵלֶל לְפָנֶיךָ. הַשְׁחֵלֶל לְפָנֶיךָ
²⁵ הַשְׁחֵלֶל לְפָנֶיךָ. הַשְׁחֵלֶל לְפָנֶיךָ. הַשְׁחֵלֶל לְפָנֶיךָ
 הַשְׁחֵלֶל לְפָנֶיךָ. הַשְׁחֵלֶל לְפָנֶיךָ. הַשְׁחֵלֶל לְפָנֶיךָ
 הַשְׁחֵלֶל לְפָנֶיךָ. הַשְׁחֵלֶל לְפָנֶיךָ. הַשְׁחֵלֶל לְפָנֶיךָ
 הַשְׁחֵלֶל לְפָנֶיךָ. הַשְׁחֵלֶל לְפָנֶיךָ. הַשְׁחֵלֶל לְפָנֶיךָ

¹ S ² Legi nequit in S. — ³ Legi nequit in S. —
⁴ A om. — ⁵ A הַשְׁחֵלֶל.

רב־לֵב מֵעַל רִכְשֵׁהָ . הִלֵּל חֲלֹמֶה שְׁמִיעָהָ .
 בִּרְכֻתָּא רִכְשֵׁהָ מִשְׁחַכְמִיּוּתָהָ . הִנָּה אֶגְרֵהָ
 חֲלֹמֶה . בִּי עֵדָא בְּךָ הִלֵּל לֹא שְׁמִיעָהָ . אֶפְרָיִם
 לִמְנָה רַחֲמֵי אִמְעָא וְעִבְרֵהָ אִתְּרִיבִּי :
 5 וְעִבְרֵהָ בִּבְרִיָּה עֵדָא מִשְׁחַכְמִיּוּתָהָ . מִבְּרִיָּה
 חֲלֹמֶה בִּלְבָבָהּ , עֵדָא עֵדָא . אִתְּרִיבִּי וְעִבְרֵהָ
 וְעִבְרֵהָ . מִבְּרִיָּה הִנָּה אֶפְרָיִם חֲרִיבִּי כִּאֲדִיּוּתָהָ
 מִנָּה . בִּי חֲרִיבִּי לִמְנָה הִנָּה אִמְעָא . שְׁמִיעָהָ לִבְרִיָּה
 בִּשְׁמִיעָהָ חֲלֹמֶה הִנָּה אִתְּרִיבִּי . לִאֲדִיּוּתָהָ הִנָּה
 10 חֲרִיבִּי . חֲרִיבִּי בְּכָל חֲלֹמֶה חֲרִיבִּי לִאֲדִיּוּתָהָ בְּכָל
 בִּלְבָבָהּ . חֲרִיבִּי חֲרִיבִּי לִנָּה . חֲרִיבִּי חֲרִיבִּי
 לִנָּה . אִתְּרִיבִּי חֲרִיבִּי ⁷ חֲרִיבִּי ¹ חֲרִיבִּי . חֲרִיבִּי
 מִבְּרִיָּה מִבְּרִיָּה . חֲרִיבִּי . חֲרִיבִּי . חֲרִיבִּי , חֲרִיבִּי
 חֲרִיבִּי חֲרִיבִּי אֶפְרָיִם חֲרִיבִּי . אֶפְרָיִם לִנָּה אֶפְרָיִם
 15 שְׁמִיעָהָ בְּכָל חֲרִיבִּי לִנָּה : עֵדָא חֲרִיבִּי אֶפְרָיִם
 חֲרִיבִּי אֶפְרָיִם חֲרִיבִּי : אֶפְרָיִם חֲרִיבִּי חֲרִיבִּי :

חֲרִיבִּי חֲרִיבִּי חֲרִיבִּי : חֲרִיבִּי חֲרִיבִּי חֲרִיבִּי
 חֲרִיבִּי חֲרִיבִּי חֲרִיבִּי . חֲרִיבִּי חֲרִיבִּי חֲרִיבִּי
 חֲרִיבִּי חֲרִיבִּי חֲרִיבִּי חֲרִיבִּי חֲרִיבִּי חֲרִיבִּי
 20 חֲרִיבִּי חֲרִיבִּי : בִּי חֲרִיבִּי חֲרִיבִּי חֲרִיבִּי חֲרִיבִּי :
 חֲרִיבִּי חֲרִיבִּי חֲרִיבִּי חֲרִיבִּי חֲרִיבִּי חֲרִיבִּי חֲרִיבִּי
 חֲרִיבִּי חֲרִיבִּי חֲרִיבִּי חֲרִיבִּי חֲרִיבִּי חֲרִיבִּי חֲרִיבִּי
 חֲרִיבִּי חֲרִיבִּי חֲרִיבִּי חֲרִיבִּי חֲרִיבִּי חֲרִיבִּי חֲרִיבִּי
 חֲרִיבִּי חֲרִיבִּי חֲרִיבִּי חֲרִיבִּי חֲרִיבִּי חֲרִיבִּי חֲרִיבִּי

חֲרִיבִּי חֲרִיבִּי חֲרִיבִּי חֲרִיבִּי חֲרִיבִּי חֲרִיבִּי חֲרִיבִּי
 חֲרִיבִּי חֲרִיבִּי חֲרִיבִּי חֲרִיבִּי חֲרִיבִּי חֲרִיבִּי חֲרִיבִּי
 25 חֲרִיבִּי חֲרִיבִּי חֲרִיבִּי חֲרִיבִּי חֲרִיבִּי חֲרִיבִּי חֲרִיבִּי
 חֲרִיבִּי חֲרִיבִּי חֲרִיבִּי חֲרִיבִּי חֲרִיבִּי חֲרִיבִּי חֲרִיבִּי
 חֲרִיבִּי חֲרִיבִּי חֲרִיבִּי חֲרִיבִּי חֲרִיבִּי חֲרִיבִּי חֲרִיבִּי
 חֲרִיבִּי חֲרִיבִּי חֲרִיבִּי חֲרִיבִּי חֲרִיבִּי חֲרִיבִּי חֲרִיבִּי
 חֲרִיבִּי חֲרִיבִּי חֲרִיבִּי חֲרִיבִּי חֲרִיבִּי חֲרִיבִּי חֲרִיבִּי
 חֲרִיבִּי חֲרִיבִּי חֲרִיבִּי חֲרִיבִּי חֲרִיבִּי חֲרִיבִּי חֲרִיבִּי

[illegible]

כח. האכלא מן זעך למעב עבדא חילא דנח
 דלא זעך מן לא. אלה מןא כעא מןא. מעב
 דאז נעלד וזעלדא דנלדא. סדעלדא כן אנה
 נמדרא. אלא לא מעז מןא מןא. מןא הא לא
 5 עבדא חילא דנח דלא מןא מןא דנח מןא. דנח
 דן האלה כנעא דעבדא. סמאמס, כנעא חילא.
 מנח כנעא האלה. האלה אפ אנה חילא
 דנח לנח. לא זעמא מןא מןא כנעא חילא
 אנהל. אלא ענעלדא אנהל. האנהל
 10 כנעא מןא. דנח זנח דנח דנח. אנה
 7 דנח¹ אנהל: סמאמס מןא דנח דנח
 דנח חילא מןא מןא חילא אנהל. אנה
 דנח אנהל מןא. חילא ענעא דנח דנח
 15 דנח דנח. לא אנהל דנח אנהל אנהל.
 חילא כן נעלד מןא. דנח דנח דנח
 נעלד. מןא לנח דנח דנח חילא דנח
 חילא אנהל חילא חילא אנהל חילא, דנח
 אנהל מןא. סמאמס מןא דנח חילא דנח
 20 מנהל. אנהל דנח אנהל: דנח מןא
 האלה. לנח חילא דנח דנח מןא מעז.
 נעלד דן למנהל חילא חילא לנח חילא
 חילא חילא חילא חילא חילא חילא
 דנח מןא. חילא חילא חילא חילא חילא
 25 חילא חילא. האלה חילא חילא חילא
 חילא חילא חילא חילא חילא חילא
 חילא חילא חילא חילא חילא חילא
 חילא חילא חילא חילא חילא חילא

¹ האנהל.

כִּלְיָא. וְכִי שִׁלְיָא חַי מִקָּא כִּי. אִיטְי דִּקָּא
 מִסְרָא כִּלְיָא דִּיחַ מִקָּא כִּי. נִיב מִקָּא לִי
 לִיבְחָא מִי. חֲכִי כִּימָא נִמְכָּא דִּיבְחָא אִוְשְׁכָא
 מִסְרָא נִאִוְדִיג דִּינִלְמִימָא. אִיבִי דִּי אִוְשְׁכָא
 5 דִּי לִי אִוְשְׁכָא חֲלִי, כִּינִיג אִוְשְׁכָא. אִוְשְׁכָא
 כִּלְיָא כִּי דִּימָא דִּיבְחָא. כִּינִיג דִּי לִי
 7 כִּינִיג¹. חֲכִי אִוְשְׁכָא מִסְרָא כִּימִיזִיחִי דִּיבְחָא
 דִּימָא. אִוְשְׁכָא דִּיבְחָא שִׁלְיָא אִיבִי לִי. דִּי
 לִי כִי דִּיבְחָא מִקָּא אִיבִי דִּימָא דִּיבְחָא:
 10 דִּיבְחָא, וְלִיבְחָא דִּימָי: כִּימָא דִּיבְחָא אִיבִי.
 כִּי כִּימָא מִקָּא דִּיבְחָא דִּימָי. דִּיבְחָא אִיבִי
 מִסְרָא. אִיבִי לִי לִי אִיבִי דִּיבְחָא. אִיבִי
 דִּיבְחָא חֲכִיג דִּי. מִי דִּי בִּיבְחָא אִיבִי לִי
 כִּי אִיבִי. דִּימָא אִיבִי כִּיבְחָא דִּיבְחָא דִּיבְחָא.
 15 לִי כִּיבְחָא מִקָּא דִּיבְחָא דִּיבְחָא מִי כִּי אִיבְחָא
 וְלִי. חֲכִי אִיבִי דִּיבְחָא מִי כִּיבְחָא לִי
 דִּיבְחָא: עֲבִיבְחָא דִּיבְחָא אִיבִי כִּיבְחָא.
 חֲכִי מִיבְחָא אִוְדִיג אִוְשְׁכָא דִּינִלְמִימָא. חֲכִי מִיבְחָא
 לִי כִּיבְחָא אִיבִי. כִּלְיָא דִּיבְחָא לִי כִּיבְחָא
 20 מִקָּא דִּיבְחָא. כִּלְיָא דִּיבְחָא דִּיבְחָא. חֲכִי
 מִסְרָא כִּלְיָא מִיבְחָא אִוְשְׁכָא לִי כִּיבְחָא. אִיבִי
 דִּיבְחָא לִי לִי כִּיבְחָא. חֲכִי אִיבִי לִי
 אִיבִי עֲבִיבְחָא נִיב⁷ חֲכִי² לִי. חֲכִיגִיבִי חֲכִי
 אִיבִימָא. מִי דִּי כִּיבְחָא. חֲכִיגִיבִי לִי
 25 לִיבְחָא אִיבִי לִיבְחָא דִּיבְחָא. חֲכִיגִיבִי דִּי
 דִּיבְחָא מִיבְחָא דִּיבְחָא לִי אִיבִימָא, מִיבְחָא. חֲכִי
 מִי כִּיבְחָא אִיבִי חֲכִי, אִיבִי דִּיבְחָא אִיבִי.
 חֲכִיגִיבִי מִיבְחָא לִי⁷ חֲכִי³: אִיבִי מִיבְחָא דִּיבְחָא

לִי³ S. — חֲכִי² A. — כִּינִיג¹ A.

[illegible]

¹ S שחא. — ² Legi nequit in S. — ³ Legi nequit in S. —

¹ A Sukikhoos.

נֶחֱמָ אֱלֹהִים, כִּנְסָה פִּיָּךְ מִצְדָּתָא. הַאֲשַׁכְּחִי
מִיָּדָא הַאֲדִינִיפִי ⁷הַחֲכָא הַנִּכְלָא ¹מִיָּדָא
לִחְלָה.

יָחָא הַאֲזַכְּחִי: אֲחָה, מִיָּדָא מִיָּדָא
5 הַיָּדָא לִאֲזַחֲלָה. הַכָּאָא וְכָאָא הַגִּזְלָא. הַכָּאָא
⁷הַנִּכְלָא ². הַיָּדָא אֲחָה, מִיָּדָא חֲלָא הַיָּדָא
חֲלָה, יָחָה. הַחֲכָא מִיָּדָא מִיָּדָא הַאֲשַׁכְּחִי:
אֲנִיפִי הַיָּדָא אֲחָה הַיָּדָא הַחֲכָא, יָחָה. אֲנִיפִי
הַיָּדָא הַיָּדָא לִיָּדָא מִיָּדָא יָחָה. הַחֲכָא מִיָּדָא
10 הַחֲכָא הַיָּדָא מִיָּדָא הַחֲכָא הַחֲכָא. הַחֲכָא
הַיָּדָא לִיָּדָא. הַחֲכָא הַיָּדָא הַחֲכָא. הַחֲכָא
הַחֲכָא הַחֲכָא הַחֲכָא. הַחֲכָא הַחֲכָא הַחֲכָא
לִיָּדָא. הַחֲכָא הַחֲכָא הַחֲכָא. הַחֲכָא
15 הַחֲכָא. הַחֲכָא הַחֲכָא. הַחֲכָא הַחֲכָא
הַחֲכָא הַחֲכָא הַחֲכָא. הַחֲכָא הַחֲכָא
הַחֲכָא לִיָּדָא אֲנִיפִי הַחֲכָא. הַחֲכָא
הַחֲכָא הַחֲכָא הַחֲכָא. הַחֲכָא הַחֲכָא
20 הַחֲכָא, מִיָּדָא לִיָּדָא. הַחֲכָא לִיָּדָא
הַחֲכָא עַד הַיָּדָא מִיָּדָא הַחֲכָא. הַחֲכָא
אֲחָה מִיָּדָא הַחֲכָא. הַחֲכָא הַחֲכָא
הַחֲכָא. הַחֲכָא הַחֲכָא לִיָּדָא. הַחֲכָא
25 הַחֲכָא. הַחֲכָא הַחֲכָא. הַחֲכָא הַחֲכָא
הַחֲכָא הַחֲכָא. הַחֲכָא הַחֲכָא. הַחֲכָא
לִיָּדָא יָחָה: הַחֲכָא אֲנִיפִי הַחֲכָא לִיָּדָא
אֲחָה הַחֲכָא לִיָּדָא. אֲחָה אֲנִיפִי הַחֲכָא
הַחֲכָא. הַחֲכָא לִיָּדָא. הַחֲכָא הַחֲכָא

¹ A : הַחֲכָא הַחֲכָא. — ² S om. — ³ A om.

ליהנות, וְהָיָה. הַיּוֹם הַזֶּה הַשְּׁמִינִי. הַיּוֹם
 נִשְׁמַח בְּךָ עַבְדְּךָ עַבְדְּךָ. בְּיָמֶיךָ הַיּוֹם
 יֵשׁ, וְהָיָה אִתְּךָ. הַיּוֹם הַזֶּה כִּי
 הַיּוֹם הַזֶּה הַיּוֹם הַזֶּה. אִתְּךָ הַיּוֹם
 5 הַיּוֹם. עַל אִתְּךָ הַיּוֹם. אִתְּךָ הַיּוֹם
 הַיּוֹם. הַיּוֹם הַזֶּה הַיּוֹם. הַיּוֹם
 הַיּוֹם. אִתְּךָ הַיּוֹם הַיּוֹם הַזֶּה
 הַיּוֹם. הַיּוֹם הַזֶּה. כִּי אִתְּךָ
 הַיּוֹם. לְעַבְדְּךָ הַיּוֹם עַבְדְּךָ לְךָ
 10 הַיּוֹם. אִתְּךָ הַיּוֹם הַיּוֹם. אִתְּךָ הַיּוֹם
 אִתְּךָ הַיּוֹם הַיּוֹם הַזֶּה הַיּוֹם עַל
 אִתְּךָ. הַיּוֹם הַזֶּה אִתְּךָ. הַיּוֹם
 הַיּוֹם. אִתְּךָ הַיּוֹם הַיּוֹם. אִתְּךָ הַיּוֹם
 הַיּוֹם הַזֶּה אִתְּךָ הַיּוֹם הַזֶּה. לְ
 15 הַיּוֹם. הַיּוֹם. הַיּוֹם הַזֶּה הַיּוֹם
 הַיּוֹם. הַיּוֹם. הַיּוֹם הַזֶּה הַיּוֹם
 הַיּוֹם. הַיּוֹם. הַיּוֹם הַזֶּה הַיּוֹם
 הַיּוֹם. הַיּוֹם. הַיּוֹם הַזֶּה הַיּוֹם
 20 הַיּוֹם. הַיּוֹם. הַיּוֹם הַזֶּה הַיּוֹם
 הַיּוֹם. הַיּוֹם. הַיּוֹם הַזֶּה הַיּוֹם
 הַיּוֹם. הַיּוֹם. הַיּוֹם הַזֶּה הַיּוֹם
 הַיּוֹם. הַיּוֹם. הַיּוֹם הַזֶּה הַיּוֹם
 25 הַיּוֹם. הַיּוֹם. הַיּוֹם הַזֶּה הַיּוֹם
 הַיּוֹם. הַיּוֹם. הַיּוֹם הַזֶּה הַיּוֹם
 הַיּוֹם. הַיּוֹם. הַיּוֹם הַזֶּה הַיּוֹם
 הַיּוֹם. הַיּוֹם. הַיּוֹם הַזֶּה הַיּוֹם

[illegible]

¹ Sic S; A אִיבָּר; lege אִיבָּרָא. — ² Sic codd.; lege אִיבָּר (?) . —

³ S om. — ⁴ S **ኢኢኢኢ**.

[illegible]

¹ A مله.

להלכות, וכל כחם וזכרם חב ענין.
 אלהל נאזק שפאקא דאזיז בדתא דענין
 מרס עד כח עבדו נאזק מרס. אנכא כענין מרס
 למ בעא דהלכותא. דענין מרס לבחא
 5 דזכרם נאזק. אלא דם בן בנה אבא דאזיז
 נאזק. חזי בדתא דכל לאזעלם כאזכרם.
 חבב פריק נאזק נאזק ללחא כחא
 פלמאשפא. נאזק וזק אזכרם נאזק כחא
 נאזקא. אלא אנכא נאזק. דענין מרס, חלח
 10 דחלחא אול לבחא. בן חזי מרס וזק חזי
 בנתא. בנה מרס שפאקא אפס דאזכרם בנתא
 דחזי כחא למבב מרסא. נאזק
 למבב מרסא. מרסא למרס למרס
 דק בן מרס⁷ מרס¹. נאזק דחלחא
 15 עבד כחא דחזי כחא. נאזק
 אנכא דחלחא. נאזקא דחלחא נאזקא
 דחלחא נאזקא. זקא דחלחא מרס זקא
 מרס דחלחא. אלא בן חזי מרס מרס
 אנכא חלחא, בן אנכא. דענין אלא אנכא
 20 דחלחא חלחא, נאזק². לא נאזק
 מרס למ אנכא דחלחא. בנה נאזק דחלחא
 נאזקא דחלחא חלחא חלחא. נאזק
 נאזק⁷ דחלחא³. נאזקא דחלחא
 25 דחלחא. בנה נאזק דחלחא חלחא, חלחא.
 בנה אנכא למרס נאזקא כחא חלחא.
 נאזקא זקא נאזק חלחא. נאזק חלחא
 מרס כחא. דענין חלחא דחלחא
 דחלחא למרס. נאזק חלחא. נאזק

¹ A מרס. — ² S add. אלא. — ³ A נאזק.

שׁוּב כְּבֹהַ אֲכַמְסִי; אֵלֶּךָ שׁוּב כְּמִיּוֹתִי; וְאֲשׁוּבָה
 כִּי. לֹמֵס הִנֵּה הָאֲבִיךָ הַלְבַּדְמֵהָ וְהַצְמִיחַ נִיּוֹת. חַל
 וְהִשְׁכַּחְמֵהָ מִדְּמֵהָ אֲנִי. וְהִי, הִנֵּה לְהִשְׁכַּחְמֵהָ
 וְהִשְׁכַּח אֲרִיבִי כִּמְסִי; וְהִיּוֹתִי וְכִתְּיָה שׁוּב כְּמִיּוֹתִי.

5 יֵצֵא הִנֵּה הַנְּדַחְמִי: אֲבָל כִּי כְּמִיּוֹתִי בִּי
 אֲשׁוּמְסִי, כְּלִמָּה אֵם לֹא אֲבָל:

וְאֲבָל כִּי כְּמִיּוֹתִי בְּיָמֵי עֵתָהּ שְׁלֵטָהּ מִחֲמַשְׁמִי.
 עֵתָהּ בְּיָמֵי הַכֹּהֵן עֵתָהּ אֲכַמְסִי וְיָמֵי מִחֲמַשְׁמִי מִקָּדָם. וְכִי
 הִלֵּךְ אֲבָל מִקָּדָם אֲכַמְסִי וְכִי מִקָּדָם נִשְׁכַּחְמֵהָ. וְכִי
 10 יֵצֵא¹ אֲנִי הִנֵּה מִקָּדָם לֹא אֲבָל וְיָמֵי. אֵלֶּךָ
 כְּמֵהָ וְכִי בִּי כִי. כִּי לֹא עֵתָהּ. אֲבָל
 לִי לֹמֵס. וְאֲנִי, כִּי עֵתָהּ אֲכַמְסִי וְכִי
 לְאִשְׁמִי כְּכִי וְיָמֵי. אֲנִי כִי עֵתָהּ אֲכַמְסִי
 בִּי וְכִי אֵלֶּךָ. וְכִי עֵתָהּ הִלֵּךְ לְאִשְׁמִי.

15 וְכִי נִשְׁכַּחְמֵהָ. וְכִי הַכֹּהֵן חֲדָשׁ הֵבִיעַ. וְכִי
 וְכִי כְּכִי. אֵלֶּךָ הִנֵּה מִחֲמַשְׁמִי מִכְּמֵהָ
 וְכִי כְּכִי מִקָּדָם. בְּמִי כִי אֲכַמְסִי. בְּיָמֵי
 אֲשׁוּמְסִי: וְכִי נִשְׁכַּחְמֵהָ בְּיָמֵי מִחֲמַשְׁמִי
 מִחֲמַשְׁמִי. מִחֲמַשְׁמִי לֹא נִשְׁכַּחְמֵהָ אֲבָל מִכְּמֵהָ
 20 לְאִשְׁמִי וְכִי. וְכִי הִנֵּה הִלֵּךְ מִקָּדָם מִמֶּנִּי

וְכִי בְּיָמֵי מִחֲמַשְׁמִי. מִחֲמַשְׁמִי וְכִי
 מִחֲמַשְׁמִי בְּיָמֵי מִחֲמַשְׁמִי מִי. וְכִי בְּמִי
 כְּכִי כְּכִי אֲכַמְסִי כְּכִי. כִּי
 בְּיָמֵי אֲשׁוּמְסִי מִי וְכִי בְּיָמֵי מִחֲמַשְׁמִי
 25 מִי. כִּי; וְכִי מִחֲמַשְׁמִי כְּכִי נִשְׁכַּחְמֵהָ:
 מִחֲמַשְׁמִי וְכִי מִחֲמַשְׁמִי כְּכִי. אֲבָל
 כְּכִי לְמִי. אֵלֶּךָ הִנֵּה לֹא אֲבָל לְמִי
 הִלֵּךְ עֵתָהּ מִחֲמַשְׁמִי. וְכִי אֲנִי כִי.
 אֵלֶּךָ כִּי הִנֵּה אֲבָל מִחֲמַשְׁמִי. וְכִי מִחֲמַשְׁמִי

¹ S אֵלֶּךָ.

פאז גיך נידהא: געבט אלס קינד געשט.
 נסחא נאכגעמאכט מיט בילדא דראקט נסחא. גי
 דן נסחא נסחא נסחא נסחא נסחא נסחא
 נסחא נסחא. געבט לויט דאס נסחא נסחא:
 5 האטגעטעט נסחא נסחא נסחא נסחא. נסחא נסחא
 נסחא נסחא נסחא. נסחא נסחא נסחא נסחא.
 נסחא נסחא נסחא ⁷ נסחא נסחא ¹ נסחא. נסחא נסחא
 נסחא נסחא נסחא. ⁷ גי נסחא ² נסחא נסחא נסחא
 נסחא נסחא נסחא נסחא נסחא נסחא:
 10 נסחא נסחא נסחא נסחא נסחא. נסחא נסחא
 נסחא נסחא נסחא נסחא נסחא נסחא. גי
 נסחא נסחא נסחא נסחא נסחא. נסחא נסחא
 נסחא נסחא. נסחא נסחא נסחא נסחא נסחא
 נסחא נסחא נסחא נסחא. נסחא נסחא גי נסחא
 15 נסחא: נסחא נסחא נסחא נסחא נסחא נסחא.
 נסחא נסחא נסחא נסחא נסחא נסחא נסחא
 נסחא נסחא. נסחא נסחא נסחא נסחא. נסחא נסחא
 נסחא נסחא נסחא. נסחא נסחא נסחא נסחא נסחא
 נסחא. נסחא נסחא נסחא נסחא. גי נסחא נסחא
 20 נסחא ⁷ נסחא ³ נסחא נסחא נסחא נסחא נסחא.
 נסחא נסחא נסחא נסחא נסחא נסחא. נסחא נסחא
 נסחא נסחא נסחא. נסחא נסחא נסחא נסחא נסחא
 נסחא. נסחא נסחא נסחא נסחא נסחא נסחא
 נסחא. נסחא נסחא נסחא נסחא נסחא נסחא.
 25 נסחא נסחא נסחא נסחא נסחא נסחא נסחא.
 נסחא נסחא נסחא נסחא נסחא נסחא. נסחא נסחא
 נסחא. ⁷ נסחא נסחא נסחא נסחא נסחא.
⁷ נסחא ⁵ נסחא נסחא, נסחא. נסחא נסחא נסחא.

¹ S נסחא. — ² A נסחא. — ³ A נסחא. —

⁴ A om. — ⁵ A נסחא.

העבדך דלך אגבד לך.¹ אף מן חללך
 באיזו גען להיחלש. שוין דאזלך לחללך
 מרג מן לך מן דלך כחללך דלך
 לך. מרג דחללך לחללך נד לך. איז
 5 ממבד לך לך דלך דלך. אף מן, ממבד
 נפיל: מן אף אף דלך מן לך, אף
 חללך. מן דלך דלך דלך דלך דלך
 דלך. דלך דלך אף דלך דלך דלך
 אף דלך דלך דלך, מן דלך, מן
 10 מלך אף נפיל. דלך דלך דלך דלך
 מן דלך דלך דלך דלך דלך, מן
 7 אף דלך. מן דלך דלך דלך, מן
 מן דלך, דלך דלך דלך, אף.

דלך דלך: מן דלך דלך, אף דלך
 15 דלך דלך דלך דלך דלך דלך.
 דלך דלך דלך דלך. 7 אף דלך דלך
 לדלך דלך דלך:

מן דלך דלך דלך דלך. אף דלך
 דלך דלך דלך דלך. דלך דלך דלך
 20 דלך. מן דלך דלך דלך דלך.
 דלך דלך דלך דלך דלך. דלך
 דלך דלך דלך דלך דלך. אף
 דלך דלך דלך דלך דלך. אף
 25 דלך דלך דלך דלך דלך דלך.
 דלך דלך דלך דלך דלך דלך.
 דלך דלך דלך דלך דלך דלך.
 דלך דלך דלך דלך דלך דלך.

¹ A om. — ² A דלך (sic). — ³ A om.

מִתְּכָא: מִלֵּם הָאֵלֵּם אֵלֵּם מִסָּא. הַלְּמֵסֵסֵס
 אֵלֵּם אֵלֵּם הָאֵלֵּם הָאֵלֵּם לִתְּכָא אֵלֵּם. אֵלֵּם
 מִסָּסֵס¹ אֵלֵּם¹ הָאֵלֵּם אֵלֵּם זִיזְכָּא הַמִּלְּלָא²
 הָאֵלֵּם. הָאֵלֵּם אֵלֵּם אֵלֵּם מִסָּסֵסֵס.
 5 הַמִּלְּלָא הָאֵלֵּם זִיזְכָּא מִסָּסֵסֵס. הָאֵלֵּם
 לֵם לֵם מִסָּסֵס. הָאֵלֵּם מִסָּסֵס, הָאֵלֵּם הָאֵלֵּם
 אֵלֵּם. אֵלֵּם לֵם אֵלֵּם, מִסָּסֵס אֵלֵּם. הָאֵלֵּם, מִסָּסֵס
 מִסָּסֵסֵס. הָאֵלֵּם אֵלֵּם לֵם מִסָּסֵסֵס
 מִסָּסֵסֵס. הָאֵלֵּם אֵלֵּם, לֵם אֵלֵּם הָאֵלֵּם.
 10 אֵלֵּם. מִסָּסֵסֵס הַמִּלְּלָא מִסָּסֵסֵס. הָאֵלֵּם
 הָאֵלֵּם הָאֵלֵּם מִסָּסֵסֵס לֵם לֵם אֵלֵּם. אֵלֵּם.
 הָאֵלֵּם מִסָּסֵסֵס. הָאֵלֵּם מִסָּסֵסֵס. הָאֵלֵּם
 מִסָּסֵסֵס. הָאֵלֵּם לֵם מִסָּסֵסֵס. הָאֵלֵּם
 15 הָאֵלֵּם אֵלֵּם הָאֵלֵּם מִסָּסֵסֵס. הָאֵלֵּם
 לֵם אֵלֵּם, מִסָּסֵסֵס. הָאֵלֵּם לֵם אֵלֵּם מִסָּסֵסֵס.
 מִסָּסֵסֵס. הָאֵלֵּם לֵם אֵלֵּם מִסָּסֵסֵס. הָאֵלֵּם
 הָאֵלֵּם מִסָּסֵסֵס: הָאֵלֵּם מִסָּסֵסֵס, לֵם אֵלֵּם
 20 הָאֵלֵּם: הָאֵלֵּם מִסָּסֵסֵס מִסָּסֵסֵס. הָאֵלֵּם
 הָאֵלֵּם מִסָּסֵסֵס לֵם לֵם אֵלֵּם מִסָּסֵסֵס. הָאֵלֵּם
 לֵם הָאֵלֵּם מִסָּסֵסֵס. הָאֵלֵּם מִסָּסֵסֵס. הָאֵלֵּם
 מִסָּסֵסֵס. הָאֵלֵּם מִסָּסֵסֵס. הָאֵלֵּם מִסָּסֵסֵס.
 25 הָאֵלֵּם לֵם. הָאֵלֵּם מִסָּסֵסֵס. הָאֵלֵּם מִסָּסֵסֵס.
 מִסָּסֵסֵס. הָאֵלֵּם מִסָּסֵסֵס. הָאֵלֵּם מִסָּסֵסֵס.
 מִסָּסֵסֵס. הָאֵלֵּם מִסָּסֵסֵס. הָאֵלֵּם מִסָּסֵסֵס.
 מִסָּסֵסֵס. הָאֵלֵּם מִסָּסֵסֵס. הָאֵלֵּם מִסָּסֵסֵס.

¹ S om. — ² A לֵם.

[illegible]

15
 20
 25

¹ S : \aleph_{\aleph_1} \aleph_2 (sic).

[illegible]

¹ S om. — ² A كت. — ³ A in marg. : $\delta\iota\sigma\tau\alpha\sigma\epsilon\iota\varsigma$: m.

מכליל הערכה ראשון	הנה	מכליל הערכה ראשון
אלה		ה
זעב		כח
אכ		כא
אש		כל
מחצ		אלמ
מז		מז
אמ		ממ
מא		ממח
אמח		ממח
מח		ל
מח		מח
אמ		מז
ממח		אלמ
ממח		ממ
אמח		מז. אלמח
ממח		ממח. א
ממח		מח. א
אלמח		אלמח. וזכ
וזכ	ממח מח. כ	זש. ממח
אמח	אשח	ממח. ממח
אלמח		מח. מח
מח	ממח אמח. ממח	מח. א
וזכ	ממח	ממח. ממח
אמח	ל, מח. מח	ממח. מח
אלמח	אמח אמח. ממח	ממח. א
אלמח	ממח אמח. ממח	מח. ל
מח	כח מח ¹	מח
ממח		מח

ממח

¹ Quae in medio posita e cod. A desumpta sunt; in cod. S corrupta sunt et confusa.

[illegible]

מלך דין מלך אלהים לך אנתם האלהים אלה
 בך לך. האלהים אלה דין מלך אלה
 אלהים אלה לך. אלה האלהים
 15 אלה אלה. אלה אלה. אלה אלה
 אלה אלה. אלה אלה. אלה אלה
 אלה אלה. אלה אלה. אלה אלה
 אלה אלה. אלה אלה. אלה אלה
 20 אלה אלה. אלה אלה. אלה אלה
 אלה אלה. אלה אלה. אלה אלה
 אלה אלה. אלה אלה. אלה אלה
 אלה אלה. אלה אלה. אלה אלה
 25 אלה אלה. אלה אלה. אלה אלה
 אלה אלה. אלה אלה. אלה אלה
 אלה אלה. אלה אלה. אלה אלה
 אלה אלה. אלה אלה. אלה אלה

¹ S om. — ² Sic S; A אלה; et in marg. : אלה. "m. —

³ A : קלף ארבעה עשר לוחות וזהו ספר חמשה עשר.

[illegible]

25 זיך אהערקן :: לוי מעלעך אהערקן
 זיכער מעלעך ² דעם זיך דעם. דעם זיך
 זיך זיך ¹ דעם דעם, דעם ³ דעם זיך
 זיך זיך ::

¹ A קענטר. — ² A מלכיה. — ³ A :. מעלל דער
קינד.

זאק העבדא :: אמה, מקא שפחית דכר
 נכאנא נמא. האמה, אהלה⁷ נכאנא נמא¹.
 האמה דכפית נעמא כבא אהלה :: אפי
 דכפית עזרא אפי האמה דכ כה. כה
 5 עמ: אמהכר נכאנא. עמ. אהלה. אמהכר דכ כה
 נכאנא כוזמ דמפ השמא. כפית נכאנא
 הארז העמא. כמק נכאנא. נכאנא ככא
 נכאנא נכאנא נכאנא. אפי נכאנא נכאנא
 נכאנא. אמה דכפית אמהא. נכאנא
 10 נכאנא נכאנא נכאנא ככא. אהלה
 כפית נעמא כבא מנע נכאנא דכפית.
 נכאנא כבא אמה השמא. כה נכאנא
 עזרא נכאנא אמה דכפית: נכאנא
 נכאנא נכאנא אמה נכאנא נכאנא.
 15 דכ דכ כה מל נכאנא עמא נכאנא
 נכאנא. נכאנא דכ נכאנא נכאנא.
 אמה נכאנא נכאנא נכאנא. נכאנא
 נכאנא נכאנא נכאנא נכאנא. אפי
 נכאנא נכאנא נכאנא נכאנא. אפי
 20 נכאנא נכאנא נכאנא נכאנא. אפי
 אמה נכאנא נכאנא נכאנא. אפי
 נכאנא נכאנא נכאנא נכאנא. אפי
 נכאנא נכאנא נכאנא נכאנא. אפי
 25 נכאנא נכאנא נכאנא נכאנא. אפי
 נכאנא נכאנא נכאנא נכאנא. אפי
 נכאנא נכאנא נכאנא נכאנא. אפי

¹ A om. — ² S : אמה, נכאנא נכאנא נכאנא. אפי
 נכאנא נכאנא נכאנא נכאנא. אפי

חסד: חסדא דמלכא נבזשא. מרדא דמחיה
 כה אפליגא דמחיה. מלכא דמחיה
 לזכא דמלכא כה נבזשא: נבזשא דמחיה
 נבזשא דמחיה לזכא דמלכא. דמחיה דמחיה
 5 עתא דמחיה אכזשא דמחיה לזכא דמחיה
 אלד נבזשא דמחיה נבזשא דמחיה. נבזשא דמחיה.
 נבזשא דמחיה נבזשא דמחיה דמחיה נבזשא דמחיה
 לזכא דמחיה דמחיה. נבזשא דמחיה עתא דמחיה
 מלכא דמחיה דמחיה לזכא דמחיה¹ דמחיה
 10 דמחיה דמחיה אפליגא דמחיה נבזשא דמחיה. נבזשא
 דמחיה דמחיה דמחיה דמחיה דמחיה. נבזשא דמחיה
 כמחיה דמחיה דמחיה דמחיה. אלד נבזשא דמחיה
 נבזשא דמחיה נבזשא דמחיה. נבזשא דמחיה דמחיה
 אפליגא דמחיה נבזשא דמחיה דמחיה דמחיה
 15 דמחיה. דמחיה דמחיה דמחיה. דמחיה דמחיה, כמחיה
 דמחיה דמחיה נבזשא דמחיה כמחיה דמחיה.
 מלכא דמחיה דמחיה אפליגא נבזשא דמחיה דמחיה
 כמחיה דמחיה. מלכא דמחיה דמחיה לזכא דמחיה
 כמחיה דמחיה מלכא דמחיה דמחיה אפליגא דמחיה
 20 נבזשא דמחיה. דמחיה, כמחיה דמחיה. דמחיה דמחיה
 דמחיה לזכא דמחיה כמחיה. דמחיה דמחיה דמחיה
 דמחיה דמחיה. אפליגא נבזשא דמחיה דמחיה
 אפליגא. נבזשא דמחיה דמחיה דמחיה, מלכא
 כמחיה דמחיה דמחיה. מלכא דמחיה דמחיה, מלכא
 25 דמחיה. נבזשא דמחיה. נבזשא דמחיה. כמחיה דמחיה
 דמחיה דמחיה דמחיה דמחיה. דמחיה דמחיה דמחיה
 כמחיה דמחיה אפליגא דמחיה דמחיה. אפליגא דמחיה
 נבזשא דמחיה דמחיה דמחיה דמחיה. נבזשא דמחיה
¹ כאכ² דמחיה אפליגא כמחיה אפליגא:

דבש חו. האט דערטא לעבנסטעג. האט
 דערטא לעבנסטעג. האט דערטא לעבנסטעג
 מעגטעגטעג, געגטעגטעג, געגטעגטעג
 לעבנסטעג. דערטא לעבנסטעג לעבנסטעג
 5 אונזער דערטא לעבנסטעג אונזער דערטא
 געגטעגטעג אונזער דערטא געגטעגטעג
 אונזער דערטא געגטעגטעג. אונזער דערטא
 געגטעגטעג אונזער דערטא געגטעגטעג
 געגטעגטעג. אונזער דערטא געגטעגטעג
 7 געגטעגטעג אונזער דערטא געגטעגטעג
 10 געגטעגטעג אונזער דערטא געגטעגטעג
 געגטעגטעג לעבנסטעג אונזער דערטא
 געגטעגטעג לעבנסטעג אונזער דערטא
 געגטעגטעג לעבנסטעג אונזער דערטא
 געגטעגטעג לעבנסטעג אונזער דערטא
 15 געגטעגטעג לעבנסטעג אונזער דערטא
 געגטעגטעג לעבנסטעג אונזער דערטא
 געגטעגטעג לעבנסטעג אונזער דערטא
 געגטעגטעג לעבנסטעג אונזער דערטא
 20 געגטעגטעג לעבנסטעג אונזער דערטא
 געגטעגטעג לעבנסטעג אונזער דערטא
 געגטעגטעג לעבנסטעג אונזער דערטא
 געגטעגטעג לעבנסטעג אונזער דערטא
 25 געגטעגטעג לעבנסטעג אונזער דערטא
 געגטעגטעג לעבנסטעג אונזער דערטא
 געגטעגטעג לעבנסטעג אונזער דערטא
 געגטעגטעג לעבנסטעג אונזער דערטא
 געגטעגטעג לעבנסטעג אונזער דערטא

¹ A om. — ² S om.

[illegible]

¹ A om. — ² S. — ³ A كلبه.

מהכח והשם. אכלה הם כתו מהכח
 באחלה. אכלה הם כן האכלה אכל מה
 כחם נזרם חלה לאכלה האכלה. חנה
 האכלה כחם, אכלה. אכל מהכחם האכלה
 5 האכלה. אכלה כן אכלה. אכלה. אכלה
 אכלה. אכלה. אכלה. אכלה. אכלה. אכלה
 אכלה. אכלה. אכלה. אכלה. אכלה. אכלה
 אכלה. אכלה. אכלה. אכלה. אכלה. אכלה
 10 אכלה. אכלה. אכלה. אכלה. אכלה. אכלה
 אכלה. אכלה. אכלה. אכלה. אכלה. אכלה
 אכלה. אכלה. אכלה. אכלה. אכלה. אכלה
 אכלה. אכלה. אכלה. אכלה. אכלה. אכלה
 15 אכלה. אכלה. אכלה. אכלה. אכלה. אכלה
 אכלה. אכלה. אכלה. אכלה. אכלה. אכלה
 אכלה. אכלה. אכלה. אכלה. אכלה. אכלה
 אכלה. אכלה. אכלה. אכלה. אכלה. אכלה
 20 אכלה. אכלה. אכלה. אכלה. אכלה. אכלה
 אכלה. אכלה. אכלה. אכלה. אכלה. אכלה
 אכלה. אכלה. אכלה. אכלה. אכלה. אכלה
 אכלה. אכלה. אכלה. אכלה. אכלה. אכלה
 25 אכלה. אכלה. אכלה. אכלה. אכלה. אכלה
 אכלה. אכלה. אכלה. אכלה. אכלה. אכלה
 אכלה. אכלה. אכלה. אכלה. אכלה. אכלה
 אכלה. אכלה. אכלה. אכלה. אכלה. אכלה

1 A. add. אכלה. — 2 S om. — 3 A in marg. : אכלה
 אכלה אכלה אכלה אכלה אכלה אכלה אכלה אכלה אכלה אכלה
 אכלה אכלה אכלה אכלה אכלה אכלה אכלה אכלה אכלה אכלה
 אכלה אכלה אכלה אכלה אכלה אכלה אכלה אכלה אכלה אכלה
 — אכלה אכלה אכלה אכלה אכלה אכלה אכלה אכלה אכלה אכלה
 4 S om. — 5 A : אכלה.

אֵיךְ וְכִי¹ מִזֵּד לַחֲלֹק לְפָנֶיךָ מִשְׁבֵּל אֲכֹרֶת
 מִשְׁבֵּל. מִשְׁבֵּל פֶּה חֲסִיד לֹא עֲלֶמְכָּא. מִשְׁבֵּל בֶּן אֲחִי
 לְפָנֶיךָ וְכִי מִשְׁבֵּל הַחֲלֹק מִכָּא. מִשְׁבֵּל מִשְׁבֵּל
 מִשְׁבֵּל לְבִי מִשְׁבֵּל בֶּן אֲחִי לְחֶמְדָּא.
 עֲבָדָא מִכָּא דְּמִשְׁבֵּל. הָא דְּכִי מִשְׁבֵּל לְכָא.
 חֲסִיד מִשְׁבֵּל לְפָנֶיךָ וְכִי מִשְׁבֵּל חֲסִיד מִשְׁבֵּל
 דְּמִשְׁבֵּל. מִשְׁבֵּל דְּמִשְׁבֵּל מִשְׁבֵּל מִכָּא.
 דְּכִי² בֶּן מִשְׁבֵּל אֲחִי מִשְׁבֵּל מִכָּא.
 אֲחִי חֲסִיד מִשְׁבֵּל בֶּן עֲלֵמְכָּא. הָא
 לְחֶמְדָּא בְּחֶמְדָּא דְּכִי מִשְׁבֵּל לְכָא מִשְׁבֵּל.
 דְּכִי מִכָּא מִשְׁבֵּל לְכָא דְּכִי מִשְׁבֵּל מִכָּא
 מִשְׁבֵּל. הָא בֶּן בֶּן בֶּן בֶּן בֶּן בֶּן עֲלֵמְכָּא
 לְחֶמְדָּא אֲחִי אֲחִי הָא בֶּן בֶּן בֶּן בֶּן בֶּן
 חֲסִיד. מִכָּא מִשְׁבֵּל מִשְׁבֵּל מִשְׁבֵּל מִכָּא
 לְכָא אֲחִי מִשְׁבֵּל מִשְׁבֵּל מִשְׁבֵּל מִכָּא.
 לְכָא אֲחִי מִשְׁבֵּל מִשְׁבֵּל מִשְׁבֵּל מִכָּא.
 לְכָא אֲחִי מִשְׁבֵּל מִשְׁבֵּל מִשְׁבֵּל מִכָּא.
 לְכָא אֲחִי מִשְׁבֵּל מִשְׁבֵּל מִשְׁבֵּל מִכָּא.
 לְכָא אֲחִי מִשְׁבֵּל מִשְׁבֵּל מִשְׁבֵּל מִכָּא.
 לְכָא אֲחִי מִשְׁבֵּל מִשְׁבֵּל מִשְׁבֵּל מִכָּא.
 לְכָא אֲחִי מִשְׁבֵּל מִשְׁבֵּל מִשְׁבֵּל מִכָּא.

זֶה הַשָּׁמַיִם :: אֲכֹרֶת, מִשְׁבֵּל מִשְׁבֵּל
 מִכָּא מִכָּא מִכָּא, מִשְׁבֵּל מִכָּא מִכָּא
 אֲכֹרֶת מִכָּא מִכָּא מִכָּא מִכָּא.
 מִכָּא מִכָּא מִכָּא מִכָּא³ :: מִכָּא מִכָּא
 מִכָּא מִכָּא מִכָּא מִכָּא מִכָּא.
 מִכָּא מִכָּא מִכָּא מִכָּא מִכָּא.

¹ A כִּי; lege מִכָּא. — ² S om. —

³ A om.

[illegible]

¹ A om. — ² A ἰαυα.

רחֵמֶנִּי לֵבִי בְּלִמָּה פִּתְּמִנִּי אֲמִינִי יִצְחָק. כִּי־
 אֵלֶּה הֵבֶה עֲבָדָא הוֹיִן וְהִנֵּה מַעֲזִין לְיִצְחָק
 הָאֵלֶּה הֵבֶה הָאֵלֶּה הֵבֶה אִיכְבָּא. הָאֵלֶּה הִבְדִּיקָא
 הִגְלִיג עֲבָדָא לֵבִי יִצְחָק לִמָּה לְעֲבָדָתָא.
 5 אֵלֶּה מִדִּיק רַחֵמֶנִּי לֵבִי אֵלֶּה כִּי־עֲבָדָא הִפְסִידִי
 בְּלִמָּה אֲשַׁבְּעָלָא. אֵלֶּה מִדִּיק עֲבָדָא חֲמִידָא
 יִצְחָק עֲבָדָא מִדִּיק. הָאֵלֶּה חֲמִידָא אֲמִינִי.
 הֵבֶה מִדִּיק הֵבֶה אֲשַׁבְּעָלָא. עֲבָדָא מִבְּנֵי
 הַכְּנָעִי. הֵבֶה בְּלִמָּה עֲבָדָא אֵלֶּה מִדִּיק הִנֵּה־
 בְּלִמָּה אֲשַׁבְּעָלָא: כִּי־עֲבָדָא בְּלִמָּה מַעֲזִיגִין.
 10 הָאֵלֶּה⁷ הִנֵּה¹ לְעִינֵי מִדִּיק. הָאֵלֶּה הָאֵלֶּה לִּי הָאֵלֶּה
 מִדִּיק הוֹיִנִּי אֲמִינִי אֵלֶּה. אֵלֶּה הֵבֶה בְּלִמָּה
 מַעֲזִיגִין לְעִינֵי מִדִּיק: לֵבִי מִינִי בְּלִמָּה
 הִבְדִּיקָא הִבְדִּיקָא מִדִּיק. הָאֵלֶּה הִבְדִּיקָא הִבְדִּיקָא
 15 מִדִּיק מִדִּיק. כִּי־עֲבָדָא מִדִּיק הֵבֶה מִדִּיק
 וְהֵבֶה מִדִּיק לְעִינֵי אֵלֶּה לְעִינֵי מִדִּיק. הָאֵלֶּה הִבְדִּיקָא
 הִבְדִּיקָא אֵלֶּה הֵבֶה אֲשַׁבְּעָלָא אִי־עֲבָדָא מִדִּיק
 מַעֲזִיגִין. מִי הָאֵלֶּה לִּי לְעִינֵי הֵבֶה הִבְדִּיקָא
 עֲבָדָא. הָאֵלֶּה הָאֵלֶּה⁷ יִצְחָק² מִדִּיק אֵלֶּה חֲמִידָא.
 20 הָאֵלֶּה חֲמִידָא הִנֵּה־עֲבָדָא הָאֵלֶּה. לֵבִי לֵבִי לֵבִי
 לִי. אֲמִינִי הִנֵּה־עֲבָדָא חֲמִידָא. הָאֵלֶּה הִנֵּה־
 הִבְדִּיקָא הִבְדִּיקָא הִבְדִּיקָא מִדִּיק אֲמִינִי: עֲבָדָא
 חֲמִידָא לִי הֵבֶה עֲבָדָא חֲמִידָא. וְהֵבֶה מִדִּיק הִבְדִּיקָא
 חֲמִידָא. לֵבִי מִדִּיק עֲבָדָא עֲבָדָא חֲמִידָא
 25 אֲמִינִי לִי עֲבָדָא חֲמִידָא. ⁷ הֵבֶה³ לִי הִבְדִּיקָא
⁷ חֲמִידָא⁴ ⁷ כִּי־⁵ כִּי־עֲבָדָא הָאֵלֶּה לְעִינֵי מִדִּיק
 מִי הִבְדִּיקָא אֲמִינִי. הָאֵלֶּה, חֲמִידָא הֵבֶה מִדִּיק
 אֵלֶּה מִדִּיק. מִי לֵבִי לֵבִי לֵבִי לֵבִי מִדִּיק

1 A הִבְדִּיקָא. — 2 S יִצְחָק. — 3 S הָאֵלֶּה. — 4 S in sing. —
 5 A הֵבֶה.

אכזשק כי לפי. כי לעבדא דכז, אלק כמ
 כממא מל כפצמ מלז עממ. סממא מלל
 דלממא אכז דאממ, מלמכ דלמא מלמ
 למ מלמ עמ מל מלמ אלק מלמ. דלממממ
 5 מלממ למלממ מלממ מלממ. אלק מלמ
 לממ מל. אלק מלמ דכז, אלק מלמ מלמ
 אלק דלממ. מלמ דכז, מלמ מלמ מלמ. כי
 מלממ אלקמ מלממ מלממ. מלמממ אלקמ
 כממממ מלממ. מלמ מלמ מלמ מלממ
 10 מלממ מלממ. מלממ דלמממ מלמ אלק דלמממ.
 מלממ דלממממ, מלמ. אלק מלממ מלממ
 מלמ למ מלמממ מלמממ. מלמממ אכז.
 מלממ דלממ מלמממ. מלממ למ מלממ
 לממ מלממ דלמממ. למממ מלממ מלמממ
 15 מלממ מלמממ מלממ. לממ כי מלממ אלק
 לממ מלמממ מלמממ מלמממ. מלמממ
 מלממ מלמממ דלממ. ¹ מלמממ מלמממ.
 מלמממ מלמממ מלמממ דלמממ. ¹ מלמממ
 מלמממ ² מלמממ אלק. כי למ מלממ
 20 מלמממ אכזמ מלממ מלממ. מלמ מלמ
 מלממ מלממ אכזמ מלממ מלממ. מלמ
 מלממ מלממ. מלמ לממ מלמממ. אלק לממ
 מלמממ מלמממ דלממ. מלמ מלמממ. מלממ
 25 אלק מלמממ מלמממ. מלממ מלמממ
 מלמממ. אלקמ דלמממ אלק מלמממ מלמממ
 מלמממ. ¹ מלמ למממ, ³ מלמ מלממ. ⁴ מלמממ

¹ A מלממ. — ² A in plur. — ³ S מלמממ (sic). — ⁴ S מלמממ.

וְאֵלֶּכָּהּ. כֵּן, הִלָּךְ אֶתְחַלְּלֶהּ שְׂדֵיךָ הַנֶּחֱבָאָה־מִּי, כְּדֹחַשׁ שֶׁיִּשְׁלַח אֶתְּכֶם בְּלִמְדָה עֲבָדָה־מִי, אֵלֶּכָּהּ כִּי־יִשְׁלַח בְּפִי וְהִנֵּה מִיָּד בְּיָדִי נִשְׁמָו. וְכִפְּלִי וְהִנֵּה, אֵנִי, וְהִנֵּה־מִי, מִיָּד־אֵל. כִּי־נִשְׁמָו לַעֲבֹדָה מִיָּד־אֵל. מִיָּד־נִשְׁמָו נִשְׁמָו כְּבִיבֵלֶהּ הִנֵּה־אֵל. 5
 לְבַשׁ מִיָּד־אֵל אֵלֶּכָּהּ מִיָּד־אֵל מִיָּד־אֵל הִנֵּה־אֵל. וְהִנֵּה־אֵל בְּיָד־אֵל, חֲלָלֶהּ בְּיָד־אֵל לְבַשׁ וְהִנֵּה־אֵל מִיָּד־אֵל. אֵלֶּכָּהּ הִנֵּה־אֵל מִיָּד־אֵל: שְׂדֵיךָ הַנֶּחֱבָאָה כֵּן נִשְׁמָו. בְּיָד־נִשְׁמָו בְּיָד־נִשְׁמָו חֲלָלֶהּ לְאֵלֶּכָּהּ הִנֵּה־אֵל. 10
 אֵלֶּכָּהּ הִנֵּה־אֵל: נִשְׁמָו־הִנֵּה־אֵל הִנֵּה־אֵל הִנֵּה־אֵל. וְהִנֵּה־אֵל הִנֵּה־אֵל הִנֵּה־אֵל הִנֵּה־אֵל: הִנֵּה־אֵל מִיָּד־אֵל אֵלֶּכָּהּ. אֵלֶּכָּהּ הִנֵּה־אֵל הִנֵּה־אֵל. מִיָּד־אֵל הִנֵּה־אֵל מִיָּד־אֵל כִּי־נִשְׁמָו. אֵלֶּכָּהּ הִנֵּה־אֵל. אֵלֶּכָּהּ הִנֵּה־אֵל. 15
 הִנֵּה־אֵל הִנֵּה־אֵל. מִיָּד־אֵל הִנֵּה־אֵל הִנֵּה־אֵל. הִנֵּה־אֵל הִנֵּה־אֵל. אֵלֶּכָּהּ הִנֵּה־אֵל הִנֵּה־אֵל הִנֵּה־אֵל. אֵלֶּכָּהּ הִנֵּה־אֵל הִנֵּה־אֵל. אֵלֶּכָּהּ הִנֵּה־אֵל הִנֵּה־אֵל. 20
 אֵלֶּכָּהּ הִנֵּה־אֵל הִנֵּה־אֵל. אֵלֶּכָּהּ הִנֵּה־אֵל הִנֵּה־אֵל. אֵלֶּכָּהּ הִנֵּה־אֵל הִנֵּה־אֵל. אֵלֶּכָּהּ הִנֵּה־אֵל הִנֵּה־אֵל. אֵלֶּכָּהּ הִנֵּה־אֵל הִנֵּה־אֵל. 25
 אֵלֶּכָּהּ הִנֵּה־אֵל הִנֵּה־אֵל. אֵלֶּכָּהּ הִנֵּה־אֵל הִנֵּה־אֵל. אֵלֶּכָּהּ הִנֵּה־אֵל הִנֵּה־אֵל. אֵלֶּכָּהּ הִנֵּה־אֵל הִנֵּה־אֵל. אֵלֶּכָּהּ הִנֵּה־אֵל הִנֵּה־אֵל. 30
 כִּי־נִשְׁמָו אֵלֶּכָּהּ הִנֵּה־אֵל הִנֵּה־אֵל. אֵלֶּכָּהּ הִנֵּה־אֵל הִנֵּה־אֵל. אֵלֶּכָּהּ הִנֵּה־אֵל הִנֵּה־אֵל. אֵלֶּכָּהּ הִנֵּה־אֵל הִנֵּה־אֵל.

אברהם בן. ארץ פורה בשר. ארץ ממשלה
 והן ארץ לעד ממשלה רחבה בארץ.
 ואלה הן המעשים אשר עשה ליהוה אל.
 בן משה ויהוה פועל. והם אמרו בלעז
 5 יהוה להללנו בשר. והם ברוחוהו העליון
 ואלה הן המעשים אשר עשה. אב ואלה
 השרה, עליהם ממשלה רחבה. משה ואלה
 מן המעשים הלא מביאם: השרה השרה
 ואלה השרה. אלה מביאם רב אברהם
 10 והללנוהו האל העליון והשרה רב
 בן אלה מביאם משה הרב. והשרה
 ואלה העליון. והם אברהם ליהוה העליון
 והשרה. והם רב אברהם רב אברהם.
 15 והשרה רב אברהם רב אברהם. השרה רב אברהם
 רב אברהם רב אברהם: משה רב אברהם רב אברהם
 רב אברהם רב אברהם. והשרה רב אברהם
 רב אברהם רב אברהם. והשרה רב אברהם
 20 רב אברהם רב אברהם רב אברהם רב אברהם
 רב אברהם רב אברהם רב אברהם רב אברהם
 רב אברהם רב אברהם רב אברהם רב אברהם
 רב אברהם רב אברהם רב אברהם רב אברהם
 25 רב אברהם רב אברהם רב אברהם רב אברהם
 רב אברהם רב אברהם רב אברהם רב אברהם
 רב אברהם רב אברהם רב אברהם רב אברהם
 רב אברהם רב אברהם רב אברהם רב אברהם

¹ A אברהם. — ² S אברהם.

דעבד דעבד דעבד דעבד. אדכא דעבד
 דעבד דעבד דעבד. דעבד דעבד. דעבד
 דעבד דעבד דעבד. דעבד דעבד דעבד
 דעבד דעבד דעבד. דעבד דעבד דעבד
 5 דעבד דעבד דעבד. דעבד דעבד דעבד
 דעבד, דעבד דעבד דעבד. דעבד דעבד
 דעבד דעבד דעבד. דעבד דעבד דעבד
 דעבד דעבד דעבד דעבד. דעבד דעבד
 דעבד דעבד דעבד דעבד. דעבד דעבד
 10 דעבד דעבד דעבד. דעבד דעבד דעבד
 דעבד דעבד דעבד. דעבד דעבד דעבד
 דעבד דעבד דעבד. דעבד דעבד דעבד
 דעבד דעבד דעבד. דעבד דעבד דעבד
 15 דעבד דעבד דעבד. דעבד דעבד דעבד
 דעבד דעבד דעבד. דעבד דעבד דעבד
 דעבד דעבד דעבד. דעבד דעבד דעבד
 דעבד דעבד דעבד. דעבד דעבד דעבד
 20 דעבד דעבד דעבד. דעבד דעבד דעבד
 דעבד דעבד דעבד. דעבד דעבד דעבד
 דעבד דעבד דעבד. דעבד דעבד דעבד
 דעבד דעבד דעבד. דעבד דעבד דעבד
 25 דעבד דעבד דעבד. דעבד דעבד דעבד
 דעבד דעבד דעבד. דעבד דעבד דעבד
 דעבד דעבד דעבד. דעבד דעבד דעבד
 דעבד דעבד דעבד. דעבד דעבד דעבד
 דעבד דעבד דעבד. דעבד דעבד דעבד

¹ S דעבד (sic).

[illegible]

¹ Sic codd.; lege *مستك* (?). — ² S sic; A *الف*. — ³ A *الف*.

[illegible]

¹ A om.

ב' מנא דגלג לבדא כמנא. מנא דנא
 דמנא לבא. דמנא מנא דמנא דמנא
 דמנא דמנא דמנא דמנא דמנא
 דמנא דמנא דמנא דמנא דמנא
 5 דמנא דמנא דמנא דמנא דמנא
 דמנא דמנא דמנא דמנא דמנא
 דמנא דמנא דמנא דמנא דמנא
 דמנא דמנא דמנא דמנא דמנא
 דמנא דמנא דמנא דמנא דמנא
 10 דמנא דמנא דמנא דמנא דמנא
 דמנא דמנא דמנא דמנא דמנא
 דמנא דמנא דמנא דמנא דמנא
 דמנא דמנא דמנא דמנא דמנא
 דמנא דמנא דמנא דמנא דמנא
 15 דמנא דמנא דמנא דמנא דמנא
 דמנא דמנא דמנא דמנא דמנא
 דמנא דמנא דמנא דמנא דמנא
 דמנא דמנא דמנא דמנא דמנא
 דמנא דמנא דמנא דמנא דמנא
 דמנא דמנא דמנא דמנא דמנא

דמנא דמנא דמנא דמנא דמנא
 20 דמנא דמנא דמנא דמנא דמנא
 דמנא דמנא דמנא דמנא דמנא
 דמנא דמנא דמנא דמנא דמנא
 דמנא דמנא דמנא דמנא דמנא
 דמנא דמנא דמנא דמנא דמנא
 25 דמנא דמנא דמנא דמנא דמנא
 דמנא דמנא דמנא דמנא דמנא
 דמנא דמנא דמנא דמנא דמנא
 דמנא דמנא דמנא דמנא דמנא
 דמנא דמנא דמנא דמנא דמנא
 דמנא דמנא דמנא דמנא דמנא

1 Sic codd.; lege כמנא (?). — 2 Sic codd.; lege כמנא (?).
 — 3 Sic codd.; lege : דמנא (?).

הכיוון שפנימולא דהך פלגהא דהך נבחה: כמ
 נבחה כמ אנה נמא דהך לוכא נממא.
 הכיוון פנימולא דהך חפמולא חלמולא.
 אפלי חלמולא ניהל כמ כממולא. נבחה כמ
 5 כממולא. נבחה ניהל כמ כממולא נבחה כמ
 חלמולא כממולא. דה נממא דחלמולא נמא נבחה
 נבחה אנה לחלמולא כממולא. נבחה נממא
 נממא נבחה נממא נממא נבחה נממא נבחה
 דה נממא. כממולא דה נממא דה נממא נבחה
 10 לממולא דה נממא נבחה נבחה נבחה נבחה
 אנה נבחה נבחה נבחה נבחה נבחה נבחה

זכא דחלמולא: לוכא נממולא נבחה כממולא
 נבחה נבחה נבחה נבחה נבחה נבחה
 נבחה נבחה נבחה נבחה נבחה נבחה
 15 נבחה נבחה נבחה נבחה נבחה נבחה
 נבחה נבחה נבחה נבחה נבחה נבחה
 נבחה נבחה נבחה נבחה נבחה נבחה
 נבחה נבחה נבחה נבחה נבחה נבחה
 20 נבחה נבחה נבחה נבחה נבחה נבחה
 נבחה נבחה נבחה נבחה נבחה נבחה
 נבחה נבחה נבחה נבחה נבחה נבחה
 נבחה נבחה נבחה נבחה נבחה נבחה
 25 נבחה נבחה נבחה נבחה נבחה נבחה
 נבחה נבחה נבחה נבחה נבחה נבחה
 נבחה נבחה נבחה נבחה נבחה נבחה
 נבחה נבחה נבחה נבחה נבחה נבחה
 נבחה נבחה נבחה נבחה נבחה נבחה

[illegible]

¹ Codd. ~~re~~ (sic). — ² S ~~rhua~~.

[illegible]

¹ S om. — ² S om. — ³ A om.

[illegible]

10 **הָעַל מִדְּבָרָא** :: **כֵּן הוּא**, **חַלְלָהּ הַחֲלִילָהּ מִדְּבָרָא**
 וּמִמֶּנּוּ עֲנִיָּה הַחֲלִילָהּ חֲסִידָהּ הַחֲלִילָהּ
 חֲלִילָהּ :: **בְּהַר הַיָּם בְּהַר הַיָּם בְּהַר הַיָּם**
 מִדְּבָרָא חֲסִידָהּ. **הַיָּם לְמַעַן הוּא הַיָּם**
 חֲלִילָהּ הַחֲלִילָהּ הַחֲלִילָהּ אֲחֵיהֶם, וּמִמֶּנּוּ
 15 הַחֲסִידָהּ. **וְכֵן הוּא חֲלִילָהּ הַחֲלִילָהּ עֲנִיָּה מִדְּבָרָא**
 חֲלִילָהּ הַחֲלִילָהּ הַחֲלִילָהּ ² הַחֲלִילָהּ חֲסִידָהּ מִדְּבָרָא
 לְמַעַן הוּא. **מִדְּבָרָא הוּא חֲלִילָהּ חֲלִילָהּ**
 חֲסִידָהּ אֲחֵיהֶם הַחֲלִילָהּ חֲלִילָהּ. **בְּהַר הַיָּם חֲלִילָהּ**
 חֲלִילָהּ חֲלִילָהּ חֲלִילָהּ חֲלִילָהּ חֲלִילָהּ
 20 חֲלִילָהּ חֲלִילָהּ חֲלִילָהּ חֲלִילָהּ. **לְמַעַן חֲלִילָהּ**
 מִדְּבָרָא חֲלִילָהּ הַחֲסִידָהּ הַחֲלִילָהּ, חֲלִילָהּ
 חֲלִילָהּ חֲלִילָהּ חֲלִילָהּ חֲלִילָהּ חֲלִילָהּ. **חֲלִילָהּ חֲלִילָהּ**
 חֲלִילָהּ מִדְּבָרָא חֲלִילָהּ חֲלִילָהּ חֲלִילָהּ חֲלִילָהּ
 חֲלִילָהּ חֲלִילָהּ חֲלִילָהּ חֲלִילָהּ חֲלִילָהּ חֲלִילָהּ
 25 חֲלִילָהּ. **חֲלִילָהּ חֲלִילָהּ לְמַעַן חֲלִילָהּ**
 חֲלִילָהּ חֲלִילָהּ חֲלִילָהּ חֲלִילָהּ חֲלִילָהּ חֲלִילָהּ
 חֲלִילָהּ חֲלִילָהּ חֲלִילָהּ חֲלִילָהּ חֲלִילָהּ חֲלִילָהּ
 חֲלִילָהּ חֲלִילָהּ חֲלִילָהּ חֲלִילָהּ חֲלִילָהּ חֲלִילָהּ

¹ A : כחיה, כחיה, כחיה. — ² Subaudi بقية.

וְהָיָה הַכֹּהֵן אֲשֶׁר יִשְׁמַח בְּכַדָּתוֹ וְהָיָה אֲשֶׁר יִשְׁמַח
 לְהַעֲבֹדָהּ וְהָיָה בְּכַדָּתוֹ וְהָיָה אֲשֶׁר יִשְׁמַח
 אֲלֵהּ. לֹא הָיָה אֲשֶׁר יִשְׁמַח וְהָיָה אֲשֶׁר יִשְׁמַח
 אֲלֵהּ מִדָּתוֹ אֲשֶׁר יִשְׁמַח וְהָיָה אֲשֶׁר יִשְׁמַח.
 5 הַלְּהַעֲבֹדָהּ⁷ וְהָיָה אֲשֶׁר יִשְׁמַח¹ וְהָיָה אֲשֶׁר יִשְׁמַח
 וְהָיָה. וְהָיָה אֲשֶׁר יִשְׁמַח וְהָיָה אֲשֶׁר יִשְׁמַח
 וְהָיָה אֲשֶׁר יִשְׁמַח וְהָיָה אֲשֶׁר יִשְׁמַח וְהָיָה
 וְהָיָה אֲשֶׁר יִשְׁמַח וְהָיָה אֲשֶׁר יִשְׁמַח וְהָיָה
 10 וְהָיָה אֲשֶׁר יִשְׁמַח וְהָיָה אֲשֶׁר יִשְׁמַח⁷ וְהָיָה אֲשֶׁר יִשְׁמַח²: לְהַעֲבֹדָהּ
 וְהָיָה. וְהָיָה אֲשֶׁר יִשְׁמַח וְהָיָה אֲשֶׁר יִשְׁמַח
 וְהָיָה אֲשֶׁר יִשְׁמַח: בְּכַדָּתוֹ וְהָיָה אֲשֶׁר יִשְׁמַח
 וְהָיָה אֲשֶׁר יִשְׁמַח. וְהָיָה אֲשֶׁר יִשְׁמַח וְהָיָה
 וְהָיָה אֲשֶׁר יִשְׁמַח וְהָיָה אֲשֶׁר יִשְׁמַח וְהָיָה
 15 וְהָיָה אֲשֶׁר יִשְׁמַח לְהַעֲבֹדָהּ. וְהָיָה אֲשֶׁר יִשְׁמַח
 וְהָיָה אֲשֶׁר יִשְׁמַח: בְּכַדָּתוֹ וְהָיָה אֲשֶׁר יִשְׁמַח
 וְהָיָה אֲשֶׁר יִשְׁמַח וְהָיָה אֲשֶׁר יִשְׁמַח. וְהָיָה
 וְהָיָה אֲשֶׁר יִשְׁמַח: בְּכַדָּתוֹ וְהָיָה אֲשֶׁר יִשְׁמַח
 וְהָיָה אֲשֶׁר יִשְׁמַח וְהָיָה אֲשֶׁר יִשְׁמַח וְהָיָה
 20 לְהַעֲבֹדָהּ אֲשֶׁר יִשְׁמַח. בְּכַדָּתוֹ וְהָיָה אֲשֶׁר יִשְׁמַח
 וְהָיָה אֲשֶׁר יִשְׁמַח וְהָיָה אֲשֶׁר יִשְׁמַח⁷ לְהַעֲבֹדָהּ³
 וְהָיָה אֲשֶׁר יִשְׁמַח וְהָיָה אֲשֶׁר יִשְׁמַח⁷ וְהָיָה אֲשֶׁר יִשְׁמַח⁴
 וְהָיָה וְהָיָה אֲשֶׁר יִשְׁמַח וְהָיָה אֲשֶׁר יִשְׁמַח. וְהָיָה
 וְהָיָה אֲשֶׁר יִשְׁמַח וְהָיָה אֲשֶׁר יִשְׁמַח וְהָיָה
 25 וְהָיָה אֲשֶׁר יִשְׁמַח. וְהָיָה אֲשֶׁר יִשְׁמַח וְהָיָה אֲשֶׁר יִשְׁמַח
 וְהָיָה אֲשֶׁר יִשְׁמַח. וְהָיָה אֲשֶׁר יִשְׁמַח וְהָיָה
 אֲשֶׁר יִשְׁמַח וְהָיָה אֲשֶׁר יִשְׁמַח וְהָיָה אֲשֶׁר יִשְׁמַח
 וְהָיָה אֲשֶׁר יִשְׁמַח וְהָיָה אֲשֶׁר יִשְׁמַח. וְהָיָה

¹ S om. — ² Sic codd.; lege אֲשֶׁר (?). — ³ S אֲשֶׁר. —
⁴ S אֲשֶׁר.

[illegible]

¹ S *Khuz.* — ² S *Gen.*

מ: למה בך חלחלת? מ: מביא אצלי משהוא.
הלכה אצו למי מה האנשים, וזה. הלכה
מזה חשבתי שיהיו חבץ אצלי מאדא אה
שם¹.

⁵ א: למא כמסא ואללחא ברגה דכרית לחרת
הל סקא כמסא דזורן . הלג ולס כמסא
עבטא חכמתחשמי וכפולג יו.
ו: נם תפלג רבוני ראדילא בג פדהא².
³ אלג בחורה דינא עבותות.

מכאן נראה מהבטחה.

מִי־יָדוּעַ. מִי־יָדוּעַ כִּי־לֹא הָיָה בְּיָדוּעַ מִי־יָדוּעַ.

[illegible]

¹ S add. : *החלקים המהם*. — ² S add. : *הם*
העצמות אשר הן למעלה מהחלקים. *החלקים והחלקים*
הם. — ³ Huius tractatus capita sic habentur in cod. A :
א: לחלק מהחלקים אשר הם למעלה מהחלקים.
ב: לחלק אשר הם למעלה מהחלקים.
ג: לחלק אשר הם למעלה מהחלקים.
ד: לחלק אשר הם למעלה מהחלקים.
ה: לחלק אשר הם למעלה מהחלקים.
ו: לחלק אשר הם למעלה מהחלקים.
ז: לחלק אשר הם למעלה מהחלקים.
ח: לחלק אשר הם למעלה מהחלקים.
ט: לחלק אשר הם למעלה מהחלקים.
י: לחלק אשר הם למעלה מהחלקים.

הַבְּרִיתָא דְּהַלְלָמִיד לֹא מַלְבֵּשׁ לִי. הַלְבֵּשׁ אֶ
חֲבִישָׁא מִן מַלְבֵּשׁ לִי: הָאֵל עֲדִיף מִן לֹא.
הָ: לִבָּא מִלָּא פִּיבָּא דְּמַעֲתִיקָא וּמַעֲתִיקָא נִמְסַחָא
בְּמִיתָא: ⁷ חָכָא דִּין בְּמִיתָא ¹.

⁵ מ: מַלְבֵּשׁ מִלָּא וְהִיב כִּלְלִיקָא חֲלִיף לִמְתָּא
וּמַעֲתִיקָא עַל מַתְּנִין ⁷ וְהִיב ² מִתָּא: הָ
חָכָא מִלָּא ⁷ לִהִיב ³ מַעֲתִיקָא. הַלְבֵּשׁ ⁷ לֹא ⁴ אִלִּיף
לְבִישׁ.

הָ: לִבָּא ⁷ חֲרִיף ⁷ אִלִּיף ⁵ עָלָא: הַלְבֵּשׁ ⁷ כִּלְלִיקָא ⁶ עַל
¹⁰ אִלִּיף לֹאִיקָא. הַכֵּן אֲפִשְׁמִישׁ ⁷ וּמַלְבֵּשׁ לִמְתָּא
וּמַעֲתִיקָא ⁷.

ו: מִלָּא מַלְבֵּשׁ מַעֲתִיקָא ⁷ וְהַמְדָּא בְּמִלָּא מִלָּא ⁸.
מִלָּא מִלָּא עֲדִיף מִלָּא דְּכִי מִלָּא מַעֲתִיקָא.
נ: ⁷ לִבָּא זִבְיָא נִמְסַחָא דְּהַלְלָמִיד, מִלָּא
¹⁵ כִּלְלִיקָא מִלָּא. דְּמַעֲתִיקָא כִּלְלִיקָא מִלָּא. דְּמַעֲתִיקָא מַעֲתִיקָא
כִּלְלִיקָא מַעֲתִיקָא. חֲרִיף מִלָּא כִּלְלִיקָא, עֲבִישׁ
דְּמַעֲתִיקָא. דְּמַעֲתִיקָא כִּלְלִיקָא עֲבִישׁ דְּמַעֲתִיקָא.
חֲבִיבָא לִלְבִּישׁ וְהִיב דְּמַעֲתִיקָא עַל כִּלְלִיקָא: דְּכִי
פִּיבָּא וְהִיב מַעֲתִיקָא: הָאֵל אֲפִשְׁמִישׁ מַעֲתִיקָא
²⁰ וְהִיב דְּמַעֲתִיקָא וְהִיב דְּמַעֲתִיקָא זִבְיָא אֶל
בְּמִיתָא ⁹ :: עַל מַלְבֵּשׁ מַלְבֵּשׁ דְּמַעֲתִיקָא ::

¹ S — מַלְבֵּשׁ חֲרִיף מַעֲתִיקָא בְּמִיתָא: ² S — כִּלְלִיקָא.
— ³ S — חֲרִיף. — ⁴ A om. — ⁵ S: פִּיבָּא חֲרִיף מַלְבֵּשׁ.
— ⁶ A S — דְּכִי. — ⁷ S: מַעֲתִיקָא. — ⁸ S:
וּמַעֲתִיקָא לִבָּא מַעֲתִיקָא חֲרִיף מַלְבֵּשׁ. — ⁹ Ita B.O.; A: לִבָּא זִבְיָא
נִמְסַחָא דְּהַלְלָמִיד, מִלָּא: דְּמַעֲתִיקָא כִּלְלִיקָא: דְּמַעֲתִיקָא
כִּלְלִיקָא מַעֲתִיקָא: חֲרִיף מִלָּא כִּלְלִיקָא, עֲבִישׁ
דְּמַעֲתִיקָא. חֲבִיבָא לִלְבִּישׁ וְהִיב דְּמַעֲתִיקָא עַל כִּלְלִיקָא:
פִּיבָּא וְהִיב מַעֲתִיקָא. הָאֵל אֲפִשְׁמִישׁ מַעֲתִיקָא לִלְבִּישׁ
דְּמַעֲתִיקָא זִבְיָא.

לִבָּא פִּיבָּא נִמְסַחָא דְּהַלְלָמִיד, מִלָּא: S

מִן אֵל אֵל אֵל וְיִשְׂרָאֵל. הָאֵל הַזֶּה
הַמִּינִי מִינֵהּ: לֵבָא שֵׁם הַמִּינֵה מִינֵה
מִינֵה אֵל. הָאֵל מִינֵה הַמִּינֵה. הַבֵּה זֶה
יִשְׂרָאֵל הַזֶּה: לֵבָא שֵׁם הַמִּינֵה הַזֶּה
מִינֵה¹.

5

ה: לֵבָא אֵל הַבֵּה מִינֵה הַמִּינֵה
חֲסִים חֲסִים שְׂמִינֵה עִינֵה². הַמִּינֵה אֵל
הַמִּינֵה חֲסִים לֵבָא הַמִּינֵה.

ו: לֵבָא מִינֵה לֵבָא חֲסִים חֲסִים. הַמִּינֵה אֵל
הַמִּינֵה מִינֵה לֵבָא חֲסִים.

10

ז: לֵבָא חֲסִים הַמִּינֵה מִינֵה חֲסִים
לֵבָא. הַמִּינֵה חֲסִים שְׂמִינֵה אֵל: חֲסִים
הַמִּינֵה חֲסִים.

ח: לֵבָא מִינֵה חֲסִים חֲסִים חֲסִים.

15

הַבֵּה מִינֵה לֵבָא חֲסִים חֲסִים חֲסִים.

וְהַבֵּה מִינֵה חֲסִים:

ז: חֲסִים חֲסִים חֲסִים חֲסִים חֲסִים
חֲסִים חֲסִים חֲסִים חֲסִים חֲסִים
חֲסִים חֲסִים חֲסִים חֲסִים חֲסִים
חֲסִים חֲסִים חֲסִים חֲסִים חֲסִים
חֲסִים חֲסִים חֲסִים חֲסִים חֲסִים

20

ח: לֵבָא חֲסִים חֲסִים חֲסִים חֲסִים
חֲסִים חֲסִים חֲסִים חֲסִים חֲסִים
חֲסִים חֲסִים חֲסִים חֲסִים חֲסִים

25

ז: לֵבָא חֲסִים חֲסִים חֲסִים חֲסִים
חֲסִים חֲסִים חֲסִים חֲסִים חֲסִים

¹ S: אֵל חֲסִים חֲסִים חֲסִים חֲסִים חֲסִים.
— ² S add.: חֲסִים חֲסִים חֲסִים חֲסִים חֲסִים.
³ S add.: חֲסִים חֲסִים חֲסִים חֲסִים חֲסִים.

ב: לזכר לך שנתת בזהו כחצוהו כחצוהו
 1. כחצוהו כחצוהו.

ג: לזכר כחצוהו כחצוהו לך אלו כחצוהו
 מרד אלוהים נמסר בזהוהו: אלו כחצוהו מרד.
 5. לזכר לך מרד מרד ואזוהוהו חצוהו כחצוהו
 כחצוהו דגבולא.²

ד: לזכר נפשו לזכר כחצוהו דגבולא דמגבולא
 חצוהוהו חצוהו לזכר. חצוהוהו חצוהוהו
 אלו חצוהוהו: חצוהוהו חצוהוהו:

והח כחצוהוהו דגבולא:

10

ז: א: לזכר בזה חצוהוהו חצוהוהו: נמסר
 חצוהוהו חצוהוהו חצוהוהו.

ח: לזכר חצוהוהו חצוהוהו חצוהוהו
 חצוהוהו חצוהוהו חצוהוהו חצוהוהו:
 15. חצוהוהו חצוהוהו חצוהוהו חצוהוהו
 חצוהוהו חצוהוהו חצוהוהו חצוהוהו
 חצוהוהו חצוהוהו חצוהוהו חצוהוהו.

ט: לזכר חצוהוהו חצוהוהו חצוהוהו
 חצוהוהו חצוהוהו חצוהוהו חצוהוהו
 20. חצוהוהו חצוהוהו חצוהוהו חצוהוהו
 חצוהוהו חצוהוהו חצוהוהו חצוהוהו.

י: לזכר חצוהוהו חצוהוהו חצוהוהו
 חצוהוהו חצוהוהו חצוהוהו חצוהוהו
 חצוהוהו חצוהוהו חצוהוהו חצוהוהו.

יא: חצוהוהו חצוהוהו חצוהוהו חצוהוהו
 חצוהוהו חצוהוהו חצוהוהו חצוהוהו
 חצוהוהו חצוהוהו חצוהוהו חצוהוהו

¹ S : חצוהוהו לך חצוהוהו חצוהוהו. — ² S add. דגבולא. —
³ B.O. חצוהוהו. — ⁴ S B.O. om.

וְלֹא חִלְמָה: חֲלֵם: ¹ שֶׁזָּרַח וְהָיָה לְחִלְמָה
חִלְמָה.

ז: לְחֵם מֵעַם הַיָּמִים מֵעַם אֲזִיז ². הַלְחֵם מֵעַם
אֲזִיז הַיָּמִים מֵעַם הַיָּמִים. הַלְחֵם זָרַח מֵעַם
בִּי מִיֵּד לְחֵם אֲזִיז הַיָּמִים. חֲלֵם הַיָּמִים
מֵעַם אֲזִיז.

ח: לְחֵם מֵעַם הַיָּמִים ³ אֲזִיז מֵעַם.
חֲלֵם הַיָּמִים.

ט: לְחֵם מֵעַם אֲזִיז מֵעַם הַיָּמִים
עַלֵּם חֲלֵם. הַלְחֵם אֲזִיז מֵעַם הַיָּמִים.
¹⁰ ⁷ בִּי עַם מֵעַם הַיָּמִים אֲזִיז הַיָּמִים ⁴.

י: לְחֵם מֵעַם הַיָּמִים מֵעַם.
חֲלֵם מֵעַם הַיָּמִים.

יא: לְחֵם מֵעַם אֲזִיז מֵעַם הַיָּמִים
מֵעַם חֲלֵם ⁵. הַלְחֵם חֲלֵם. הַלְחֵם
לְחֵם מֵעַם אֲזִיז עַלֵּם אֲזִיז לְחֵם.

יב: לְחֵם מֵעַם אֲזִיז מֵעַם הַיָּמִים
חֲלֵם הַיָּמִים. הַלְחֵם חֲלֵם, הַלְחֵם חֲלֵם הַיָּמִים
מֵעַם: הַלְחֵם לְחֵם לְחֵם לְחֵם לְחֵם
חֲלֵם. חֲלֵם הַיָּמִים מֵעַם הַיָּמִים.

יג: לְחֵם אֲזִיז הַיָּמִים חֲלֵם: חֲלֵם חֲלֵם.
הַלְחֵם לְחֵם לְחֵם לְחֵם לְחֵם. הַלְחֵם
אֲזִיז מֵעַם חֲלֵם. הַלְחֵם חֲלֵם חֲלֵם.
חֲלֵם אֲזִיז הַיָּמִים חֲלֵם: חֲלֵם חֲלֵם.
חֲלֵם חֲלֵם חֲלֵם.

יד: לְחֵם חֲלֵם מֵעַם מֵעַם חֲלֵם חֲלֵם
חֲלֵם: חֲלֵם חֲלֵם. חֲלֵם חֲלֵם חֲלֵם ⁷ חֲלֵם ⁶.
חֲלֵם חֲלֵם חֲלֵם חֲלֵם חֲלֵם חֲלֵם.

¹ B.O. add. חֲלֵם. — ² S add. : מֵעַם מֵעַם. —

³ S add. : חֲלֵם. — ⁴ B.O. om. — ⁵ S add. חֲלֵם.

— ⁶ Sic S A; B.O. חֲלֵם.

ב: וְכָל חֶפְצֵי מִזְבֵּחַ חֲתוּמֵי הַלֵּל. וְכָל
סֶמֶךְ חֶפְצֵי מִזְבֵּחַ מִזְבֵּחַ חֲתוּמֵי הַלֵּל
מִזְבֵּחַ חֲתוּמֵי הַלֵּל.

ג: לְכָל הַיּוֹם מִשְׁתַּחֲוִי לַעֲלֵי הַלֵּל
5 הַלֵּל. מִלֵּל חֶפְצֵי הַלֵּל מִזְבֵּחַ.
וְכָל אֵם כְּתוּבָה: דָּם הַלֵּל מִלֵּל
מִזְבֵּחַ¹. הַלֵּל בְּ אֲזִיזֵי הַלֵּל מִשְׁתַּחֲוִי
מִשְׁתַּחֲוִי אֲזִיזֵי הַלֵּל: מִזְבֵּחַ [אֲזִיזֵי]
7 הַלֵּל מִזְבֵּחַ²: כְּתוּבָה מִזְבֵּחַ הַלֵּל דָּם.

ד: וְכָל חֶפְצֵי מִזְבֵּחַ הַלֵּל מִזְבֵּחַ מִשְׁתַּחֲוִי
10 מִזְבֵּחַ הַלֵּל מִזְבֵּחַ מִזְבֵּחַ. הַלֵּל בְּ דָם מִשְׁתַּחֲוִי
מִלֵּל לְמִזְבֵּחַ הַלֵּל מִזְבֵּחַ מִזְבֵּחַ מִזְבֵּחַ
אֲזִיזֵי. הַלֵּל מִזְבֵּחַ אֲזִיזֵי מִשְׁתַּחֲוִי
מִזְבֵּחַ מִזְבֵּחַ: הַלֵּל לְמִזְבֵּחַ הַלֵּל לְמִזְבֵּחַ.
15 מ: לְכָל בְּ אֲזִיזֵי מִזְבֵּחַ מִזְבֵּחַ הַלֵּל לְמִזְבֵּחַ
מִזְבֵּחַ מִשְׁתַּחֲוִי. הַלֵּל מִזְבֵּחַ אֲזִיזֵי מִזְבֵּחַ
אֲזִיזֵי. הַלֵּל לְמִזְבֵּחַ, אֲזִיזֵי מִזְבֵּחַ לְמִזְבֵּחַ
מִזְבֵּחַ מִזְבֵּחַ.

ה: לְכָל בְּ מִזְבֵּחַ³ הַלֵּל. מִזְבֵּחַ
20 מִשְׁתַּחֲוִי⁴ מִזְבֵּחַ לְמִזְבֵּחַ. מִזְבֵּחַ מִזְבֵּחַ מִזְבֵּחַ
מִזְבֵּחַ מִזְבֵּחַ.

ו: לְכָל אֲזִיזֵי מִזְבֵּחַ מִזְבֵּחַ.
ז: לְכָל מִזְבֵּחַ מִזְבֵּחַ מִזְבֵּחַ לְמִזְבֵּחַ.
הַלֵּל מִזְבֵּחַ מִזְבֵּחַ. הַלֵּל מִזְבֵּחַ
25 אֲזִיזֵי מִשְׁתַּחֲוִי⁵ הַלֵּל מִזְבֵּחַ מִזְבֵּחַ
מִזְבֵּחַ לְמִזְבֵּחַ מִזְבֵּחַ.

ח: לְכָל בְּ אֲזִיזֵי מִזְבֵּחַ מִזְבֵּחַ
מִזְבֵּחַ מִזְבֵּחַ⁶ מִזְבֵּחַ. הַלֵּל בְּ אֲזִיזֵי:

¹ S add. : הַלֵּל לְ אֲזִיזֵי מִזְבֵּחַ. — ² S : הַלֵּל. — ³ S add. : מִזְבֵּחַ. — ⁴ S add. : מִזְבֵּחַ. — ⁵ S add. : מִזְבֵּחַ. — ⁶ S add. : מִזְבֵּחַ (sic).

הלכא כעזא ארזא¹ למרג זינגא חב
במא¹.

נ: לכו אנה הארזא אכא דכעזא כעזא
העזא. האה דלא ארזא. האה הארזא למ
דלא מאא.

ז: לכו ארזא כליל זינגא חב
במא דמא. כעזא כעזא חב
כעזא לא ארזא.

ח: לכו מאא דמא זינגא דמא
כעזא כעזא. דמא זינגא כעזא. האה
מאא ארזא זינגא למא.

ט: לכו כעזא חב זינגא לא חב
כעזא. האה כעזא חב זינגא: כעזא
חב זינגא ארזא: חב זינגא דמא:

החב זינגא דמא:

י: לכו כליל דמא אנה דמא
מאא מאא מאלל מאא. האה דמא.
האה דמא זינגא כעזא².

יא: לכו כעזא אנה. חב זינגא אנה
דמא דמא מאא דמא דמא. האה
דמא. האה דלא מאא חב זינגא
דמא.

יב: לכו כעזא אנה לא חב זינגא
מאא דמא נא. אלא מאא ארזא.
מאא מאא דמא דמא.

יג: לכו מאא דמא דמא מאא.

¹ S : מאא דמא. — ² S add. : מאא דמא.
מאא; B.O. add. : מאא.

בצח, ובעצמא נחמנן לא אנת. חלחב אנט
המק אכח. ובעצמא נחמנן אנט חלחב
אכח. ובעצמא.

ו: נחמנן, חלחב נחמנן אכח. חלחב
5 לחלחב, חלחב נחמנן. נחמנן אכח. חלחב
חלחב. חלחב אכח. חלחב נחמנן. חלחב
נחמנן חלחב.

ז: נחמנן חלחב, ובעצמא
חלחב. נחמנן אכח. חלחב נחמנן.
10 נחמנן חלחב.

ח: נחמנן, חלחב נחמנן. חלחב
נחמנן. חלחב נחמנן. חלחב
נחמנן. חלחב נחמנן. חלחב
נחמנן חלחב.

ט: לחמנן חלחב נחמנן אכח. חלחב
15 חלחב. חלחב נחמנן. חלחב
חלחב. חלחב נחמנן. חלחב
חלחב חלחב.

י: לחמנן חלחב נחמנן אכח. חלחב
חלחב. חלחב נחמנן. חלחב
חלחב. חלחב נחמנן. חלחב
חלחב חלחב.

יא: לחמנן חלחב נחמנן אכח. חלחב
חלחב. חלחב נחמנן. חלחב
חלחב. חלחב נחמנן. חלחב
חלחב חלחב.

יב: לחמנן חלחב נחמנן אכח. חלחב
חלחב. חלחב נחמנן. חלחב
חלחב. חלחב נחמנן. חלחב
חלחב חלחב.

יג: לחמנן חלחב נחמנן אכח. חלחב
חלחב. חלחב נחמנן. חלחב
חלחב. חלחב נחמנן. חלחב
חלחב חלחב.

יד: לחמנן חלחב נחמנן אכח. חלחב
חלחב. חלחב נחמנן. חלחב
חלחב. חלחב נחמנן. חלחב
חלחב חלחב.

¹ S: חלחב אכח. — ² S add. לחמנן.

הגהה נאמרת בזה הכתב, כהנה
אלא נאמרה הגהה. והנה נאמרה נאמרה
נאמרה נאמרה נאמרה נאמרה נאמרה.
ולכא כהנה נאמרה נאמרה נאמרה נאמרה
נאמרה.

[illegible]

10 נ: למכא לא חזינו שמכא השמכא כארז:
 שמכא השמכא השמכא השמכא השמכא
 שמכא השמכא השמכא השמכא השמכא¹.

ע: לזכר אלהים משה ויהוה כעבד:
 וזכר מ, משה ויהוה כעבד ואלהים משה:
 ב' ב' ויהוה כעבד ואלהים משה.
 ז: אלה, משה ויהוה כעבד ואלהים משה:
 ואלהים משה. ואלהים משה ויהוה כעבד ואלהים משה:
 ואלהים משה ויהוה כעבד ואלהים משה.
 ו: ב' ויהוה כעבד ואלהים משה, ואלהים משה, ואלהים משה:
 ואלהים משה ויהוה כעבד ואלהים משה.

20 כ: אבא קיז קמחא דמילא סגולתה דק
 חוץ ליה. האבא נאט מלכותא דמלך
 בחכמה.

[illegible]

ב: אברהם וזו הנהגתו דמיון אליו
אברהם: הנהגתו לא דמיון, וזו
אף הנהגתו דמיון.

¹ S add. *محمدة*.

ו: אנה, מקא שפאס דנאמא נאמא ונא:
נאנה, מקא נאמא. נאמא נאמא נאמא נאמא
נאמא נאמא נאמא נאמא נאמא.

ו: אנה, מקא שפאס דנאמא נאמא נאמא
נאמא, אנה. נאמא נאמא נאמא נאמא
נאמא.

ו: נאמא נאמא נאמא נאמא נאמא
נאמא נאמא: נאמא נאמא נאמא נאמא
נאמא: אנה נאמא נאמא נאמא נאמא.

ו: נאמא נאמא נאמא נאמא נאמא
נאמא, נאמא נאמא נאמא: נאמא נאמא
נאמא נאמא נאמא נאמא, נאמא נאמא: נאמא
נאמא נאמא.

ו: נאמא נאמא, אנה נאמא נאמא נאמא
נאמא נאמא נאמא נאמא נאמא: נאמא נאמא
נאמא נאמא נאמא נאמא נאמא נאמא
נאמא נאמא.

נא: אנה נאמא נאמא נאמא, נאמא נאמא
נאמא.

ו: נאמא נאמא נאמא נאמא נאמא
נאמא. נאמא נאמא נאמא נאמא, אנה
נאמא נאמא.

ו: אנה, מקא נאמא נאמא: נאמא נאמא
נאמא נאמא נאמא: נאמא נאמא נאמא
נאמא נאמא.

ו: אנה, נאמא נאמא נאמא נאמא: נאמא
נאמא נאמא נאמא נאמא. נאמא נאמא נאמא,
נאמא נאמא נאמא נאמא: נאמא נאמא נאמא
נאמא נאמא.

ו: נאמא נאמא נאמא נאמא נאמא נאמא:
נאמא נאמא נאמא נאמא נאמא נאמא

capitibus praemissas recitat e codice vaticano CXLVIII. Hunc autem codicem cum Alqošensi codice convenire nos monuit Prof. H. Hyvernāt, qui locos satis amplos olim contulit.

Breve excerptum e cap. II, tract. II, evulgavit H. Pognon, *Inscriptions sémitiques* (Paris, 1907), p. 97.

Signa quae in apparatu critico adhibentur haec sunt :

A = codex Alqošensis.

S = codex Seertensis.

B. O. = *Bibliotheca Orientalis*.

Kal. oct. A. D. MDCCCCXI.

R. H. C.

PRAEFATIO.

Expositio omnium officiorum Ecclesiae, juxta ritus Nestorianorum, quam nunc primum publici iuris facimus, in septem tractatus partita est : tres priores in hoc tomo habes; quattuor posteriores, in altero mox dabimus. Opus a Georgio Mosulensi et Arbelensi metropolita (saec. x) fuisse compositum, iam dudum atque ab omnibus fere putatur. Id enim semel ab Assemano confidenter adfirmatum nemo, ut arbitror, in dubium vocare postea ausus est. Equidem vero, quo fretus testimonio vir doctissimus hunc librum Georgio auctori tribuerit, non inveni : quippe cui nec in Ebediesu Sobensis catalogo, nec in ipsis codicum titulis clausulisve reperiatur adscriptus. Codices mihi noti omnes, in quibus titulus exstat, tacito auctoris nomine librum « a viro quodam doctrinae studioso » compositum fuisse dicunt. Unde et in nostrae editionis titulo, tutius est visum opus anonymo relinquere auctori. De his fusius in prooemio ad versionem latinam dicetur.

Ad textum stabiliendum adsunt apographa, nuper facta, duorum codicum manuscriptorum; quorum uterque in Oriente manet. Antiquior, anno 1317° scriptus, in bibliotheca Alqošensi, prope Mosul, recentior, saec. xvi ut videtur, in bibliotheca Seertensi, in Kurdistania regione, conservatur. In his codicibus, eadem omnino est textus forma; uterque tamen manifestis scribarum mendis abundat. Quare utilius esse duximus, lectiones nunc ex altero, ex altero nunc deligere; ut textus exhibeatur, quantum fieri potuit, emendatus atque sincerus. In variis lectionibus referendis, eas plerumque negleximus quae, aut in sola orthographia versantur, aut errorem scribae manifestum prae se ferunt.

Ex hoc opere nihil, quod sciam, hucusque prodiit praeter ea quae tradit Assemani in *Bibliotheca orientali*, III, 1, p. 518-540, ubi conspectum totius libri exhibet et interrogationes singulis

CORPUS
SCRIPTORUM CHRISTIANORUM ORIENTALIU
CURANTIBUS

I.-B. CHABOT, I. GUIDI, H. HYVERNAT

SCRIPTORES SYRI

TEXTUS

SERIES TERTIA — TOMUS XCI

ANONYMI AUCTORIS

EXPOSITIO OFFICIORUM ECCLESIAE

GEORGIO ARBELENSI VULGO ADSRIPTA

EDIDIT R. H. CONNOLLY O. S. B.

I

PARISIIS

E TYPOGRAPHEO REIPUBLICAE

CAROLUS POUSSIELGUE, BIBLIOPOLA

15, RUE CASSETTE, 15

LIPSIAE: OTTO HARRASSOWITZ

MDCCCXI

496012

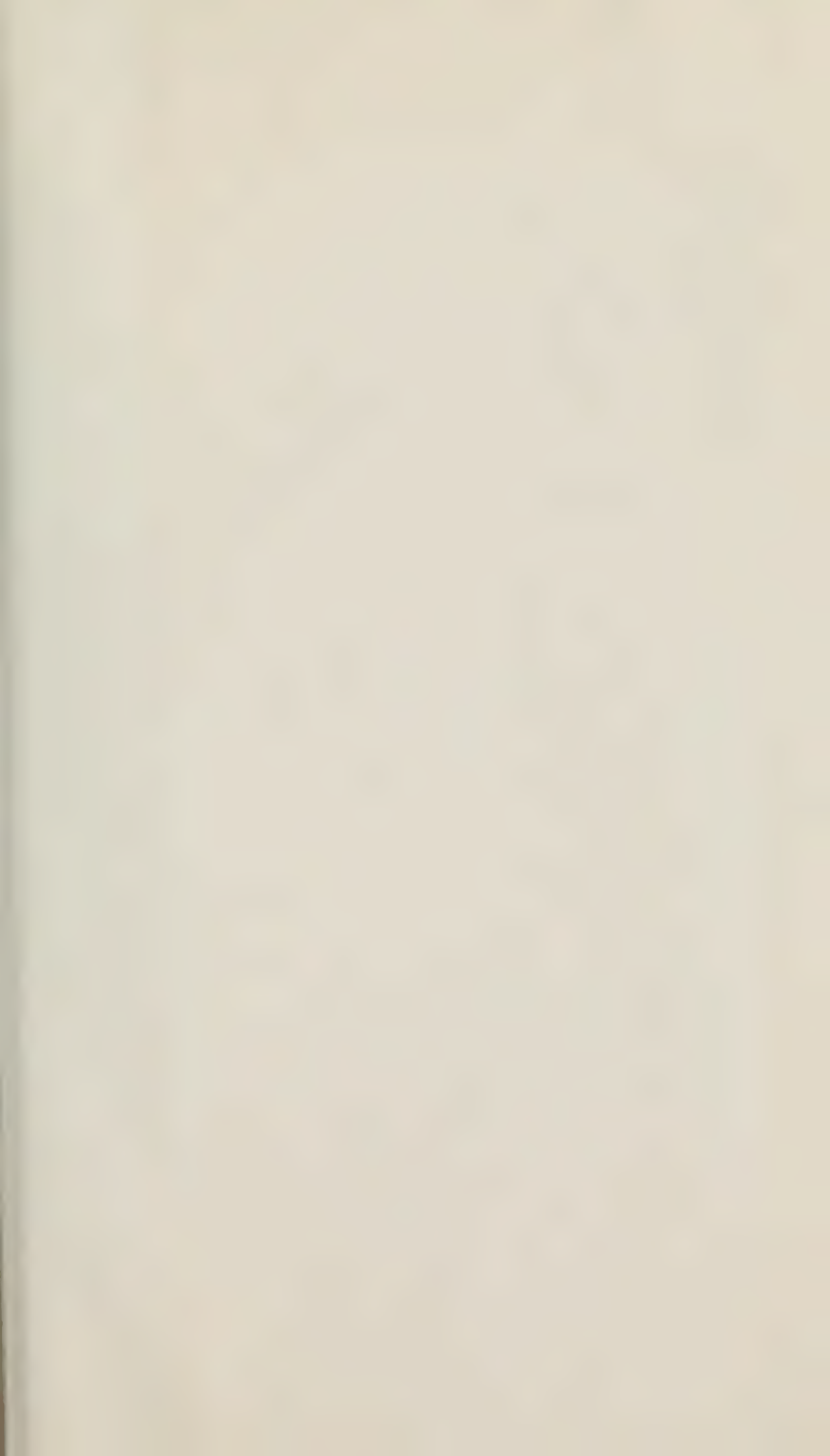
SCRIPTORES SYRI

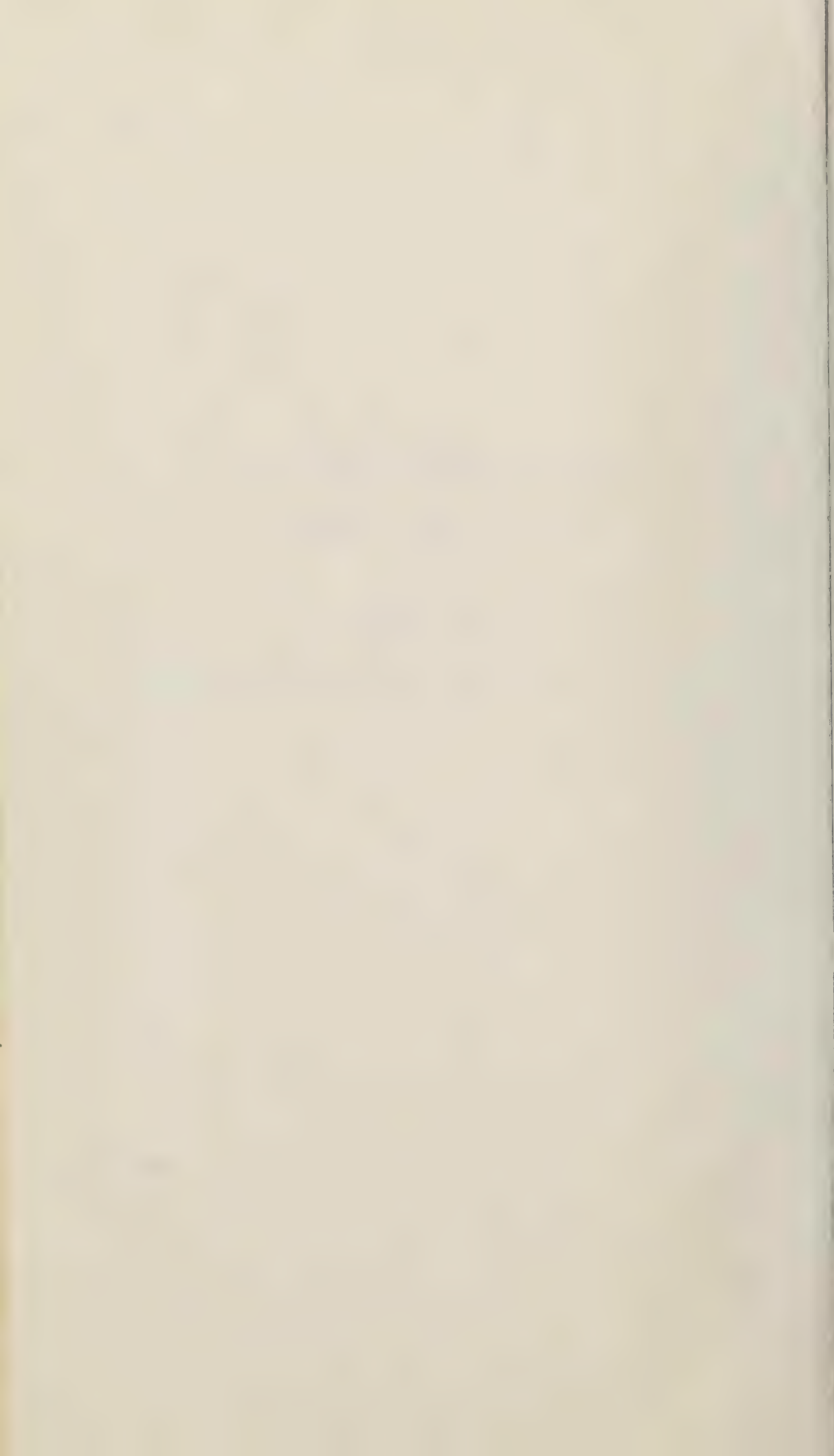
SERIES SECUNDA- TOMUS XCI

ANONYMI AUCTORIS

EXPOSITIO OFFICIORUM ECCLESIAE

I

Expositio of
C.S.C.O. S

Expositio officiorum ecclesiae. BQ
C.S.C.O. Syri. 3963.
.E6
v.1

LIBRARY

Pontifical Institute of Mediaeval Studies

113 ST. JOSEPH STREET,
TORONTO, ONT., CANADA M5S 1J4
12001.

